

รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต



นางภทรพร ยุทธภรณ์พินิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำรงหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา


คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN : 974-53-1334-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MODEL FOR DEVELOPING ACHIEVEMENT MOTIVATION
ACCORDING TO P.A. PAYUTTO'S CONCEPT



Mrs. Phattharaphon Yutthaphonphinit

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Doctor of Philosophy in Educational Psychology

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education


Chulalongkorn University

Academic Year 2004


ISBN : 974-53-1334-3

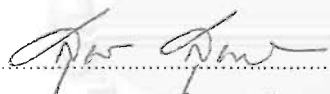
หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
โดย นางภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ
สาขาวิชา จิตวิทยาการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ไสริศ โปธิ์แก้ว


คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต

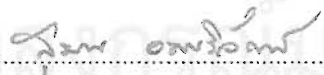

..... คณะบดีคณะครุศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

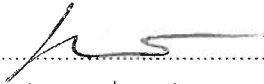
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

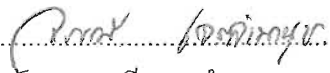

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)


..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม)


..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไสริศ โปธิ์แก้ว)


..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์)


..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรรณิ เจตจำนง)

ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ : รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต
 (MODEL FOR DEVELOPING ACHIEVEMENT MOTIVATION ACCORDING TO
 P.A. PAYUTTO'S CONCEPT.) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, อ. ที่ปรึกษาร่วม
 : รศ. ดร.โสรัจ โปธิ์แก้ว, 323 หน้า. ISBN : 974-53-1334-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และ 2) ศึกษาผลที่ได้รับจากการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ กลุ่มตัวอย่างในการทดลองคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน ที่ได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้น การทดลองรูปแบบฯ ใช้ เวลา 8 วัน วันละ 6-7 ชั่วโมง รวม 52 ชั่วโมง การเก็บข้อมูลมีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการทดลองด้วย 1) แบบ วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) แบบประเมินพฤติกรรม 3) แบบสังเกตพฤติกรรม และ 4) การรายงานตนเอง การ วิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ที่พัฒนาขึ้น ได้ใช้หลักพุทธ ธรรมคือการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ และเนื้อหาการจัดกิจกรรมในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ สภาพปัจจุบัน หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี กระบวนการพัฒนาและผลการพัฒนา โดยมีจุดเน้นที่ทุกองค์ ประกอบจะต้องบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

2.1 ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต โดยรวม และในแต่ละด้าน (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) ระยะหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมและรายงานตนเองอย่างชัดเจนว่าสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ กล่าวคือ ผู้เรียนเพิ่มความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่และการใช้ปัญญาไตร่ตรองในการทำ กิจกรรม อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่อุปถัมภ์ตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิต.....*อทพร ยุทธาภรณ์พินิจ*
 สาขาวิชา.....จิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม*
 ปริญญา.....2547ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....*รศ. ดร.โสรัจ โปธิ์แก้ว*

4384638727 : MAJOR EDUCATIONAL PSYCHOLOGY
 KEYWORD : MODEL FOR DEVELOPING /ACHIEVEMENT MOTIVATION / P.A. PAYUTTO'S CONCEPT.
 PHATTHARAPHON YUTTHAPHONPHINIT : MODEL FOR DEVELOPING ACHIEVEMENT
 MOTIVATION ACCORDING TO P.A. PAYUTTO'S CONCEPT. THESIS ADVISOR :
 ASSIST. PROF. SUWATTANA SUWANNAKHETNIKOM, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR :
 ASSOC. PROF. SOREE POKAEO, Ph.D. : 323 pp. ISBN 974-53-1334-3

The purpose of this research were to 1) Construct the model for developing achievement motivation according to P.A. Payutto's concept and 2) test effects of the model. The experimental sample were 20 Matayomsuksa 2 level. The experiment lasted in 8 days (6-7 hours per day total of 52 hours). The data collection were made befor, during and after the experiment by 4 instruments. They were 1) self constructed scale for measuring achievement motivation according to P.A. Payutto's concept 2) behavioral assessment from parent 3) behavior observation from researcher and 4) self report. The analysis were done by t-test and content analysis.

Research findings are as follows;

1. The model were based on Tri-Sikkha (The three fold training: morality, concentration and wisdom) of Paratoghosa (hearing or learning from others), and Yonisomanasihara (intellectual reflection).The content in managing the workshop consist of current situation, rational and principle, concepts and theories, objectives, developing process and outcomes which were focussed to integrate according to Bhudhahama concepts.

2. The effect of model :

2.1 The Students gained more scores on achievement motivation according to P.A. Payutto's concept in every dimensions (mamey-Chanda, Viriya, CiHa and Vimangsa) significantly at .01 level.

2.2 The Students behaviors and self reflection indicated that they developed their achievement motivation. Specifically, they improved their attention, perseverance, intention and intellectual reflection in participation the activities with their full capabilities for The mutual benefit of themselves, others and society as a whole.

Department ...Faculty of Education..... Student's signature..... *Phattharaphon Yutthaphonphinit*
 Field of study...Educational Psychology..... Advisor's signature..... *Suwattana*
 Academic year....2004..... Co-Advisor's signature..... *Soree Pokaer*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต สำเร็จ ลุล่วงลงได้ด้วยดี โดยความกรุณาและเกื้อกูลเป็นอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม อาจารย์ ที่ปรึกษา และ รศ.ดร. โสริศ โพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศ. สมาน อมรวิวัฒน์ รศ.ดร.ปรีชา วิหคโต และ รศ.ดร.ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ท่านได้ประสาทวิชาความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัยเสมอมา รวมถึง ผศ.ดร. ศิริเดช สุชีวะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร. วรวัณิ เจตจำนงนุช ที่กรุณาเสียสละเวลามาร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบ และได้ให้ข้อคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบนมัสการขอพระคุณ พระอาจารย์สมกิจ จรณธัมโม และ พระอาจารย์ยงยุทธ สุรยสุทธิ และขอกราบขอพระคุณ อาจารย์เทียม-อาจารย์สุภาณี อัศวรักษ์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ในทางธรรมให้แก่ผู้วิจัย อีกทั้งยังสนับสนุนให้กำลังใจเป็นอย่างดียิ่งเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ อาจารย์อุกฤษฏ์ จรุงชัย ผู้อำนวยการ อาจารย์ กมล สลาภญาณวัฒน์ รองผู้อำนวยการ อาจารย์สุทธิ สุขศิริ หัวหน้างานปกครอง อาจารย์ประภัสสร สายทอง อาจารย์กนกจันทร์ เยสูงเนิน และอาจารย์ปิยะพร การสมเนตร และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ในครั้งนี้ ของโรงเรียนคิชนกวิทยาลัย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดจันทบุรี โรงเรียนนวมินทราชูทิศ หอวังนนทบุรี และโรงเรียนไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และขอขอบคุณ Dr. Adarin Sligh รศ.ดร.ลำอาน สืบสมาน ที่กรุณาช่วยตรวจแก้ไขบทความย่อและบทความภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยขอระลึกถึงและขอพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่มีส่วนประสิทธิ์ประสาทความรู้ทั่วไป ทางโลกและทางธรรมให้แก่ผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นเรียนจนถึงปัจจุบัน ขอขอพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมใน การช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจจนดำเนินการวิจัยได้สำเร็จ โดยเฉพาะคุณพัดชา ทรรทรานนท์ ที่เป็น เพื่อนผู้ประเสริฐในทุกด้าน และขอขอบคุณในน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ และกรุณาช่วยเหลือของ คุณศรีสุดา ประสงค์ผลชัย คุณรักชนก ช่างไม้ คุณสมยล กำแพงฤทธิ์รงค์ คุณเยาวลักษณ์ ดวงเนตร คุณพรอนงค์ โตแหยม คุณภาวัน ภูวจรูญกุล และคุณนงลักษณ์ สุวภาพ

ผู้วิจัยขอกราบขอพระคุณ บิดา-มารดา 2 ตระกูล คือ คุณพ่อ รศ.บัญญัติ-คุณแม่อัจฉรา บุญपाल คุณแม่ณฤมล-คุณโทนี่ กิวนาร่า คุณภักธิรา-คุณนันทนา ปิยะจันท์ คุณโสภา ดอกไม้เงิน และน้อง สาว-น้องชายทั้ง 5 คน รวมทั้งบุคคลสำคัญในชีวิตผู้วิจัยอีก 2 คน คือ คุณวิศิษฐ์ ยุทธาภรณ์พิณิช สามี และบุตรสาว เด็กหญิงญาณิศา ยุทธาภรณ์พิณิช ที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ให้ความรักความห่วงใย เอื้ออาทรและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	12
1.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	12
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	13
1.6 คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	13
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์.....	17
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์.....	18
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในทางพุทธศาสนา.....	28
2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ตามแนวทางสากล)	32
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวทางสากล.....	32
2.2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล.....	44
2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ.....	51

บทที่	หน้า
2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	63
2.3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สนับสนุนระบบแข่งขัน.....	63
2.3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความใฝ่ความเป็นเลิศ.....	64
2.4 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต	68
2.4.1 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต	69
2.4.2 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต	78
2.5 แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต	122
2.5.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับจินตภาพ.....	122
2.5.2 แนวคิดการฝึกปฏิบัติโดยใช้การเจริญภาวนาของ ดิข นัทธันท์.....	130
2.5.3 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา.....	133
2.5.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน.....	143
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	159
3.1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	160
3.1.1 การศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	160
3.1.2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	161
3.1.3 การพัฒนาแนวทาง หรือวิธีการ และขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	163
3.2 การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	169

บทที่	หน้า
3.2.1 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ของ ป.อ.ปยุตโต.....	169
3.2.2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	169
1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	169
2) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	170
3) แบบแผนการทดลอง.....	170
4) การดำเนินการทดลอง.....	171
5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	172
6) การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	180
7) การวิเคราะห์ข้อมูล.....	181
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	182
4.1 สรุปรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ของ ป.อ.ปยุตโต.....	182
4.1.1 สภาพปัจจุบัน.....	182
4.1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ.....	182
4.1.3 ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี.....	183
4.1.4 หลักการของรูปแบบ.....	183
4.1.5 คุณลักษณะทางจิตวิทยา.....	183
4.1.6 กระบวนการพัฒนา.....	183
4.1.7 ผลที่ได้รับจากการพัฒนา.....	184
4.1.8 การวัดและประเมินผล.....	184
4.2 ผลของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	185
4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	185
4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (เชิงคุณภาพ).....	186

บทที่	หน้า	
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	236
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	237
5.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	239
5.2.1	การอภิปรายผลของการสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	239
5.2.2	การอภิปรายผลของกระบวนการใช้รูปแบบการพัฒนา.....	240
5.2.3	การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	245
5.3	ข้อเสนอแนะ.....	248
5.3.1	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	248
5.3.2	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	249
	รายการอ้างอิง.....	251
	ภาคผนวก.....	265
ภาคผนวก ก.	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	266
ภาคผนวก ข.	ค่าสถิติรายข้อของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	278
ภาคผนวก ค.	รายละเอียดคู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ของ ป.อ.ปยุตโต.....	283
ภาคผนวก ง.	รายชื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	295
ภาคผนวก จ.	คะแนนของผู้เรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรม และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน.....	297
ภาคผนวก ฉ.	เรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต".....	300
ภาคผนวก ช.	ตัวอย่างบทเพลง บทกลอน คำคม สุภาษิต ที่ใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์.....	317
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	323

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
1	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในค่าความเที่ยงและค่าความตรงตาม สภาพของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	177
2	ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของกลุ่มทดลองระยะก่อนและหลังการทดลอง.....	185
3	บอกเล่าความในใจของผู้เรียนต่อการเรียนการสอน.....	215
4	ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ผู้เรียนกลุ่มทดลอง.....	231
5	คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วย.....	234
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบวัดคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แต่ละข้อกับคะแนนรวมรายด้าน.....	279
7	รายละเอียดของคู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของกลุ่มทดลอง.....	283
8	รายชื่อนักเรียนกลุ่มทดลอง โรงเรียนศิษย์คุณุภวิทยา กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี.....	295
9	คะแนนของผู้เรียนกลุ่มทดลองจากแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วย....	298
10	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย.....	299

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
1 ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี.....	81
2 กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา.....	86
3 กระบวนการแห่งการศึกษา.....	87
4 ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามแนวพุทธวิธี กระบวนการพัฒนา และผลการพัฒนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโตตามหลักพุทธธรรม.....	121
5 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต.....	137
6 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยา และหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	142
7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	158
8 รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	162
9 แนวทางการออกแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ของ ป.อ.ปยุตโต.....	166
10 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต.....	168

สถาบันนวัตกรรมการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่จะช่วยให้คนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต การงาน และการเรียน การสร้างแรงจูงใจในทางที่ดีงามให้เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แนวคิดเรื่องแรงจูงใจที่ถือกำเนิดมาจากโลกตะวันตกได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการค้นคว้าอย่างกว้างขวางและจริงจังจนได้รับการยอมรับและมีการนำมาพัฒนาใช้โดยทั่วไปจนเกิดเป็นแนวคิดแรงจูงใจในทางสากล

เกือบศตวรรษที่ผ่านมา นักจิตวิทยาจำนวนมากได้ให้ความสนใจแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียน จนประสบความสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้น จะพยายามต่อสู้กับอุปสรรค มีความอดทน บากบั่น ทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยมาตรฐานอันดีเลิศ และหลีกเลี่ยงความล้มเหลว มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และกังวลเมื่อเกิดความล้มเหลวขึ้น (McClelland, 1976) และต้องการความสำเร็จที่เหนือกว่าบุคคลอื่นด้วย (Murray, 1938 : 166-167) ดังนั้น วงการศึกษาทั้งโดยทั่วไปและประเทศไทยจึงให้ความสนใจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในแง่ของการกระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียน เพื่อความสำเร็จและลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา โดยการเริ่มต้นสนใจศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น ผู้ริเริ่มคือเมอร์เรย์ (Murray) เขามองแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นความต้องการของมนุษย์ชนิดหนึ่งใน 28 ชนิด ในทฤษฎีบุคลิกภาพของเขา และต่อมามีผู้ที่ให้ความสนใจอย่างจริงจังคือ แมคเคลแลนด์ (McClelland) แต่ไม่ได้เริ่มต้นจากความสนใจในแง่ของแรงจูงใจทางการศึกษา แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961 cited in Klein, 1982 : 353-370) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมที่ประสบความสำเร็จ เช่น สหรัฐอเมริกา และหลาย ๆ ประเทศในยุโรป เขาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นพลังผลักดันสำคัญให้บุคคลประสบความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจ อันส่งผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมักจะเป็นประเทศที่ประชากรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และ McClelland ยังค้นพบอีกว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ฝึกฝนความเป็นอิสระ และความเพียรพยายามนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นอกจากนี้ เขายังเจาะลึกลงไปถึงความมุ่งหวัง

ความสำเร็จที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมว่ามีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อันส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเขาศึกษาถึงคำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวังแห่งความสำเร็จในวรรณกรรมของหลาย ๆ ประเทศ เช่น อังกฤษ เขาพบว่า คำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวังแห่งความสำเร็จที่สูงขึ้นในปี ค.ศ. 1700 ถึง 1750 ทำให้เศรษฐกิจของอังกฤษดีขึ้นในอีก 50 ปีต่อมา และยิ่งวิเคราะห์จากวรรณกรรมกรีกโบราณ พบว่า วรรณกรรมสามารถกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งส่งผลให้กรีกขยายตัวทางการค้าได้มาก ในทางตรงข้ามถ้าประชาชนในชาติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ การพัฒนาทางเศรษฐกิจมักเป็นไปอย่างเชื่องช้า เขาจึงสรุปว่า รัฐบาลจะต้องพยายามเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชาชนในประเทศให้สูงขึ้น และใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ต่อมานักจิตวิทยาและนักการศึกษาจำนวนมากได้นำแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในวงการศึกษารวมทั้งในประเทศไทยเองก็มีความพยายามที่จะสร้างรูปแบบการศึกษาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งส่วนมากก็จะได้ผล นั่นคือ สามารถเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้ (จำไพพรรณ ธีรนิติ, 2514; รุ่งโสพล สิทธิเวทย์, 2534; วันชัย ดนัยโกมุท, 2535; มลฤดี สุวรรณมาลย์, 2537; นุศรา สรรพกิจกำจร, 2539; ภัทราพรรณ สุขประชา, 2540)

โดยเหตุที่ประเทศในซีกโลกตะวันตกส่วนมากเป็นสังคมอุตสาหกรรม และจัดว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การนำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปใช้จึงเป็นไปตามบริบททางสังคมของโลกตะวันตกซึ่งมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ไม่เฉพาะในวงการธุรกิจเท่านั้น แต่จะมีการแข่งขันกันเกือบทุกเรื่องและทุกกิจกรรมในสังคม ทั้งที่ความจริงแล้วโดยเนื้อหาของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น แมคเคลแลนด์ (McClelland) ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของทฤษฎี ไม่ได้เน้นในเรื่องของการแข่งขัน โดยเฉพาะการแข่งขันกับผู้อื่น แต่เน้นในเรื่องของมาตรฐานและความเป็นเลิศในงานนั้น ๆ กิจกรรมนั้น ๆ แต่จากที่ได้กล่าวข้างต้น สังคมอุตสาหกรรมมีการแข่งขันสูง ทำให้การนำเอาทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปใช้ในทางปฏิบัติโน้มเอียงไปในทางการแข่งขันกับผู้อื่นและมาตรฐาน และเมื่อดูจากประเทศตะวันตกหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการวิจัยพบว่า ประชากรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง แต่กลับเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาทางด้านศีลธรรมและสังคมอยู่โดยทั่วไป ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ชวงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ตั้งแต่แผน 1 เป็นต้นมา มีการเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กับปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องมาจากสถานการณ์เศรษฐกิจในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในรายได้ ทำให้ประชาชนและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคมคือ หย่อนยานในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย มี

การเอาเปรียบกัน ส่งผลให้ค่านิยมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมของไทยเริ่มจางหายไป พร้อม ๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้สภาพบีบคั้นทางจิตใจของคนในสังคม จากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ซึ่งมากับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วย ล้มตายเพิ่มขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และรายได้ที่สูงขึ้น (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540 : 2) รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงทั้งที่มีหลักฐานและไม่มีหลักฐานปรากฏให้เห็นในสังคมเป็นจำนวนมาก ทั้งในแวดวงการเมือง ราชการ และธุรกิจ บุคคลที่ประสบความสำเร็จทางการเมืองและธุรกิจจำนวนมาก มักมีลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลสูง กล่าวคือ มีความมุ่งมั่น มานะ อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถประกอบกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จและเหนือกว่าผู้อื่น แต่มีขาดคุณธรรมความนึกคิดที่จะอุทิศตนเพื่อส่วนรวม ขาดสามัญสำนึกที่จะเอื้อเฟื้อ หรือเอื้อประโยชน์ต่อสรรพชีวิตอื่น แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลนั้น เป็นการมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อความสำเร็จของงานและตนเอง ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วอาจจะเหมาะสมกับบริบทของสังคมตะวันตกหรือสังคมอุตสาหกรรมมากกว่าบริบทสังคมที่เป็นสังคมของการเกื้อกูล เช่นสังคมไทย เพราะตั้งแต่เดิมาจนปัจจุบัน เป็นสังคมของการเกื้อกูล ดูได้จาก การเอาแรงกัน หรือลงแขกเวลาทำไร่ ทำนา โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น รายการโทรทัศน์ "ที่นี่ประเทศไทย" ที่ได้นำเสนอเรื่องราวของผู้ด้อยโอกาสหรือประสบปัญหาชะตากรรม หรือประกอบคุณความดีให้สังคมจนตนเองเดือดร้อน หรือเสียชีวิต ก็จะมีประชาชนทุกระดับชั้นร่วมบริจาคเป็นจำนวนมาก จนสามารถตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือได้ทุกราย ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมของชาวพุทธ ประชาชนกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ผู้วิจัยกลับมาทบทวนดูแรงจูงใจทางพุทธศาสนา ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2538 : 486-512) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจในพุทธธรรมว่า ความอยากที่เป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์นั้น มี 2 ประเภท คือ ความอยากฝ่ายดี คือฉันทะหรือกุศลธรรมฉันทะ และความอยากฝ่ายร้าย คือตัณหา กล่าวโดยสังเขปคือ

1) ตัณหา แปลว่า ความกระหาย ความทะยาน ความอยาก ความเส่นหา เป็นแรงจูงใจ เป็นความต้องการฝ่ายอกุศล ตัณหาเกิดจากเวทนาเป็นปัจจัย มีอวิชชา (ความไม่รู้) เป็นรากฐาน ตัณหามีบทบาทเป็นตัวกำกับการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ของมนุษย์ ก่อให้เกิดปัญหาต่อชีวิตและสังคมมนุษย์ เป็นที่มาของความหวัง ความหวาดระแวง ความทุกข์ร้อนต่าง ๆ ตัณหา นั้นนำไปสู่การแสวงหาให้ได้สิ่งต้องการมาเสพ และหากมนุษย์ตอบสนองความอยากของตนเองทุกเรื่อง ทุกครั้ง ความทะยานอยากก็ได้หมดไป มีแต่จะเพิ่มขึ้นจนไม่มีที่สุดแห่งความอยาก

2) **ฉันทะ** ในที่นี้คือ ฉันทะในกุศลกรรม คือ ความอยากในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เกิดกุศลแก่ชีวิตจิตใจ สิ่งที่เป็นผลดีแก่ความเจริญของงานในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ฉันทะสัมพันธ์กับการกระทำ คือ กระทำเพื่อให้รู้ความจริง และเพื่อสร้างภาวะดีงามให้เกิดขึ้น ฉันทะจะนำไปสู่วิริยะและจิตตะ คือ นำไปสู่การเกิดการกระทำขึ้นนั่นเอง ดังนั้น เมื่อบุคคลจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืองานใดงานหนึ่ง ควรเริ่มต้นด้วยฉันทะ และรักษาให้ดำรงอยู่ในสภาวะที่ต่อเนื่อง บุคคลนั้นจะมีความซาบซึ้งในคุณค่าของภาวะที่ดีงามของสิ่งนั้นที่การทำงานพาไป จิตใจจะแน่วแน่ มีสัมมาสติ สัมมาสมาธิในงานที่ทำ เชื้อต่อสุขภาพจิตที่ดี

จากแนวคิดในเรื่องแรงจูงใจทางพุทธศาสนาข้างต้น พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต, 2536 : 95-97) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจที่การศึกษามีหน้าที่สร้างให้เกิดขึ้น และเป็นแรงจูงใจที่เข้ากับหลักการของฉันทะ ท่านเรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความใฝ่ความเป็นเลิศที่เป็นความเป็นเลิศแท้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ ทำให้ดีเลิศ ให้ดีที่สุด เต็มที่แห่งงานนั้น ๆ หรือเรื่องนั้น ๆ ที่จะทำให้ได้งานนั้น ๆ จะดีเลิศได้อย่างไร เรื่องนั้น ๆ เต็มที่ได้ได้อย่างไร ทำให้ได้ถึงขนาดนั้น

ลักษณะที่ 2 คือ ความเป็นเลิศเพราะดีที่สุด เต็มที่แห่งความสามารถของตัวเอง หมายความว่า เราจะทำอะไรก็ทำให้ดีที่สุด เท่าที่ตัวเองจะทำได้ เต็มขีดความสามารถตามศักยภาพของเรา ทำให้ดียิ่งขึ้นในแต่ละครั้ง เราจะก้าวต่อไปดีกว่าตัวเองในครั้งก่อน

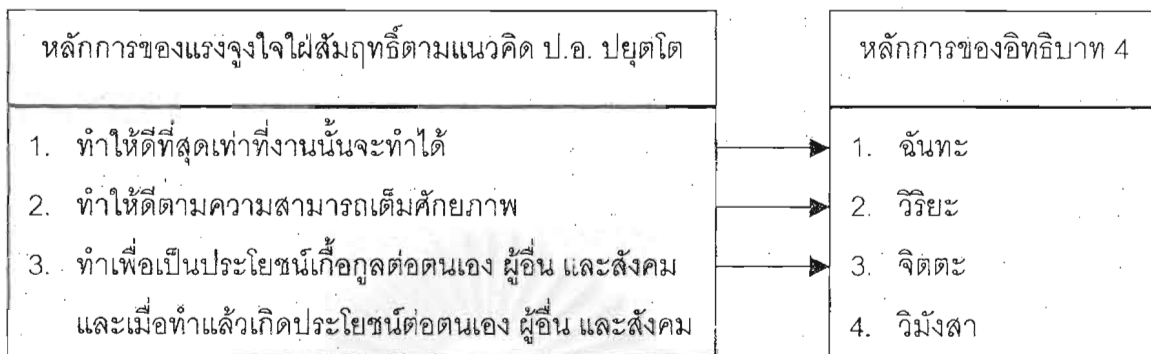
ลักษณะที่ 3 คือ บุคคลจะต้องพิจารณาว่างานนั้น สิ่งนั้น เป็นสิ่งที่เกิดกุศลและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมจึงทำ และเมื่อทำแล้ว งานนั้น สิ่งนั้น เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ทั้งนี้อาจมีความมากมายแตกต่างกันไปตามบริบทของงานนั้น ๆ

และพระเทพเวทียังได้กล่าวไว้อีก (ป.อ.ปยุตโต, 2536 : 96-97) แม้จะไปอยู่ในระบบแข่งขันก็จะชนะ โดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ข้างต้น จะทำไปเองโดยไม่ได้ตั้งใจแข่งขัน แต่จะชนะโดยที่ว่าเขาจะทำให้งานนั้นเป็นเลิศ เพราะต้องการให้งานนั้นดีที่สุดในตัวเอง ดังนั้น เมื่อเขาเหล่านั้นจะผลิตสินค้าใดหรือประกอบกิจกรรมใด ๆ ก็จะทำให้ดีที่สุด เลิศที่สุด ทำเต็มกำลังความสามารถตามศักยภาพของตนเอง เขาเหล่านั้นก็จะอยู่ในระบบแข่งขันในปัจจุบันได้ แต่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งที่จะรักษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ดังกล่าวไว้ การสร้างความเป็นเลิศในแบบนี้จะไปส่งเสริมความเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์จึงควรมาช่วยกันสร้างความเป็นเลิศ

จากคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ชำงตัน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดสากลจะเห็นว่า มีส่วนที่ร่วมกันอยู่มากที่จะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ ทั้งในรูปแบบความสำเร็จส่วนบุคคล และความสำเร็จส่วนรวม ลักษณะที่ร่วมกันก็คือ คุณลักษณะของบุคคลที่มีความอดทน บากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรค ต้องการทำให้ดีที่สุด เต็มกำลังความสามารถ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้ง 2 แนวคิดข้างต้นในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐาน ความหมายหรือคำจำกัดความ เป้าหมายหรือเป้าประสงค์ และแหล่งที่มาหรือปัจจัยที่ส่งเสริม (Murray, 1938, 1959; McClelland, 1953, 1969, 1976; Myer, 1965; Mchrabian, 1968; Klein, 1982; ทศพร ประเสริฐสุข, 2524; พระเทพเวที, 2536; พระธรรมปิฎก, 2538; นุศรา ธรรมกิจกำจร, 2539; อัจฉรา สุขารมณ, 2542) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามหลักการจากแนวคิด ทฤษฎีเพียงประการเดียว คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เน้นในเรื่องเป้าประสงค์อยู่ที่ความสำเร็จนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ในขณะที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลมิได้กล่าวถึงความสำเร็จเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและสังคม เน้นแต่ความสำเร็จของงานและตนเอง และหากจะดูตามการนำทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติตามบริบทของสังคมตะวันตกแล้วจะพบว่า มีข้อแตกต่างสำคัญอีกประการหนึ่งคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ไม่สนับสนุนการแข่งขันกับผู้อื่น หรือมาตรฐานเพื่อความเป็นเลิศ แต่เน้นในเรื่องการทำงานนั้น ๆ ให้ดีที่สุด เท่าที่งานนั้นจะเป็นไปได้ และทำเต็มความสามารถตามศักยภาพของตนเอง ในขณะที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล แม้แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1953, 1961, 1969) จะมีได้เน้นการแข่งขันกับผู้อื่นก็ตาม แต่ตามบริบทของสังคมอุตสาหกรรมแล้วมีโอกาสสูงที่จะทำให้ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นเข้าสู่ระบบแข่งขัน และกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบแข่งขันไปโดยไม่รู้ตัวในที่สุด

ตามที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2538) ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของท่าน เป็นแรงจูงใจที่เข้ากับหลักการของกุตลธรรมฉันทะ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดมีการกระทำตามมา และเพราะฉันทะนี้แหละ เจ้าชายสิทธัตถะจึงสละความสุขสำราญในราชสมบัติเพียรฝ่าความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก บำเพ็ญโพธิมรรคาจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า (พระธรรมปิฎก, 2538 : 528) จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เมื่อมีฉันทะก็จะต้องมีวิริยะและจิตตะ คือความเพียรและความเอาใจใส่ ตั้งใจแน่วแน่ มุ่งตรงต่อจุดหมายตามมา และก็จะต้องอาศัยปัญญาพิจารณาไตร่ตรองถึงสิ่งที่ต้องการตั้งมั่น นั่นคือหลักการของอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นธรรมแห่งความสำเร็จที่เกื้อหนุนและมักมาด้วยกันเสมอ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 845) เช่น เมื่อบุคคลเกิดฉันทะ คือ มีใจรัก พอใจ อยากทำงาน/กิจกรรม จะช่วยทำให้เกิดความพากเพียร ก็จะเอาใจจดจ่อ ใฝ่ใจอยู่

เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เมื่อดูในหลักการสำคัญ 3 ข้อของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ป.อ.ปยุตโต พบว่า มีความสอดคล้องและเป็นเนื้อเดียวกับอิทธิบาท กล่าวคือ ในหลักการทั้ง 3 ข้อ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอยู่ คือ เมื่อมีฉันทะอย่างแรงกล้า บุคคลก็จะตั้งใจทำงานนั้น ๆ ให้ดีที่สุด เต็มกำลังความสามารถ เพราะปรารถนาจะเห็นงานนั้นประณีต สมบูรณ์ในตัวเอง และก่อคุณเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวมด้วย เมื่อมีฉันทะ วิริยะจะเกิดตามมาคือ บากบั่น พากเพียร ไม่วันท้ออุปสรรค ก็จะทำอย่างไม่ย่อท้อ เมื่อรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ดังนั้น ในวิริยะก็จะมีหลักการทั้ง 3 ข้ออยู่ ถ้าจะทำให้ดีที่สุดแห่งงานนั้นๆ และเต็มกำลังความสามารถก็ต้องใช้ความวิริยะ หรือความพากเพียรอย่างเต็มที่ และวิริยะจะเกิดได้ก็เมื่อรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่า ก็คือข้อที่ 3 ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และเมื่อเกิดฉันทะและวิริยะแล้ว ก็เกิดจิตตะตามมา จิตตะ คือ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ เผ่าคิดเรื่องนั้น มั่นใจอยู่กับงานนั้น ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่น ๆ ขลุกง่วนกับเรื่องนั้นได้ทั้งวันทั้งคืน ซึ่งจะทำให้มีกำลังมากในการทำเรื่องนั้น ๆ เช่นกัน ในหลักการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้ง 3 ข้อ ก็จะต้องมีจิตตะประกอบ ถ้าไม่มีความจดจ่ออย่างแรงกล้าในสิ่งที่ทำก็จะไม่สามารถทำได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ และดีที่สุดแห่งงานนั้น ๆ ทั้ง 2 ข้อต้องอาศัยจิตใจที่จดจ่อ แน่วแน่อย่างแท้จริง และเช่นกันก็คือคนเราจะจดจ่อหรือมีจิตตะต่อสิ่งใดต้องเห็นว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง สำหรับวิมังสานั้น คือการใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง ตรวจสอบ หาเหตุผล ข้อบกพร่อง หาแนวทางแก้ไขให้สิ่งที่ทำบรรลุจุดหมาย วิมังสานั้นต้องมีในทั้ง 3 ข้อของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เช่นกัน กล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มต้นก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณางานนั้นหรือสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ก่อคุณ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมหรือไม่ และเมื่อจะทำงานนั้นให้ดีที่สุด เต็มที่ของงานนั้น ก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองว่าเต็มที่ที่สุดแค่ไหนและจะทำอย่างไร หาหนทางรวมทั้งการใช้กำลังความสามารถเต็มตามศักยภาพก็ต้องปัญญาเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เด็กชาย ก. ชอบและเห็นความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ ก็จะสนใจที่จะเรียนรู้โดยหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อาทิ อินเทอร์เน็ต หนังสือ ผู้รู้ เป็นต้น โดยมีความตั้งใจและพยายามเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้ดีที่สุด ได้ใช้ศักยภาพของตนเองมากที่สุด วิริยะ จิตตะ และวิมังสาจะตามมา คือจะพากเพียร ค้นหา จิตใจจดจ่ออยู่กับวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบทุกขั้นตอน นั้นเพราะเด็กชาย ก. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต สรุปประมวลความว่า องค์ประกอบแห่งอิทธิบาททั้ง 4 ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบหลักในเนื้อหาทั้ง 3 หลักการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต



แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต นั้น ยังมีมีผู้ศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาในเชิงจิตวิทยาการศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เหมาะกับบริบทของสังคมไทยที่ยังคงเป็นสังคมเอื้ออาทรอยู่ และจะช่วยยับยั้งการไหลตามกระแสตะวันตกของเยาวชนไทยได้ เพราะในแนวคิดนี้ความสำเร็จของคน ๆ หนึ่ง หากมีเจตนามุ่งความสำเร็จโดยคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลักแล้ว ความสำเร็จนั้นย่อมเป็นสิ่งเอื้อเพื่อและอำนวยความสะดวกต่อผู้อื่นและสังคมด้วย และหากจะมีคำถามว่าแรงจูงใจชนิดนี้มีอยู่จริงหรือไม่ คำตอบก็ชัดเจนว่ามีอยู่จริง โลกคงไม่อาจเจริญก้าวหน้าได้ถึงขั้นนี้หากไม่มีผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบนี้ ซึ่งมีอยู่ทั้งในบุคคลที่มีชื่อเสียงในแวดวงวิชาการ วงการอื่น ๆ และบุคคลทั่วไปที่ไม่เป็นที่รู้จักของสังคมด้วย หากจะยกตัวอย่างบุคคลที่เป็นที่รู้จักที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เช่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านพุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ไอน์สไตน์ มหาตมคานธี ฯลฯ

การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจว่าควรศึกษาจากประชาชนกลุ่มใด จึงจะสามารถพัฒนาได้ดี ผู้วิจัยมองไปที่เยาวชนที่เป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้น คืออายุประมาณ 13-15 ปี ซึ่งตรงกับวัยเรียนที่อยู่ประมาณชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่เริ่มเติบโตเป็นหนุ่มสาว มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 330) เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ตามทฤษฎีของ Erickson เป็นวัยที่เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการเรียน เพื่อน ครู และโรงเรียนมากขึ้น เด็กจะให้ความสนใจกับกิจกรรม ขยันหมั่นเพียร และการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ชอบการแข่งขัน ถ้าล้มเหลวอาจจะเกิดปมด้อยขึ้น บุคคลใกล้ชิดควรให้กำลังใจเป็นพิเศษ และเป็นวัยของการหาเอกลักษณ์เป็นของตนเอง รวมทั้งหากดำเนินชีวิตผิดพลาด อาจเป็นปัญหาต่อเนื้อได้ เป็นขั้นที่ 5 Ego Identity VS Role Confusion ข้อสำคัญที่สุดคือ เด็กวัยนี้ควรหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ เพื่อที่จะมีความมั่นใจใน

ตนเอง และรู้ว่าตนพร้อมที่จะก้าวไปสู่อนาคตของผู้ใหญ่ เตรียมอาชีพที่จะทำในอนาคต (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541 : 40-43) จากการศึกษาของ ธิดา ชูอินทร์, (2540 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สำคัญก็คือ ผู้เรียนขาดการควบคุมตนเอง ไม่มีความอดทน ไม่มีจุดมุ่งหมายในการเรียน ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งตรงกับแนวคิดของพระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต, 2536 : 95) ที่เห็นว่าคนไทยเราขาดแคลนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนั้น การที่จะพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต จึงควรศึกษาจากเด็กที่มีช่วงอายุดังกล่าวข้างต้น

จากที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการสอนตามแนวทางพุทธศาสนา รวมทั้งได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล และทฤษฎีการเรียนรู้ประกอบกันเพื่อนำมาสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในขั้นต้นผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการที่ทางตะวันตกและนักศึกษาไทยใช้ในการพัฒนา หรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล จากผลการศึกษาวิจัยของ แมคเคลแลนด์และคณะ (McClelland et.al., 1995, 1961; cited in Klein, 1982 : 362-365) แมคเคลแลนด์เชื่อว่า **สังคมที่เน้นการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระและพึ่งพาตนเองตั้งแต่เด็ก** จะทำให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และค้นพบด้วยว่า เรื่องราวที่พ่อแม่อ่านหรือเล่าให้เด็กฟังจะเป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม **และเขายังค้นพบอีกว่า คำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นแห่งความสำเร็จก็เป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สำคัญ** รวมทั้งจะต้องสร้างค่านิยมที่เป็นผลสัมฤทธิ์ของแต่ละบุคคลมากกว่าการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นและภายนอก วินเทอร์บอททอม (Winterbottom, 1958; cited in McClelland, 1976 : 340-343) สรุปการเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ 1) บิดามารดา มักจะตั้งความหวังและมาตรฐานให้เด็กสูง 2) ฝึกความเป็นอิสระ ความรับผิดชอบ การพึ่งพาตนเองตั้งแต่เด็ก 3) เลี้ยงด้วยความรักและการให้รางวัล แมคเคลแลนด์และวินเทอร์ (McClelland and Winter; cited in Klein, 1982 : 365-366) สร้างโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นหลักสูตร 3-6 อาทิตย์ โดยมี 2 ขั้นตอนคือ 1) แนะนำหลักการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความสัมพันธ์ที่มีต่อความสำเร็จ ทั้งส่วนตัวและสังคม มีการบรรยายเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และประวัติผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ 2) สอนให้คิดและทำเหมือนพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ให้เขาได้เรียนรู้วิธีการเขียนเรื่องราวที่เป็นหลักการเพื่อตั้งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น การมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่จะต้องใช้ความพยายามเพื่อความสำเร็จ ให้เขาประยุกต์ความรู้ที่ได้รับให้เข้ากับงานอาชีพของพวกเขา สอนให้รู้จักการตั้งเป้าหมายในการทำงาน อธิบายถึงวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยมีการให้คำปรึกษาทั้งส่วนบุคคล

และกลุ่มตลอดโปรแกรม และวิตเลอร์ (Vidler, 1977; อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 67-69) ได้สรุปวิธีการฝึกเพื่อใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สำคัญและนิยมใช้ มี 4 วิธีคือ 1) **วิธีให้ผู้เข้ารับการฝึกให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของตนเอง** โดยให้คะแนนเรื่องราวที่เขียนขึ้นเองจากแบบทดสอบ Thematic Apperception Test โดยในขั้นแรกต้องให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น เกมส์ สถานการณ์จำลอง การอธิบาย การรวมกลุ่มอภิปราย เป็นต้น 2) **ฝึกสมาธิ (Meditation)** ด้วยการส่งเสริมการเคลื่อนไหวทางร่างกาย เช่น การสอบการพุงลูกดอก ต้องใช้สมาธิ มโนทัศน์เกี่ยวกับความเสี่ยงพอประมาณ และทุกครั้งจะมีการประเมินก่อนว่าจะทำได้แค่ไหน 3) **วิธีให้บุคคลสำรวจตนเองว่ารู้สึกอย่างไรต่อสิ่งเร้า และบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม** การพัฒนาความรู้สึกของกลุ่มให้เข้มแข็งจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเลือกกระทำสิ่งที่ดีมากขึ้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และ 4) **วิธีเน้นความสำคัญในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม** เป็นการเน้นที่นี้และเดี๋ยวนี้ (Here and Now) โดยฝึกอบรมนอกสถานที่เพื่อให้ปลอดภาระจากงานประจำ บุคคลจะได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ และพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้ดีขึ้น ได้มีการนำแนวคิดในการฝึกเพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปใช้ในวงการการศึกษา เป็นการลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา เช่น แอลซูลิท เทเบอร์ และแมคอินไทร์ (Aischulet, Tabor and McIntyre, 1970; อ้างถึงใน ภัทรพรรณ สุขประชา, 2540 : 4) เน้นในเรื่องที่นี้และเดี๋ยวนี้ กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นภายในตัวตน เดกคาร์ม (Decharms, 1976 : 40) โดยให้นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมายที่สามารถไปถึงได้ ฝึกการวางแผนให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง เน้นความรับผิดชอบในทุกขั้นตอน สำหรับในประเทศไทยก็มีผู้สนใจวิธีการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่พอสมควร เช่น ดารณี วงษ์อยู่น้อย, (2525); ทศพร ประเสริฐสุข, (2525); ดำรงกุล เหลี่ยมวัฒนา, (2535); ชุมพร บุญน้อม, (2538)

จากข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยสนใจทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura, 1977 : 10) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลผ่านกระบวนการสังเกต 2 ทางคือ

1) **การเรียนรู้จากผลกรรมตอบสนอง** คือการเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน เขาจะเรียนรู้ว่าพฤติกรรมอะไรทำแล้วได้ผลบวกหรือลบ

2) **การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ** แบนดูรา (Bandura, 1977 : 22-50; Bandura, 1986 : 53-64) เรียกสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสังเกตที่ไม่ใช่ประสบการณ์ตรงว่า ตัวแบบ (Model) การเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบไม่ใช่พฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา ขึ้นอยู่กับกระบวนการ

ทางพุทธิปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้เรียน พฤติกรรมของตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงจะทำให้ผู้สังเกตเกิดความคาดหวังการเสริมแรงเหมือนตัวแบบ ตัวแบบแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ **ตัวแบบที่มีชีวิต** และ **ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์** เป็นตัวแบบที่เป็นตัวอักษร คำพูด หรือภาพที่แสดงในรูปของฟิล์ม โทรทัศน์ หรือสิ่งอื่น ๆ

เมื่อดูจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura) และวิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ตามแนวทางสากล) แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ผู้วิจัยจะนำแนวคิดพื้นฐานและวิธีการจากทั้ง 2 ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบหรือวางแผนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ด้วย กล่าวคือ มีการนำเสนอตัวแบบ ซึ่งเป็นประโยชน์ดีในลักษณะของกัลยาณมิตร และตัวแบบที่นำเสนอมีทั้งในรูปของตัวแบบที่เป็นบุคคล และตัวแบบที่ไม่ใช่บุคคล วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ นิทาน สุภาพสตรี คำกลอน คำคม ฯลฯ แมคเคลแลนด์ และนักจิตวิทยากลุ่มนี้ (McClelland, 1961; Klein, 1982; Winterbottom, 1958; Strodtback, 1958) เองก็เน้นในการใช้เรื่องราว คำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวังแห่งความสำเร็จ การฝึก **ความเป็นอิสระ ความรับผิดชอบและการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการให้ความรักและรางวัล เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์** ผู้วิจัยนำมาใช้เนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้งทางสากลและตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มีลักษณะที่เป็นส่วนร่วมกันเป็นส่วนมากถึงแม้จะมีความแตกต่างที่สำคัญ 2 ประเด็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม สำหรับหลักการหรือวิธีการที่สำคัญที่สุดที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ก็คือ หลักพุทธิธรรม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดตามแนวที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2538 : 621-731) เขียนไว้ในหนังสือพุทธิธรรม หัวข้อ ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร ที่กล่าวไว้ว่า พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า จุดเริ่มต้นของการศึกษาที่แท้จริง เริ่มเมื่อบุคคลเกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งหมายความว่า มีความคิด ความเห็นที่ดีงาม ถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษา การศึกษานั้นอาศัยปัจจัย 2 ประการ คือ

1) **ปรโตโมสะ** แปลว่า เสียงจากผู้อื่น ที่อื่น หรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร คำชี้แจงอธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในที่นี้หมายถึง ปรโตโมสะที่ดีงามถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้หรือคำแนะนำจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร (Hearing or Learning from Others; Indicate by others) หมายถึง บุคคลผู้มีคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทางหรือเป็น

ตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในทางแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ดิงาม ปรโตโฆสะเป็นข้อแรกซึ่งเป็นองค์ประกอบฝ่ายภายนอก อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

2) โยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคายหรือถูกวิธี แปลง่าย ๆ ว่า ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามสภาวะ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ เรื่อนั้น ๆ ออกให้เป็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์ สืบทอดเหตุและปัจจัยโดยไม่เอาความรู้สึกของตนเอง ตัดหาอุปาทานเข้าไปจับ ข้อนี้เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล หรือเรียกว่า วิธีการแห่งปัญญาหรือปัจจัยภายใน ในการศึกษาที่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ องค์ประกอบหลักทั้ง 2 จะต้องเชื่อมโยงถึงกัน ต้องโยงปัจจัยภายนอกให้เชื่อมถึงปัจจัยภายใน เมื่อมีจุดเริ่มต้นแล้วจึงตามมาด้วยกระบวนการของการศึกษา คือ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จากคำอธิบายหลักศรัทธาและโยนิโสมนสิการดังกล่าวข้างต้น สุมณ อมรวิวัฒน์ (2528 : 58-77) ได้นำมาจัดเป็นระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี (รายละเอียดแผนภาพที่ 1 ในบทที่ 2)

หลักพุทธธรรมว่าด้วยปัจจัยทางการศึกษา (พระธรรมปิฎก, 2538) และการสอนตามแนวพุทธที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้นำมาจัดเป็นระบบการสอนนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตกในเรื่องการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ทฤษฎีและแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland) และแนวคิดในเรื่องการสร้างจินตภาพ ผู้วิจัยจึงนำหลักพุทธธรรมและแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาสาıklมาผสมผสานกัน โดยใช้พุทธธรรมเป็นหลักในการวางรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้งนี้ เพื่อให้เยาวชนไทยได้พัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ข้างต้นให้เป็นผู้ที่มีอิทธิบาท 4 ตามแนวทางของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้ง 3 ประการคือ

- 1) ทำให้ดีที่สุด เลิศที่สุด เต็มที่แห่งงานนั้น ๆ เรื่อนั้น ๆ จะเป็นได้
- 2) ทำอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถตามศักยภาพของตนเอง และ
- 3) บุคคลจะต้องพิจารณาว่า งานนั้น สิ่งนั้น เป็นสิ่งที่เกื้อกูล และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมจึงทำ และเมื่อทำแล้วเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมด้วย ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจมีมากน้อยต่างกันไปตามบริบทของงาน และจะต้องไม่เน้นที่การแข่งขันกับผู้อื่นเพื่อความเป็นเลิศ

หากเยาวชนไทยมีลักษณะเช่นนี้ได้ สังคมไทยจะรุดหน้าเทียมอารยประเทศ และคงไว้ซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาต่อกัน ตามบริบทของสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากคำสั่งสอนในพุทธศาสนา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ให้กับเยาวชนไทย โดยใช้วิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมระหว่าง การรักษาศีล การฝึกสติ และสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ

1.2.2 เพื่อศึกษาผลที่ได้รับจากการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ด้วยรูปแบบในข้อ 1

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ระหว่างการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในส่วนย่อยแต่ละด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และโดยรวมทุกด้าน สูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง

1.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

รูปแบบหรือวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมระหว่างการรักษาศีล การฝึกสติ และสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ

1.4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้คือ พุทธประวัติและหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ได้แก่ พุทธประวัติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ศิลล์สำหรับประชาชน อธิธินาถ 4 ไตรสิกขา กรรมและสันโดษ

1.5.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) แบบ Pre-Experimental Design คือ มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวเป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิษฏกฏวิทยา จังหวัดจันทบุรี

1.5.3 เวลาที่ใช้ในการทดลองเป็นช่วงปิดเทอมปลาย โดยใช้เวลาดทดลอง 8 วันต่อเนื่องกัน วันละประมาณ 6-7 ชั่วโมง รวม 52 ชั่วโมง

1.6 คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต หมายถึง ความตั้งใจหรือความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความมุ่งมั่น อดทน เพียรพยายาม ไม่เน้นความเป็นเลิศที่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น แต่มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้น ๆ ให้ดีที่สุดเต็มที่แห่งงานนั้น ๆ จะทำได้ ทำอย่างเต็มกำลังความสามารถตามศักยภาพของตน ในขณะเดียวกันทำให้งานหรือสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสอดคล้องและเป็นเนื้อเดียวกับอธิธินาถ 4 ซึ่งเป็นหลักกรรมแห่งความสำเร็จที่เกื้อหนุน

1.6.2 อธิธินาถ 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้พัวพันกับสมาธิ เพราะอธิธินาถเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดสมาธิ และนำไปสู่ผลสำเร็จที่เป็นจุดหมายของสมาธิ มี 4 อย่างคือ

1) จันทะ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย อยากให้สิ่งนั้น ๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดั่งใจ ประณีต สมบูรณ์ที่สุดของมัน ถ้าสามารถปลุกเร้าจันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่า ความดีงามของสิ่งนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิต อุทิศให้สิ่งนั้น

2) **วิริยะ** ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญ แก่ลวกกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่หวั่นกลัวอุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อตนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแล้ว ถึงแม้จุดหมายนั้นจะบรรลุยากหรือมีอุปสรรคมาก ใช้เวลายาวนาน ก็จะไม่ท้อถอย เห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะทำสำเร็จให้ได้

3) **จิตตะ** ความคิดจดจ่อ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อ เผื่อคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงาน ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องใด ๆ เลย ขลุ่ยง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน จิตจะแน่วแน่แนบสนิทในงานที่ทำ

4) **วิมังสา** ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณา หามั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในกิจที่ทำ รู้จักทดลอง และคิดค้นหาทางปรับปรุง การคิดหาเหตุผลและสอบสวนอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาตลอดเวลา

อิทธิบาท 4 เป็นธรรมที่เกื้อหนุนและมาด้วยกัน ธรรมหมวดนี้สามารถวัดด้วยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (พระพรหมคุณาภรณ์) ซึ่งเป็นเนื้อเดียวกันกับอิทธิบาท 4 (ตามที่ได้กล่าวในรายละเอียดข้างต้น) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านละ 30 ข้อ รวม 4 ด้าน 120 ข้อ แล้วทำการประเมินค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (อิทธิบาท 4) โดยดูค่าความสอดคล้องภายใน (Reliability Coefficients) $\alpha = 0.92$ และแต่ละด้านคือ จันทะ = 0.72 วิริยะ = 0.80 จิตตะ = 0.72 และวิมังสา = 0.78 เมื่อดูค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคะแนนรวมภายในของแบบทดสอบ แล้วคัดเลือกไว้เฉพาะที่มีค่าตั้งแต่ 0.25 ขึ้นไป นำไปตัดออกแล้วเหลือ 80 ข้อ (4 ด้าน ๆ ละ 20 ข้อ)

1.6.3 รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

หมายถึง ลักษณะขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระเบียบ ตามหลักทฤษฎีหลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยมีจุดเน้นที่กระบวนการพัฒนาด้วยวิธีการสอนที่มุ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้วยหลักพุทธธรรมระหว่างการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ วิธีการบุคคลิขฐานในหลักพุทธธรรม โดยใช้สื่อการสอนที่เป็นเพลง คำกลอน คำขวัญ คำคม และคำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวัง

ในความสำเร็จด้วย การฝึกสมาธิ การให้รางวัลและความเมตตา ฝึกความเป็นอิสระในความคิด ความรับผิดชอบ และการพึ่งพาตนเอง

1.6.4 เยาวชนไทย หมายถึง ผู้เรียนกลุ่มทดลองซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคิซณภูมิวิทยา จังหวัดจันทบุรี จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 13-15 ปี

1.6.5 การสร้างศรัทธา หมายถึง ปรัชญาที่เป็นเสียงหรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก ได้แก่ การสั่งสอน แนะนำ โฆษณา บอกล่า ข่าวดารา การเรียนรู้ เรียนแบบจากตัวแบบ หมายถึงเฉพาะที่แนะนำในทางที่ถูกต้องดีงาม ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กัลยาณมิตร พุทธภาสิต สุภาสิต นิทาน กิจกรรม (เกมส์) เพลง คำกลอน คำขวัญ คำคม และคำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวังในความสำเร็จ

1.6.6 โยนิโสมนสิการ หมายถึง ความรู้จักคิดหรือคิดเป็น การคิดอย่างมีระเบียบตามแนวทางของปัญญา คือการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ แยกแยะสิ่งนั้นเรื่องนั้น ๆ ออกเป็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้ลึกด้วยค้นหาหรืออุปาทานของตนเองเข้าจับ ทำให้เกิดความดีงามและแก้ปัญหาได้ เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3 แบบ คือ

- 1) **วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย** เรียกอีกอย่างว่า วิธีคิดแบบอัทปปัจจยตา
- 2) **วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน** คือวิธีคิดแบบไม่ตกอยู่ในอำนาจอารมณ์ ไม่ฟุ้งซ่าน มีสติอยู่กับปัจจุบัน
- 3) **วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม** เป็นวิธีคิดที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เกิดกุศลธรรม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 สร้างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่มีคุณภาพสำหรับใช้พัฒนาเยาวชน

1.7.2 ได้รูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่มีคู่มือการสอนให้กับครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7.3 ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ประยุกต์ใช้สอดแทรกในการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เยาวชนเป็นบุคคลที่
มีคุณค่าแก่สังคมไทยด้วยการตั้งใจทำงานเต็มที่ เต็มความสามารถ และมุ่งหวังความสำเร็จทั้งเพื่อ
ตนเอง ผู้อื่น และสังคม



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยรูปแบบดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการค้นคว้าสืบค้นข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางสากล และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์
- 2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ตามแนวทางสากล)
- 2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
- 2.4 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
- 2.5 แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์

เมื่อต้องการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ควรต้องทำความเข้าใจแรงจูงใจ ซึ่งเป็นรากฐานหรือที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นอันดับแรก ในทางพุทธศาสนา ได้มีการกล่าวถึงแรงจูงใจมากกว่า 2,000 ปีแล้ว ซึ่งนับว่ามีการทำความเข้าใจในเรื่องนี้มาก่อนทางตะวันตก กระนั้นก็ตามต่างก็ให้ความหมายในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ แรงจูงใจในทางพุทธธรรม หมายถึง ความอยากหรือความปรารถนาอันเป็นสิ่งจูงใจให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 486) และทางจิตวิทยา แรงจูงใจ (Motive) หรือการจูงใจ (Motivation) หมายถึง สิ่งที่บุคคลคาดหวัง โดยสิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่บุคคลพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ ความคาดหวังเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม (McKeachie and Doyle, 1970 อ้างถึงใน สมโภชน์ เขียมสุภาษิต, 2535 : 168) และเป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางตะวันตกที่นักจิตวิทยานิยมใช้อธิบายพฤติกรรมในปัจจุบัน มี 3 กลุ่ม คือ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Cognitivism) และทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

(Humanism) ทั้งสามกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และไม่มีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ทุกอย่าง จึงต้องเรียนรู้ทั้ง 3 ทฤษฎี (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541 : 154) และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก่อนที่จะมีทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ นักจิตวิทยาได้อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยสัญชาตญาณ (instincts) ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจไว้เป็นแต่ละทฤษฎี โดยให้เห็นภาพแต่เริ่มแรก โดยจำแนกนำเสนอเป็น 2 ส่วนดังนี้ คือ

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์

1) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจก่อนมีทฤษฎีทางจิตวิทยา

อริสโตเติลและเพลโต (Klein, 1982 : 2-3) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์โดยเขาเชื่อว่า มนุษย์ต้องการอิสระและพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยสติปัญญาและเหตุผล เช่นเดียวกับที่ เดคาร์ตเชื่อว่ามีความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ โดยสัตว์มีพฤติกรรมเหมือนการทำงานของเครื่องจักรที่ถูกตัดสินใจโดยขบวนการภายในที่เรียกว่า สัญชาตญาณและปฏิกิริยาสะท้อนกลับ ซึ่งต่างจากมนุษย์ที่ถ้าไม่มีความสามารถในการใช้เหตุผล ก็จะสามารถปรารถนาที่จะมีอิสระ

ชาร์ล ดาร์วิน เสนอว่ามีความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ชั้นต่ำในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ แรงจูงใจสำคัญที่เป็นหลักทั้งในมนุษย์และสัตว์คือ ความต้องการการอยู่รอด มนุษย์อาจดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ทั้งสัตว์และมนุษย์ต่างก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีของดาร์วินมีสมมติฐานว่า มนุษย์ถูกจูงใจโดยมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสัตว์อื่น ๆ ด้วย

แม้ในยุคที่ยังไม่มีจิตวิทยา นักปรัชญาก็ยังสรุปว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมามีสาเหตุมาจากสิ่งที่อยู่ภายในตัวมนุษย์และเริ่มมีการพูดสัญชาตญาณขึ้น ในขณะที่ดาร์วินได้เสนอสิ่งที่น่าสนใจว่า ความต้องการการอยู่รอดเป็นตัวผลักดันพฤติกรรมทั้งมนุษย์และสัตว์ ถึงแม้จะยังไม่มีการพูดถึงแรงจูงใจโดยตรง แต่ก็เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจอยู่มาก

2) แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับสัญชาตญาณ

ก่อนมีทฤษฎีแรงจูงใจ นักจิตวิทยาได้พยายามอธิบายพฤติกรรมโดยใช้สัญชาตญาณ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ไม่ต้องมีการเรียนรู้ ถือว่าสัญชาตญาณเป็นแรงขับที่ทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมแตกต่างไปในสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541 : 154) โดยเริ่มจาก แมคดักัล (Mc Dougall, 1908) เสนอว่า สัญชาตญาณเป็นตัวกำหนด

พฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญที่สุด พฤติกรรมทุกชนิดของมนุษย์มาจากสัญชาตญาณหลัก 10 อย่างคือ การอยากรู้ อยากเห็น การรู้สึกเกลียดชัง การชอบทะเลาะวิวาท การถ่อมตัว การกลัว แสดงออก การต่อสู้ การสืบพันธุ์ การชอบพบปะสังสรรค์ การอยากเป็นเจ้าของ และการก่อสร้าง สัญชาตญาณ 7 อย่างแรกทำงานโดยก่อให้เกิดอารมณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งกระตุ้นพฤติกรรมโดยตรง เช่น อารมณ์กลัวกระตุ้นให้หลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่อันตราย เป็นต้น สำหรับ 3 สัญชาตญาณหลังไม่เหมือน 7 อย่างแรก แมคดูว์กัลมองเห็นว่าเป็นความซับซ้อนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการรวมกันของสัญชาตญาณและอารมณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ (Klein, 1982 : 4-5) แมคดูว์กัลจึงเป็นคนแรกที่ใช้ทฤษฎีสัญชาตญาณอธิบายพฤติกรรม ต่อมาผู้คิดตั้งชื่อสัญชาตญาณอีกมากมายจนไม่มีความหมายและไม่ได้ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรม จึงไม่มีผู้นิยมใช้ต่อไป (สุรางค์ ไควตระกูล, 2541 : 154)

และเมื่อกล่าวถึงเรื่องสัญชาตญาณ มีบุคคลอีกคนหนึ่งหรือกลุ่มทฤษฎีหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับสัญชาตญาณคือ ฟรอยด์ (Freud) ผู้ริเริ่มกลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2535 : 200-201) มีความเชื่อว่าพฤติกรรมทั้งหมดที่บุคคลแสดงออกนั้น เป็นผลมาจากสัญชาตญาณแรงขับ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าภายในที่แรงมากบุคคลไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หากบุคคลไม่สามารถตอบสนองต่อแรงขับนี้ได้ ก็อาจเป็นสาเหตุให้บุคคลเจ็บป่วยทางจิตใจ ถ้าตอบสนองได้ก็จะรู้สึกเป็นสุข ฟรอยด์แบ่งสัญชาตญาณแรงขับนี้ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต (Life Instinct) เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลได้พัฒนาและเจริญเติบโต สัญชาตญาณนี้ประกอบด้วยพลังงานชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า ลิบิโด (Libido) พลังงานนี้มีตั้งแต่กำเนิด จะเคลื่อนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อลิบิโดอยู่ที่อวัยวะส่วนใดส่วนนั้นจะเกิดความเครียด ต้องมีพฤติกรรมเพื่อลดความเครียด เช่น ในวัยทารกลิบิโดอยู่ที่ปาก เด็กจะใช้ปากดูดสิ่งของ เช่น นมแม่ นิ้วตนเอง ฯลฯ แต่ถ้าเด็กตอบสนองความเครียดในส่วนนี้ไม่ได้จะเกิดความคับข้องใจ อันจะส่งผลให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมในอนาคต ในทัศนะของ ฟรอยด์ถือว่า ความสุขความพอใจจากการกระตุ้นอวัยวะที่ลิบิโดอยู่ คือ ความสุขความพอใจทางเพศ ซึ่งความหมายกว้างกว่าการร่วมเพศ 2) สัญชาตญาณแห่งความตาย (Dead Instinct) สัญชาตญาณนี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว อันนำไปสู่การทำลาย หมายรวมถึง การมีพฤติกรรมอันเป็นอันตรายแก่ตนเองและบุคคลอื่น ฟรอยด์เชื่อสัญชาตญาณทั้งสองเป็นพื้นฐานหลักในการจูงใจบุคคลแสดงพฤติกรรม ดังนั้นในทัศนะของฟรอยด์ ถึงแม้ไม่ได้พูดถึงแรงจูงใจโดยตรงแต่ก็ถือว่า สัญชาตญาณทั้ง 2 อย่าง ก็คือแรงจูงใจนั่นเอง

3) ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

(1) ทฤษฎีแรงขับทางชีวภาพของฮัลล์ (Hull's drive theory)

ในเรื่องของแรงขับนั้น Robert S. Woodworth (1918) ได้กล่าวถึงเป็นคนแรก โดยให้ความหมายว่า คือแรงผลักดันภายในที่เข้มข้นซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ต่อมา ฮัลล์ (Hull, 1943 cited in Klein, 1982 : 19-20 และสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2535 : 196-199) ได้ให้ความสนใจศึกษา ฮัลล์ให้ความเห็นว่าความต้องการทางชีวภาพ ทำให้เกิดการปลุกเร้าภายในที่เข้มข้น หรือแรงขับขึ้นทั้งในมนุษย์และสัตว์ แรงขับทางชีวภาพของฮัลล์ ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความเจ็บปวด ซึ่งความต้องการเหล่านี้เกิดขึ้นจากสภาวะไม่สมดุลย์ในร่างกาย จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่จะลดแรงขับลง เช่น ร่างกายต้องการน้ำ เพราะร่างกายสูญเสียน้ำหรือเลือดไป หรืออาจเกิดจากการ สูญเสียเกลือในร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่ง จะก่อให้เกิดอาการหรือแรงขับที่กระหายน้ำ สัญญาณบอกก็คือ ปากแห้ง คอแห้ง ทั้งมนุษย์และสัตว์ก็จะต้องหาน้ำดื่มเพื่อมาลดแรงขับนี้และทำให้ร่างกายเกิดสมดุลย์อีกครั้ง แรงขับในเรื่อง ความหิว ความกระหาย และความเจ็บปวดนั้น เป็นแรงขับทางชีวภาพที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์และสัตว์ดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะหากขาดน้ำและอาหารไม่นานก็จะเสียชีวิต และหากไม่มีแรงขับด้านความเจ็บปวดก็อาจทำให้เสียชีวิตได้โดยง่ายเช่นกัน เพราะจะไม่มีสัญญาณเตือนภัยให้เราหาทางรักษา สำหรับแรงขับในเรื่องความต้องการทางเพศนั้น ก็เป็นแรงขับที่สำคัญต่อการสืบต่อเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติและสัตว์ หากไม่มีแรงขับในเรื่องนี้แล้วมนุษย์ก็อาจสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ ฮัลล์ไม่ได้เอ่ยถึงกลไกทางกายภาพของแรงขับแต่ละตัว เขาให้ความเห็นว่า สิ่งใดก็ตามที่สามารถสนองตอบต่อแรงขับนั้นได้ และทำให้แรงขับนั้นลดลง สิ่งนั้นมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงได้ทั้งสิ้น เมื่อฮัลล์พัฒนาทฤษฎีของเขาในระยะหนึ่ง เขาพบว่า สภาวะของความต้องการทางชีวภาพอย่างเดียวไม่พอที่จะอธิบายถึงแรงจูงใจ ฮัลล์บอกว่า สิ่งที่จูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นและคุณค่าของเป้าหมายล่อใจจะแตกต่างกันออกไปตามสภาวะของแรงขับของแต่ละบุคคล เช่น มนุษย์เกิดความหิวมาก ๆ อาหารจะเป็นเป้าหมายล่อใจที่มีคุณค่ามาก แต่หากเพิ่งรับประทานอิ่มมา อาหารก็เป็นเป้าหมายล่อใจที่มีคุณค่าน้อย และเขายังได้อธิบายขยายความถึงสิ่งเร้าที่เป็นกลางด้วย เป็นการตอบคำถามว่า แรงขับที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ซับซ้อนต่าง ๆ ที่ไม่ใช่แรงขับทางชีวภาพเกิดขึ้นได้อย่างไร ฮัลล์ตอบโดยใช้หลักการของสิ่งเร้าที่เป็นกลาง ซึ่งสามารถมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงทุกัญมิได้ แต่เขาไม่ได้ทำการทดลองไว้

(2) ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ (Murray 1938, cited in Klein, 1982 : 353-356 และสุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 156-157)

เมอร์เรย์ได้สร้างทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ขึ้นมา โดยถือว่าความต้องการเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมาย เมอร์เรย์เป็นบุคคลแรกที่ให้ความสนใจกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในฐานะเป็น 1 ใน 28 แรงจูงใจหรือความต้องการที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งได้รับความสนใจนำไปศึกษาต่ออย่างกว้างขวาง ความต้องการทั้ง 28 ประการ มีดังนี้คือ

- ความต้องการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ (Acquisition)
- ความต้องการเก็บรักษาและซ่อมแซมสิ่งต่างๆ (Conservance)
- ความต้องการเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดหมดจด (Order)
- ความต้องการเก็บรักษาหวงแหน (Retention)
- ความต้องการการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ (Construction)
- ความต้องการความเหนือกว่า ดีกว่า (Superiority)
- ความต้องการประสบความสำเร็จ (Achievement)
- ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือ (Recognition)
- ความต้องการแสดงตัวตนให้ผู้อื่นประทับใจ (Exhibition)
- ความต้องการยอมทำตามผู้อื่นที่เหนือกว่า (Defence)
- ความต้องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Infavoidance)
- ความต้องการเลี่ยงความเจ็บปวด (Harmavoidance)
- ความต้องการป้องกันตนเองมิให้ถูกตำหนิ (Defendance)
- ความต้องการตอบโต้ (Counteraction) ต้องการเอาชนะความอ่อนแอ และเก็บกดความกลัว ความต้องการชนะความล้มเหลว
- ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Dominance)
- ความต้องการแตกต่างจากผู้อื่น (Deference)
- ความต้องการเลียนแบบผู้อื่น (Similance)
- ความต้องการความเป็นอิสระ (Autonomy)
- ความต้องการรักษาชื่อเสียงและศักดิ์ศรีของตน (Contrainess)
- ความต้องการที่จะก้าวร้าว ทำร้ายผู้อื่น (Aggression)

- ความต้องการเข้าใจ (Understanding) ต้องการที่จะสามารถถามหรือตอบคำถามทั่วไป และความสนใจในทฤษฎี
- ความต้องการยอมรับ ยอมรับโทษ (Abasement) เป็นความต้องการที่รวมไปถึงการยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ การลงโทษ ความยอมต่อผลกระทบของตน
- ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และต้องการใกล้ชิดกับผู้ที่ตนเองรักใคร่ ชอบพอ (Affiliation)
- ความต้องการกีดกันผู้อื่น (Rejection) ความต้องการแยกตนเองออกจากสิ่งที่จะทำให้เกิดผลทางลบ
- ความต้องการที่จะปกป้องคุ้มครองรักษาผู้อื่น หรือต้องการช่วยเหลือผู้อื่น (Nurturance)
- ความต้องการได้รับความช่วยเหลือและเห็นใจ (Succorance)
- ความต้องการทำสิ่งสนุกสนานโดยไม่มีจุดประสงค์ (Play)
- ความต้องการอยากรู้ อยากเห็น (Cognizance)

เมอร์เรย์รวบรวมความต้องการเหล่านี้มาจากประสบการณ์ในการรักษาคนไข้ และการสังเกตของเขา เขามีได้รวบรวมความต้องการเหล่านี้จากการค้นคว้าวิจัยในสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามความต้องการเหล่านี้ก็ได้รับความสนใจมาเป็นเวลานาน ถึงแม้จะมีความต้องการบางอย่างที่ขัดกันในตัว เช่น ความต้องการเลียนแบบผู้อื่น กับความต้องการเป็นตัวของตัวเอง หรือมีข้อสงสัยว่าทุกคนจะต้องมีความต้องการทั้ง 28 อย่างหรือไม่ก็ตาม และเขาได้ใช้ TAT (Thematic Apperception Test) ในการศึกษาความต้องการเหล่านี้ ซึ่งเขามองในแง่ของบุคลิกภาพ เนื่องจากเขาเชื่อว่าการประเมินบุคลิกภาพต้องดูโดยรวมไม่สามารถแบ่งแยกให้ขาดออกจากกันหมดได้

(3) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Need's Hierarchy)

อับบราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow, 1970 และ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2535 : 142-144) เชื่อว่า มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด 5 ขั้นด้วยกัน ความต้องการทั้ง 5 ขั้น มีการเรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปหาขั้นสูงสุด มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองของความต้องการในขั้นนี้จนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะเกิดความต้องการในขั้นสูงต่อไป ความต้องการในขั้นต่ำกว่าจะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจเสียก่อนเสมอ แต่ไม่จำเป็นต้องบรรลุทั้งหมด มนุษย์จึงจะเกิดความต้องการขั้นสูงได้ และความพอใจจากการ

ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลก็ไม่เท่ากัน บางคนร่ำรวยเป็นเศรษฐี แต่ยังไม่ผ่านความต้องการขั้นที่ 1 เนื่องจากมีความต้องการมากเกินไป ความต้องการเหล่านี้ก็คือแรงจูงใจที่ให้คุณคคมีพฤติกรรม ความต้องการทั้ง 5 ขั้น เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด ดังนี้

ความต้องการด้านสรีระ (Physiological needs) เป็นความต้องการเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย เป็นต้น ความต้องการนี้สนองตอบแรงขับทางกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค (ตามปัจจัยสี่) ฯลฯ

ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) คือ ความต้องการความปลอดภัยที่มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสียและภัยอันตราย ทั้งปวง เช่น สภาพบ้านที่มั่นคง เงินออม ฯลฯ ความต้องการขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการด้านสรีระได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว

ความต้องการความรักหรือสังคม (Belongingness or Social Needs) คือความต้องการสัมพันธ์กับผู้อื่น ความต้องการเป็นมิตรกับผู้อื่น ความต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของ ต้องการมีความรักในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น ความรักระหว่าง คู่รัก พ่อ แม่-ลูก เพื่อน สามี-ภรรยา ความต้องการได้รับคำชมเชยจากผู้อื่น ความต้องการขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการขั้นสองได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว

ความต้องการความนับถือในตนเอง (Esteem Needs) ความต้องการนับถือตนเอง ภูมิใจในตนเอง และให้ผู้อื่นยกย่องนับถือตัวเรา ความต้องการมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เช่น รางวัลเกียรติคุณ ตำแหน่งบริหาร ฯลฯ (บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แท้ตามแนวทางพุทธศาสนาจะได้รับการตอบสนอง Self Esteem เป็นอย่างดี)

ความต้องการพัฒนาและเข้าถึงศักยภาพที่แท้จริงของตน (Self-Actualization) มาสโลว์ ถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สูงที่สุดของมนุษย์ เป็นความต้องการเติมตนเองให้เต็ม รับรู้ความสามารถทุกอย่างที่เขาสามารถจะเป็นได้หรือทำได้ แต่คนส่วนใหญ่มักจะไม่ไปถึงขั้นนี้ แม้ว่าเขาจะสนองตอบความต้องการระดับที่ต่ำกว่าทั้ง 4 ขั้นได้ในระดับที่พึงพอใจแล้วก็ตาม ลักษณะที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นบุคคลที่บรรลุขั้นที่ 5 หรือขั้นต้องการพัฒนาและเข้าถึงศักยภาพที่แท้จริงของตน มีดังนี้ จาก 15 คุณลักษณะ เช่น (Maslow, 1970, cited in Klein, 1982 : 28-29)

- รับรู้ความเป็นจริงอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง
 - ยอมรับในความเป็นตนเอง และผู้อื่นอย่างที่เขาเป็น ตัดสิน
 เขาโดยปราศจากความวิตกกังวล หรือรู้สึกผิด

- สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - มีความชื่นชมต่อธรรมชาติ มองเห็นสิ่งงดงามที่ซ่อนอยู่ใน
 ความธรรมดาได้ เช่น ภาพเด็กดูคนมมารดา เป็นต้น

- ความเป็นประชาธิปไตย
- มีความคิดสร้างสรรค์



ความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์

ความต้องการทั้ง 5 เป็นลำดับขั้นนั้น หากความต้องการขั้นแรกไม่ได้
 รับการตอบสนอง เช่น หากยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางกาย อาหารไม่พอ
 รับประทาน ยังไม่มีบ้านอยู่ ยังขาดยารักษาโรค บุคคลจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อแสวงหาสิ่งเหล่า
 นั้นจนเป็นที่พอใจ จึงจะเกิดความต้องการความมั่นคงปลอดภัยขึ้น เช่น เริ่มมีการเก็บออมเงินเพื่อ
 ชีวิตภายหลัง เป็นต้น ประเทศใดเมื่อใดที่ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนของตนอยู่ดีกินดีได้ จะ

หวังให้ประชาชนมีพฤติกรรมมุ่งหวังสู่ความสำเร็จนั้นเป็นไปได้ยากในทัศนะของมาสโลว์ จะเห็นได้ว่าความต้องการเหล่านี้ก็คือแรงจูงใจให้บุคคลเกิดการตอบสนองนั่นเอง

(4) ทฤษฎีแรงจูงใจทางจิตและสังคมของบีชและเวอร์รอฟ (Birch and Veroff)

บีชและเวอร์รอฟ (Birch and Veroff, 1966 อ้างถึง สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 177-179) ได้แบ่งแรงจูงใจทางจิตและสังคมออกเป็น 7 ชนิดด้วยกัน ซึ่งเขาเชื่อว่ามียุทธวิธีพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในแต่ละวัน ซึ่งแรงจูงใจเหล่านี้ ได้แก่

การรับรู้สิ่งล่อใจ (Sensory Incentives)

การรับรู้นี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล เมื่อบุคคลเกิดความพึงพอใจ ก็จะพยายามแสวงหา ในขณะที่ถ้าบุคคลนั้นเกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจเขาจะหาทางหลีกเลี่ยง ตัวอย่างเช่น กลิ่นน้ำหอมบางอย่าง บางคนอาจจะรู้สึกพึงพอใจ ในขณะที่บางคนอาจจะรับรู้ความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจ

ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)

โดยปกติแล้วแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากความต้องการลดแรงขับตามความต้องการทางชีวภาพ เพื่อให้ร่างกายเกิดภาวะสมดุล ซึ่งถ้าบุคคลได้รับการสนองทางชีวภาพแล้วภาวะของบุคคลก็ควรจะสมดุลยิ่งขึ้น แต่ทว่ากลับมีแรงจูงใจอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว แม้ว่าสิ่งเหล่านั้นจะไม่ได้สนองต่อต่อร่างกายก็ตาม ความอยากรู้อยากเห็นเป็นแรงจูงใจทำให้คนเราไปสู่โลกภายนอก

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ดูเหมือนว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมากในสังคมที่มีการแข่งขันกันสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม การที่เคยมีโอกาสประสบความสำเร็จก็มักจะมีโอกาสประสบผลสำเร็จอีก ในขณะที่คนที่มีความคับข้องใจก็จะมีผลต่อความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จอันอาจนำไปสู่ความล้มเหลวได้ ซึ่งอาจทำให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลนั้นต่ำลง คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นมักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยจะยอมผู้อื่น เป็นตัวของตัวเอง สามารถสร้างเป้าหมายได้ใกล้เคียงความเป็นจริง และเป็นบุคคลที่มักจะถูกผู้ปกครองตั้งความหวังไว้สูง

การต้องการความเป็นพวก (Need for Affiliation)

เมื่อบุคคลเกิดตกอยู่ในสภาวะของความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากสภาวะในปัจจุบันหรือเกิดจากความล้มเหลว ก็จะทำให้บุคคลต้องการที่อยู่ใกล้กับคนอื่น เป็น

ลักษณะของความต้องการการเป็นพวก ผู้ที่มีความต้องการความเป็นพวกสูงมักจะเป็นบุคคลที่กลัวการถูกทอดทิ้งและถูกปฏิเสธ อีกทั้งพยายามที่จะแสดงความรักต่อผู้อื่น เพื่อเป็นการโน้มน้าวให้ผู้อื่นรักตนอีกด้วย

ความก้าวร้าว (Aggressive)

บุคคลจะมีความต้องการแตกต่างกันในการแสดงออกซึ่งความก้าวร้าวตั้งแต่แรกเกิด เด็กบางคนเกิดมาพร้อมกับการแสดงออกที่รุนแรง ขณะที่เด็กบางคนเกิดมาพร้อมกับแสดงอาการเฉื่อยชา เป้าหมายของแรงจูงใจของความก้าวร้าวนั้นคือการทำให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวด ซึ่งอาจจะเป็นการก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางด้านร่างกายหรือจิตใจ หรือทั้งสองอย่างร่วมกันก็ได้ พบว่าบ่อยครั้งที่เด็วความคับข้องใจเป็นสาเหตุหนึ่งของความก้าวร้าว

ความต้องการมีอำนาจ (Need for Power)

ความต้องการมีอำนาจนั้นเป็นความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจที่ได้ควบคุม ความต้องการมีอำนาจนั้นอาจเกี่ยวข้องกับ การที่ได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้อื่น ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลอื่นด้วย ความต้องการมีอำนาจนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างสูงกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ความต้องการความเป็นอิสระ (Need for Independence)

บุคคลมักจะเกิดความขัดแย้งระหว่างการเป็นตัวของตัวเองกับการที่ต้องการขึ้นอยู่กับผู้อื่น ซึ่งความขัดแย้งนั้นอาจเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ครู หรือนายจ้าง ผู้ที่ขึ้นอยู่กับผู้อื่นมักจะพอใจในสถานะที่ตนเองเป็นอยู่ ไม่ชอบสิ่งท้าทาย มีแรงจูงใจของความอยากรู้ อยากเห็นต่ำ ในขณะที่ผู้ที่มีความต้องการความเป็นอิสระมักจะพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มักจะไม่ต้องการความช่วยเหลือหรือข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ผู้ที่ต้องการความเป็นอิสระมักจะไม่ยอมรับแรงกดดันของกลุ่ม

(5) แนวคิดแรงจูงใจทางสังคมของแมคเคลแลนด์ (McClelland)

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961 อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 27-28) ให้ความเห็นว่า แรงจูงใจทางสังคมแบ่งเป็น 3 ประเภท (ซึ่งได้มาจากการวิจัย) คือ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) คือ ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) คือ ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากผู้อื่น

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) คือ ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ ผู้มีแรงจูงใจแบบนี้จะพยายามควบคุมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้คนบรรลุความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

แมคเคลแลนด์ เห็นความสำคัญเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่น ๆ เพราะเห็นว่ามีผลต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศ (Klein, 1982 : 362-365)

(6) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ้างสาเหตุของวายเนอร์

(Weiner)

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของทฤษฎีการอ้างสาเหตุ คือ บุคคลถูกกระตุ้นหรือมีแรงจูงใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งโครงสร้างของสาเหตุอันจะนำไปสู่ความรู้คิด ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของตนอย่างครอบคลุม วายเนอร์ (Weiner, 1979; อ้างถึงในสุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541 : 163-165) มีพื้นฐานความคิดว่า มนุษย์มีความอยากรู้และเข้าใจ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดพฤติกรรม เช่น นักเรียนตั้งคำถามกับตนเองว่า "ทำไมได้คะแนนต่ำ" "ทำไมคนอื่นได้คะแนนดีกว่า" เป็นต้น จะตามด้วยการอ้างสาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น ข้อสอบยากเกินไป ไม่มีเวลาดูหนังสือ ฯลฯ ซึ่งจะอ้างแตกต่างกันไป โดยมีหลักการพื้นฐานของการอ้างสาเหตุ 3 ประการคือ

1. ทุกคนต้องการทราบสาเหตุพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะหากพฤติกรรมนั้นสำคัญต่อตนเอง

2. มีเหตุผลเสมอในการอ้างสาเหตุ

3. สาเหตุที่บุคคลอ้างจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น

วายเนอร์ แบ่งการอ้างสาเหตุพฤติกรรมเกี่ยวกับความสำเร็จของงาน เป็น 4 ประเภท หรือเรียกว่า คุณสมบัติของสาเหตุที่ผู้กระทำอ้าง คือ ความพยายาม มี 2 ชนิด คือ ความพยายามสม่ำเสมอ เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคล จึงควบคุมได้และมีความคงที่ และความพยายามชั่วคราว เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลจึงควบคุมได้ แต่ไม่คงที่ ความสามารถ เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลคงที่ แต่ควบคุมไม่ได้ ความยากง่ายของงาน เป็นสาเหตุภายนอก มี ความคงตัว แต่ควบคุมไม่ได้ และ โชค เป็นสาเหตุภายนอก ไม่คงตัวและควบคุมไม่ได้

การอ้างสาเหตุจะมีผลต่ออัตมโนทัศน์ ความรู้สึกและอารมณ์ และการตั้งความคาดหวังในความสำเร็จ หรือไม่สำเร็จของงานที่จะต้องทำให้บรรลุผลสำเร็จในอนาคต

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจทางพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (2538 : 486-512) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในพุทธธรรม ว่า ความอยากที่เป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์นั้น มีทั้งความอยากฝ่ายดี คือ ความพอใจ ชอบใจ ยินดี อยากรักใคร่ ต้องการที่ดีงาม เกื้อกูล เป็นกุศล เรียกว่า จันทะ และความอยากฝ่ายชั่วร้าย คือ ชอบใจ ยินดี อยากรักใคร่ ต้องการที่ไม่ดี ไม่สบาย ไม่เกื้อกูล เป็นอกุศล เรียกว่า ตัณหา จูงใจ จึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1) ตัณหา แปลว่า ความกระหาย ความทะยาน ความอยาก ความเส่นหา ความร่น ความร่าน ความกระสับกระส่าย ความกระวนกระวาย ไม้รู้ฉิม เป็นความรักฝ่ายอกุศลที่ตรงข้ามกับเมตตา ตัณหาเกิดจากเวทนาเป็นปัจจัย มีอวิชชาเป็นรากฐาน กล่าวคือ เมื่อบุคคลรับรู้อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วเกิดความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ ในเวลานั้น ตัณหาก็จะเกิดขึ้นในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่ต้องใช้ความคิดหรือความรู้ความเข้าใจอะไรเลย แต่ถ้าเกิดสำนึกทางจริยธรรม หรือวัฒนธรรม ประเพณี ว่าสิ่งที่กระทำหรือคิดนั้นไม่เหมาะสม ตัณหาก็อาจถูกตัดทอน ตัณหาจะมุ่งสู่เวทนาเสมอ และเวทนามี 6 อย่างด้วยกัน รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส (ใญ่รู้ัพพะ) และธรรมารมณ์ (เรื่องในใจ) โดยเฉพาะ 5 อย่างแรก ที่เรียกว่า กามคุณ 5 เป็นบ่อเกิดสำคัญของตัณหา การเสพเวทนาจากอารมณ์เช่นนี้ได้สร้างเสริมความรู้สึกหลงผิดอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือ ความรู้สึกที่มีตัวตนหรืออัตตา ความมี ความเป็นตัวกู ของกู ขึ้นมา และจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่สามารถสนองตัณหาแห่งตัวตนได้ ก็จะมี ความกระหาย อยากให้ตัวตนสูญสิ้นไป ตัณหา มีบทบาทเป็นตัวกำกับการดำเนินชีวิตส่วนใหญ ของมนุษย์ เป็นแหล่งก่อให้เกิดปมปัญหาต่อชีวิตและสังคมของมนุษย์ เป็นที่มาของความหวัง ความหวาดระแวง ความเคียดแค้นชิงชัง ความมีนเมาลุ่มหลง และความทุกข์ร้อนต่าง ๆ ซึ่ง ตัณหาทุกอย่างมุ่งมาที่การมีอยู่ ดำรงอยู่แห่งตัวตนทั้งสิ้น ตัณหาแยกออกได้เป็น 3 ด้านคือ

(1) กามตัณหา คือ ความกระหายอยากได้อารมณ์ที่น่าชอบใจมา เสนอประนเปรอดน มีความทะยานอยากในกาม หรือตัณหาในกามคุณ 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส นั่นเอง หรือความกระหายอยากให้อาการเสพเวทนา

(2) ภวตัณหา คือ ความกระหายอยากในความมีนเมาถาวร มีอยู่ คงอยู่ตลอดไป (รวมถึงใหญ่โตโดดเด่น) ของตน หรือความทะยานอยากในภพ หากจะอธิบายให้

เข้าใจง่ายก็คือ อยากรู้ อยากรู้อยากเป็นในสิ่งที่ตนไม่มี ไม่ได้เป็น หากมีแล้วก็อยากรู้ให้มากขึ้น หรือ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความอยากในทางที่ดีของตัณหา แต่เป็นไปโดยมีเงื่อนไข อาศัยความดั่งามนั้น เสพเวทนามากขึ้น ทำให้ฮึดตามันคงขึ้น เช่น อยากรู้อยากเป็นวีรบุรุษ (ทำให้ตัวตนมันคงขึ้น จากคำว่า สรรเสริญ) หรืออยากบรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง (ทำให้รู้สึกสูงเสียดกว่าคนทั่วไป) ฯลฯ ความอยาก ทั้งหลายเหล่านี้ มีเงื่อนไขอยู่ที่ต้องการได้รับสุขเวทนา เสริมความมีตัวตนให้เข้มแข็งขึ้น

(3) วิจารณ์ตัณหา ความกระหายในความดับสิ้น ขาดสูญ แห่งตัวตน ไม่อยากรู้ ไม่อยากรู้อยากเป็นในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ เป็นอยู่ จนอาจหมายรวมถึงการอยากทำลายชีวิตตนเอง อยากรู้อยากให้ฮึดตาพราก สูญสิ้นไปจากภาวะที่ไม่ปรารถนา

ตัณหาที่นำไปสู่การแสวงหา หรือหาทางอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะให้ได้ สิ่งที่ต้องการนั้น ๆ มาเสพเสวย นั่นคือ มุ่งประสงค์เวทนา ตัณหาอาศัยอวิชชาคอยหลบเลี้ยงและ ให้ออกาสของตัวเองเป็นศูนย์กลาง หากมนุษย์ตอบสนองของความอยากทุกเรื่องทุกครั้ง ความ ทะยานอยากก็มิได้หมด มีแต่จะเพิ่มมากขึ้นตามอวิชชา จนไม่มีที่สุดแห่งความอยาก ชีวิตจะต้อง ดิ้นรนหาмаปรนเปรอความอยากที่ไม่สิ้นสุด มีความทุกข์จากความอยาก ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งการ กระทำอันไม่พึงประสงค์ได้ บุคคลที่มีตัณหาเป็นแรงจูงใจนั้น การกระทำเป็นเพียงเงื่อนไขให้ได้สิ่ง ที่ต้องการเสพ เขาไม่ต้องการการกระทำนั้นหรือผลโดยตรง แต่ต้องการสิ่งนั้นมาเสพ ซึ่งส่งผลโดย ตรงหลาย ๆ ประการ เช่น ทุจริต (คดโกง ลักขโมย ทุจริตเชิงนโยบายกินตามน้ำ ให้ได้เงินมาเสพ โดยไม่ต้องทำงานหนัก) ทำงานสักแต่ทำให้เสร็จ ไม่สนใจคุณภาพของงาน การได้สิ่งเสพเสวย กลายเป็นตัวทำลายการกระทำ ถ้าไม่ได้ก็ไม่ทำ เป็นต้น

ฉันทะ ฉันทะในที่นี้หมายถึง กุศลธรรมฉันทะ แปลว่า ฉันทะในกุศลธรรม คือ ความพอใจ ความชอบ ความอยากในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เกี่ยวข้องแก่ชีวิตจิตใจ สิ่งที่เป็นผลดีแก่ความ เจริญอกงามในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและคนอื่น ฉันทะสัมพันธ์กับการกระทำ คือ กระทำเพื่อให้ความจริง และกระทำเพื่อสร้างภาวะดีงามให้เกิดขึ้น ฉันทะจะเป็นธรรมที่นำไปสู่อุตสาหะหรือวิริยะ โดยสรุปก็คือ ฉันทะ มุ่งประสงค์ประโยชน์ที่มีคุณค่าแท้จริงแก่ชีวิต เป็น ภาวะกลาง ๆ ไม่ผูกพันกับฮึดตา และนำไปสู่วิริยะ อุตสาหะ คือเกิดการกระทำขึ้นนั่นเอง ฉันทะ ต้องการใฝ่งานการหรือกิจกรรมทั้งหลายอยู่ในภาวะที่ดี ถูกต้อง อกงาม เรียบร้อย และสมบูรณ์ ดังนั้น ในลักษณะนี้จึงมีความรัก และต้องการสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ความรักในความสะอาด รักความ สงบเรียบร้อย รักในคุณภาพชีวิต เป็นต้น และในภาวะจิตเช่นนี้ ไม่มีตัวตน หรือความอยากใน เวทนาที่เกี่ยวข้องด้วย

ดังนั้น เมื่อบุคคลจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรืองานใดงานหนึ่ง ควรเริ่มต้นด้วย "ฉันทะ" และรักษาให้ฉันทะดำรงอยู่ในสภาวะที่ต่อเนื่อง บุคคลนั้นจะมีความซาบซึ้งในคุณค่าของภาวะที่ดั่งามของสิ่งนั้น มีการทำงานพาไป จิตใจจะแน่วแน่ นี่คือมีสัมมาสติ สัมมาสมาธิ ในงานที่ทำ แต่ตัณหา มักจะเข้ามาสอดแทรกอยู่เสมอ ทำให้เกิดอึดอัดขึ้น โดยยึดว่างานของเรา มีเรา ของเรา มีตัวมีตนขึ้น อยากให้ผลงานของเราดี อยากให้คนยกย่อง ชมเชยเรา ทำให้เกิดการแข่งขันขึ้น กลัวว่างานจะสู้คนอื่นไม่ได้ ตัณหาจึงเป็นตัวสนับสนุนการแข่งชัน หากไม่ต้องการค้นหาในกิจกรรมใด ๆ แล้ว จะต้องรักษา "ฉันทะ" เอาไว้ให้มั่นคงนั่นเอง

ดังนั้น จุดต่างที่สำคัญของแรงจูงใจทางพุทธศาสนาระหว่าง ตัณหา กับ ฉันทะ มี 2 ประการ คือ

1) ตัณหานำไปสู่การแสวงหา ความประสงค์อยู่ที่การได้สิ่งนั้น ๆ มา ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม แต่ตัณหาไม่ก่อให้เกิดการกระทำ และไม่ทำให้เกิดความต้องการที่จะทำการกระทำเป็นเพียงวิธีการอย่างหนึ่งตามเงื่อนไขที่จะช่วยให้การแสวงหาสิ่งเสวยสำเร็จลุล่วงตามความต้องการของตัณหา ในขณะที่ ฉันทะ ต้องการกุศล หรือต้องการภาวะที่ดั่งาม ความรู้ความเข้าใจในความจริงแท้ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติ นั่นคือ ฉันทะต้องการภาวะที่ดั่งามที่เป็นผลของการกระทำ จึงต้องการการกระทำที่เป็นเหตุของผลนั้นด้วย ดังนั้นโดยนัยนี้ ฉันทะ ทำให้เกิดการกระทำและความต้องการที่จะทำหรือทำให้อยากทำ โดยสรุปก็คือ ตัณหาคือต้องการเสวยกุศลธรรมฉันทะคือต้องการธรรมและต้องการการกระทำ

2) ความต้องการ หรือกิจกรรมใดไม่เกี่ยวกับการหาสิ่งมาเสวยเสวยเวทนา ไม่เกี่ยวกับการป้องกัน หรือเสริมขยายความมั่นคงของอดีต ความต้องการหรือกิจกรรมนั้นเป็นเรื่องของฉันทะ ไม่ใช่เรื่องของตัณหา ตัณหาต้องเกี่ยวข้องกับการเสวยเวทนา และเสริมอดีต แม้ว่าจะเป็นความอยากในทางที่ดีก็ตาม และเป็นเรื่องยากมากที่จะทำให้คนปราศจากตัณหา

ข้อกำหนดเกี่ยวกับตัณหาและฉันทะ ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2538 : 525-526) สรุปไว้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ค้นหา	กุศลธรรมฉันทะ
ความหมายเบื้องต้น ความหมายตามหลัก กระบวนการธรรม	- ความอยาก ความร้อนรน คือ ต้องการเสพ - ความอยากได้สิ่งเสพเสวย อยากในความ มั่นคงแห่งตัวตน และอยากให้ตัวตน พราวหาย - อวิชา+เวทนา ▶ ค้นหา ▶ ปริเวทนา	- ความยินดี พอใจ ความใฝ่ รัก คือ ต้องการธรรม - ความยินดีในภาวะที่สิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่งดี ต้องการภาวะที่งาม อยากทำให้คุณค่าหรือ ภาวะที่ดี งอกงามขึ้นจนบรรลุอุดมสภาวะ - โยนิโสมนสิการ ▶ ฉันทะ ▶ อุตสาหะ - ธรรม, กุศล (ความจริง ความดีงาม คุณธรรมชีวิต) - ไม่พัวพันกับอดีต - มุ่งสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์แก่ชีวิต - เป็นเหตุกับการกระทำ และเป็นจุดเริ่มต้น ของการกระทำ - จุดมุ่งหมายของงาน เป็นตัวกำหนดการ กระทำ - สบาย สงบ ช่วยให้เกิดสมาธิ จิต สงบ ตั้งมั่น ต็มด้า ซาบซึ้ง - เชื้อต่อสุขภาพจิต - พึงกระทำคือสร้างขึ้นและปฏิบัติตาม - ระวังด้วยการทำให้สำเร็จตามนั้น
สิ่งที่ประสงค์	- อารมณ์ 6 (สิ่งเสพเสวยที่อันวยสุข หรือ พะนออัตตา) อามิส	
ลักษณะพึงสังเกต	- มีอัตตาเป็นศูนย์กลาง - มุ่งหาสุขเวทนา - การกระทำเป็นเพียงสนองความต้องการ เสพ ไม่ต้องการการกระทำ - ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวกำหนดการ กระทำ	
อาการ-ผลต่อจิต	- กระวนกระวาย เกร็งร้อน ไม่ส่งเสริมสมาธิ - คับข้องใจ มีทุกข์ เกิดโรคทางจิต	
วิธีปฏิบัติ	1. นัยตรง : พึงละโดยถอนขาด - เกิดที่ไหน ดับหรือละที่นั่น - ควบคุมโดยเพิ่มปัญญาและฉันทะ 2. อูบาย : อาศัยค้นหาละค้นหา - ให้ค้นหาเป็นปัจจัยแก่ฉันทะ	

ดังนั้น หากจะเทียบเคียงระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลกับในทางพุทธธรรมแล้ว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลน่าจะอยู่สูงสุดก็เพียงต้น ๆ ของฉันทะ และค่อนข้างไปในทางตัดหาเท่านั้น ในขณะที่แรงจูงใจในพุทธธรรมอยู่ที่กุศลธรรมฉันทะ

แรงจูงใจทางพุทธศาสนาที่เรียกว่าฉันทะนั้น สามารถจะเทียบเคียงได้กับแรงจูงใจทางการศึกษาตามแนวคิดของไอน์สไตน์ (Albert Einstein, 1954) ได้กล่าวไว้ก็คือ ความปรารถนาต่อสัจธรรมและปัญญา (loving interest in the object and a desire for truth and understanding) และเทียบเคียงว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่พึงปรารถนาตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่ผู้วิจัยต้องการสร้างให้มีขึ้นด้วย

ตามแนวคิดข้างต้น เห็นได้อย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจ ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจภายในตัวบุคคล รวมทั้งการลดแรงขับเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้วย แรงจูงใจภายในเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมโดยไม่ได้หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก เช่น แรงจูงใจที่ต้องการจะมีความสัมพันธ์ เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น และแรงจูงใจภายนอก คือแรงจูงใจให้มีพฤติกรรมเนื่องมาจากแรงเสริมภายนอก เช่น คำชม เงิน รางวัล การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นต้น ดังนั้น ถ้าหากต้องการให้การศึกษาสามารถเป็นการศึกษาที่พัฒนาศักยภาพของบุคคลได้แล้ว จะต้องสร้างแรงจูงใจทางการศึกษาขึ้น นั่นคือต้องการให้เยาวชนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งมีได้เป็นไปเพื่อการศึกษาในระบบหรือนอกระบบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นไปเพื่อให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการประกอบกิจการงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตด้วย

2.2 แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ตามแนวทางสากล)

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล

1) ความหมาย

เมอร์เรย์ (Murray, 1959 ; 164 - 166) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความต้องการสัมฤทธิ์ผล (n-Achievement) ว่า คือความปรารถนาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างที่ยากให้ประสบผลสำเร็จ โดยเปลี่ยนแปลงหรือจัดการความคิด ตัวบุคคล ให้มีความเหมาะสม บุคคลที่มีความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จมักจะทำงานอย่างเป็นอิสระและรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการประสบผลสำเร็จมีสาเหตุมาจากบุคคลพิชิตอุปสรรค

ที่ยิ่งใหญ่ได้ ซึ่งไม่เพียงแต่ได้มาตรฐานที่เป็นเลิศเท่านั้น แต่ยังเหนือกว่าความสำเร็จของบุคคลอื่น ๆ ด้วย

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1953 : 110-111) ให้คำจำกัดว่า คือ การตั้งเป้าหมายในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประสบความสำเร็จ โดยการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ (standard of excellence) มีความพยายามที่จะทำให้ดีกว่าผู้อื่น เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมของการแข่งขัน แต่บางครั้งมาตรฐานอันดีเลิศอาจไม่ใช่การแข่งขันกับผู้อื่น อาจเป็นรางวัลโดยธรรมชาติของความสำเร็จเองก็ได้

วิตเลอร์ (Vidler, 1977 ; อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 24) ได้อธิบายว่า เป็นกระบวนการของการวางแผน การกระทำและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการพยายามต่อสู้เพื่อความสำเร็จในการบรรลุมาตรฐานอันดีเลิศที่บุคคลตั้งเอาไว้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่จำเป็นต้องเป็นความสำเร็จหรือความสามารถที่สังเกตเห็นได้ แต่จะเกี่ยวข้องกับการวางแผนและความพยายามต่อสู้เพื่อความเป็นเลิศ ดังนั้นทัศนคติต่อความสำเร็จจึงเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าความสำเร็จที่สังเกตเห็นได้

กล่าวโดยสรุป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนา ความพยายาม และความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จด้วยดีและได้มาตรฐานอันดีเลิศ โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานและบุคคลอื่น เพื่อให้ได้มาตรฐานและดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความมุ่งมั่น บากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรค ด้วยความคาดหวังในความสำเร็จมากกว่ากลัวความล้มเหลว

2) คุณลักษณะของบุคคล

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

เมอร์เรย์ (Murray, 1938; cited in Klein, 1982 : 353) ได้สรุปว่า ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีคุณลักษณะคือ เป็นบุคคลที่มีความทะเยอทะยาน มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

เฮอ์แมน (Hermans, 1970; 354-355) ได้รวบรวมคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้คือ

(1) มีความมุ่งหวังหรือความทะเยอทะยาน (Aspiration level) ที่จะประสบความสำเร็จ

(2) มีพฤติกรรมความเสี่ยง (Risk-taking behavior) ในระดับปานกลาง โดยจะเสี่ยงในระดับที่คิดว่าจะประสบความสำเร็จได้

(3) มีแรงผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้า (Upward mobility) สู่อันดับที่สูงขึ้น

(4) มีความทนทาน ยืนหยัด (Persistence) ในการทำงานที่ยากได้

(5) มีการยึดเหนี่ยวอยู่กับงาน (Task tension) แม้จะถูกรบกวนหรือขัดจังหวะก็จะพยายามทำให้เสร็จ

(6) มีความรู้สึกต่อเวลา (Time perception) ว่าเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง สิ่งต่าง ๆ จะเกิดอย่างรวดเร็ว

(7) มีทัศนคติต่อเวลา (Time perspective) มองเวลาในทัศนะของการมุ่งสู่นาคต สามารถจดจำเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาของงานได้ดี

(8) มักเลือกเพื่อนร่วมงาน (Partner choice) ระหว่างคนที่มีความสามารถแต่เฉยเมย กับคนที่เห็นอกเห็นใจแต่ไร้ความสามารถ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเลือกผู้ที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก

(9) มีพฤติกรรมที่ต้องการการยอมรับ (Recognition behavior) พยายามทำงานให้ดีเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ

(10) มีพฤติกรรมเพื่อความสำเร็จ (Achievement behavior) มีพฤติกรรมที่จะสัมพันธ์กับความสำเร็จ

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1953; cited in Klein, 1982 : 361-362) กล่าวไว้ในงานวิจัยของเขาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่ามีลักษณะ ดังนี้คือ

(1) กล้าเสี่ยงในระดับปานกลางที่ต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของทักษะ (take moderate but decisive risk on the basis of skill) นั่นคือเลือกทำสิ่งที่ยาก เหมาะสมกับความสามารถของตน ไม่เลือกทำสิ่งยากหรือง่ายเกินไป

(2) มีความกระตือรือร้น และแสดงกิจกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือสมัยใหม่ (be energetic and exhibit novel instrumental activity)

(3) มีความรับผิดชอบต่อนตนเองในการทำงาน (be individually responsible for their own actions) เพื่อให้งานสำเร็จ

(4) ทราบผลที่แน่ชัดในการตัดสินใจของตนเอง (have knowledge of the results of their decisions)

(5) มีการคาดการณ์ล่วงหน้า (anticipate future events) เล็งการณ์ไกล เป็นผู้ที่มีแผนระยะยาว

(6) มีทักษะในการจัดองค์การ (have organizational skills)

และในปี 1969 แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1969 : อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 28) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

(1) เป็นผู้ที่มีความพยายามบากบั่นกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จมากกว่าที่จะทำเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว

(2) จะเลือกงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายจึงไม่ยากหรือง่ายต่อความสำเร็จจนเกินไป

(3) เป็นผู้ที่มีความคิดวางแผนทุกอย่างจะประสบความสำเร็จก็ด้วยความตั้งใจจริงของคนเท่านั้น ไม่ใช่เพราะโอกาสอำนวยให้

(4) การกระทำกิจกรรมใด ๆ นั้นมุ่งให้บรรลุมาตรฐานของตนเองมากกว่ารางวัลหรือชื่อเสียง

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ มีการตั้งความหวังที่จะประสบความสำเร็จในระดับที่สูง จึงเป็นผู้ที่มีความมานะอดทน พากเพียรในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีระบบในการทำงาน เพื่อให้บรรลุมาตรฐานอันดีเลิศเหนือกว่าผู้อื่น

3) เป้าหมาย

เมื่อดูจากความหมายและคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแล้ว สามารถที่จะมองเห็นเป้าหมายอย่างชัดเจนได้ว่ามีเป้าหมายอยู่ที่การบรรลุความเป็นเลิศในการทำงาน หรือกิจกรรมใด ๆ ที่สนับสนุนระบบแข่งขันเพื่อให้เหนือกว่า ดีกว่าผู้อื่น และได้มาตรฐานอันดีเลิศ

4) วิธีวัด

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า สามารถวัดโดยใช้เครื่องมือวัด ซึ่งมี 3 แบบ (นุศรา ธรรมกิจกำจร, 2539 : 14-16 และอัจฉรา สุขารมณ, 2542 : 12-14) ดังนี้

(1) แบบทดสอบ Thematic Apperception Test (TAT)

เมอร์เรย์ (Murray) และคณะของเขาที่ฮาร์วาร์ดไซโคโลจีคอลคลินิค (Harvard Psychological Clinic) เป็นผู้สร้างและพัฒนาขึ้นเป็นคนแรก และได้ถูกใช้อย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาเครื่องมืออื่น ๆ เป็นแบบทดสอบ

Projective Test ใช้ทดสอบบุคลิกภาพ เป็นแบบทดสอบที่ประกอบด้วยบัตร 19 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีภาพที่คลุมเครือขาว-ดำ และบัตรเปล่าไม่มีรูปภาพอะไรอีกหนึ่งแผ่น ผู้เข้ารับการทดสอบจะถูกขอให้เล่าเรื่อง หรือผูกเรื่องให้ตรงกับรูปภาพแต่ละฉบับ ให้เล่าว่าอะไรทำให้เกิดเหตุการณ์ที่แสดงในภาพ และบรรยายว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นในขณะนั้น และตัวละครแต่ละตัวในภาพกำลังรู้สึกและคิดอย่างไร และให้บอกถึงผลของมันด้วย ส่วนภาพเปล่า ผู้รับการทดสอบจะถูกสั่งให้ใช้จินตนาการนึกด้วยภาพบางภาพในบัตรนั้น แล้วเล่าเป็นเรื่องราวของภาพนั้น วิธีการดั้งเดิมที่เมอร์เรย์ได้ร่างเอาไว้ในคู่มือแบบทดสอบใช้เวลาทดสอบครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 2 ครั้ง แต่ละครั้งใช้บัตร 10 ฉบับ การทดสอบครั้งหลังเลือกเอาภาพที่ดูค่อนข้างแปลกไปจากธรรมดาสามัญเหมือนเรื่องละคร พร้อมทั้งให้คำแนะนำกระตุ้นให้ผู้รับการทดสอบเล่าเรื่องไปตามจินตนาการของเขาอย่างอิสระดังนี้

การตีความหมายเรื่องราว ผู้ทดสอบจะตรวจดูก่อนว่าใครเป็นตัวเอกของตัวละคร ชายหรือหญิง ซึ่งผู้รับการทดสอบได้สมมติว่าเขาเป็นคนนั้น เนื้อหาของเรื่องจะถูกวิเคราะห์ตามหลักการของเมอร์เรย์ (Murray) ที่มีรายการเกี่ยวกับ "ความต้องการ" (Needs) และ "แรงกดดัน" (Press) รวมทั้งความต้องการสัมฤทธิ์ผลความต้องการไม่ตรีสัมพันธ์และความต้องการก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่น เป็นต้น แรงกดดัน หมายถึง แรงจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งอาจเป็นแรงส่งเสริมหรือขัดขวางสิ่งที่ต้องการ การถูกผู้อื่นโจมตีหรือวิจารณ์ การได้รับความรัก การมีความสุขและการเผชิญกับอันตราย

ต่อมา แมคเคลแลนด ได้นำมาพัฒนาการให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยวิธีใช้ภาพที่มีความหมายกำกวม (ambiguous) และมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการศึกษามาเป็นสิ่งเร้าให้บุคคลเกิดจินตนาการ แล้วนำเอาจินตนาการนั้นไปวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักเกณฑ์ที่แมคเคลแลนดได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เคร่งครัดมากในการให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในการดำเนินการวัดโดยใช้วิธีของแมคเคลแลนดนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้จินตนาการที่แสดงออกมาอยู่ในขอบเขตที่พึงวิเคราะห์ได้ เขาจึงใช้วิธีการให้ผู้รับการทดลองดูภาพที่กำหนดไว้ประมาณ 5 นาที แล้วเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับรูปภาพนั้นตัวอย่างเช่น ภาพเด็กนักเรียนวัยรุ่นคนหนึ่งกำลังนั่งอยู่บนโต๊ะในห้องเรียน มีหนังสือเรียนเปิดอยู่ต่อหน้าแต่เขาไม่ได้อ่าน กลับนั่งเอามือข้างหนึ่งทำหัว นิ่งเหม่อมองนอกชั้นเรียนด้วยดวงตาเหม่อลอย เมื่อผู้รับการทดลองดูภาพแล้ว จะต้องเขียนเรื่องราวจากรูปภาพนี้ให้มีลักษณะเป็นจินตนาการสร้างสรรค์ เพื่อให้จินตนาการที่แสดงออกมาอยู่ในขอบเขตที่พึงวิเคราะห์แรงจูงใจใฝ่

สัมฤทธิ์ แมคเคลแลนด์จึงใช้คำถามมาตรฐานเป็นข้อนำจินตนาการ 4 ข้อ คือ (McClelland, 1953; cited in Klein, 1982 : 354) เกิดอะไรขึ้น บุคคลในภาพนี้เป็นใคร มีเหตุการณ์อะไรที่นำมาสู่เหตุการณ์นี้ คือเกิดอะไรขึ้นในอดีต เขากำลังคิดเกี่ยวกับอะไร มีอะไรบางอย่างที่เป็นที่ต้องการใครเป็นผู้ต้องการ และจะเกิดอะไรอีกต่อไปในอนาคต จะมีการกระทำอะไร

หรือให้ผู้ถูกทดสอบดูภาพแล้วแต่งเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่กำหนดให้ ภาพละ 1 เรื่อง จากนั้นนำเนื้อเรื่องหรือคำตอบไปวิเคราะห์เนื้อหาและคิดคะแนนเพื่อตรวจจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

(2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Hermans

แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้ เฮอ์แมนส์ (Hubert J.M. Hermans อ้างถึงใน จำไพทิพย์ ธีรนิติ, 2514 : 34-35 และนุศรา ธรรมกิจกำจร, 2539 : 14) ได้ทำการศึกษาอยู่เป็นเวลานานและหลายครั้ง เพื่อให้แบบสอบถามที่มีความเชื่อถือได้และวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดได้จริง ๆ เฮอ์แมนส์ได้ศึกษาแบบทดสอบทีเอที (TAT = Thematic Apperception Test) ของแมคเคลแลนด์ ซึ่งเป็นวิธีการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่นิยมใช้กันมาก เฮอ์แมนส์ได้ศึกษาผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยคนก่อน ๆ ได้ศึกษาเรื่องนี้และพบว่าแบบทดสอบทีเอทียังมีข้อบกพร่องในเรื่องความเชื่อถือได้ เขาจึงได้พยายามสร้างแบบสอบถามนี้ขึ้นมา โดยอาศัยหลัก 10 ประการดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้ว ในหัวข้อคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จากการศึกษาของเฮอ์แมนส์ เช่น มีความมุ่งหวังหรือความทะเยอทะยานที่จะประสบความสำเร็จสูง มีความทนทาน ยึดเยื้อ ในการทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน เป็นต้น

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นแบบให้เลือกตอบ มีการคิดคะแนนคือให้คะแนน 0 กับ 1 ทั้งหมดมี 92 ข้อ แต่มีเพียง 29 ข้อที่สามารถวัดได้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้และค่าความเชื่อถือได้ภายในของแบบสอบถามนี้เป็น .82

(3) แบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบประมาณค่า

เป็นการประยุกต์จากทฤษฎีของ McClelland, Atkinson และ Hermans ต้องประกอบด้วยหลาย ๆ ส่วนที่รวมกันเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

เป็นแบบสอบถามชนิด 5 ตัวเลือก ในแบบสอบถามจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดเห็น รวมถึงลักษณะนิสัยที่ผู้ตอบมักประพฤติปฏิบัติ โดยในแต่ละข้อของตัวเลือกทั้ง 5 จะมีข้อความเรียงลำดับจากจริงที่สุด ไปจนถึงไม่จริงเลย โดยผู้ตอบจะต้องอ่านข้อความในแบบทดสอบทีละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของตนเพียงใด

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแยกการให้คะแนนออกเป็น 2 กรณีคือ
กรณีที่ 1 ประเภทของข้อความที่มีความหมายทางบวก กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้ากาช่อง จริงที่สุด	ได้ 5 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงมาก	ได้ 4 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงครึ่งเดียว	ได้ 3 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงน้อย	ได้ 2 คะแนน
ถ้ากาช่อง ไม่จริงเลย	ได้ 1 คะแนน

กรณีที่ 2 ประเภทของข้อความที่มีความหมายทางลบ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้ากาช่อง จริงที่สุด	ได้ 1 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงมาก	ได้ 2 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงครึ่งเดียว	ได้ 3 คะแนน
ถ้ากาช่อง จริงน้อย	ได้ 4 คะแนน
ถ้ากาช่อง ไม่จริงเลย	ได้ 5 คะแนน

ผู้ที่ได้คะแนนมากถือว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

5) แหล่งที่มาหรือปัจจัยที่ส่งเสริมต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากผลการศึกษาวิจัยของแมคเคลแลนด์และคณะ (McClelland et al., 1995, 1961; cited in Klein, 1982 : 362-365) ในการศึกษากลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก โปรเตสแตนต์ และศาสนายิว พบว่า ผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่าผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ และศาสนายิว โดยเขาสรุปว่า เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูคือ เขาพบว่าบิดามารดาของพวกโปรเตสแตนต์และยิวอบรมเด็ก โดยเน้นการพึ่งพาตนเองในวัยต้น ให้การฝึกความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งจะเป็นเสมือนตัวกระตุ้นเหนี่ยวนำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สูงและพฤติกรรมแบบผู้ประกอบการ

แมคเคลแลนด์เชื่อว่า ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศใด ๆ ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของคนในประเทศนั้น แต่ไม่เชื่อว่าความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเชื่อทางศาสนา แมคเคลแลนด์เชื่อว่า สังคมใด ๆ ที่เน้นอบรมเลี้ยงดูที่เป็นอิสระ และให้พึ่งพาตนเองแต่เล็ก จะทำให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยยกตัวอย่างประเทศญี่ปุ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ เพราะประชาชนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแต่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ ทั้งนิกายคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์

และแมคเคลแลนด์ยังค้นพบอีกว่า เรื่องราวที่บิดามารดาอ่านหรือเล่า ให้เด็กฟังจะเป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม ดังนั้นระดับจินตภาพแห่งความสำเร็จในเรื่องเล่าเหล่านั้นจะบ่งชี้ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ถูกนำเสนอในวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยแมคเคลแลนด์ทำการวิจัยโดยสุ่มตรวจจินตภาพแห่งความสำเร็จจากหนังสือเด็กใน 23 ประเทศ เปรียบเทียบกับการเพิ่มขึ้นของการผลิตกระแสไฟฟ้า เขาพบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เขาสรุปว่าการอ่านย่ำถึงความสำเร็จในหนังสือเด็กหรือเรื่องเล่ามีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อันส่งผลต่อไปยังการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และยังได้กล่าวอีกว่า คำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นแห่งความสำเร็จก็เป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้เช่นกัน

วินเทอร์บอททอม (Winterbottom, 1958 ; cited in McClelland, 1976 : 340-343) ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงได้ 3 อย่างคือ 1) บิดามารดาของเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งความหวังและมาตรฐานให้เด็กสูง 2) ฝึกความเป็นอิสระ มีความรับผิดชอบให้พึ่งพาตนเองตั้งแต่อายุยังน้อย และ 3) เลี้ยงดูด้วยความรักและการให้รางวัล (McClelland, 1976 : 378-387) เช่น กอด จูบ ชมเชย เป็นต้น

นอกจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งแมคเคลแลนด์ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นแล้ว เขาได้พยายามค้นหาว่ามีแหล่งที่มาจากสิ่งอื่น ๆ อีกหรือไม่ และได้พบแหล่งที่มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้แก่ ลักษณะทางร่างกาย โครงสร้างของครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และสภาพดินฟ้าอากาศ โดยมีสังเขปของแต่ละเรื่องดังนี้

(1) ลักษณะทางร่างกาย (Physique) มีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีร่างกายสมส่วน กล้ามเนื้อแข็งแรง (mesomorphy) มักมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าผู้ที่มีร่างกายผอมหรืออ้วน โดยศึกษาจากเด็กชายอายุ 16-18 ปี จำนวน 97 คน ในโรงเรียนมัธยมของบอสตัน แต่แมคเคลแลนด์ได้ให้ความเห็นโดยการตีความว่าร่างกายไม่ได้ก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยตรง แต่เป็นผลทางอ้อมอันเนื่องมาจาก คนที่มีร่างกายแข็งแรงมักจะมีประสบการณ์ในการประสบความสำเร็จ เช่น ในการแข่งขันกีฬา เป็นต้น ดังนั้นร่างกายที่แข็งแรงเป็นเพียงเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมที่มีส่วนช่วยกำหนดการได้มาซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเหมือนกับสถานะทั่ว ๆ ไปที่เมื่อร่างกายแข็งแรง จิตใจก็จะสดชื่นเบิกบาน พร้อมทั้งจะปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ

(2) โครงสร้างทางครอบครัว (The family structure) แมคเคลแลนด์พยายามที่จะหาว่า โครงสร้างทางครอบครัวแบบใดที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เขาดูในหลายเรื่อง เช่น ลำดับที่ของการเกิด (birth order) สภาพการเป็นเด็กบ้านแตก (broken house) จากการหย่าร้าง การแยกกัน หรือการตายของบิดา มารดา ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเด็กที่

ออกจากบ้านไปใช้ชีวิตตามลำพัง เขาได้สรุปว่า ตัวแปรต่าง ๆ นั้นจะมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ จึงไม่สามารถสรุปเป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันได้ เช่น ลำดับที่การเกิด ลูกคนโตในอเมริกาจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ขณะที่ในอินเดียและญี่ปุ่นไม่ได้เป็นเช่นนั้น กลับเป็นลูกชายคนรองจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่า เพราะมีอิสระมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามเขาก็ยังพบกฎแฉ่สำคัญของโครงสร้างทางครอบครัวที่นำไปสู่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก็คือ การตั้งมาตรฐานที่ดีเลิศ ความอบอุ่นในครอบครัวและการที่บิดาไม่มีบทบาทที่จะกดดันลูก ซึ่งก็ไปตรงกับแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้บุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั่นเอง

(3) **สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว** จากการศึกษาวิจัยแมคเคลแลนด์พบว่า คนชั้นกลาง (middle class) จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าคนชั้นสูงและคนชั้นต่ำ สทอร์ดเบค (Strodbeck, 1958 ; cited in Klein, 1982 : 383) ค้นพบเหตุผลว่า ในสังคมอเมริกาทำไมบิดามารดาที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงส่วนมาก ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้ลูกได้ คำตอบก็คือ คนเหล่านั้นให้ความสำคัญกับความสำเร็จของตนเองมากเกินไป ทำให้ใส่ใจต่อลูกและสิ่งแวดล้อมของลูกไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น

(4) **สภาพดินฟ้าอากาศ (Climate)** ฮันติงตัน (Huntington, 1924 ; cited in Klein, 1982 : 383-385) นักภูมิศาสตร์ชาวอเมริกันกล่าวว่า ดินฟ้าอากาศมีอิทธิพลต่อสภาพร่างกายและพลังงาน ซึ่งมีผลต่อความเจริญก้าวหน้า ดินฟ้าอากาศมีลักษณะของการกระตุ้นให้เกิดความต้องการความสำเร็จ เขาสรุปว่า ยิ่งที่ใดมีความร้อนสูง ผู้คนจะต้องการความสำเร็จลดลงตามลำดับ บริเวณที่มีความอบอุ่นปานกลางดีที่สุดต่อความต้องการความสำเร็จ แต่ในเรื่องนี้แมคเคลแลนด์ไม่เห็นด้วย เห็นว่าเป็นอิทธิพลทางอ้อมมากกว่า

จากข้างต้นสรุปได้ว่า แหล่งที่มาที่สำคัญที่สุดของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก็คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความเป็นอิสระ ฝึกการพึ่งพาตนเอง ให้ความรักความอบอุ่น ไม่ให้บิดากดดันหรือข่มลูกมากเกินไป รวมทั้งประสบการณ์ในการอ่านหรือฟังเรื่องราวหรือคำพูดที่บ่งชี้ถึงความต้องการความสำเร็จ ทั้งหมดจะรวมกันก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

6) **วิธีการพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์**

จากแหล่งที่มาที่ แมคเคลแลนด์ และนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ศึกษามา ถ้าหากเราจะพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก็ควรที่จะเริ่มต้นที่การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว แมคเคลแลนด์เสนอว่า ในการอบรมเลี้ยงดูบิดา ต้องลดการกดดันหรือข่มลูกลง สร้างทัศนคติและค่านิยมที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของแต่ละบุคคลแทนที่จะเป็นการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นและอำนาจ

จากภายนอก ซึ่งบุคคลไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้แมคเคลแลนด์ยังได้เสนอแนะวิธีการที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายอีก 3 ประการ คือ

- (1) การฝึกให้บุคคลสนใจกับความคิดเห็นของคนอื่น เพื่อให้คลายความยึดมั่นในประเพณี
- (2) การจัดให้เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยเน้นถึงความสำคัญของการจัดให้เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอื่นเป็นหมู่คณะ เพื่อให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเกิดความต้องการผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น
- (3) การช่วยให้บุคคลมีความคิดฝันเกี่ยวกับความสำเร็จ โดยการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ในห้องเรียนควรมีการสอนให้เด็กคิดฝันเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ และสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างจินตนาการขึ้น ซึ่งผู้เรียนอาจนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (ละม้าย ศรีทนต์, 2524 : 690)

แมคเคลแลนด์ เห็นว่า ควรใช้คนที่มีความต้องการผลสัมฤทธิ์สูงอยู่แล้ว ที่มีอยู่ในสังคมให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ควรพยายามชักจูงให้ผู้ที่มิมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประกอบธุรกิจหรือวิสาหกิจเกี่ยวกับการผลิตให้มากขึ้น (ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 65)

แมคเคลแลนด์และวินเทอร์ (McClelland and Winter ; cited in Klein, 1982 : 365-366) ได้พัฒนาหลักสูตร 3 อาทิตย์และ 6 อาทิตย์เพื่อสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ โปรแกรมนี้มี 2 ขั้นตอน คือ

- (1) แนะนำหลักการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสัมพันธ์ที่มีต่อความสำเร็จทั้งส่วนตัวและสังคม มีการบรรยายเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สาธิตพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความสำเร็จและประวัติของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ
- (2) สอนให้คิดและทำเหมือนพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ให้เขาได้เรียนรู้ถึงวิธีการเขียนเรื่องราวที่เป็นหลักการเพื่อตั้งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น การมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ต้องใช้ความพยายามเพื่อความสำเร็จ ตัวของสถานการณ์นี้จะสอนให้เขาเลือกการเสี่ยงที่ปานกลาง และคิดเกี่ยวกับเป้าหมายระยะยาว เช่น ให้สถานการณ์จำลองทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องประเมินว่า ภายในเวลาที่กำหนด พวกเขาจะต้องทำสิ่งของได้เท่าไรหรือจึงจะได้กำไร และจะขาดทุนถ้าพวกเขาประเมินสูงเกินไป กิจกรรมในลักษณะนี้จะทำให้พวกเขาซึมซาบถึงความคาดหวังที่เป็นจริง และระดับพฤติกรรมที่มีแรงจูงใจ สุดท้ายพวกเขาจะประยุกต์ความรู้ที่ได้รับเข้ากับงานอาชีพของพวกเขา พวกเขาจะถูกสอนให้พัฒนา

เป้าหมายของโครงการอาชีพ และอธิบายถึงวิธีการที่จะไปสู่มัน จะมีการให้คำปรึกษาทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มตลอดไปแกรม

ผลของการฝึกเพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่ได้เป็นผลดีเฉพาะผู้ประกอบการเท่านั้น ยังเป็นผลดีต่อครู นักธุรกิจ และสายงานอื่น ๆ ด้วย

โคลป์ (Kolb, 1965 ; cited in Heckhausen, 1967 : 161-162) ได้นำวิธีการข้างต้นไปทดลองใช้กับเด็กผู้ชายที่ไม่ค่อยมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กลุ่มหนึ่งที่มาร่วมแคมป์พักแรมฤดูร้อน แม้ว่าเด็กพวกนี้จะมี I.Q. สูงกว่า 120 แต่ความสามารถของพวกเขาดำกว่าระดับเฉลี่ย ความสำเร็จจะกำหนดจากคะแนนเฉลี่ยของพวกเขา ในอีก 6 และ 18 เดือนต่อมา โคลป์ยังทดสอบดูด้วยว่ามีผลต่อพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมสูงและต่ำอย่างไรบ้าง เขาพบว่าทั้ง 2 กลุ่มต่างมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นใน 6 เดือนต่อมา แต่เมื่อดูอีก 18 เดือนต่อมา กลับพบว่า พวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงเท่านั้น ยังคงระดับที่ดีไว้ได้ เขาจึงเสนอว่า วัฒนธรรมของพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำคงไม่ช่วยเพิ่มค่าให้กับความพยายามสู่ความสำเร็จ จึงไม่มีประโยชน์ที่จะคาดหวังให้พวกเขารักษาระดับความพยายามได้โดยไม่มี การสนับสนุนจากภายนอก ผลการศึกษาของโคลป์ ชี้ให้เห็นว่า ถ้าจะโปรแกรมในการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประสบผลสภาพแวดล้อมจะต้องให้คุณค่าและรางวัลกับความสำเร็จนั้น

เอโรนอฟและลิทวิน (Aronoff and Litwin, 1968 ; cited in Klein, 1982 : 365) ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักธุรกิจระดับกลาง มีผู้เข้าร่วมในโปรแกรม 5 วัน มีกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกด้วย ความสำเร็จกำหนดจากการที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งในเวลา 2 ปีต่อมา พวกเขาสรุปว่า การทดลองโปรแกรมนี้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลจากหลักสูตรทำให้นักธุรกิจกระทำเหมือนพวกที่มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และนั่นทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จเหมือนผู้อื่นในฐานะผู้ประกอบการ

วิธีการฝึกเพื่อใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สำคัญที่นิยมใช้มี 4 วิธี คือ (Vidler, 1977 ; อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 67-69)

(1) วิธีให้ผู้เข้ารับการฝึกให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตนเอง โดยให้คะแนนเรื่องราวที่เขียนขึ้นเองจากแบบทดสอบทีเอที (Thematic Apperception Test) ตามวิธีการที่กำหนด และให้อธิบายแนวคิดจากการเขียนด้วย และอาจให้ผู้ฝึกตรวจให้คะแนน บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ นิทานพื้นบ้าน และคำสนทนาต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้สิ่งสำคัญคือใน

ขั้นแรกต้องให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น เกมส์ สถานการณ์จำลอง การรวมกลุ่มอภิปราย การศึกษารายกรณี เป็นต้น

(2) **วิธีการฝึกในรูปแบบการไม่ใช้คำพูด** เช่น การฝึกสมาธิ (Meditation) การส่งเสริมการเคลื่อนไหวทางร่างกายโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ช่วย เช่น การสอนการพุงลูกดอก ต้องใช้สมาธิ มโนทัศน์เกี่ยวกับความเสี่ยงพอประมาณ การให้รางวัลเมื่อชนะ และทุกครั้งจะมีการประเมินก่อนว่าจะทำได้แค่ไหน ถ้าประเมินน้อยได้คะแนนน้อย ประเมินมากได้คะแนนมากแต่ก็ทำได้ยาก ประสบการณ์เช่นนี้จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย

(3) **วิธีให้บุคคลสำรวจตนเอง** ให้บุคคลสำรวจตนเองว่าเขามีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งเร้าภายนอกและต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม การพัฒนาความรู้สึกของกลุ่มให้เข้มแข็งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนบุคคลให้เลือกกระทำในสิ่งที่ดีมากขึ้น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้นได้ โดยฐานคิดที่ว่า ความผูกพันทางความรู้สึกใคร่ชอบพอ จะเพิ่มพูนการเรียนรู้ให้มีความหมายมากขึ้น

(4) **วิธีเน้นความสำคัญทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม** เป็นการเน้นในเรื่องที่นี้และเดี๋ยวนี้ (Here and Now) โดยการฝึกอบรมนอกสถานที่เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปลอดจากภาระงานประจำ เพื่อให้บุคคลมีโอกาสดำเนินพฤติกรรมใหม่ ๆ และพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ดีขึ้น

ได้มีการนำแนวความคิดในการฝึกเพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปใช้ในการศึกษา เพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับผู้เรียน เป็นการลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษามีนักวิชาการเสนอวิธีการไว้หลาย ๆ ท่าน ดังนี้

แอลชูลิท เทมอร์ และแมคคลินไทร์ (Alschulet, Tabor and McIntyre, 1970 ; อ้างถึงในภัทรพรพรรณ สุขประชา, 2540 : 24) ได้ศึกษากระบวนการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยทั่ว ๆ ไป แล้วสรุปออกมาเป็นแนวทางการสอนเพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นลำดับขั้น 6 ประการคือ

- จะต้องเน้นความสนใจไปที่ "อะไรกำลังเกิดขึ้นที่นี้และเดี๋ยวนี้"
- ทำให้เกิดประสบการณ์ที่เข้มข้น สามารถผสมผสานประสบการณ์ด้านความคิด การกระทำและความรู้สึกต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้
- ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถตีความหมายประสบการณ์ของตนได้ โดยพยายามให้เขายกระดับความคิดรวบยอดว่าอะไรเกิดขึ้นบ้างในขณะนั้น

- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์กับค่านิยม จุดมุ่งหมาย และพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นให้ได้
 - สร้างให้เกิดความมั่นคงทางด้านความคิด การกระทำและความรู้สึกต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำเร็จ โดยอาศัยประสบการณ์จากการฝึกหัด
 - กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลเอง
- เดคคาร์ม (Decharms, 1976 : 40) ได้เสนอเทคนิคการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับเด็กได้ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนได้เข้าใจความปรารถนาของตนเอง โดยการศึกษาด้วยตนเองและยอมรับความต้องการของบุคคลอื่น ๆ ด้วย
- 2) สามารถเลือกจุดมุ่งหมายที่เป็นไปได้จริงสำหรับตนเอง และการสร้างจุดมุ่งหมายจากภายในตัวเอง (Internal Goal Setting)
- 3) พัฒนาการวางแผนงานให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง และมีการกระทำที่สามารถปฏิบัติเพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้นได้
- 4) ให้อำนาจที่เชื่อว่าเขาจะไปสู่จุดหมายได้อย่างไร โดยเน้นให้เกิดความรับผิดชอบ และการดำเนินงานตามแผนงานที่สามารถปฏิบัติได้

สำหรับงานในประเทศไทย มีผู้วิจัยเกี่ยวกับวิธีการสร้างพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่พอสมควร เช่น ดารณี วงษ์อยู่น้อย (2525) ใช้วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 16 คน ภายหลังทดลอง นักเรียนกลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากกว่ากลุ่มที่ได้รับคำปรึกษา และในปีเดียวกัน ทศพร ประเสริฐสุข (2525) ได้สร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้วยสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 60 คน เป็นเพศชาย 45 คน เพศหญิง 15 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบกระบวนการกลุ่มมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน

2.2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล

1) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Murray

เมอร์เรย์ (Murray, 1938 ; cited in Klein, 1982 : 353-356) เป็นบุคคลแรกที่ทำให้ความสนใจกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในฐานะที่เป็น 1 ใน 28 แรงจูงใจหรือความ

ต้องการที่สำคัญของมนุษย์ที่เป็นตัวผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมเพื่อตอบสนอง เขาได้กล่าวไว้ในทฤษฎีบุคลิกภาพ รวมทั้งเป็นบุคคลที่พัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพขึ้นมา ซึ่งต่อมาแมคเคลแลนด์ (McClelland) ได้นำมาใช้วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในปี 1950

เมอร์เรย์ เรียกความต้องการสัมฤทธิ์ผลของเขาว่า n-Achievement ซึ่งก็คือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั่นเอง โดยเมอร์เรย์ให้ความหมายโดยสรุปว่า คือความปรารถนาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างที่ยากให้สำเร็จ โดยมีสาเหตุจากการที่บุคคลพิชิตอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ได้ และได้มาตรฐานที่เป็นเลิศ ไม่เพียงเท่านั้นความสำเร็จนั้นยังเหนือบุคคลอื่นด้วย เขาให้แนวคิดในแนวของการแข่งขันทั้งกับมาตรฐานและบุคคลอื่น

ถึงแม้ว่าเมอร์เรย์จะไม่ได้ตรวจสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยตรง แต่เขาก็ได้สร้างแนวทางที่สำคัญในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 2 แนวทางด้วยกันคือ

(1) เขาได้พัฒนาแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ชื่อว่า TAT (Thematic Apperception Test) ในลักษณะที่เป็น projective technique ขึ้นมา ใช้วัดความต้องการภายในของบุคลิกภาพ โดยให้ผู้ถูกทดสอบดูรูปภาพที่คลุมเครือ แล้วสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่จะทดสอบ โดยอธิบายใน 4 เรื่องคือ เกิดอะไรขึ้นในภาพนี้ อะไรนำไปสู่การบรรยายภาพนี้ บุคคลในรูปภาพกำลังคิดหรือรู้สึกอย่างไร และจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อถึงจุดจบของเรื่อง

โดยการสันนิษฐานผ่านเรื่องมาจากแบบทดสอบนี้ เชื่อว่า บุคคลจะเปิดเผยทิศทางที่สำคัญของบุคลิกภาพของเขา ด้วยเหตุนี้ นักจิตวิทยาคลีนิกจึงมักใช้แบบทดสอบที่เอที เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยเพื่อบ่งชี้การกระทำที่ผิดปกติของบุคคล

(2) เมอร์เรย์พบว่า แบบทดสอบที่เอทีสะท้อนให้เห็นความต้องการของบุคคลที่มีผลมาจากสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษ เขาทำการวัดระดับความกลัวของเด็กด้วยแบบทดสอบที่เอทีทั้งก่อนและหลังการให้เด็กได้ดูภาพยนตร์ฆาตกรรมที่มีความน่ากลัว เขาพบว่า ระดับความกลัวของเด็กเพิ่มขึ้น หลังจากนั้นก็มีกรทดลองในลักษณะใกล้เคียงกันนี้กับเรื่องอื่น ๆ โดย แซนฟอร์ด แมคเคลแลนด์ และแอทคินสัน (Sanford, 1936, 1937 and McClelland and Atkinson, 1948) เขาสรุปว่า การเรียนรู้จากเหตุการณ์ในสภาวะแวดล้อมสามารถเพิ่มระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้

เมอร์เรย์ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแรงจูงใจที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งต่อมาแมคเคลแลนด์และผู้ร่วมงานก็ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล และการเกิดกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อความต้องการความ

สำเร็จ การตรวจสอบด้วยการศึกษาของแมคเคลแลนด์ได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ขึ้นอย่างมาก

2) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland

แมคเคลแลนด์ (McClelland) เป็นนักจิตวิทยาสังคมที่ให้ความสนใจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในแง่ของแรงจูงใจทางสังคม (Social motive) เขาได้พยายามอธิบายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เขาถือว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ โดยเขาศึกษาสังคมของประเทศต่าง ๆ ในขั้นต้นเขาสนใจศึกษาการพัฒนาการทางเศรษฐกิจในแง่ของความสัมพันธ์กับศาสนา เขาพบว่าประเทศที่ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนต์มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากกว่าคาทอลิก แต่ต่อมาเมื่อเขาศึกษาลึกลงไปเขาก็กลับพบว่า ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศไม่ได้เชื่อมโยงสัมพันธ์โดยตรงกับความเชื่อทางศาสนา แต่เขาพบว่า สังคมของประเทศใด ๆ ก็ตาม หากประชาชนเน้นการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และฝึกการพึ่งพาตนเองแต่เด็ก จะเหนี่ยวนำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สูงขึ้นรวมทั้งพฤติกรรมแบบผู้ประกอบการที่สูงขึ้นด้วย (McClelland, 1938 ; cited in Klein, 1982 : 362-364) รายละเอียดดูในหัวข้อ 2.1.5 แหล่งที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นอกจากนั้น แมคเคลแลนด์ ยังได้บ่งชี้ถึงคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ด้วย เช่น มีความทะเยอทะยาน มุ่งหวังต่อความสำเร็จสูง กล้าเสี่ยงในระดับปานกลาง รับผิดชอบต่อตนเองในการทำงาน มีการคาดการณ์ล่วงหน้า เป็นผู้มีแผนระยะยาว เป็นต้น (รายละเอียดดูในหัวข้อ 2.1.2 ลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง)

แต่กระนั้นการศึกษาของแมคเคลแลนด์ยังไม่ได้กล่าวถึงกระบวนการในการจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ และกระบวนการที่ชัดเจนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีนักจิตวิทยาคนสำคัญได้นำไปศึกษากระบวนการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ คือ แอทคินสัน (Atkinson) ดังจะได้กล่าวต่อไป

3) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทคินสัน (Atkinson)

แอทคินสัน (Atkinson, 1964 ; cited in Klein, 1982 : 366) เสนอว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เกี่ยวข้องกับ 2 แรงกระทำ หรือ 2 แรงจูงใจที่แยกจากกัน คือ ความหวังในความสำเร็จ (hope of success หรือ T_s) และความกลัวในความล้มเหลว (fear of failure หรือ T_{AF}) เขากล่าวว่า ความหวังในความสำเร็จเป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมงานหรือกิจกรรม ในขณะที่ความกลัวในความล้มเหลวทำให้บุคคลหลีกเลี่ยงงานหรือกิจกรรม นอกจากนั้นเขายัง

เสนออีกว่า แรงจูงใจทั้ง 2 แบบนี้ขัดแย้งกัน บุคคลจะทำงานเพื่อความสำเร็จ เมื่อความหวังในความสำเร็จเข้มข้นกว่าความกลัวในความล้มเหลว และจะหลีกเลี่ยงจากงานนั้น เมื่อความกลัวในความล้มเหลวมีมากกว่าความหวังในความสำเร็จ และผลสะท้อนของแรงจูงใจทั้ง 2 แบบ จะร่วมกันควบคุมพฤติกรรมในความสำเร็จ

(1) ความหวังในความสำเร็จ (The hope of success)

แอทคินสัน (Atkinson, 1964 ; cited in Klein, 1982 : 366)

กล่าวว่า การคาดการณ์ถึงผลด้านบวกของความสำเร็จผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จนั้น เขาเสนอในรูปแบบของสมการทางคณิตศาสตร์ว่า ความหวังในความสำเร็จ (T_s) กำหนดโดยความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จภายในตัวคน (M_s) ความเป็นไปได้หรือโอกาสของความสำเร็จที่มองเห็น (P_s) และการปลุกเร้าของคุณค่าแห่งความสำเร็จ (I_s) เขียนในรูปสมการ ดังนี้

$$T_s = M_s \times P_s \times I_s$$

แอทคินสันได้ให้คำอธิบายในองค์ประกอบแต่ละตัวของสมการ คือ

แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ หรือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (The

motive to achieve) หรือ M_s คือ ความต้องการให้ได้มาซึ่งเป้าหมาย เป็นการจัดวางบุคลิกภาพให้มั่นคงเพื่อแสวงหาความสำเร็จ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมี M_s สูงกว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ และเขาได้กล่าวถึงดัชนีชี้วัดแรงจูงใจสู่ความสำเร็จที่สำคัญก็คือ ระยะเวลาที่บุคคลใช้ในการทำงานเพื่อความสำเร็จ โดยเขาสรุปว่าบุคคลที่มีแนวโน้มที่มุ่งสู่ความสำเร็จที่สูง (M_s) ทำให้มีการยืนหยัดที่ยาวนานในการทำงานได้ นั่นคือ มีความเพียรพยายามในการทำงานได้นานกว่า

ความเป็นไปได้หรือโอกาสของความสำเร็จ (The probability of success) หรือ P_s คือ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของความสำเร็จ ซึ่งมี 4 ทางคือ

1. ถ้าอดีตเคยประสบความสำเร็จในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน บุคคลจะมีความคาดหวังสูงว่าจะประสบความสำเร็จอีก
2. ความยากของงานที่มองเห็น บุคคลคาดหวังว่าจะทำได้ดีในงานที่ง่ายมากกว่างานที่ยาก

3. การรับรู้ระดับความสำเร็จของบุคคลอื่นในงานนั้น เช่น ถ้ารู้ว่า มีบุคคลจำนวนมากเคยทำงานนั้นสำเร็จ จะทำให้มองเห็นโอกาสของความสำเร็จสูงกว่าถ้าได้รับรู้ว่ามีคนจำนวนน้อยที่ทำงานนั้นสำเร็จ

4. จำนวนบุคคลที่เข้าร่วมการแข่งขันเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จยังมีจำนวนมาก ความเป็นไปได้หรือโอกาสของความสำเร็จก็จะน้อยลง

และจากผลการวิจัยของเขาได้ข้อสรุปว่า ความเป็นไปได้ของความสำเร็จมีผลกระทบที่สำคัญต่อพฤติกรรมแห่งความสำเร็จ นั่นคือ งานที่เสี่ยงปานกลางจะก่อให้เกิดความพยายามสูงสุด เนื่องจากงานที่เสี่ยงปานกลางมีความท้าทายในระดับหนึ่งและมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้สำเร็จได้ด้วย และข้อค้นพบนี้จะเป็นจริงเมื่อความหวังต่อความสำเร็จเข้มแข็งกว่าความกลัวต่อความล้มเหลว

คุณค่าของความสำเร็จ (The value of success) หรือ I_s มีความสัมพันธ์แบบผกผันกับความเป็นไปได้หรือโอกาสของความสำเร็จ นั่นคือ ถ้ามีความเป็นไปได้หรือมีโอกาสสูงที่จะประสบความสำเร็จ คุณค่าของความสำเร็จเมื่อได้มาจะน้อยลง ดังนั้น I_s ก็คือ คุณค่าของสิ่งจูงใจเมื่อประสบความสำเร็จ

(2) ความกลัวความล้มเหลว (The fear of failure) หรือ T_{AF} หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลทางลบอันเนื่องมาจากความล้มเหลว เมื่อบุคคลคาดการณ์ผลในทางลบจะผลักดันให้บุคคลนั้นหนีจากสถานการณ์ที่ต้องทำให้สำเร็จ และการคาดการณ์ผลกระทบด้านลบจะบั่นทอนความสามารถ โดยไปลดความมุ่งหวังต่อความสำเร็จของบุคคล แอทคินสัน (Atkinson, 1964 ; cited in Klein, 1982 ; 370) เสนอองค์ประกอบของความกลัวความล้มเหลวในรูปสมการคณิตศาสตร์ ดังนี้

$$T_{AF} = M_{AF} \times P_F \times (-I_F)$$

โดยเขาอธิบายว่า แนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวหรือความกลัวความล้มเหลว (T_{AF}) ถูกควบคุมด้วยความปรารถนาภายในที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (M_{AF}) การคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ของความล้มเหลว (P_F) และคุณค่าด้านลบของความล้มเหลว ($-I_F$) แอทคินสันใช้หลักการของแรงขับหรือแรงจูงใจและการเรียนรู้ M_{AF} เป็นเรื่องของแรงขับ ในขณะที่ P_F กับ $-I_F$ เป็นตัวแทนของหลักการเรียนรู้ แนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (T_{AF}) และพฤติกรรม (นิสัย) ที่ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว สะท้อนถึงการกระทำของหลักการเรื่องแรงจูงใจ

แรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงตามล้มเหลว (The motive to avoid failure) หรือ M_{AF} คือ การจัดวางที่มั่นคงทางบุคลิกภาพเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว เป็นตัวแทนของปริมาณความอายและความคับข้องใจที่ได้รับเมื่อผลของความพยายามล้มเหลว และเกิดขึ้นเมื่อบุคคลประเมินความสามารถของตนเองแล้วว่ามีความเป็นไปได้ที่จะล้มเหลว

แอทกินสัน (Atkinson, 1964) วัด M_{AF} โดยใช้ TAQ (Test Anxiety Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นในปี 1952 โดย Mandler และ Sarason TAQ เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบตอบด้วยตนเอง เช่น คุณกังวลเพียงใดเมื่อต้องสอบข้อสอบที่ต้องใช้เขาวนปัญญา คุณคิดถึงการหลีกเลี่ยงการสอบบ่อยแค่ไหน เป็นต้น

ความเป็นไปได้หรือโอกาสที่จะล้มเหลว (The probability of failure) หรือ P_f คือ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปได้หรือโอกาสที่ล้มเหลว เช่นเดียวกับ P_s ซึ่งมี 4 ทาง คือ

1. ถ้าอดีตเคยประสบความล้มเหลวในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน บุคคลจะคาดว่าตนเองอาจจะประสบความล้มเหลวอีก
2. ความยากของงานที่มองเห็น บุคคลคาดการณ์ว่าจะล้มเหลวในงานที่รู้สึกว่ายากมากกว่างานที่รู้สึกว่าง่าย
3. การรับรู้ระดับความล้มเหลวของผู้อื่นในงานนั้น ความล้มเหลวของผู้คนจำนวนมากจะทำให้มองเห็นความเป็นไปได้ที่จะล้มเหลวมาก
4. จำนวนบุคคลที่เข้าร่วมการแข่งขัน ความคาดหวังว่าจะล้มเหลวจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีบุคคลจำนวนมากเข้าร่วมในการแข่งขัน

คุณค่าด้านลบของความล้มเหลว (The negative incentive value of failure) หรือ $(-I_f)$ หมายถึง อารมณ์ตอบสนองที่แตกต่างกันต่องานที่ยากหรือง่าย เป็นการตอบสนองทางอารมณ์ในทางลบ เมื่อคาดว่าจะล้มเหลวและแปรผกผันกับความยากลำบากของงาน นั่นคือ ถ้าผลของการคาดการณ์ว่าล้มเหลวเกิดในงานที่ยากจะทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองด้านลบที่น้อย คืออารมณ์ทางลบจะน้อยลงโดยเขียนในรูปสมการคือ $-I_f = (1 - P_f)$

ผลรวมกันของ T_s และ T_{AF}

บุคคลที่มีความมุ่งหวังในความสำเร็จสูง และมีความวิตกกังวลต่ำ มีแนวโน้มที่จะเข้าหาความสำเร็จสูง และกระทำด้วยพยายามในระดับสูง แต่จะเลือกงานที่มีความเสี่ยงปานกลาง ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความมุ่งหวังในความสำเร็จต่ำ แต่มีความวิตกกังวลสูงจะหลีกเลี่ยงงานและทำงานอย่างขอไปทีแต่พวกเขาจะเลือกงานที่มีความเสี่ยงสูง T_s และ

T_{AF} เป็นแรงจูงใจที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน หรือขัดแย้งกัน ดังนั้น แอทคินสัน (Atkinson) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาสรุปว่า แรงจูงใจที่สูงหรือต่ำในด้านใดด้านหนึ่ง จะผลักดันให้บุคคลกระทำไปในแนวโน้มนั้น แต่ถ้าแรงจูงใจทั้งสองมีพลังแรงพอ ๆ กันก็จะมีแรงจูงใจใดควบคุมพฤติกรรมของบุคคลได้ บุคคลจะไม่มีความพยายามเต็มที่ในการทำงานให้เสร็จ

(3) อิทธิพลจากภายนอก (Extrinsic Tendency หรือ Text) คือ แรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมสู่ความสำเร็จ คือ สิ่งชักจูงใจหรือผลประโยชน์ที่เป็นผลพลอยได้อันเนื่องมาจากการกระทำพฤติกรรมมุ่งสัมฤทธิ์ผล เช่น การยอมรับของสังคม การให้ผลตอบแทนด้วยเงิน การให้ความร่วมมือหรือความคาดหวังจากกลุ่มผู้ใกล้ชิด แอทคินสัน (Atkinson, 1974 อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2524 : 58) ถือว่า แนวโน้มนี้นี้มีค่าเท่ากับทุกงานไม่ว่าจะยากหรือง่าย และมีค่าเท่ากันทั้งในผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ในกรณีนี้เขาจึงกำหนดค่าไว้ให้มีค่าเฉลี่ย = 0

แอทคินสัน (Atkinson) ได้สรุปเป็นสมการทางคณิตศาสตร์เพื่อทำนายแนวโน้มนั้นของพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ไว้ ดังนี้คือ

$$T_a = (M_s - M_f) [P_s \times (1 - P_s)] + \text{Text}$$

เมื่อ T_a = แนวโน้มนั้นที่จะกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

M_s = แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือ แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ

M_f = แรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว

P_s = ความเป็นไปได้หรือโอกาสของความสำเร็จ

Text = แนวโน้มนั้นที่จะกระทำพฤติกรรมที่มีอิทธิพลมาจากภายนอก

จากสมการข้างต้น พบว่า แนวโน้มนั้นที่จะกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์จะมีค่าเป็นบวกหรือลบ (คือทำหรือไม่ทำ) ขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ กับแรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่า ผลของสมการจะเป็นบวก ซึ่งทำนายได้ว่า มีแนวโน้มนั้นที่จะกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์นั้น และผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเลือกงานที่มีความเสี่ยงปานกลางมากกว่างานที่มีความเสี่ยงสูงหรือต่ำ

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1) งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในประเทศเท่าที่ศึกษาพบว่า แบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

(1) งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ราไพพรรณ อธินิติ (2514) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา และวิทยาลัยครูนครปฐม จำนวน 240 คน วัดระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้แบบทดสอบของ Hermans และสัมฤทธิ์ผลจากการเรียนพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยประจำเทอมต้น ปีการศึกษา 2514 วิเคราะห์โดย Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation และ t-test พบว่า 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงและต่ำมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างนักศึกษาชายและหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลาย ๆ ท่าน ได้แก่

รุ่งโรจน์ สิทธิเวทย์ (2534) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 จำนวน 330 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวมในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2) นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ

วันชัย ดนัยโตมท (2535) ศึกษาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาตัวแปร 3 กลุ่ม 1) ด้านจิตวิทยา ได้แก่ การมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ด้านพุทธศาสนา ได้แก่ อิทธิบาท 4 สมาธิ และขันติ 3) ด้านชีวิตสังคม ได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา และความมุ่งหวังของผู้ปกครอง ศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 300 คน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีคุณลักษณะทั้ง 9 ตัวแปรสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ และกลุ่มตัวแปรทางจิตวิทยา คือ การมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจในตนและแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่ากลุ่มตัวแปรอื่น ๆ

มลฤดี สุวรรณมัลย์ (2537) ศึกษาผลของการสรุปความคิดรวบยอดเนื้อเรื่องระหว่างรูปแบบที่มีต่อการเรียนรู้และความอดทนของการเรียนรู้เนื้อเรื่องกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 192 คน จากโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้คือ เนื้อเรื่องจำนวน 2 เรื่อง แบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแบบทดสอบวัดการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งกลุ่มที่ครูให้นักเรียนสรุปความคิดรวบยอดเองโดยไม่ให้ข้อมูลย้อนกลับ และกลุ่มที่ให้ข้อมูลย้อนกลับ

พัชรา ทศนวิจิตรวงศ์ (2541) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 563 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ The Stepwise Regression ด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences Personal Computer Plus) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความถนัดทางการเรียนด้านภาษา ตัวเลข ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ การรับรู้ตนเองด้านความสามารถในการเรียนคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ และความวิตกกังวลในการเรียนคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ความถนัดทางการเรียนด้านเหตุผลและมิติสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ความถนัดทางการเรียนด้านภาษา ตัวเลข ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ การรับรู้ตนเองด้านความสามารถในการเรียนคณิตศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้งห้านี้สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 46.53

ปาริฉัตร อ้นประเสริฐ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างจำนวน 474 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบเชาวน์ปัญญา แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) เชาวน์ปัญญา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.587, 0.316 และ 0.243 ตามลำดับ 2) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ดีที่สุด คือ เชาวน์ปัญญา รองลงมาคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยข้างต้น สรุปได้อย่างชัดเจนว่า ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเช่นกัน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น หากเราสามารถเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้แก่ผู้เรียนได้ก็จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปด้วย

(2) งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในที่นี้จะดูตัวแปรในลักษณะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และในขณะเดียวกันก็ดูว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อการสร้างและพัฒนาตัวแปรอื่นด้วยหรือไม่ ซึ่งมีหลายท่านได้ศึกษาไว้ ดังนี้

दनัย งามมานะ (2518) ทำการศึกษาความรู้สึกกับผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงชั้นปีที่ 6 และ 7 จำนวน 540 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความอยากรู้อยากเห็นมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับสูง 2) กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความรู้สึกผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จินตนา อินทรไชย (2524) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน จำนวน 300 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ระดับสูง กลาง ต่ำ อย่างละ 100 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลางมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำและสูง

รุ่งโรจน์ สิทธิเวทย์ (2534) ได้อ้างถึงแล้วในข้อ 1) ซึ่งพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังพบด้วยว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดด้วย

จุลพงศ์ คมกฤษ (2535) ศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของปราชญ์ชาวบ้าน กรณีศึกษาคือ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม ผู้ใหญ่บ้านแห่งบ้านห้วยหิน ตำบลลาดกระบัง อำเภอสนามชัย จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยกำหนดคุณลักษณะทางจิตใจไว้ 8 ประการคือกระบวนการคิด แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าเสี่ยง ความเชื่ออำนาจในตน การควบคุมตนเอง ความสันโดษ ความรักธรรมชาติ และความร่วมมือร่วมใจ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่วิบูลย์ คนใกล้ชิด และ 4 ท่านภายนอกที่รู้จักผู้ใหญ่วิบูลย์ 5 ปีขึ้นไป ทั้งหมด 9 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แสดงออกมาในลักษณะของการมุ่งที่จะหาทางออกของเกษตรกร ซึ่งดำเนินการมาตลอด 20 ปี 2) กระบวนการคิดที่เด่นชัด คือ กระบวนการคิดแบบ "อิต์บัจจยตา" ที่โยงบัจจยต่าง ๆ เข้ามาสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผล 3) ความรักธรรมชาติ เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญมากประการหนึ่ง ซึ่งสะท้อนออกมาตั้งแต่ในวัยเด็กจนถึงปัจจุบัน 4) ความสันโดษเป็นหลักการแรกในการดำเนินชีวิต 5) ความร่วมมือร่วมใจ เห็นได้ชัดเจนในอดีต ปัจจุบันเปลี่ยนแนวทางเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวม 6) มีความกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล และ 7) มีความเชื่ออำนาจภายในตนในลักษณะของการพยายามสั่งตนเอง บอกตนเอง และ 8) มีการควบคุมตนเองในระดับสูง

จงจิตร ศิริทรัพย์อนันต์ (2538) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ภาคปลายปีการศึกษา

2535 จำนวน 675 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบในการเรียน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติต่อการเรียน เป็นตัวพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรับผิดชอบในการเรียน และสามารถร่วมกันอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบในการเรียนได้ร้อยละ 69.37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภัทรพรรณ สุขประชา (2540) ได้ทำการศึกษาผลของการประเมินผลงานของนักเรียนโดยตนเองและโดยครูที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ตามความสามารถของตนเอง และผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และรูปแบบการประเมินผลงานของนักเรียน (โดยตนเองและครู) สัปดาห์ติดต่อกัน หลังการทดลองทดสอบกลุ่มทดลองด้วยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบการรับรู้ความสามารถของตนเองในวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Two-way ANOVA และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วย Scheffe พบว่า 1) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลุ่มที่ประเมินผลงานด้วยตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการรับรู้ความสามารถในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการประเมินผลงานโดยครู อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน 2) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ กลุ่มที่ประเมินผลงานด้วยตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการรับรู้ตามความสามารถของตนสูงกว่ากลุ่มที่ประเมินผลงานโดยครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มที่ประเมินผลงานโดยตนเองมีผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการประเมินด้วยครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และรูปแบบการประเมินผลงานของนักเรียนไม่ส่งผลร่วมกันต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์

สิริพร ดาววัน (2540) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยา จังหวัดลพบุรี ศึกษาจากนักเรียน จำนวน 1,238 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์พหุคูณแบบเพิ่มตัวแปร ผลการศึกษพบว่า 1) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความขยันหมั่นเพียร ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บรรยายภาคการเรียนการสอนและทัศนคติต่อการเรียน โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีค่าสหสัมพันธ์สูง

กว่าตัวแปรอื่น ๆ (0.5804) 2) สมการพยากรณ์ของความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นหนึ่งในตัวแปรพยากรณ์ความขยันหมั่นเพียรได้เป็นอย่างดี

กัลยาณี สนธิสุวรรณ (2541) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมเครือข่ายเจริญโภคภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการในสายงานสนับสนุน จำนวน 202 คน ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบแสดงออก-เก็บตัว และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถร่วมกันทำนายผลการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 5.91 แต่ไม่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (2544) ศึกษาผลของการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเขตชนบท ยากจน จังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมต้น โรงเรียนบ้านคำแก้ว จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 48 คน โดยสุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน ให้กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ส่วนนักเรียนในกลุ่มควบคุมทำกิจกรรมอื่น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศิริพร ประโยค (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับผลการปฏิบัติงานของหัวหน้างานระดับกลาง ในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา : บริษัท รีท-ไรท์ (ประเทศไทย) จำกัด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานของบริษัท รีท-ไรท์ (ประเทศไทย) จำกัด จำนวน 101 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ องค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพ ได้แก่ องค์ประกอบความห้วนไหว องค์ประกอบการแสดงออก องค์ประกอบความเปิดกว้าง องค์ประกอบการยอมรับผู้อื่น องค์ประกอบการมีสติ องค์ประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความต้องการเผชิญงานยาก ความต้องการการแข่งขัน และแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS for WINDOWS ผลการวิจัยพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก องค์ประกอบความห้วนไหวมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงลบ องค์ประกอบการแสดงออกมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก องค์ประกอบยอมรับผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติในเชิงบวก และองค์ประกอบมีสติมีความสัมพันธ์

กับผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก ความมุ่งมั่นในการทำงานมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก ความต้องการเผชิญงานยาก มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก ความต้องการการแข่งขันมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในเชิงลบ และยังพบว่าตัวแปรอิสระที่ส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงาน คือองค์ประกอบความหวั่นไหว องค์ประกอบการแสดงออก องค์ประกอบ การมีสติ ความมุ่งมั่นในการทำงาน และความต้องการการแข่งขัน สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 50.8

สุรีย์พร กุมภาคม (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายและความตั้งใจลาออกของพยาบาล โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาล จำนวน 221 คน เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test ANOVA ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) พยาบาลส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง 2) พยาบาลส่วนใหญ่มีความเหนื่อยหน่ายด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ความรู้สึกลดความเป็นบุคคล และการลดความสำเร็จส่วนบุคคลอยู่ในระดับต่ำ 3) อายุและระยะเวลาปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเหนื่อยหน่าย 4) พยาบาลที่มีตำแหน่งและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความเหนื่อยหน่ายแตกต่างกันในด้านความอ่อนล้าในอารมณ์และความรู้สึกลดความเป็นบุคคล 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความเหนื่อยหน่าย 6) สัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชา และสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์กับความเหนื่อยหน่าย จำนวนชั่วโมงการทำงาน การทำงานกะ และการรับรู้ประสิทธิภาพของระบบการบริหารมีความสัมพันธ์กับความเหนื่อยหน่าย เฉพาะด้านความรู้สึกอ่อนล้าในอารมณ์ และความรู้สึกลดความเป็นบุคคล 7) ความเหนื่อยหน่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจลาออก 8) อายุ สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน การทำงานกะ ความเหนื่อยหน่ายด้านความรู้สึกอ่อนล้าในอารมณ์ และความเหนื่อยหน่ายด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล สามารถพยากรณ์ความตั้งใจลาออกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีสัมประสิทธิ์การกำหนดร้อยละ 41.0

(3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือคุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

มีนักวิจัยหลาย ๆ ท่านในต่างประเทศที่สนใจศึกษาว่าอะไรบ้างคือ องค์ประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างเครื่องมือนวดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการหาวิธีการสร้างพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในเรื่องนี้ในประเทศไทยมีผู้สนใจศึกษาคือ

ศิริพร ประสาทมงคล (2531) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสตรีในชนบท ศึกษาจากกรณีหมู่บ้านพัฒนา อำเภอเมือง และหมู่บ้านกำลังพัฒนา อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการพัฒนา กลุ่มสตรีต่างกัน ศึกษาแนวทางของเนื้อหาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามขอบเขตของพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย โดยศึกษาจากเอกสารและข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดแนวทางในการสังเกตและสัมภาษณ์ ประกอบกับเทคนิคการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษากับผู้นำกลุ่มสตรี เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและผลการวิจัยพบว่า

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง การกระทำที่ต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลที่มีความตั้งใจจริงในการใฝ่หาความก้าวหน้าของชีวิตในระดับที่แตกต่างกัน เป็นความพยายามต่อสู้อุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานของธรรมะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความสุขเมื่อพบความสำเร็จ และไม่สลายใจเมื่อพบกับความล้มเหลว ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ

องค์ประกอบภายนอก

สิ่งแวดล้อม (ปฏิรูปเทสวาสะ) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องประสบพบเห็นหรือมีปฏิภิกิริยาร่วมด้วยตลอดเวลาที่มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เช่น การมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การได้รับการสนับสนุน การมีแบบอย่าง การใฝ่หาจากบุคคลแวดล้อม ตลอดจนการมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม

องค์ประกอบภายใน

ประสบการณ์ (พานุสัจจะ) หมายถึง การได้ผ่านพบเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตอันเป็นผลผลักดันให้เกิดความพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ปรารถนา เช่น การเคยไปศึกษาหรือทำงานในต่างถิ่น การที่ต้องพึ่งพาตนเองมาตลอด การเคยประสบปัญหาความสมหวัง หรือความล้มเหลว และการเคยได้พบกับเหตุการณ์แปลกใหม่

เอกลักษณ์เฉพาะตัว หมายถึง ลักษณะภาพรวมที่เด่นชัดของบุคคลหนึ่ง ๆ ที่แตกต่างไปจากบุคคลแวดล้อม อันเป็นผลมาจากพันธุกรรมและการเรียนรู้ ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 12 ลักษณะ คือ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตน (ศรัทธา) ความขยัน (วิริยะ) ความอดทน (ขันติ) ความประหยัด (อารักขสัมปทาและสมชีวิตา)

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (จิตตะ) การรู้จักวางแผน (วิมังสา) การเรียนรู้ได้ใจ (ปัญญา) รักความก้าวหน้า (ไม่สันโดษ) การกล้าแสดงออกทั้งความคิดและการกระทำ (เวสารัชชกรณธรรม) การเสียสละ (จาคะ) การได้รับการยอมรับ (สังคหวัตถุ) สุขภาพดี (กายพลและจิตเกษม)

เป้าหมายชีวิต (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์) ความหวังหรือความปรารถนาสูงสุดในชีวิตที่มุ่งหมายจะให้ประสบผลสำเร็จในระยะใกล้และไกล ในเรื่องชีวิตส่วนตัวและครอบครัว เช่น ต้องการมีฐานะดีทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การมีคู่ครองที่ดี ชีวิตครอบครัวมีความสุขตามอัธยาศัย บุตรหลานมีอาชีพและฐานะดีเมื่อตนอายุมากขึ้นได้พึ่งพาลูกหลานและมีโอกาสได้เข้าวัดทำบุญฟังธรรม

ความหมายและองค์ประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น มีความสอดคล้องกับหลักธรรมะทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยตามขอบเขตที่ได้ศึกษาจากเอกสารและข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและธรรมะที่มีความเด่นมากในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ อิทธิบาท 4 และ สัมปรายิกัตถประโยชน์ 4

ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสตรีในแต่ละสถานภาพ จะมีองค์ประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน โดยสตรีที่มีบุตรคนเล็กอายุ 7 ขวบขึ้นไป จะมีครบทุกองค์ประกอบ สตรีโสดที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป จะมีองค์ประกอบภายนอก คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบภายใน คือ เอกลักษณะเฉพาะตัว และเป้าหมายชีวิต สตรีที่จบการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับจะมีองค์ประกอบภายนอก คือ สิ่งแวดล้อม ส่วนสตรีที่มีบุตรคนเล็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบ และสตรีที่จบการศึกษาภาคบังคับไม่มีองค์ประกอบใดเด่นชัด ดังนั้น การนำข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสตรีชนบทไปสร้างแบบวัดจึงควรให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบที่มีในแต่ละสถานภาพนั้น ๆ ด้วย

(4) **งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์**

การพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเฉพาะทางการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสำเร็จหรือความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา จึงมีผู้สนใจศึกษาและพยายามสร้างโมเดลทั้งในและต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยมีดังนี้

ทศพร ประเสริฐสุข (2525) ศึกษาการสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผ่านการทดสอบและถูกจัดเป็นเด็กด้อยสัมฤทธิ์ จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยโมเดลและการสอนแบบ ก.พ.ร.

กลุ่มควบคุมและกลุ่มปกติใช้วิธีการสอบแบบทั่วไป ใช้เวลาทดลอง 12 สัปดาห์ พบว่า 1) นักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ในกลุ่มทดลอง มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ในกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมทั้ง 4 วิชา สูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และ 3) ผลการวิจัยสนับสนุนว่า โมเดลการสอบแบบ ก.พ.ร. ที่สร้างขึ้นสามารถใช้เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กด้อยสัมฤทธิ์ได้

ดารณี วงษ์อยู่น้อย (2525) ศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน กลุ่มที่หนึ่งได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม กลุ่มที่สองได้รับเอกสารข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับเอกสารข้อเสนอแนะ

ดำรงกุล เหลี่ยมวัฒนา (2535) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงของวิทยาคม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาจากนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับการให้ข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางและหลังจากได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ชุมพร บุญน้อม (2538) ทำการศึกษาผลของการใช้การแนะแนวกลุ่มต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านซับปลากั้ง จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน ได้รับการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยการสุ่มแบบจับคู่ เป็นนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน กลุ่มทดลองได้รับการแนะแนวกลุ่ม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการแนะแนวกลุ่มใด ๆ ทั้งสิ้น ภายหลังจากทดลองนำผลมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการแนะนำกลุ่มมีคะแนนจากแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ภายหลังจากทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการแนะนำมีคะแนนจากแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทัศนาศ พู่ทอง (2544) ศึกษาผลของการอ่านหนังสือสารคดีชีวประวัติแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามสะแกแสง ที่มีคะแนนจากแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งเป็น 3 กลุ่มระดับคะแนน ได้แก่ กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มได้รับการทดลองในโปรแกรมการอ่านหนังสือสารคดีชีวประวัติและร่วมกิจกรรมกลุ่มกลุ่มละ 10 ครั้ง การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและวัดซ้ำ (One-way ANOVA : repeated measures) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่แบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Procedure) ผลการวิจัยพบว่า เมื่อสิ้นสุดการทดลองกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่ในระยะติดตามผลนักเรียน กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมอยู่ในระดับสูงและต่ำยังคงรักษาระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นไว้ได้ ส่วนนักเรียนกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางกลับพบว่า มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง

2) งานวิจัยต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในต่างประเทศที่น่าสนใจ พอสรุปได้ ดังนี้

ไมเออร์ (Myer, 1965) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับอันดับคะแนนเฉลี่ย (GPA) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 524 คน ชาย 261 คน หญิง 263 คน เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จาก 7 รัฐในสหรัฐอเมริกาพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับอันดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชายเท่ากับ 0.50 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับอันดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหญิงเท่ากับ 0.48 และต่อมา เฟิร์สท์ (Furst, 1966) ได้ปรับปรุงแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของไมเออร์แล้วนำไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษา เกรด 9 ซึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยของไมเออร์ พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับอันดับคะแนนเฉลี่ย (GPA) ของนักเรียนชายเท่ากับ 0.53 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับอันดับคะแนนเฉลี่ย (GPA) ของนักเรียนหญิงเท่ากับ 0.47 ผลการวิจัยของเฟิร์สท์ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของไมเออร์ แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

รัสเซล (Russell, 1969 : 263-266) ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนเกรด 9 และใช้แบบทดสอบ California Achievement Test วัดผลสัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการอ่าน ค่า $r=0.712$ เลขคณิต ค่า $r=0.604$ และทางภาษา ค่า $r=0.692$ เมื่อรวมทั้งหมดได้ค่า $r=0.705$

ออลชูลเลอร์ (Alchuler 1968 ; อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2537) ศึกษาเรื่อง "โครงการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์" กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ที่เรียนวิชาพิมพ์ดีด ก่อนที่จะสอบพิมพ์ดีด ครูและนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง พบกับผู้อบรมเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง การตั้งเป้าหมายในการทำงาน และการวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว ก่อนที่จะเริ่มสอนพิมพ์ดีด ครูพบกับนักเรียนเป็นรายบุคคลและร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์ว่า นักเรียนจะพิมพ์ได้เร็วและถูกต้องเพียงไร และต้องการที่จะได้คะแนนในระดับใด โดยครูบอกเกณฑ์ในการให้คะแนนระดับ A B C และ D หลังจากนั้น นักเรียนแต่ละคนตั้งเป้าหมายของการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว นักเรียนในกลุ่มทดลองทุกคนจะต้องทำบันทึกเกี่ยวกับการพิมพ์และผลการพิมพ์ทุกวัน เช่น ความเร็ว และความถูกต้อง นักเรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยในการพิมพ์ให้ดีขึ้น การประเมินผลความเร็วและความถูกต้องในการพิมพ์ตอนสอบปลายเทอม ปรากฏว่านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลองพิมพ์ดีดได้เร็วกว่านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มควบคุมมาก คือคนที่พิมพ์ได้ช้าที่สุดในกลุ่มทดลองพิมพ์ได้เร็วกว่าคนที่พิมพ์เร็วที่สุดในกลุ่มควบคุม

แมคเคลแลนด์และวินเทอร์ (McClelland and Winter, 1969 : 360-370) ได้ศึกษานักเรียนชายที่ขาดแรงจูงใจในการเรียน อายุ 16-17 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ได้ผ่านเทคนิคทางด้านแรงจูงใจทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนมาแล้ว เช่น การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นต้น แต่ปรากฏว่าไม่ได้ผล เขาจึงได้นำเด็กเหล่านี้ไปทำการฝึกอบรมในสถานการณ์ใหม่ที่ตัด

ขาดจากสถานการณ์เดิม เปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่ทั้งหมด เขาใช้สถานที่ในชนบทแห่งหนึ่ง สำหรับการฝึก ใช้เวลา 5 วัน มีเด็กเพียงครั้งเดียวที่อยู่ร่วมการฝึกอบรมจนครบตามหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลังจากเวลาผ่านไป 1 ปีครึ่ง เด็ก 7 ใน 9 คน ปรับปรุงตนเองจนมีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้น และเมื่อได้สัมภาษณ์ทุกคนรายงานเขามีความคิดอย่างจริงจังในการวางแผนอาชีพของตนเอง กล่าวคือ เขามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และเป็นไปในลักษณะที่ต่อเนื่อง และต่อมา เพียวดิโอ และแฮทโทล์ (Purdio and Hattie, 1995 อ้างถึงใน ภัทรพรธนะ สุขประชา, 2540 : 25-26) ได้นำแนวทางของแมคเคลแลนด์มาพัฒนาในการฝึกสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยการสร้างโปรแกรมการฝึกแบบฉาย V.D.O. ให้กลุ่มตัวอย่างดู เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยมีผู้แนะนำประกอบในขณะฉายด้วย จากนั้นจะให้ทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อแสดงความเห็นและให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 139 คน เป็นเพศหญิงทั้งหมด เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึก แสดงว่าวิธีการนี้ใช้ได้ผลกับทั้งนักเรียนเพศชายและเพศหญิง

เฮอร์แมนส์ (Hermans, 1970 : 353-363) ได้ทำการศึกษาเพื่อสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยศึกษาจากผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาเขาได้กำหนดคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือทิศทางของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 10 คุณลักษณะ (รายละเอียดในหัวข้อ คุณลักษณะของบุคคล หน้า 33) และได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้คุณลักษณะเหล่านั้นมาเป็นข้อกำหนด

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต, 2536 : 95-100) ได้กล่าวว่า สังคมไทยยังคงขาดแคลนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ need for achievement หรือ desire for excellence ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องสร้างขึ้นในยุคปัจจุบัน และคนที่มีแรงจูงใจอยู่แล้วส่วนมากก็มักจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ไม่แท้ จึงไม่ได้เกิดอุปสรรคต่อการศึกษาที่แท้จริง และการอยู่ร่วมกันในสังคม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย พระเทพเวทีมองว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นมี 2 แบบด้วยกัน คือ

2.3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สนับสนุนระบบแข่งขัน คือ การใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนระบบแข่งขัน คนจำนวนมากมองแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในทัศนะของผู้นิยมระบบแข่งขัน

โดยนึกว่าเป็นตัวเสริมกันหรือเป็นตัวแกนของระบบแข่งขัน ซึ่งพระเทพเวทีเห็นว่าเป็นการมองที่ผิดพลาด เพราะส่งเสริมให้วัดกับคนอื่นแข่งกับคนอื่น โดยจะต้องเหนือกว่าเขา ชนะเขา ดีกว่าเขา ซึ่งท่านขอเรียกว่า ความเป็นเลิศเทียม ไม่สอดคล้องกับกระบวนการของการศึกษาและเข้ากันไม่ได้กับการที่มนุษย์มีภาวะเป็นสัตว์สังคม ต้องอาศัยซึ่งกันและกันมาตั้งแต่แรกเกิด เพราะไม่สามารถที่จะหาอาหารและป้องกันภัยให้ตนเองได้แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ เช่น ลูกรูปร่างเมื่อออกจากไข่ก็สามารถเดินลงทะเลได้เอง เป็นต้น

2.3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความใฝ่ความเป็นเลิศ คือ การใฝ่ความเป็นเลิศที่แท้ไม่ใช่ความเป็นเลิศเทียม เป็นความเป็นเลิศที่ไม่จำเป็นต้องไปแข่งหรือไปวัดความสามารถกับบุคคลอื่น เพื่อให้ตนดีกว่าหรือเหนือกว่า ซึ่งลักษณะของความเป็นเลิศที่แท้นั้นมี 3 ประการคือ

ลักษณะที่ 1 ทำให้ดีเลิศ ให้ดีที่สุด เต็มที่แห่งงานนั้น ๆ หรือเรื่องนั้น ๆ จะทำได้ กล่าวคือ งานนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ดีที่สุดเต็มที่ที่สุดได้แค่ไหน ก็ทำให้มันถึงขนาดนั้น คนไทยจำนวนมากจะขาดลักษณะข้อนี้ไป เมื่อทำอะไรก็ไม่นึกถึงว่าจะทำให้ดีที่สุดในของมัน แต่ทำให้พอเสร็จ ๆ ผ่าน ๆ แบบขอไปที หรือหากจะให้แรงขึ้นก็คือ ทำอย่างมั่งง่าย ถ้าจะให้เป็นเลิศแท้ไม่ต้องทำให้ดีที่สุดในใคร แต่ทำให้ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ ของงานนั้น ๆ

ลักษณะที่ 2 มีความเป็นเลิศเพราะทำให้ดีที่สุด เต็มที่แห่งความสามารถของเรา หมายความว่า ทำให้ดีที่สุดของเราเท่าที่ตัวเราจะทำได้ เต็มขีดความสามารถของเรา มีความสามารถเท่าไรให้ใช้อย่างเต็มที่ และให้ดีกว่าครั้งก่อน ๆ ของเราเอง เป็นการแข่งกับตัวเอง ทำให้มีการปรับปรุงตัวอยู่เสมอ ดียิ่งขึ้นในแต่ละครั้ง

ลักษณะที่ 3 สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เกือบที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุดแก่ชีวิตและสังคม เราพิจารณาคุณภาพของมันแล้วว่าสิ่งที่ดีที่สุด เลิศที่สุดสำหรับชีวิต สำหรับสังคม แล้วเราก็ทำ โดยลักษณะที่ 3 นี้อาศัยหลักพุทธธรรมอย่างมาก เพราะนอกจากจะต้องมีเมตตากรุณาแล้ว ยังต้องเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งเพื่อการเกื้อกูลกันอีกด้วย

ซึ่งลักษณะทั้ง 3 อย่างข้างต้นนี้ไม่เป็นการแข่งขัน แต่เป็นหลักการที่เข้ากับ **ธรรมจันทะ** (ดังจะกล่าวต่อไป) และได้พระเทพเวทีได้กล่าวถึงความใฝ่ความเป็นเลิศเทียมว่า ความจริงแล้วไม่ใช่ความเป็นเลิศ แต่เป็นการแข่งขันกับคนอื่น หากไปแข่งขันกับคนที่ไม่มีความสามารถ ซึ่งท่านเรียกว่า "คนที่แย่ ๆ" จะเป็นเลิศได้อย่างไร สมมติว่า 10 คน ไม่มีคนดีหรือเก่งจริงสักคนแล้วมาแข่งขันกัน 9 คนแรกแย่งกว่าอีกคน คนที่ชนะเลิศก็คือคนที่แย่น้อยที่สุด จึงไม่ใช่ความเป็นเลิศที่แท้จริง อย่าแข่งขันเพียงเพื่อแย่น้อยที่สุด คือเอาแต่ดีกว่ากัน ดีกว่าคนอื่นเท่าที่มีอยู่เท่านั้น

เอง ถ้านำแรงจูงใจใฝ่ความเป็นเลิศแบบเทียมนี้มาส่งเสริมระบบแข่งขัน และไม่มีแรงจูงใจใฝ่ความเป็นเลิศที่แท้อยู่เบื้องหลังแล้วจะเป็นเพียงแข่งกันโก้ คนเรามากแข่งกันโก้ ผลที่สุดจะไม่ได้ว่าความเป็นเลิศเลย

ในระบบแข่งขันของบางประเทศ บางวัฒนธรรม ก็ได้ผลสัมฤทธิ์ มีความเจริญก้าวหน้ามากนั้น ไม่ใช่เพราะการแข่งขันโดยตรง แต่เป็นเพราะในวัฒนธรรมนั้นมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความใฝ่ความเป็นเลิศที่เป็นตัวแท้ที่อยู่เบื้องหลัง แฝงมาในวัฒนธรรมของเขาด้วย แล้วเขาเอาคุณสมบัติสืบทอดนั้นมาใช้ในระบบแข่งขัน ทำให้ได้งาน ได้ความก้าวหน้าไปด้วยพร้อมกัน แต่เราควรระวังหลีกเลี่ยง เพราะปัจจุบันถึงแม้เราจะเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่ความเป็นเลิศ เมื่อนำมาใช้ในการแข่งขันก็ได้ประโยชน์มากอยู่ แต่มันจะมีผลเสียมากมายไม่คุ้มโดยเฉพาะในแง่ที่ว่า ตอนนี้อเรากำลังเห็นโทษของการพัฒนาที่ผิดพลาดที่ผ่านมาแล้ว เราจะต้องแก้ไข กำจัดกวาดล้างสิ่งที่เป็นมลพิษในจิตใจมนุษย์ออกไป แก้ไขให้แรงจูงใจแบบแข่งขันที่ดีเป็นสิ่งที่ควรต้องชำระสะสางให้หมดไปด้วย อยามองผิวเผินแล้วนำมาใช้ผิด ๆ ซึ่งความผิดพลาดที่ผ่านมาให้หนักขึ้น

ปัจจุบันสังคมไทยยังอยู่ภายใต้ระบบแข่งขัน หากเด็กหรือผู้เรียนของเราที่สำเร็จไปโดยไม่ได้สร้างแรงจูงใจสำหรับไปอยู่ในระบบแข่งขัน จะเกิดคำถามขึ้นว่าเด็กที่ไม่ได้ถูกสร้างให้มาแข่งขันหรือให้มีความเป็นเลิศเทียมนั้นจะสู้กับคนอื่นได้หรือไม่ ซึ่งพระเทพเวทีก็ให้ความเห็นว่าเป็นเด็กที่ได้พัฒนาแรงจูงใจใฝ่ความเป็นเลิศหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้จริงแบบธรรมชาติแล้ว แม้จะอยู่ในระบบแข่งขันก็จะชนะในพวกที่แข่งขันกันด้วย โดยที่ทำไมต้องแข่งขันในแง่ที่ดีกว่าคนอื่น แต่จะเอาชนะการแข่งขันโดยไม่ต้องแข่งขัน คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แท้จะทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจแต่ไม่ได้ตั้งใจแข่งขัน ชนะเพราะต้องการให้งานที่ทำอยู่นั้นเป็นเลิศที่สุด ดีที่สุดของตัวมัน โดยใช้ความสามารถที่มีอยู่ของตนเองอย่างเต็มศักยภาพและมุ่งหวังที่จะให้ความสำเร็จนั้นยังประโยชน์แก่บุคคลอื่นและส่วนรวมด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วคน ๆ นั้นก็จะอยู่ในระบบแข่งขันได้อย่างไม่ต้องกลัว แต่ข้อสำคัญที่พึงระวังก็คือต้องไม่สร้างความรู้สึกที่จะแข่งขันเอาชนะใคร มุ่งแต่จะให้เกิดประโยชน์ที่สุด เกียรติยศที่สุดแก่ชีวิตและสังคม

ในท้ายที่สุดพระเทพเวทีได้กล่าวว่า เราต้องเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมทั้งหมด การแข่งความเป็นเลิศในระบบแข่งขันนั้นเป็นการพยายามทำตัวเลิศโดยกีดกันคนอื่น เอาดีแต่ตัวคนเดียว แต่ในระบบแรงจูงใจใฝ่ความเป็นเลิศที่แท่นั้น มนุษย์จะมาช่วยกันสร้างความเป็นเลิศ เป็นการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้รู้จักการดำเนินชีวิตที่ดีงามถูกต้องและสมบูรณ์ อีกทั้งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ยังส่งเสริมความเป็นมนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมอีกด้วย นั่นคือการ

ช่วยเหลือ เกื้อกูล อาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นจะต้องสร้างให้เกิดขึ้น จึงคิดว่า การหาแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ในแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต นี้ ไปสอดคล้องกับแนวคิดของไอน์สไตน์เกี่ยวกับแรงจูงใจทางการศึกษา กล่าวคือ ไอน์สไตน์เป็นบุคคลสำคัญของโลกอีกท่านหนึ่งที่ทำให้ความสนใจกับแรงจูงใจทางการศึกษา ในบ้านปลายชีวิตไอน์สไตน์ได้พูดถึงแรงจูงใจทางการศึกษาไว้ 3 อย่าง คือ (Albert Einstein, 1954 อ้างถึงในพระเทพเวที, 2536 : 89-90)

1) **ความกลัว** เป็นแรงจูงใจทางลบ เกิดจากการใช้กำลังหรืออำนาจที่เหนือกว่าบีบบังคับ และเนื่องจากเป็นแรงจูงใจทางลบจึงไม่ควรที่จะนำมาใช้ เพราะจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี แต่ทางการศึกษาก็ยังคงนิยมใช้กันอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกลัวจะได้ทำสิ่งที่ครูโรงเรียน หรือผู้ปกครองต้องการให้ทำ ถ้าไม่ลงโทษโดยตรง ก็อาจใช้การบีบบังคับทางอ้อม มนุษย์ใช้แรงจูงใจนี้เพื่อให้บุคคลอื่นมีความประพฤติที่ตนเองหรือสังคมพึงปรารถนา ไอน์สไตน์ไม่เห็นด้วยที่จะใช้ความกลัวมาเป็นแรงจูงใจทางการศึกษา ความคิดเช่นนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับความคิดเห็นของนักปรัชญาตะวันออกผู้ยิ่งใหญ่ชาวอินเดีย กฤษณมูรติ ที่เห็นว่า (กฤษณมูรติ, อ้างถึงใน ไสริศ โพธิ์แก้ว, 2539 : 4-6) หน้าที่ของการศึกษา คือ การช่วยให้คนแต่ละคนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระและปราศจากความกลัว ถ้าสามารถสร้างบรรยากาศอันปราศจากความกลัวให้เกิดขึ้นได้ จะเป็นสิ่งที่พิเศษและยิ่งใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้มีปัญญาที่จะอยู่และเข้าใจโลก ไม่ใช่คล้อยตามโลกไปทุกอย่าง ถ้าหากจิตใจปราศจากความกลัว จะพบความจริง พบพระเจ้า พบความรัก จะรู้ลึกว่าตนเองสัมผัสสิ่งรอบข้างอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นในความคิดของกฤษณมูรติ หน้าที่ของการศึกษาก็คือ การทำลายความกลัวทั้งภายในและภายนอก ที่เป็นสาเหตุของการทำลายความคิดของมนุษย์ ความสัมพันธ์ของมนุษย์และความรัก และกฤษณมูรติเห็นว่า ทุกคนต้องไม่กลัวที่จะปฏิเสธสังคมที่เสื่อมทราม การศึกษาที่แท้จริงต้องพยายามสร้างห้องเรียนหรือสถานที่เรียนที่ปราศจากความกลัวขึ้นให้ได้

ความกลัวอาจจะยังเป็นแรงจูงใจทางการศึกษาที่ยังคงสำคัญอยู่ระดับหนึ่ง แต่ ถ้าหากสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน โดยให้มีความเป็นอิสระและปราศจากความกลัวแล้ว จะก่อให้เกิดปัญหาและการเรียนรู้ที่แท้จริงมากขึ้น

2) **ความใฝ่สูงใฝ่ทะยานอยากคืออยากเด่น** (Ambitions desire) แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับ desire for approval หรือ desire for recognition เป็นแรงจูงใจที่มนุษย์ทั่วไปต้องมี คือต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองดี

ต้องการการยอมรับ ยกย่อง สรรเสริญจากบุคคลอื่น เช่น นักเรียนก็ต้องการยอมรับหรือการกล่าวชมเชยจากครู เป็นต้น ไอน์สไตน์คิดว่า ความปรารถนาในระดับที่ 1 นี้ เป็นเพียงความต้องการได้รับการยอมรับ ต้องการให้ผู้อื่นเอาใจใส่ เห็นใจ เป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ให้อยู่ด้วยกัน ได้ด้วยดี ทำให้มนุษย์ต้องการรวมกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นชื่นชมการกระทำของตนเอง ไอน์สไตน์มองว่า แรงจูงใจในระดับนี้เป็นสิ่งดั่งาม ยอมรับได้

ระดับที่ 2 ความใฝ่ปรารถนา หรือทะเยอทะยานอยากมีอำนาจ อยากรเด่นกว่าผู้อื่น อยากรครอบงำผู้อื่น อยากรให้คนยอมรับว่าตนเองเก่งกว่า แน่กว่า (Ambitions desire for authority and distinction) แรงจูงใจในระดับนี้ ไอน์สไตน์เห็นว่า เป็นอันตรายต่อสังคม และไม่ดีต่อดัวบุคคลคนที่มีแรงจูงใจในระดับนี้เองด้วย เป็นแรงจูงใจที่ไม่พึงปรารถนา

ในทัศนะของกฤษณะมูรติ (กฤษณะมูรติ, อ้างถึงใน โสริช โพร้แก้ว, 2539 : 8-10) ก็มองแรงจูงใจระดับ 2 ของไอน์สไตน์ในลักษณะเดียวกันแต่รุนแรงกว่า โดยกล่าวว่า ความทะเยอทะยาน จะก่อให้เกิดการหมกมุ่นอยู่กับตนเอง จะทำให้หยาบคาย เห็นแก่ตัว พยายามผลักผู้อื่นให้พ้นทาง เพื่อจะตอบสนองของความทะเยอทะยานของตนเองให้เต็มที่ ทำให้ผู้มีความทะเยอทะยานพยายามจะเป็นผู้ที่มีอำนาจยิ่งใหญ่ การต่อสู้ระหว่างเขากับผู้อื่นจะเกิดขึ้นอย่างไม่มีวันสิ้นสุด เนื่องจากมีบุคคลที่มีความทะเยอทะยานอยู่มาก และต่างก็ต้องการเหมือน ๆ กัน แต่ทรัพยากรหรือสิ่งที่ต้องการจะไปให้ถึงมีจำนวนจำกัด ทำให้เกิดการต่อสู้แย่งแย่ง ไม่สิ้นสุด แต่ถ้าหากบุคคลรักในสิ่งที่เขาทำด้วยตัวของมันเอง ทำด้วยจิตใจทั้งหมดเพราะรักที่จะทำ ไม่ต้องต่อสู้แข่งขันกับใครเพื่อให้ได้ที่ 1 จึงเป็นหน้าที่ของการศึกษาที่จะต้องช่วยให้บุคคลได้ค้นพบสิ่งที่รักจริง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสุดท้ายของชีวิต ช่วยให้ได้ทำงานกับสิ่งที่รู้สึกว่ามีค่า และรู้สึกว่ามีค่าอย่างลึกซึ้ง ไม่เช่นนั้นแล้วชีวิตแต่ละวันจะเต็มไปด้วยความหม่นหมอง จึงเป็นหน้าที่ของการศึกษาที่จะช่วยให้ค้นพบสิ่งที่รักและต้องการทำอย่างแท้จริง ซึ่งทัศนะเช่นนี้จะสอดคล้องกับความคิดของไอน์สไตน์ในแรงจูงใจแบบที่ 3 ที่จะกล่าวต่อไปนี้

3) ความปรารถนาต่อสัจธรรมและปัญญา หรือความสนใจใฝ่รักในสิ่งนั้น ๆ ไอน์สไตน์เรียกว่า Loving interest in the object and a desire for truth and understanding คือ ความใฝ่รู้อย่างแท้จริงที่จะเข้าถึงความจริง ซึ่งเมื่อทำงานก็จะทำให้เกิด pleasure in work คือ เกิดความสุขในการทำงาน เป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุด ซึ่งตรงกับธรรมฉันทะหรือกุศลธรรมฉันทะทางพุทธศาสนา และความคิดของนักปรัชญาตะวันออกอย่าง กฤษณะมูรติดังกล่าวข้างต้น แนวคิดเช่นนี้เองเป็นจุดที่ศาสนาและแนวคิดตะวันออกมาบรรจบกับ

ความคิดทางวิทยาศาสตร์อย่างที่ไอน์สไตน์ได้กล่าวไว้ว่า วิทยาศาสตร์เกิดขึ้นได้โดยเป็นการสร้างสรรค์ของคนที่เต็มเปี่ยมด้วยความใฝ่ปรารถนาต่อสัจธรรมและปัญญาซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากศาสนา ส่วนศาสนานั้นก็ปลดปล่อยมนุษย์จากพันธนาการแห่งศรัทธาและศาสนาที่แท้ก็ถูกทำให้ประเสริฐและลึกซึ้งที่ยั่งยืนด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต คือหัวใจสำคัญของ การวิจัยในครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหากรอบแนวคิดมาเพื่อพัฒนาให้เกิดแก่เยาวชนไทย

2.4 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

พุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในสังคมไทย โดยเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังให้ความสำคัญสืบมาตั้งแต่ฉบับแรก จนถึงปัจจุบัน ในมาตราที่ 9 ที่ระบุว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็น อัครศาสนูปถัมภก พุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความมั่นคงของสังคมไทย เป็นอย่างยิ่ง เป็นสัญลักษณ์ 1 ใน 3 (ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์) ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชาติ เป็นมรดกของชาติไทยที่สืบทอดด้านวัฒนธรรม ประเพณี โดยการผสมกลมกลืนกันระหว่างพุทธศาสนากับประเพณีไทย พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อสังคมโดยส่วนรวม และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

การศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทและอิทธิพลของพุทธศาสนาต่อสังคมไทย จะต้องศึกษาวิเคราะห์จากองค์ประกอบของความเป็นสถาบันพุทธศาสนา ซึ่งองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญ คือ พุทธธรรมหรือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น ในรูปของพระไตรปิฎก หรือชาดกต่าง ๆ เป็นต้น พุทธธรรมจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญในการอบรมทางสังคม เพราะเป็นการสร้างคนที่มีคุณภาพ ทำให้คนในสังคมดำเนินชีวิตบนรากฐานแห่งความจริง รู้จักพึ่งตนเอง ชยัน ประหยัด เรียกว่ามีศีลธรรม เพื่อแผ่ความรักและปราศจากความเห็นแก่ตัว กรมการศาสนา (2526, อ้างถึงใน ศิริพร ประสาทมงคล, 2531 : 21) และพระราชวรมุณี (2525 : 9) ได้ให้ความเห็นว่า พุทธธรรมมีอยู่มากมาย หลายนามวัดหมู่และมีจุดตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่าหลักธรรมจะมีชื่อหรือวิธีการอธิบายอย่างไรก็ตาม พุทธธรรมล้วนสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งสิ้น เพราะแสดงถึงหรือสืบเนื่องมาจากสัจธรรมเดียวกัน และเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน แต่แสดงคนละรูปคนละแนว ซึ่งพุทธธรรมหลักก็คือ "อิทัปปัจจยตา" หรือ

“ปฏิจสมุปบาท” ที่บอกถึงความเกี่ยวข้องโยงใยเป็นเนื้อเดียวกันของสรรพสิ่ง แม้ว่าสรรพสิ่งแต่ละสิ่งจะปรากฏอยู่อย่างดูเหมือนเป็นเอกเทศจากกัน เช่น คนกับสัตว์ ภูเขากับพืช ต้นไม้กับแมง แต่ทั้งหมดก็เป็นเนื้อเดียวกัน เช่น ในคนที่มีสัตว์ มีพืช มีต้นไม้ มีแมง ฯลฯ และแต่ละอย่างก็มีทุก ๆ อย่างรวมอยู่แทรกซ้อนผสมผสานเป็นเนื้อของกันและกัน และสืบต่อเชื่อมโยงใยเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง (โลรีซี โพร้แกว, 2542 : 2-4) ดังนั้น หากบุคคลมีความเข้าใจในพุทธธรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าความสำเร็จของคน ๆ หนึ่ง หากมีใจเื้อเพื่อเชื่อมโยงต่อสรรพสัตว์และสรรพสิ่งแล้ว ความสำเร็จอันนั้นก็ยิ่งประโยชน์ให้บุคคลอื่น ๆ ได้ด้วย แต่ที่แนกก็คือ หากบุคคลขาดความเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องของคนที่ต่อสรรพสัตว์และสรรพสิ่งแล้ว ความสำเร็จของเขาเหล่านั้นนอกจากจะไม่สามารถยังประโยชน์ให้บุคคลอื่นและสังคมได้อย่างเต็มที่แล้ว อาจเป็นโทษต่อสรรพชีวิตอื่นและสังคมอีกด้วย

จากความสำเร็จข้างต้น ในงานวิจัยฉบับนี้จึงใช้แนวทางของพุทธศาสนาเป็นกรอบในการคิด ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นสำคัญให้มีความพยายามที่จะประสบความสำเร็จ ทั้งในการเรียนและการงานต่าง ๆ ตามที่ได้รวบรวมไว้แยกเป็น 2 ส่วนคือ

2.4.1 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

1) อธิธิบาท 4 หลักธรรมแห่งความสำเร็จ อธิธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลงง่าย ๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่างคือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่ามีใจรัก หากเพียรทำ เอาจิตฝึกใฝ่ให้ปัญญาสอบสวน และอธิธิบาทนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสรวมไว้กับสมาธิ เพราะอธิธิบาทเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดสมาธิและนำไปสู่ผลสำเร็จที่เป็นจุดหมายของสมาธิ สมาธิเกิดจากอธิธิบาททั้ง 4 ดังนี้ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 842-850 และพระธรรมปิฎก, 2540 : 79-83)

(1) ฉันทะ หรือ กุศลธรรมฉันทะ หรือ ฉันทะสมาธิ หรือ สมาธิที่มีฉันทะเป็นใหญ่ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความ ใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงาม เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ อยากให้สิ่งนั้น ๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีงาม ประณีต สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเป็นคนละรูปแบบกับ

ค้นหา ที่อยากได้อะไรเพื่อตัวเอง ฉันทะ เป็นความพอใจเมื่อเห็นสิ่งนั้น ๆ บรรลุเข้าสู่ ความสมบูรณ์ของตัวมันเอง เป็นความรู้สึกอึดใจที่ทำงานหรือสิ่งใดได้สมบูรณ์ในตัวมันเอง จะ พร้อมไปด้วยความรู้สึกแจ่มใสเบิกบาน

กล่าวได้ว่า ฉันทะ คือแรงจูงใจที่ถูกต้องงดงาม ซึ่งเทียบได้กับแรง จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ที่ได้กล่าวแล้ว พระธรรมปิฎก (2538 : 92-93) ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า ฉันทะ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ฉันทะในความจริง ฉันทะในสิ่งที่พึงรู้ความใฝ่รู้ ปรรอณา จะรู้ คือใฝ่รู้ความจริง ปรรอณาที่จะเข้าถึงตัวสังขารธรรม เป็นแรงจูงใจสำคัญที่พึงปรารถนา ต้องการ เข้าถึงความจริงที่แท้ เมื่อคิดพิจารณาหรือประสบสถานการณ์ใดก็อยากรู้ซึ่งถึงสิ่งนั้นว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีเหตุปัจจัยอย่างไร มีคุณโทษอย่างไร พยายามวิเคราะห์ให้ได้ นั่นคือความใฝ่รู้ของ ฉันทะ เพราะฉะนั้นต้องชวนชวนให้เกิดความรู้ให้ได้

อิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย (พระธรรมปิฎก, 2547 : 108-122) ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสานั้น เป็นธรรมที่จะตามกันมาเป็นชุด แต่ความจริงไม่จำเป็นต้องมาตาม ลำดับ อิทธิบาท 4 แต่ละข้อเป็นใหญ่ในตัวเอง พระพุทธเจ้าตรัสว่า

สมาธิที่อาศัยฉันทะเกิดขึ้น เรียกว่า "ฉันทสมาธิ"

สมาธิที่อาศัยวิริยะเกิดขึ้น เรียกว่า "วิริยะสมาธิ"

สมาธิที่อาศัยจิตตะเกิดขึ้น เรียกว่า "จิตตสมาธิ"

สมาธิที่อาศัยวิมังสาเกิดขึ้น เรียกว่า "วิมังสาสมาธิ"

มีสมาธิ 4 แบบ ในพระไตรปิฎก มีคำตรัสถึงสมาธิตามหลักอิทธิบาท อยู่เสมอ การสร้างสมาธิโดยการเอาหลักอิทธิบาทมาใช้ช่วยให้ได้ผลดี ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตาม ลำดับ คือ แต่ละข้อทำให้เกิดสมาธิได้ทั้งสิ้น และสัมพันธ์กับนิสัยของคน สมาธิในแบบอิทธิบาท เกื้อกูลแก่การทำงานมาก สำหรับบางคนถ้าเราจะนำหรือกระตุ้นให้เกิดสมาธิ ลักษณะจิตของเขา เหมาะแก่การกระตุ้นวิริยะมากกว่า คนที่มีลักษณะ ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ถ้าเห็นอะไรเป็นอุปสรรค หรือ งานที่มาอยู่ข้างหน้าแล้วจะต้องเอาชนะ ทำให้สำเร็จ คนอย่างนี้จะทำอะไรต้องให้มีลักษณะทำท่าย คนอย่างนี้ท่านให้ปลุกฝังสมาธิด้วยวิริยะ คนบางคนเป็นคนแบบมีจิตตะ ลักษณะเป็นคนเอาใจใส่ จดจ่อ ไม่ทอดทิ้ง อย่างนี้เป็นลักษณะของคนมีความรับผิดชอบ คนแบบนี้ ถ้าทำให้เรื่องนั้นเป็น เรื่องเกี่ยวกับตัวเขา อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นเรื่องของเขาขึ้นมาเขาจะทำ เรียกว่า สร้างสมาธิ ด้วยวิธีของจิตตอิทธิบาท คนอีกพวกหนึ่งเป็นพวกชอบสงสัย ชอบค้นคว้า ทดลอง ถ้าทำอะไรให้

เขาเกิดความรู้สึกสงสัย อยากรู้ อยากเข้าใจ ก็ต้องให้ทำเรื่องนั้นให้เป็นเรื่องที่น่าค้นหา น่าศึกษาน่าสงสัย คนนั้นจะเอาจริง ไม่ทิ้ง ไม่ไปไหน พยายามทำให้สำเร็จ

อิทธิบาทแต่ละข้อนี้เป็นวิธีสร้างสมาธิทั้งสิ้น เป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่จำเป็นต้องเริ่มที่ข้อใดตายตัว แต่ตามปกติมันเริ่มที่ฉันทะมาก ถ้าเริ่มต้นตัวหนึ่ง ตัวอื่นจะตามมาทันที ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นหนึ่งในวิธีการในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ส่วนที่ 2 ฉันทะในความตั้งงามที่พึงทำให้เกิด ให้มีเป็นจริง คือ ฉันทะในการกระทำ ความใฝ่ดี ปรารถนาในสิ่งที่ตั้งงาม คือต้องการทำให้สิ่งที่ตั้งงามเกิดมีขึ้น เป็นจริงขึ้น เมื่อต้องการเช่นนั้นก็จะเกิดความรักในงานและการทำงาน ทำงานอย่างมีความสุข ในความหมายของฉันทะนี้ การทำงานก็คือการที่จะทำให้สิ่งที่ตั้งงามอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น

ยังมีฉันทะอีกอย่างหนึ่ง (พระธรรมปิฎก, 2547 : 116-121) ที่เรียกว่า "กามฉันทะ ฉันทะในกาม" ในสิ่งที่อยากได้ คือ คิดแต่อยากได้ในอยากได้นี้ อยากได้รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ใจอยู่กับสิ่งที่ต้องการ อยากโน่น อยากนี่ ไม่เป็นสมาธิ เรียกว่า กามฉันทะ ซึ่งเป็นเรื่องของตัณหา ตัณหาเป็นกามฉันทะ ถ้ามีกามฉันทะ ตัณหานี้จะนำไปสู่ความเกียจคร้าน ไม่ได้ทำให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่ได้อยากได้งาน ไม่อยากได้ผลสำเร็จของงาน เมื่อจะให้คนทำงานต้องให้เขารักงาน รักจุดมุ่งหมายของงาน เรียกว่ามีฉันทะหรือกุศลธรรมฉันทะ ตรงกันกับกามฉันทะ เขาอยากได้เงิน อยากได้วัตถุ ดังนั้นจึงหาทางลัดที่จะได้เงิน ได้วัตถุมาเสียโดยไม่ต้องทำงาน เราจะต้องสร้างเครื่องบีบบังคับ สร้างระบบการควบคุมเพื่อเป็นเงื่อนไขให้เขาต้องทำงาน และจะต้องป้องกันการทุจริตกันอย่างเต็มที่ แต่ก็มีอยู่บ้างที่พระอานนท์บอกว่า อาศัยตัณหาละตัณหา หมายความว่า บางครั้งเราต้องเอาตัณหาเป็นเครื่องมือ เพราะทำให้คนเกิดฉันทะอยากต้องกระตุ้นตัณหาก่อน ให้อยากได้ผลประโยชน์ วัตถุ แล้วจึงเอาตัณหามาเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดฉันทะ แต่ต้องระวัง เพราะไม่ค่อยสำเร็จตามนั้น

เมื่อวิเคราะห์ฉันทะในรูปแบบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้แล้ว จะเห็นว่ามีความเป็นเนื้อเดียวกันค่อนข้างมาก และนับเป็นแรงจูงใจทางพุทธศาสนา ที่ไปบรรจบกับแรงจูงใจทางการศึกษาในทัศนะของไอน์สไตน์ ที่เรียกว่า loving interest in the object and a desire for truth and understanding ซึ่งหมายถึงความสนใจใฝ่รักในสิ่งนั้น ๆ และปรารถนาต่อสัจธรรมและปัญญา คือความใฝ่รู้อย่างแท้จริงที่จะเข้าถึงความจริง เป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะทำให้เกิดความสุขในการทำงาน pleasure in work ตรงนี้เป็นจุดที่ศาสนากับวิทยาศาสตร์และการศึกษามารบรรจบกัน จึงเป็นหน้าที่ของการศึกษาที่จะต้องสร้างแรงจูงใจนี้ คือ

ฉันทะหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ให้เกิดขึ้นมาให้คนมีสิ่งนี้ (Albert Einstein, 1954 อ้างถึงใน พระเทพเวที, 2536 : 90-93)

ถ้าสามารถปลุกเร้าให้ฉันทะเกิดขึ้นอย่างแรงกล้า คนจะทุ่มเทชีวิตจิตใจ อุทิศให้แก่สิ่งนั้น จิตใจจะมุ่งมั่น แน่วแน่ สู่จุดหมาย

(2) **วิริยะหรือวายามะ หรือ วิริยสมาธิ** แปลว่า ความเพียร ใน คัมภีร์ขุททกนิกาย มหานิกเทส (บาลีเล่ม 29 ข้อ 942 ย่อว่า 29/942 อ้างถึงใน ธรรมวาทโฆภิกขุ, 2536 : 1) กล่าวว่า พระสารีบุตรได้อธิบายว่า ความเพียร หมายถึง ความก้าวไปข้างหน้า ความดำเนินไป ความบากบั่น ความพยายาม ความอดสาหะ ความหมั่น ความออกแรง ความไม่ถอยหลัง ความทรงไว้ ความไม่ย่อหย่อน ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประกอบด้วย ธุระไว้ วิริยะ วิริยอินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะที่เป็นไปทางจิต และในอรรถกถา สัมมาสังวรสูตร กล่าวว่า ความเพียรเป็นสภาวะที่แกร่งกล้า มีความประคับประคองจิตเป็นลักษณะ มีการอุปถัมภ์จิตเป็นกิจ มีความไม่ทอดทิ้งแห่งจิตเป็นเครื่องกำหนด และในพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก, 2538 : 844-845) ได้กล่าวไว้ในทิศทางเดียวกันว่า ความเพียรคือความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่ามากควรแก่การบรรลุถึง ถึงแม้จะมีอุปสรรคมากมายและใช้เวลายาวนาน เขาก็ไม่ทอดถอนใจเห็นเป็นสิ่งทำหายที่ต่อทำให้สำเร็จให้ได้ ส่วนผู้ขาดความเพียรอยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยั้งต้องใช้เวลาเป็นปี ก็ทอดถอนใจ ถ้าอยู่ระหว่างปฏิบัติก็ ฟุ้งซ่าน จิตใจว้าวุ่น ปฏิบัติได้ผลยาก คนมีความเพียรจิตใจมั่นคง สมาธิจะเกิดขึ้นเป็นวิริยสมาธิ (สุจิตรา รณริน, 2539 : 14) หากมองภาพที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะเห็นว่า วิริยะคือคุณลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้แน่นอน แต่จะต้องทำให้เป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจนเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนเป็นนิสัย ดังหลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวไว้ว่า ความเพียรนั้นเป็นลักษณะของมนุษย์ที่ดี ซึ่งจะต้องทำไปตลอดชีวิต ความสุขไม่ได้หมายถึงการอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไร เราควรจะสอนให้คนของเราเข้าใจว่าความสุขของมนุษย์อยู่ที่การทำงานให้เสร็จไปเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องเป็นอย่างดีกับพุทธภาษิตที่ว่า วิริเย ทุกขม เจติ แปลว่า คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร และอิตตานิ อิตตโน นาโถ แปลว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งเกี่ยวกับความเพียรเช่นกัน และตรงกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่จำนวนมาก เช่น เฮนรี ฟอร์ด ที่กล่าวว่า "คุณไม่สามารถสร้างชื่อเสียงขึ้นมาได้จากสิ่งที่คุณยังไม่เพียรพยายามทำ" และ "ไม่ว่าคุณคิดว่าคุณทำได้หรือไม่ นั่นคือสิ่งที่ถูกต้องแล้ว" นั่นคือวิริยะสรุปลงที่ "ใจ" จะต้องสู้ และเมื่อใจมีวิริยะแล้วจะเสริมให้สำเร็จได้ด้วยดี

(3) จิตตะ หรือ จิตตสมาธิ คือ ความคิดจดจ่อ เอาใจใส่ฝึกฝน มีความผูกพันจดจ่ออยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยให้ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่น ๆ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 845) สามารถที่จะจดจ่อและนิ่งอยู่กับสิ่งนั้นได้นาน ๆ ตลอดทั้งวันทั้งคืนหรือเป็นเดือนเป็นปี จนกว่าสิ่งนั้นจะเสร็จสมบูรณ์ ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเรียน งาน หรือกิจกรรมใด ๆ ผู้นั้นจะไม่สนใจเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ และเมื่อมีจิตใจจดจ่อเช่นนั้น ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น และทำให้มีกำลังมากในการทำสิ่งนั้น งานนั้น ๆ และเมื่อเกิดสมาธิ ความเพียรก็จะเกิดขึ้นสนับสนุนกันไปด้วย

พระธรรมปิฎก (2540 : 81-82) ได้สรุปไว้ว่า สาธารณะของอิทธิบาทที่ ทำให้เกิดความสำเร็วจึงก็คือจิตแน่วแน่เกิดสมาธิขึ้นมา เมื่อมีฉันทะ วิริยะ และจิตตะ ต่างก็ทำให้เกิดสมาธิแน่วแน่ขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่จะทำให้เกิดจิตตะหรือความจดจ่อต่อเรื่องนั้นก็คือ ทำให้เห็นความสำคัญของงานนั้น เรื่องนั้น ที่มีต่อชีวิตของตัวเอง ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ ต่อโลก จะทำให้บุคคลรู้สึกถึงคุณค่าของงานที่ตนกำลังทำ ใจจึงจะไม่ฟุ้งซ่าน แน่วแน่อุบัติที่ ดังนั้นหากจะสร้างเสริมให้มีธรรมจิตตะเกิดขึ้น จะต้องให้บุคคลได้ฝึกการทำสมาธิเพื่อให้จิตนิ่งอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่างและสงบ เมื่อฝึกอยู่บ่อย ๆ จนเป็นนิสัยแล้วช่วยให้เมื่อทำงานหรือเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ใจจะจดจ่อมีจิตตะได้ง่ายขึ้น

(4) วิมังสา หรือ วิมังสาสมาธิ คือ ความสอบสวน ไตร่ตรองโดยใช้ปัญญาพิจารณา หมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่องในงานที่ทำ ด้วยการทดลอง ทดสอบหาข้อปรับปรุงแก้ไข ดังเช่นที่พระธรรมปิฎกได้กล่าวในพุทธธรรมและธรรมะกับการทำงาน (2538 : 845-846 และ 2540 : 82-83) ว่าคนมีวิมังสาขอคิดหาเหตุผล สอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไมเป็นเช่นนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้นหรือไม่ ถ้านำองค์ประกอบบางอย่างออกหรือเพิ่มบางอย่างเข้าไป หรือเปลี่ยนองค์ประกอบบางอย่างจะได้ผลอย่างไร ถ้าไม่ได้ผลอย่างที่คาดหมายจะแก้อย่างไรที่จุดไหน เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติธรรมที่ต้องดูว่า หลักธรรมข้อนี้มีความหมายและจุดมุ่งหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสใด และควรคู่สัมพันธ์กับธรรมข้อใด นั่นคือต้องดูทั้งกาลและเทศะ ปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า เพราะเหตุใด ปฏิบัติมากไปหรือน้อยไปหรือไม่ถูกวิธี การคิดหาเหตุผลและสอบสวนทดลองอย่างนี้ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนดติดตามเรื่องที่พิจารณาอยู่ตลอดเวลา จิตจะแน่วแน่และนิ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก นั่นก็คือเกิดสมาธิที่เรียกว่า วิมังสาสมาธิขึ้น

อิทธิบาท 4 นั้น องค์ประกอบแต่ละตัวมีความเกี่ยวเนื่องกัน ต่างก็ ล้วนส่งเสริม สนับสนุนเกื้อกูลเป็นเนื้อเดียวกัน (เป็นไปตามหลักกรรมอิทัปปัจจยตา) เมื่อมีฉันทะ คือ มีใจรักในสิ่งที่ทำ ต้องการให้เกิดภาวะที่ต้งามเต็มเปี่ยมและสมบูรณ์ ก็จะทำให้เกิดความ พากเพียร หรือวิริยะ ซึ่งทำให้ก้าวไปด้วยใจสู้ อดทน ไม่ท้อถอย ทำให้เกิดจิตตะ คือ ใจจด ใจจ่อ เอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ผูกพัน ไม่ปล่อยให้เรื่องนั้นหลุดไปจากความคิด เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง เพื่อหาคำตอบ และแนวทางแก้ปัญหาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งก็คือวิมังสา โดยในทุกขั้นตอนของแต่ละองค์ประกอบ จะต้องมีความตั้งใจและสติเป็นเครื่องกำกับ

2) ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแห่งชีวิตในทางพุทธศาสนา

ประโยชน์หรือจุดหมายแห่งชีวิตนั้น เป็นเครื่องกระตุ้นหรือเป็นแรง จูงใจอย่างหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการทะยานไปสู่ความสำเร็จของบุคคล ในทางพุทธศาสนาได้ แบ่งไว้ 3 ระดับ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 594-600) โดยมีลักษณะดังนี้

(1) **อึดอัดตะประโยชน์** ประโยชน์ตน คือการบรรลุเป้าหมายแห่งชีวิต ตน เน้นการพึ่งตนเองได้ในทุกระดับ ต้องไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น คุณธรรมที่เป็นแกนนำที่จะให้บรรลุประโยชน์นี้ก็คือการใช้ปัญญา อึดอัดตะประโยชน์จำแนก เป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 วิทยุภมมิกัตตะ ประโยชน์บัดนี้หรือจุดหมายขั้นต้น คือ ประโยชน์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องที่มีมุ่งหมายเกี่ยวกับโลกนี้ เช่น ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้โดยความชอบธรรม ถึงแม้จะเป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับโลกนี้ก็เน้นในเรื่องของการได้มาโดยชอบธรรม ไม่เบียดเบียนเอาर्डเอาเปรียบผู้อื่น

ระดับที่ 2 สัมปรายิกัตตะ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือจุดหมายที่สูง หรือลึกล้ำขึ้นไป เกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต เช่น ต้องการเห็นความมั่งคั่งแห่งชีวิตจิตใจ ความ ใฝ่ใจไปทางศีลธรรม มั่นใจในคุณธรรม มีความสงบสุขทางจิตใจ มีความผ่อนคลาย ไม่ยึดติด ผูกพันในวัตถุ รักความดีงาม ฯลฯ ซึ่งเหนือไปกว่าจุดหมายในทางโลก เป็นเรื่องของการยก ระดับทางจิตใจโดยแท้

ระดับที่ 3 ปรมัตตะ ประโยชน์อย่างยิ่งหรือจุดหมายสูงสุดแห่งตน เป็นประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิต นั่นคือ การได้รู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่เป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจปลอดโปร่ง อิสระ ผ่องใส ไม่ถูกบีบคั้น อยู่อย่างไร้ทุกข์

สะอาดบริสุทธิ์สิ้นเชิง เย็นสว่าง เบิกบานโดยสมบูรณ์ คือถึงพร้อมซึ่งพระนิพพานนั่นเอง ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ยากที่ปุถุชนคนธรรมดาจะสามารถบรรลุจุดหมายสูงสุดนี้ได้ แต่ไม่ได้แปลว่าไม่มีจริง แต่บุคคลจะต้องผ่านระดับที่ 1 และ 2 มาแล้ว โดยใช้ปัญญาในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง

(2) **ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น** คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนให้ผู้อื่นบรรลุประโยชน์ หรือเข้าถึงจุดหมายในชีวิตเขาในระดับต่าง ๆ ประคับประคองให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้ คุณธรรมของ ปรัตถะที่เป็นแกนนำคือสังคหวัตถุ ซึ่งปรัตถะก็แบ่งเป็น 3 ระดับเช่นกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์บัดนี้หรือจุดหมายขั้นต้น ก็คือช่วยให้บุคคลอื่นบรรลุหรือเข้าถึงจุดหมายในชีวิตเขา ซึ่งเป็นประโยชน์เบื้องต้นเช่นเดียวกับระดับ 1 ของ อัตตัตถะประโยชน์ กล่าวคือ ช่วยให้เขาบรรลุเกี่ยวกับจุดหมายของชีวิตประจำวัน ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมทั้งการช่วยให้ผู้อื่นได้สิ่งเหล่านี้มาโดยชอบธรรมด้วย

ระดับที่ 2 สัมปรายิกัตถะ จุดหมายที่ล้ำลึกที่เกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต ช่วยให้ธรรมให้ผู้อื่นได้เห็นความองอกงามแห่งชีวิตจิตใจ ให้เขาถึงพร้อมซึ่งความสุขสงบในจิตใจ

ระดับที่ 3 ปรมัตถะ ประโยชน์อย่างยิ่ง ช่วยให้ผู้อื่นได้มองเห็นจุดหมายสูงสุดแห่งตัวตนของเขา ให้เขาได้ประจักษ์แจ้งความประณีตอันสะอาดบริสุทธิ์แห่งจิตสว่างไสว สงบเยือกเย็น ถึงพระนิพพาน ในระดับที่ 3 นี้บุคคลอื่นอาจช่วยเหลือแนะนำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ตนเองจะต้องถึงด้วยตนเอง

(3) **อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย** หรือ จุดหมายร่วมกัน ได้แก่ ประโยชน์หรือจุดหมายทุกอย่างที่เกื้อกูลแก่การบำเพ็ญและการบรรลุอัตถะและปรัตถะของทุกคนในทั้ง 3 ระดับที่กล่าว

พระพุทธเจ้าทรงยอมรับ และให้ความสำคัญต่อประโยชน์ หรือจุดหมายนี้ในทุกะดับ และในวิถีทางของการปฏิบัติ ได้ทรงตรัสหลักธรรมที่จะช่วยให้เกิด ทิฏฐธัมมิกัตถะไว้ 4 ประการคือ

ประการที่ 1 อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพหรือการทำงานใด ๆ ที่เป็นหน้าที่ของตนโดยใช้ปัญญาในการดำเนินการ

ประการที่ 2 อารักขสัมปทา คือ พร้อมด้วยการรักษาทรัพย์สิน และผลแห่งการงานที่ได้กระทำให้รอดพ้นจากอันตราย ไม่เสื่อมเสีย

ประการที่ 3 กัลยาณมิตร รู้จักคบหาคนดีที่เกื้อกูลแก่การงาน ความดีงาม และความก้าวหน้าในชีวิต

ประการที่ 4 สมชีวิตา เลี้ยงชีพตามความเหมาะสมแก่กำลัง ทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ผิดเคือง ไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดทรัพย์ไว้เพื่อให้เพิ่มพูน

และหลักธรรมเพื่อให้เกิดสัมปรายภักตละ มี 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 ศรัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา มีความเชื่อ ประกอบด้วยเหตุผลที่ถูกหลักพระพุทธศาสนา เชื่อมั่นในตนเอง มั่นใจต่อตนเองในทางที่ถูกที่ควร

ประการที่ 2 ศิลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีความประพฤติดีงามเลี้ยงชีพโดยทางสุจริต มีระเบียบวินัยสมควรแก่การดำเนินชีวิต

ประการที่ 3 จาคะสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการให้ รู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ไม่เป็นคนใจแคบ เห็นแก่ตัว พร้อมจะช่วยเหลือคนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

ประการที่ 4 ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาวินิจฉัยสิ่งที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาโดยไตร่ตรองเหตุผลให้รอบคอบ รู้เท่าทันโลกและชีวิต สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระได้ตามโอกาส

ส่วนปรมัตถะ เป็นเรื่องที่จะต้องใช้ความลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่งจึงจะสามารถเข้าถึงได้

3) **พละ 5** คือ คุณธรรมที่เป็นกำลังสำคัญในการปกป้องคุ้มครองจิตใจ เป็นกำลังต่อต้านอกุศลกรรมที่เป็นปรปักษ์กับตนไม่ให้เกิดขึ้นครอบงำจิตใจได้ เปรียบเสมือนป้อมปราการที่แข็งแกร่งและมั่นคง (ศิริพร ประสาทมงคล, 2531 : 28) พละ 5 ประกอบด้วย

(1) **ศรัทธา** คือ ความเชื่อที่ประกอบไปด้วยเหตุผล ถูกตามหลักพระพุทธศาสนา

(2) **วิริยะ** คือ ความเพียรพยายาม บากบั่น ไม่ย่อท้อ

(3) **สติ** คือ ความระลึกได้เร็ว หรือทันทั่วทั้งในเวลาแห่งปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยสามารถนำปัญญามาแก้ปัญหานั้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2544 : 15)

(4) **สมาธิ** คือ ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป มีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียวของกุศลจิต ราบเรียบและสม่ำเสมอ และสมาธิที่เป็นสัมมาสมาธิ คือ สมาธิที่ใช้ถูกทาง เป็นไปเพื่อรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จุดหมายคือความหลุดพ้น ไม่ใช่สนองความอยากแห่งตน (พระธรรมปิฎก, 2538 : 824-825)

(5) **ปัญญา** คือ ความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้องและถ่องแท้ รู้ทั่วถึงความจริง หรือรู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิต รู้จักเชื่อมโยงพินิจพิจารณา วิเคราะห์ สรุปความคิดได้อย่างถูกต้อง

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธรรมซึ่งเป็นส่วนประกอบของพละ 5 นั้น ก็เป็นส่วนประกอบหรือเชื่อมโยงประสานอยู่ในธรรมที่กล่าวแล้วข้างต้นในข้ออื่น ๆ สำหรับพละ 5 นั้น ทำให้เกิดความเข้มแข็งแน่วแน่ในจิตใจ มีความเข้าใจที่ชัดเจนต่อโลกและชีวิตอันสามารถนำไปสู่การตั้งความปรารถนาและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ได้

4) **เวสาร์ชกรณธรรม** คือ หลักธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ ส่งเสริมความกล้าหาญในทางที่ชอบที่ควร ผู้ปฏิบัติธรรมนี้ย่อมมีความกล้าหาญในทางที่ดี กล้าประกอบคุณงามความดี สามารถเป็นผู้นำที่ดีในสังคมไทยได้ (ศิริพร ประสาทมงคล, 2531 : 31) **เวสาร์ชกรณธรรมประกอบด้วย**

(1) **ศรัทธา** คือ ความเชื่อที่ประกอบไปด้วยเหตุผล ถูกตามหลักพระพุทธศาสนา

(2) **ศีล** คือ ความประพฤติที่ดีงาม ความมีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนละเมิดหรือประทุษร้าย

(3) **พหุสัจจะ** คือ ความเป็นผู้ได้เล่าเรียนมากมีประสบการณ์ (ศิริพร ประสาทมงคล, 2531 : 31)

(4) **วิริยารัมภะ** คือ การระดมความเพียรทางใจ มีความเพียรอย่างมั่นคง

(5) **ปัญญา** คือ ความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้องและถ่องแท้ รู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิต

เมื่อดูหลักปฏิบัติโดยรวมของเวสาร์ชกรณธรรมแล้ว จะพบว่า เป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความเข้มแข็งทางจิตใจได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะพหุสัจจะ ต้องมีการศึกษาเล่าเรียนทำความเข้าใจและก็มีความเกี่ยวโยงไปถึงธรรมอีก 4 ข้อข้างต้น

จากหลักธรรมทั้ง 4 ข้างต้น ช่วยให้มองเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนคือ ความเกี่ยวเนื่องสอดคล้อง และเป็นเนื้อเดียวกันของหลักธรรมในพุทธศาสนา จะแตกต่างกันก็เพียงในรายละเอียดและจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะนำหลักธรรมนั้นไปปฏิบัติเท่านั้น แต่ต่างก็เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน แล้วหลักธรรมทั้ง 4 หลักข้างต้นต่างก็มีส่วนที่จะส่งเสริมในการประกอบกิจกรรมหรือการงานใด ๆ ประสพผลสำเร็จ โดยมีจุดร่วมที่สำคัญ 2 ประการคือ

1) จุดมุ่งหมาย หลักธรรมทั้ง 4 หลักข้างต้น ต่างมีจุดมุ่งหมายสู่การเสริมสร้างความมั่งคั่งและเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในจิตใจ อันนำไปสู่ความสำเร็จแก่การดำเนินชีวิต การงานที่เป็นประโยชน์ที่สุด เกื้อกูลที่สุดต่อบุคคล สังคม และประเทศ

2) วิธีการหรือหลักธรรมที่ใช้ให้ไปถึงจุดมุ่งหมาย ซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นต่างก็เกี่ยวพันเกื้อกูลกันทั้งหมด และคำว่า "การงาน" หรือ "งาน" นั้น ในทางพุทธศาสนาและตามหลักธรรมข้างต้น มิได้หมายถึงการงานในลักษณะของการประกอบอาชีพ หรือภารกิจในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงภาระหน้าที่ที่บุคคลจะต้องกระทำตลอดชีวิต เช่น การประกอบอาชีพ ภารกิจในการดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษา เป็นต้น

สำหรับการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ วัตถุประสงค์ก็คือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้แก่เยาวชนไทย เมื่อพิจารณาจากหลักธรรมที่เกี่ยวข้องแล้ว จะเห็นว่าอิทธิบาท 4 คือ หลักพุทธธรรมที่เป็นเนื้อเดียวกันกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนานั่นเอง

2.4.2 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้ทางพุทธธรรมและทฤษฎีทางจิตวิทยา เพื่อนำมาใช้ในรูปแบบผสมผสาน สร้างเป็นรูปแบบในการพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยยึดพุทธธรรมเป็นหลัก เนื่องจากพุทธธรรมครอบคลุมและสามารถอธิบายแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกได้ โดยศึกษาแต่ละเรื่องเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาตามแนวพุทธวิธี

(1) จุดเริ่มต้นของกระบวนการของการศึกษาหรือการพัฒนาปัญญา

กระบวนการศึกษาภายในตัวบุคคลจะเริ่มต้นและดำเนินไปได้ ต้องอาศัยความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดัน ถ้าได้รับการ

ถ่ายทอดชักจูงเรียนรู้จากแหล่งที่ถูกต้อง รู้จักการพิจารณาโลกและชีวิตให้ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้เกิด **สัมมาทิฐิ** นำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง ในทางตรงข้ามถ้าได้รับอิทธิพลภายนอกไม่ถูกต้อง ทำให้เกิด **มิจฉาทิฐิ** นำไปสู่ความไร้การศึกษา (พระธรรมปิฎก, 2546 : 16-18) และแหล่งที่มาเบื้องต้นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิคือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในซึ่งเป็นแก่นนำและเป็นตัวยืนของกระบวนการศึกษาทั้งหมด

ก. **ปรโตโมสะ** แปลว่า เลียงจากผู้อื่น หรือการกระดุนชักจูงจากภายนอก ได้แก่ การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร คำอธิบายชี้แจงจากผู้อื่น ตลอดจนการเรียนรู้ เลียนแบบจากแหล่งต่าง ๆ ภายนอก หรืออิทธิพลจากภายนอก แหล่งสำคัญของการเรียนรู้ประเภทนี้ เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน คนแวดล้อมใกล้ชิด ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา บุคคลผู้มีชื่อเสียง ผู้ได้รับความนิยมในด้านต่าง ๆ หนังสือ สื่อมวลชนทุกแขนง สถาบันทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น ในที่นี้หมายถึง ปรโตโมสะ ที่นำไปสู่การพัฒนาปัญญาความรู้ให้เกิดขึ้นแก่บุคคล ต้องเป็นการแนะนำสั่งสอนที่ถูกต้องดีงาม มีเหตุผลและเป็นประโยชน์ ตัวอย่างเช่น คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ให้สาระความรู้ สัจธรรมความจริง มีเหตุมีผล พิสูจน์ได้และเกิดประโยชน์แก่ผู้นำไปปฏิบัติ ข้อนี้จัดเป็นปัจจัยภายนอก และปรโตโมสะที่ดีนี้เองนำไปสู่ปัจจัยข้อที่ 2

บุคคลผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมสามารถทำหน้าที่เป็นปรโตโมสะที่ดี มีคุณภาพสูง มีคำเรียกเฉพาะว่า **กัลยาณมิตร** และตามปกติ กัลยาณมิตร จะทำหน้าที่แห่งปรโตโมสะให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้เล่าเรียน หรือผู้เข้ารับการอบรมสั่งสอน จึงเรียกวิธีการเรียนรู้ในข้อนี้ได้ว่า **วิธิการแห่งศรัทธา**

ถ้าผู้มีหน้าที่ให้ปรโตโมสะ เช่น ครู อาจารย์ บิดามารดา ทำให้เกิดศรัทธาไม่ได้ และผู้เล่าเรียนมีศรัทธาต่อแหล่งความรู้ความคิดอื่นมากกว่า เช่น วิทยุรุ่นศรัทธาในดาราคนโปรด หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ถ้าแหล่งเหล่านั้นให้ปรโตโมสะที่ผิดพลาด อันตรายย่อมเกิดขึ้นในกระบวนการศึกษา เช่น การที่วิทยุรุ่นจำนวนไม่น้อยที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส หรือการนิยมมีเพศสัมพันธ์มากกว่า 1 คน เป็นต้น ก็มาจากปรโตโมสะที่ผิดพลาดของข่าวสารนั่นเอง

กัลยาณมิตร มีคุณสมบัติพื้นฐานที่เรียกว่า **กัลยาณมิตรธรรม** 7 ประการ ดังนี้

- **ปิโย (น่ารัก)** คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

- **ครุ (นำเคารพ)** คือ มีความประพฤติควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

- **ภาวนิโย (เจริญใจ)** คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาจริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง

- **วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล)** คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไร อย่างไร คอยแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

- **วจนักขโม (ทนต่อถ้อยคำ)** คือ พร้อมจะรับฟังคำปรึกษาตลอดจนคำล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ได้ โดยไม่เสียอารมณ์

- **คัมภีร์ัญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้)** คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้ง ชับซ้อนให้เข้าใจได้

- **โน จัฏฐาเน นิโยชะเย** คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เหลวไหล ฟุ้งเฟ้อ

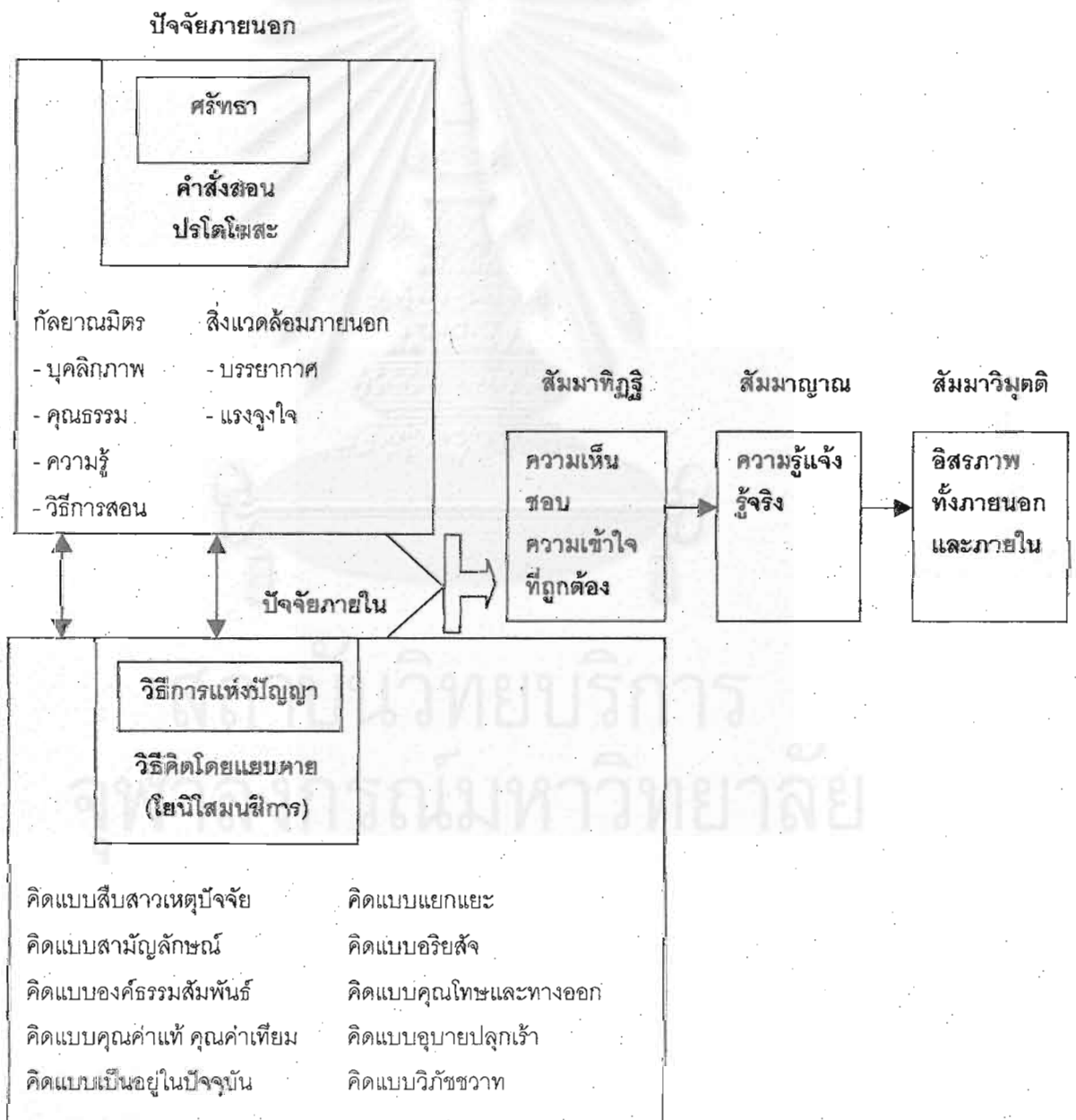
และคุณสมบัติของกัลยาณมิตรที่สำคัญ และควรย้ำไว้ในตอนท้ายมี 2 ประการ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่เป็นเลิศของกัลยาณมิตร คือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนผู้อื่น และความเป็นอิสระ ไม่ติดอยู่ในเครื่องผูกพันกับสิ่งที่ผู้ถูกสอนกำลังติดอยู่

ในการวิจัยครั้งนี้ กัลยาณมิตรเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในขั้นการสร้างศรัทธา หากผู้สอนไม่สามารถเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนได้ คงไม่สามารถจะดำเนินตามกระบวนการพัฒนาได้สำเร็จ

ข. โยนิโสมนสิการ ว่าโดยรูปศัพท์ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจากโยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย ซึ่งมีลักษณะ 4 อย่างคือ **คิดถูกวิธี คิดมีระบบ คิดมีเหตุมีผล และคิดเร้ากุศล** ในแง่ของขอบเขตและบทบาทนั้น ครอบคลุมตั้งแต่การคิดนึกอยู่ในแนวทางของศีลธรรม การคิดตามหลักความดีงาม และหลักความจริงต่างๆ ไปถึงการคิดแยกแยะองค์ประกอบและสืบสาวเหตุปัจจัยที่ต้องใช้ปัญญาละเอียด ศรัทธา (ที่ถูกต้อง) เป็นอาหารหล่อเลี้ยงโยนิโสมนสิการ เพราะปรโตโมสะที่เป็นกัลยาณมิตร อาศัยศรัทธาเป็นทางเดิน และโยนิโสมนสิการที่กลับเป็นปัจจัยส่งเสริมศรัทธาชวนให้ตั้งใจศึกษายิ่งขึ้น โยนิโสมนสิการเป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล และอาจเรียกตามองค์ธรรมที่ใช้งานว่า วิธีการแห่งปัญญา

โยนิโสมนสิการเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของการศึกษา การศึกษา จะสำเร็จผลแท้จริง บรรลุจุดเหมาะได้ก็เพราะโยนิโสมนสิการ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 ปัจจัยก็ต้อง เกื้อกูลกับคนทั้งหมดในโลก ก็ต้องอาศัยปรโตโมหะเป็นเครื่องชักนำซึ่งช่องทางให้

จุดที่ต้องเน้นย้ำในเรื่องกิจกรรมทางการศึกษา ก็คือ กัลยาณมิตรที่ระลึกอยู่เสมอว่าปรโตโมหะที่ดีนั้น จะต้องเป็นเครื่องปลุกเร้าโยนิโสมนสิการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เล่าเรียน และผู้เข้ารับการศึกษาอบรม จากคำอธิบายหลักศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ข้างต้น สมุน อมรวิวัฒน์ (2528 : 58-77) ได้นำมาจัดระบบการสอนตามแนวพุทธวิธีดังนี้



แผนภาพที่ 1 ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี

(2) กระบวนการของการศึกษา (ไตรสิกขา)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เกณฑ์หรือจุดเริ่มของการศึกษาก็คือ สัมมาทิฏฐิ และเมื่อมีสัมมาทิฏฐิเป็นเกณฑ์และรากฐานแล้ว กระบวนการแห่งการศึกษาภายใน ตัวบุคคลก็ดำเนินไปได้ กระบวนการนี้แบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา หรือหลักการ ศึกษา 3 ประการ (พระธรรมปิฎก, 2546 : 11-15; สุขุม อมรวิวัฒน์, 2528 : 34-45)

ตามพจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ (พระธรรมปิฎก, 2543 : 87) หมายถึง สิกขาสาม หรือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ไตรสิกขา เป็นหลักของการนำมรรค 8 มาใช้ในการปฏิบัติ มรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา คือ อริยสังข์ข้อสุดท้าย (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เป็นหลัก ประพฤติปฏิบัติที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายเป็นผลสำเร็จ เป็นประโยชน์แก่ชีวิต

ทางสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา มีจุดหมายที่แน่นอน คือ ความดับทุกข์ หรือภาวะหลุดพ้น เป็นอิสระไร้ปัญหา มรรค คือ ระบบความคิดและการดำเนินชีวิต ที่ให้ผลตามเป้าหมาย ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งปัญญา หลักการมัชฌิมาปฏิปทา ใช้ได้กับ กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ เช่น การศึกษาเล่าเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา ช่วยให้ มนุษย์บรรลุความดีงาม

ไตรสิกขา ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ (พระ ธรรมปิฎก, 2538 : 601 – 612 และ 733-827) เป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้ จึงเป็นการ ปฏิบัติธรรมในแง่การใช้งาน มรรคมืองค์ประกอบ 8 อย่าง คือ

ก. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ หรือทัศนะ แนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็นที่ดีงามถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- โลกียสัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิต ที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี สอดคล้องกับศีลธรรม ส่วนมากเกิดจากประโตโฆสะ อาศัยศรัทธาเป็นเครื่องชักนำ โดยเฉพาะเกิดจากการขัดเกลาทางสังคม เช่น การอบรมสั่งสอน เป็นต้น

- โลกุตตรสัมมาทิฏฐิ คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือรู้เข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ สัมมาทิฏฐิประเภทนี้ไม่อาจเกิดได้จากเพียงการสดับรับฟังจากผู้อื่น ต้องรู้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นต่อกาลเวลา เป็นความรู้ที่จำเป็น สำหรับความหลุดพ้น

ข. **สัมมาสังกัปปะ** ดำริชอบ หรือ ความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้าหมอง ชุมนมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข มี 3 ประการ คือ

- เนกขัมมสังกัปปี คือ ความคิดที่เป็นกุศล ปราศจากราคะ หรือ โภคะ

- อพยบาทสังกัปปี คือ ความคิดที่ไม่มีความเครียดแค้นชิงชัง มีเมตตา ปราถณาคดี ต้องการให้ผู้อื่นมีสุข เป็นความนึกคิดที่ปราศจากโทสะ

- อวิหิงสาสังกัปปี คือ ความคิดที่ไม่มีการเบียดเบียน มีความกรุณาที่ต้องให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เป็นความนึกคิดที่ปราศจากโมหะ

ในไตรสิกขาสัมมาทิฎฐิ กับสัมมาสังกัปปะ เป็นปัญญา

ค. **สัมมาวาจา** วาจาชอบ หรือการพูด การแสดงออกทางปัญญา ที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น เป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อประโยชน์

- เว้นจากการพูดเท็จ ควรพูดแต่ในสิ่งที่เป็นจริง ไม่โกหกหลอกลวง

- เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ พูดสมานสามัคคี ไม่ให้ร้ายป้ายสี

- เว้นจากการพูดหยาบคาย ควรพูดจาอ่อนหวานสุภาพ นุ่มนวล

- เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ควรพูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ เป็นไปในทาง

สร้างสรรค์ ไม่พูดเหลวไหล เพ้อเจ้อ เลื่อนลอย

ง. **สัมมากัมมันตะ** กระทำชอบ คือ การกระทำที่ดีงาม สุจริต สร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างสัมพันธที่ดีงาม ได้แก่

- เว้นการทำลายชีวิต ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

- เว้นจากการลักขโมยหรือเอาของที่เขามิได้ให้

- เว้นจากการประพฤตินิดในกาม ไม่ล่วงละเมิดสิทธิในคู่ครอง หรือ

ของรักของหวงแหนของผู้อื่น

จ. **สัมมาอาชีวะ** เลี้ยงชีพชอบ หรืออาชีพชอบ ด้วยสัมมาอาชีพ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพสุจริต เช่น ทำงานไม่จับจด คั่งคั่ง หมักหมม เป็นต้น

สำหรับทั้ง 3 ข้อข้างต้น เป็นไตรสิกขา ในข้อศีล ซึ่งเป็นศีลพื้นฐานที่ประกอบไปด้วยเจตนา ปราศจากความทุจริต เบียดเบียน

ฉ. **สัมมาวายามะ** พยายามชอบ คือ การเพียรพยายามในทางที่ดี งามชอบธรรม การระดมความเพียรทางใจ มีความอดสาหะเข้มแข็งมั่นคง แบ่งเป็น 4 ข้อ คือ

ทุกชนิด

- เพียรระวังหรือป้องกันอกุศลที่ยังไม่เกิด โดยพยายามหลีกเลี่ยง
- เพียรกำจัดอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
- เพียรสร้างกุศลสิ่งดีงามที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
- เพียรรักษาและส่งเสริมกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เพิ่มพูนงอกงามยิ่ง

ขึ้นไป

ช. **สัมมาสติ ระวังชอบ** คือ การคุมใจให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง ต้องทำในเวลานั้นๆ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงานเป็น ภาวะที่ระลึกได้ ไม่เลื่อนหาย ไม่ลืม หรือการตามดูรู้ทันกาย รู้ทันเวทนา รู้ทันจิต และรู้ทันธรรม ซึ่งรวมความถึงความไม่เผอเรอ ไม่ประมาท เลินเล่อ มีความระมัดระวังตัว ตื่นตัวต่อหน้าที่ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร **พุทธธรรมเน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากในการปฏิบัติธรรมทุกชั้น** การดำเนินชีวิตที่มีสติกำกับอยู่เสมอ นั้น เรียกว่า ความไม่ประมาท ไม่ยอมมถลำไปในทางที่เสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสเจริญก้าวหน้า ตระหนักถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ เปรียบเหมือนนายประตูที่เฝ้าอาตยณะที่เป็นทางรับอารมณฺ์ ตรวจดูอารมณฺ์ที่ผ่านเข้ามา กำกับจิตไว้

ซ. **สัมมาสมาธิ จิตมั่นชอบ** เป็นจุดบรรจบ หรือสนามรวมของการปฏิบัติ สมาธิ หมายถึง ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน แส่ส่าย ไม่วอกแวก หวั่นไหว บริสุทธิ ฝ่องใส นุ่มนวล ฝอนคลาย ไม่เคียดกระด้าง เข้มแข็ง เองานไม่หืดหู่ ท้อแท้พร้อมที่จะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี **สัมมาสมาธิ คือ สมาธิที่เป็นไปเพื่อปัญญารู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มิใช่เพื่อผลในการสนองความอยากของตน สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นไตรสิกขาในข้อสมาธิ**

ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการใช้งานในทางปฏิบัติของมรรค เขียนเป็นความสัมพันธ์ดังนี้

1. **อธิศีลสิกขา (ศีล)** → 2. **อธิจิตตสิกขา (สมาธิ)** → 3. **อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา)**
- สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) - สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) - สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ)
 - สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) - สัมมาสติ (ไม่ประมาท/เลินเล่อ) - สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)
 - สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) - สัมมาสมาธิ (ภาวะจิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่ทำงาน)

การจัดหมวดหมู่ในไตรสิกขา มุ่งให้เห็นลำดับในกระบวนการปฏิบัติ หรือใช้งานจริง นั่นคือ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญขึ้นไปจนบรรลุมรรคผลนิพพาน สาระของไตรสิกขาแต่ละข้อมีดังนี้

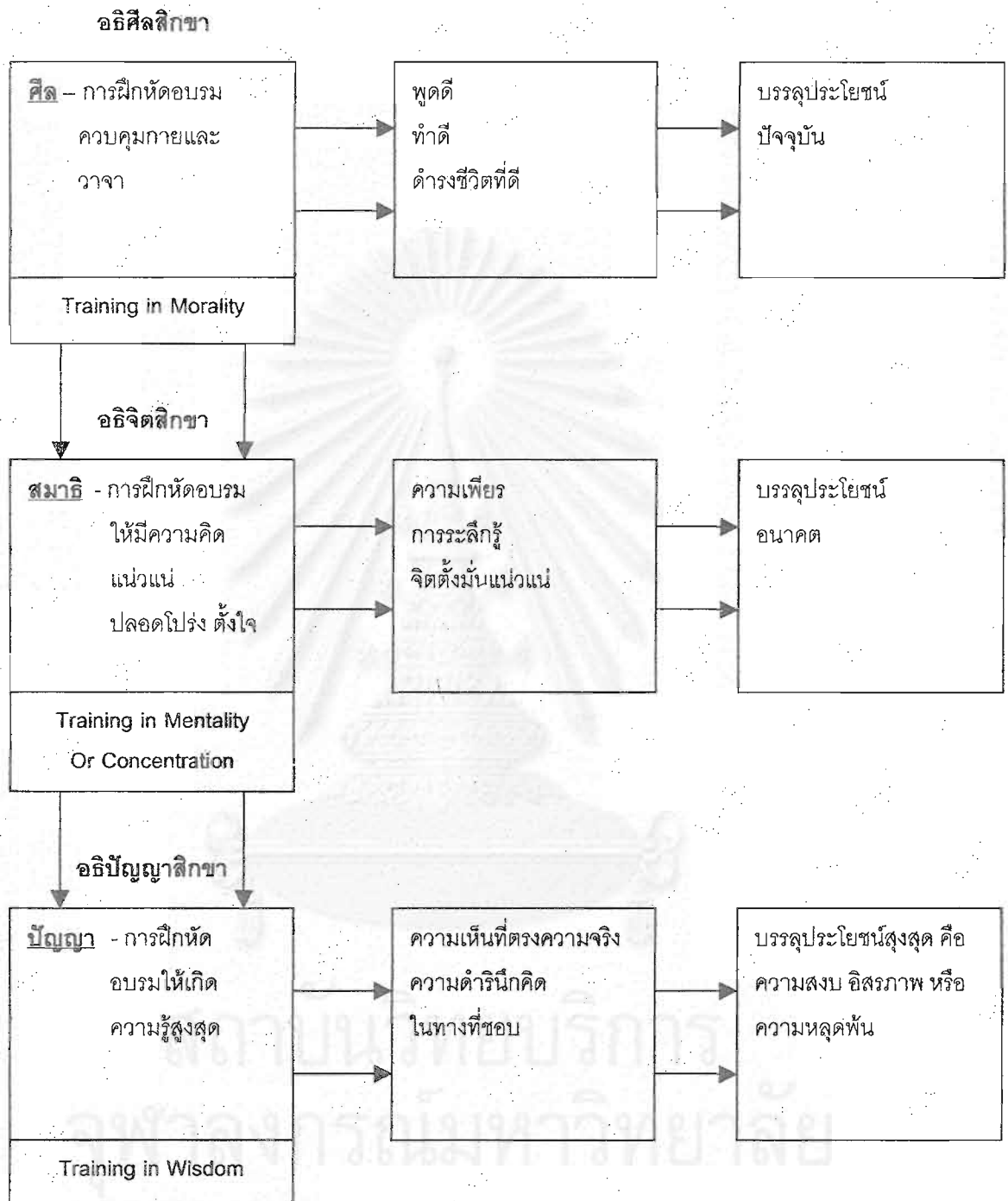
ก. **สาระของศีล** คือ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีความประพฤติอันดีงาม มีระเบียบวินัย มีกิริยา มารยาทความเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งป้องกันจากความผิดพลาด มีชีวิตที่เกื้อกูลท่ามกลางสภาพแวดล้อมของตนเอง มีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและเจริญปัญญา รวมความว่า เป็นการฝึกฝนตนเองในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ (พระธรรมปิฎก, 2546 : 11)

ข. **สาระของสมาธิ** คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความตั้งมั่นแห่งจิต ปลอดภัย โปร่ง สงบ แน่วแน่ มุ่งมั่น มีศีลเป็นตัวการสำคัญ โดยเฉพาะศีล 5 ปรับปรุงให้จิตมีคุณภาพและสมรรถภาพสูง เชื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงาม พร้อมทั้งจะใช้ปัญญาให้ได้ผลดีที่สุด รวมความว่า เป็นการฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม

ค. **สาระของปัญญา** คือ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักวางใจ วางท่าที และปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปเพื่อขยายสุข มีจิตใจผ่องใสไร้ทุกข์ เป็นอิสระ เสรี สดชื่น และเบิกบาน โดยเริ่มจากศีล คือ มีความประพฤติอันดีงาม เมื่อพร้อมดีแล้วก็อบรมที่จิต (สมาธิ) จนถึงขั้นสุดท้าย คือ อบรมปัญญา ความรู้ความเข้าใจจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นด้วยการรู้จักคิด ไตร่ตรอง สอบสวน พิจารณา ในที่สุดปัญญาก็จะเกิดขึ้น รวมความว่า เป็น การฝึกอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย รู้เท่าทันโลกและชีวิต หลุดพ้นจากความยึดมั่น ถือมั่น มีจิตใจที่เป็นอิสระ ผ่องใสและเบิกบาน

ศีล สมาธิ ปัญญา (สะอาด สงบ และสว่าง) จึงเป็นความต่อเนื่องของกระบวนการฝึกอบรมที่เรียกว่า ไตรสิกขา สมาธิที่มีศีลปมแล้วย่อมมีอานสงมมากเช่นเดียวกับปัญญาที่มีสมาธิปมแล้ว

ดังนั้น การศึกษาและการฝึกอบรมไม่ควรมุ่งที่ปัญญาอย่างเดียว สมควรให้การศึกษและการฝึกบุคคลครบทั้ง 3 ระดับ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในขณะเดียวกันผู้สอนควรเป็นกัลยาณมิตรที่ร่วมกันถ่ายทอดสุตตะ (ความรู้แบบสดับฟัง แบบรับถ่ายทอด) ที่สามารถสร้างศรัทธา (ปรโตโฆสะที่ตี) และชี้แนะให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิดเองได้ ทำให้เขามองโลกและชีวิตอย่างรู้เท่าทัน ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา (โยโสมนสิการ) ชัดเกลากิเลส แก้กุศลได้ สามารถทำประโยชน์แก่ผู้อื่นได้



แผนภาพที่ 2 กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

(สุมน อมรวิวัฒน์, 2528 : 34)

ไตรสิกขา เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญที่เหมาะสม นำมาใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เนื่องจากเนื้อหาเน้นเสริมสร้างและเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพราะ ผู้ที่จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้ จะต้องมีความตั้งใจที่จะคิด ไตร่ตรอง ทบทวนเป็น มีสมาธิ จิตที่แน่วแน่มั่นคง และมีศีลเป็นตัวกำกับชีวิต

ในการดำเนินการศึกษา จุดที่ควรเน้นก็คือ ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่เป็นจุดเริ่มต้น เป็นแหล่งที่มาของการศึกษา และการให้การศึกษา ก็อยู่ที่ปัจจัย 2 ประการนี้เอง ส่วนกระบวนการที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา นั้น เพียงแค่รู้เข้าใจไว้ และคอยเสริมคุณ กระตุ้นเร้าให้เนื้อหาของการศึกษาเห็นเป็นไปตามกระบวนการนั้น ดังนั้นกระบวนการแห่งการจะเป็นตัวแผนภาพที่ 3 (พระธรรมปิฎก, 2546 : 15)



แผนภาพที่ 3 กระบวนการแห่งการศึกษา

(3) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม)

ตามที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อจุดเริ่มต้นของกระบวนการศึกษาว่า หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย มีลักษณะ 4 อย่างที่สำคัญดังนี้ คือ (พระธรรมปิฎก, 2546 : 29-37)

ก) อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้ากับแนวสัจจะ ทำให้รู้ถึงสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

ข) ปถมนสิการ แปลว่า คิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ มีขั้นตอน หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล ไม่ยุ่งเหยิงสับสน สามารถที่จะชักชวนนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

ค) การณมนสิการ แปลว่า คิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

ง) อุปาทกมนสิการ แปลว่า ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ หมายถึงการคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว หายโกรธ การคิดพิจารณาที่ทำให้มีสติหรือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

โยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งนั้น อาจมีครบทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบสรุปโดยย่อก็คือ คิดถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล และเร้ากุศล ถ้าบุคคลคิดเองไม่เป็น คือไม่รู้จักใช้โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจึงอาศัยศรัทธาเข้ามาช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่าลักษณะ 3 ด้านแรกของโยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรช่วยได้เพียงชี้แนะให้เห็นช่องทาง แต่ตัวผู้นั้นจะต้องคิดพิจารณาเข้าใจด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ความคิดอย่างเดียวกัน แต่ใช้โยนิโสมนสิการกับอโยนิโสมนสิการ ย่อมให้ผลต่อชีวิตจิตใจและพฤติกรรมไปคนละอย่าง เช่น คน ๆ หนึ่งป่วยเป็นมะเร็งแล้วคิดถึงความตายด้วยอโยนิโสมนสิการ ทำให้จิตใจเกิดความเศร้า หดหู่ กังวล ไม่อยากทำอะไร พึ่งซ่าน วุ่นวาย กังวลอยู่แต่เรื่องความตาย ส่วนอีกคนก็เป็นมะเร็งเช่นกัน แต่คิดถึงความตายด้วยโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดความสำนึกในการที่จะละเว้นความชั่ว ใจสงบ ไม่ประมาท กระตือรือร้นเร่งทำสิ่งดีงาม โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการนำไปสู่การปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 แตกต่างจาก อโยนิโสมนสิการซึ่งนำไปสู่อวิชชาและตัณหา โยนิโสมนสิการถ้าใช้อยู่บ่อย ๆ ก็จะทำให้คลองแคล้ว กว้างไกล ปัญญาออกงาม

ยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเห็นความจริง รู้ว่าคำแนะนำสั่งสอนนั้นถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์จริงก็ยิ่งมั่นใจ เกิดศรัทธามากขึ้น โยนิโสมนสิการก็กลับเป็นปัจจัยส่งเสริมศรัทธา ชวนให้ตั้งใจศึกษายิ่งขึ้น

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ เมื่อว่าโดยหลักการมี 2 แบบ คือ มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชาโดยตรง และมุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ แต่โยนิโสมนสิการหลายวิธีใช้ประโยชน์ได้ทั้ง 2 อย่าง คือ กำจัดอวิชา และบรรเทาต้นเหตุไปพร้อม ๆ กัน วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่าที่พบสามารถประมวลเป็นแบบใหญ่ได้ 10 วิธี คือ

ก. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยคือ การคิดพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่าวิธีคิดแบบอหิปปัจจัยตา หรือคิดตามหลักปฏิจจสมุปบาท คิดโดยการสืบสาวไปยังสาเหตุต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มองต่อไปยังผลซึ่งอาจเป็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ดังกล่าว การคิดในลักษณะที่มองไปยังผลที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเรียกว่า การคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ส่วนการคิดในลักษณะที่มีย้อนสืบสาวไปยังสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นเรียกว่า การคิดแบบสืบสวนหรือตั้งคำถาม การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยนี้จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน

ข. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่ง ในทางธรรมใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสารหรือความไม่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ให้หายยึดติดถือมั่นในสมมติบัญญัติ โดยเฉพาะการคิดพิจารณาเห็นสัตว์ บุคคลเป็นการประชุมกันเข้าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เรียกว่าขันธ์ 5 และในขันธ์ 5 แต่ละอย่างก็เกิดขึ้นจากส่วนประกอบย่อยต่อไปอีก การพิจารณาเช่นนี้ช่วยให้มองเห็นความเป็นอนัตตา แต่การที่จะมองเห็นสภาวะเช่นนี้ได้ชัดเจนมักต้องอาศัยวิธีคิดแบบที่ 1 หรือแบบที่ 3 ในข้อต่อไปร่วมด้วย

ค. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายตามสภาพเป็นจริงที่ตั้งอยู่บนกฎธรรมชาติคือ ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา) ได้แก่ สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ไม่คงอยู่ตลอดไป เป็น อนิจจัง เมื่อสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้แปรปรวนเปลี่ยนแปลงก็ทำให้เกิดความขัดแย้ง เมื่อเกิดความขัดแย้งก็เกิดสภาวะถูกบีบคั้น กดดัน ไม่อาจทนอยู่ในสภาพเดิมได้ เป็นทุกขัง และในเมื่อสิ่งทั้งหลายต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย มันก็ไม่อาจเป็นตัวตนของมันได้ ไม่อาจมีอยู่โดยตัวของมันได้ และไม่อาจเป็นของ

ใครได้ เป็นอนัตตา วิธีคิดแบบสามัญลักษณะนี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่หนึ่งคือรู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจวางท่าที่ต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความจริงของธรรมชาติ เป็นท่าที่แห่งปัญญา ขั้นที่สองคือแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา

ง. วิธีคิดแบบอริยสังข์/คิดแบบแก้ปัญหา

วิธีคิดแบบอริยสังข์หรือคิดแบบแก้ปัญหา เรียกว่าวิธีแห่งความดับทุกข์ เป็นวิธีคิดหลักที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ

- เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ
- เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา กำหนดรู้และทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน และคิดแก้ไขเหตุของปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงความมุ่งหมาย ไม่ฟุ้งซ่านออกไปเรื่องอื่น และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง วิธีคิดแบบแก้ปัญหานี้มีขั้นตอนจัดเป็น 2 คู่ คือ

คู่ที่หนึ่ง กำหนดตัวปัญหา ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา

กำหนดเหตุของปัญหา สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา

คู่ที่สอง จุดหมายซึ่งเป็นภาวะสิ้นปัญหา นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา

วิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุและเพื่อบรรเทาปัญหานั้นไปสู่ภาวะสิ้น

ปัญหา มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมาย คือ ภาวะสิ้นปัญหาคือความดับทุกข์

จ. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์

วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือพิจารณาให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมกับอรรถหรือหลักการ เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่กลายเป็นการกระทำที่เคลื่อนไหวคลาดเคลื่อนลอยหรือมลาย ในการกระทำตามหลักการใด ๆ ก็ตามจะต้องเข้าใจความหมายและความมุ่งหมายของหลักการนั้น ๆ ว่าปฏิบัติหรือทำไปเพื่ออะไร หลักการนั้นกำหนดวางไว้เพื่ออะไร จะนำไปสู่ผลหรือที่หมายใดบ้าง ทั้งจุดหมายสุดท้ายปลายทางและเป้าหมายท่ามกลางในระหว่างที่จะส่งทอดต่อไปยังหลักการข้ออื่น ๆ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายนี้ นำไปสู่การปฏิบัติถูกต้อง เป็นไปเพื่อจุดหมายที่ต้องการ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการหรือแนวทางที่จะประพฤติปฏิบัติ กับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง เพื่อที่ว่าเมื่อปฏิบัติจริงแล้วจะได้บรรลุความสำเร็จสมความมุ่งหมาย

จ. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการคิดที่มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน กล่าวคือ สิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ที่เป็นคุณและเป็นโทษ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก ต้องรู้จักทั้งสองฝ่ายดีพอ การทิ้งอย่างหนึ่งไปหาอีกอย่างหนึ่งนั้น ต้องให้รอบคอบ สมควรและดีจริงดังนั้น การมองสิ่งทั้งหลายควรมองทั้ง 2 ด้าน และมองหาแนวทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ได้ประโยชน์มากที่สุด การคิดแบบนี้มีลักษณะที่พึงกระทำ 2 ประการคือ 1. มองตามที่เป็นจริง การมองตามที่เป็นจริงนั้นจะต้องมองเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้น ๆ ไม่ใช่มองเพียงด้านดีหรือด้านคุณอย่างเดียว และไม่ใช่เห็นแต่ด้านเสียหรือโทษอย่างเดียว 2. เมื่อจะแก้ปัญหาปฏิบัติหรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เพียงรู้คุณโทษ ข้อดีข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องมองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมาย และรู้ว่าจุดหมายหรือที่จะไปนั้นคืออะไร คืออย่างไร ดีกว่าส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหาอยู่ได้อย่างไร

ข. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสวนา คือ การใช้สอยหรือบริโภคนั้น เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ เป็นขั้นฝึกหัด ชัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ วิธีการคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีหลักโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้น ๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มียุทธค่าแก่เรา คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ตามชนิดของความต้องการคือ 1) **คุณค่าแท้** หมายถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดีงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าที่สนองปัญญาก็ได้ 2) **คุณค่าเทียมหรือคุณค่าพอกเสริม** หมายถึง ความหมายคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพส่วยเวทนา หรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวตนยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่า คุณค่าที่สนองตัณหาก็คือ

ข. วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม

วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรมหรือเจ้ากุศล เป็นวิธีแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนว สกัดกัน หรือบรรเทาและขัดเกลาตัวตน จัดเป็นข้อปฏิบัติสำหรับส่งเสริมความเจริญของงามแห่ง กุศลธรรม และสร้างเสริมสัมมาทิฐิที่เป็นโลกียะ หลักการทั่วไปของวิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรมก็คือ การนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์เป็นกุศลเพื่อ ปลุกเร้าให้เกิดกำลังใจในการที่จะประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงามต่อชีวิต การคิดตามวิธีนี้ มีความ สำคัญทั้งในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้น ๆ และในแง่ที่ ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินร้าย ๆ ของจิตที่ได้สั่งสมไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกันด้วย

ฉ. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นเพียง การมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่น ๆ จะว่าแทรกหรือคลุมวิธีคิดแบบก่อน ๆ ที่กล่าวมาแล้วก็ได้ การคิดชนิดที่เป็นอยู่ขณะในปัจจุบันเป็นการคิดในแนวทางความรู้หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา ถ้าคิดในแนวทางของปัญญาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นอยู่ในขณะนี้หรือเรื่องล่วงไปแล้ว หรือเป็น เรื่องของกาลภายหน้า ก็จัดเข้าในการเป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งนั้น ดังนั้นการคิดแบบอยู่ในขณะ ปัจจุบันจึงเป็นการคิดในลักษณะของการมีสติสัมปชัญญะต่อสิ่งที่กำลังคิด

ญ. วิธีคิดแบบวิภาษวาท

ความจริงวิภาษวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลักคำสอน แบบหนึ่ง แต่การคิดกับการพูดใกล้เคียงกันที่สุด สิ่งที่พูดล้วนสำเร็จมาจากความคิดทั้งสิ้น จึง สามารถกล่าวถึงวิภาษวาทในระดับที่เป็นความคิดได้ วิภาษวาทเป็นชื่อเรียกอย่างหนึ่งของพระ พุทธศาสนา หรือเป็นคำหนึ่งที่แสดงระบบความคิดของพระพุทธศาสนา ลักษณะสำคัญของความ คิดและการพูดแบบนี้คือวิธีคิดแบบวิภาษวาทหมายถึง การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะ ออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมา วินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด วิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น จำแนกโดยแง่ด้านของความเป็นจริง จำแนกโดยส่วนประกอบ จำแนกโดยลำดับขณะ เป็นต้น

โยนิโสมนสิการเป็นต้นนำที่ทำให้การศึกษาเริ่มต้น หรือเป็นแก่นนำของการ พัฒนาปัญญา ในการศึกษา ควรพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน การใช้โยนิโสมนสิการอยู่เสมอ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 3 วิธีคือ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย โดยใช้ในการสอนทุกหลักกรรมในการดำเนินชีวิต ให้มองเห็นความเกี่ยวข้องและเป็นเนื้อเดียวกันของหลักกรรม และความเป็นเนื้อเดียวกันของสรรพสัตว์และสรรพสิ่งในโลก 2) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน โดยการรักษาศีลและเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท และ 3) วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม โดยการใช้กิจกรรมการเล่นเกมส์ คำขวัญ เพลง กลอน นิทาน ฯลฯ มาปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นกุศล

(4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวพุทธวิธี

ผู้ที่ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวพุทธวิธี หรือตามหลักพุทธธรรม เช่น การสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา การมีสติปัญญา 4 เป็นต้น ซึ่งมีศึกษาไว้ ดังนี้

อารมณี กัณฑ์ศรีวิกรม (2536) ศึกษาเรื่องผลของการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยได้ทดลองสอนเนื้อหาวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (ดิน น้ำ และป่าไม้) กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดด่านทับตะโก จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน ใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ ในปีการศึกษา 2536 โดยมีนักเรียนกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน สอนด้วยการสอบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีแบบคุณโทษและทางออก มีคะแนนความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก มีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

วัฒนา มีชูเสพ (2537) ศึกษาแนวโน้มการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ภายในสองทศวรรษหน้า วิจัยโดยใช้เทคนิควิจัยอนาคต EDFR ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มในการจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ด้านแนวคิด จะยึดพุทธธรรมเป็นพื้นฐานโดยใช้หลักไตรสิกขาเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของพระสงฆ์ในฐานะเป็นศาสนทายาท และสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ด้วยการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญด้านจุดมุ่งหมายทางการศึกษา จะมุ่งสนองความต้องการของพระศาสนา สังคมและบุคคลจะให้รัฐบาลรับรองสถานภาพของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง และจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบการศึกษาสำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะ ด้านการ

จัดและการบริหารการศึกษาพบว่า หลักสูตรจะยังคงมีหลายลักษณะ ทั้งสำหรับผู้บวชระยะสั้นและระยะยาว การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจะเน้นภาษาบาลีและนำพระไตรปิฎกมาเรียนควบคู่อรรถกถา จะใช้เทคนิคการเรียนการสอนหลากหลาย ส่วนการวัดและประเมินผลมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง ขบวนการจะเข้ามาช่วยบริหารการจัดการศึกษาสงฆ์มากขึ้น

เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537) ศึกษาผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวิชาชีพระัฐสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพระัฐ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยเกษตรกรรมในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 35 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน และกลุ่มควบคุม 17 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาในระยะทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการฝึกอบรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูดี การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการบันทึกจำนวนช่วงเวลาการเกิดพฤติกรรมความรับผิดชอบในหน้าที่ในชั้นเรียนจากการสังเกตนักศึกษาแต่ละคน ในระหว่างระยะพื้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล และให้นักศึกษาตอบแบบวัดความรับผิดชอบในหน้าที่ และแบบวัดศีล สมาธิ และปัญญา ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และ 3 สัปดาห์หลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมทั้งพฤติกรรมความรับผิดชอบในหน้าที่ในชั้นเรียนที่ได้จากการสังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย และคะแนนความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้จากการตอบแบบวัดความรับผิดชอบในหน้าที่โดยตัวนักศึกษาเอง ทั้งในระยะทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุรัตน์ เพชรนิล (2540) ศึกษาปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ ในการศึกษารั้วนี้ได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่เรื่อง ความหมายของการศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษา และกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รวมไปถึงแนวคิดเรื่องครู ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการชี้แนะแนวทางในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ผลจากการวิจัยพบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุได้มองเห็นว่า ระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นระบบการศึกษาที่เอาแบบอย่างการจัดการศึกษามาจากประเทศตะวันตก ซึ่งทำให้ได้ระบบการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ เป็นการจัดการศึกษาที่เพิ่มหรือเสริมสร้างสิ่งที่เรียกว่าความเห็นแก่ตัวให้เกิดขึ้นในตัว ยึดติดอยู่กับสิ่งที่เป็นวัตถุ ละเลยความมีใจสูง เพราะฉะนั้น การศึกษาที่จัดกันอยู่ในปัจจุบันจึงทำให้ผู้ศึกษาเข้ามาศึกษาเพื่อแสวงหา หรือหาโอกาสให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เป็นวัตถุ มีการแก่งแย่ง แข่งขันในเรื่องของการครอบครองวัตถุ ซึ่งไม่ต่างอะไรไปจากพฤติกรรมของสัตว์ทั้งหลายโดยทั่ว ๆ ไป ผลที่ตามมาก็คือ ตัวมนุษย์เองก็ดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีความสุขและทำให้สภาพสังคมเดือดร้อนวุ่นวาย วิธีการที่จะทำลายความ

เห็นแก่ตัวให้ลดลงและหมดไป ก็เป็นหน้าที่ของการศึกษาที่ถูกต้อง ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุจึงได้เสนอการจัดระบบการศึกษาที่ถูกต้อง ที่จะทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ซึ่งมีดังนี้

คำว่า การศึกษา ในความหมายของท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้ศึกษาจะต้องมีการประพฤติ ปฏิบัติ ผีอกบรรม โดยตัวผู้ศึกษาเองจนในที่สุดก็เกิดปัญญาคือ ความเห็นแจ้งในตัวเอง มิใช่เป็นการศึกษา เล่าเรียน ที่เพียงแค่อ่านออก เขียนได้ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในขั้นพื้นฐาน ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอว่า ต้องสอนให้มนุษย์มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาดและมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จุดมุ่งหมายในระดับที่สูงขึ้นไปและเป็นจุดมุ่งหมายหลักที่ท่านพุทธทาสภิกขุให้ความสำคัญก็คือ การศึกษาจะต้องทำให้มนุษย์สามารถทำลายความหลงผิดที่คิดว่าตัวมนุษย์เองมีตัวตนที่แท้จริงที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่เรียกว่า ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวดังกล่าวเป็นรากเหง้าของการก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย

ท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอแนวทาง รูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษา

- **แนวทางยถาภูตสัมมัมปัญญา** เป็นแนวทางของการศึกษาที่จะทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ประจักษ์แจ้งโดยการปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นจริง เช่น เห็นว่าชีวิตเป็นทุกข์ ก็เกิดจากความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริง ๆ มิใช่เป็นเพียงความรู้ ความเข้าใจ จดจำได้ท่องได้เท่านั้น

- **แนวทางไตรสิกขา** เป็นแนวทางของการศึกษาที่ผู้ศึกษาต้องลงมือประพฤติ ปฏิบัติ ผีอกบรรมที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล คือการฝีกอบรรม ประพฤติปฏิบัติที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สมาธิ คือการฝีกอบรรมจิตใจให้มีความสงบ มีลักษณะที่เป็นความบริสุทธิ์ สะอาด มั่นคง ไม่หวั่นไหว วอกแวก และพร้อมในการที่จะทำหน้าที่การงาน ปัญญา คือ การมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นแจ้งในความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง จนในที่สุดก็สามารถทำลายความรู้สึกที่เข้าใจผิดว่าตัวเองมีตัวตนอยู่จริงได้

- **แนวทางปฏิจจสมุปบาท** แนวทางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่มีความต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะชีวิตซึ่งมีผัสสะและต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกแล้วก่อให้เกิดความรู้สึกความมีตัวตนเกิดขึ้น แนวทางปฏิจจสมุปบาทจะสอนให้มนุษย์รู้และเข้าใจเท่าทันต่อความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความหลงผิดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกความมีตัวตน

รูปแบบการจัดการศึกษา

- ระบบสหกรณ์แห่งศาสตร์ หมายถึง การรวมศาสตร์ทุก ๆ ศาสตร์ ไม่ว่าจะ เป็น วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ ศาสตร์เหล่านี้ก็ต้องมีศาสตร์หลักอยู่อย่างหนึ่งคือ ธรรมศาสตร์ ซึ่งจะทำการนำความรู้จาก ศาสตร์ต่าง ๆ เหล่านั้นมาใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

- แผนการศึกษา ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอแผนการจัดการศึกษาประกอบด้วย พุทธิศึกษา คือการอบรม ฝึกฝนให้มนุษย์มีสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาด เห็นความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริงตามธรรมชาติ จริยศึกษาคือการฝึกอบรมลงมือประพฤติปฏิบัติโดย ตัวผู้ศึกษาเองให้อยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ถูกต้องดี

วิธีการจัดการศึกษา

- โดยวิธีการที่เป็นการละ คือ ต้องละหรือทำลายความรู้สึกที่เห็นแก่ตัวออกไปจากจิตใจให้ได้

- โดยวิธีการที่เป็นการสร้าง คือ ต้องสร้างจิตสำนึกให้มีรากฐานแห่งความ มีมนุษยธรรม เช่น สร้างจิตสำนึกให้มีความรัก ความเคารพ ในสถาบันครอบครัว สถาบัน ครูบาอาจารย์ สถาบันพระสงฆ์

- โดยวิธีการส่วนที่ยังไม่แน่ใจ คือ การรับเอาแนวคิดทางการจัดการศึกษาที่มี อยู่ในต่างประเทศมาใช้ ต้องแน่ใจว่าจะก่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของเรา แต่ถ้ายังไม่แน่ใจก็อย่ารับนำมาใช้ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาทีหลังได้

ครูในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ นั้น จะเป็นใครมาจากไหนก็ได้ แต่ต้องมี การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ศึกษาได้ มีคุณธรรม มีปัญญาความรู้ ความ เข้าใจในเรื่องของชีวิตอย่างแจ่มแจ้งและถูกต้อง และที่สำคัญที่สุดต้องสามารถทำให้ผู้ศึกษาเห็น ความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งจะนำมาสู่การทำลายความรู้สึกที่มี ตัวตนของผู้ศึกษาเองได้

วัชร ทงมอญ (2541) ศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้ การปรึกษาเพื่อลดความเครียดของผู้ติดเชื้อ เอชไอวี ในโครงการของโรงพยาบาลบาราคนาดูร์ ใน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ศึกษาการนำหลัก พุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาเพื่อลดความเครียดของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในโครงการ ของโรงพยาบาลบาราคนาดูร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีสุขภาพ แข็งแรง และเป็นผู้สนใจในโครงการลดความเครียด ที่มารับบริการปรึกษาในโรงพยาบาลบาราคนาดูร์

นราดูร จำนวน 17 คน ระยะเวลาในการทดลอง 5 วัน สถานที่ วัดพระบาทน้ำพุ จ.ลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังจากทดลอง ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.016$) 2) ภายหลังจากทดลอง ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.01$) 3) ภายหลังจากทดลอง ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีคะแนนความคิดเห็นในการประยุกต์หลักพุทธธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.091$) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมการประยุกต์พุทธธรรมในการให้การปรึกษาเพื่อลดความเครียดได้ คือ การมีสติโดยใช้สติปัญญา 4 คิดเป็นแบบโยนิโสมนสิการ และคิดถูกโดยใช้อิทัปปัจจยตา อริยสัจ 4 และไตรสิกขา จึงพบว่าการทดลองและทฤษฎีสามารถนำผู้ติดเชื้อเอชไอวีไปสู่ความสุข เห็นคุณค่าของตนเองสูง และลดความเครียดได้จริงด้วยกัลยาณมิตร

สุรพงษ์ ชูเดช (2541) ศึกษาผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 48 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามคะแนนการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ กลุ่มรักมาก-ควบคุมมาก 16 คน กลุ่มรักมาก-ควบคุมน้อย 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมมาก 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมน้อย 16 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละเท่า ๆ กัน ดังนั้นจึงมีนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 24 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาเป็นเวลา 11 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติเป็นเวลา 11 สัปดาห์ มีการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามวิธีปกติ ทั้งเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมาก และแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย

อาลัย พรหมชนะ (2541) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการเรียนวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพนมทวนชนูปถัมภ์ จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) นักเรียนมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประณีต จันทรขันธ์ (2542) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์กับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มาลินี แก้วเงิน (2542) ศึกษาการสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวน 44 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ครูใช้วิธีสอนโดยการใช้แบบฝึกกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ครูใช้วิธีสอนโดยการใช้แบบฝึกกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุปราณี การพึ่งตน (2542) ศึกษาผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2542 วิทยาลัยพยาบาล

พระปกเกล้า จันทบุรี จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลหลังการทดลอง กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สารอง บุตรโท (2543) ศึกษาผลการสอนเรื่องทฤษฎีภูมิคุ้มกันมีกัตถประโยชน์ ด้วยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพับ และโรงเรียนบ้านก่อ จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพับ และโรงเรียนบ้านก่อ จังหวัดอุบลราชธานีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความรู้กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมมีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับมากที่สุด

นิตยา คงเกษม (2544) ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยา จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้าน และโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้านและโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความรู้ทางพุทธธรรมเกี่ยวกับศีล

ศีล (พระธรรมปิฎก, 2538 : 419-420) คือ ระเบียบความเป็นอยู่ ทั้งส่วนตัวและที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกาย วาจา ตลอดจนถึงทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งได้กำหนดวางไว้เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติให้เข้าถึงจุดหมายอันดีงาม มีลักษณะปิดกั้นโอกาสที่จะทำความชั่ว และส่งเสริมโอกาสสำหรับทำความดี

สำหรับสังคมมนุษย์ในวงกว้าง ระเบียบความประพฤติอย่างน้อยที่สุด หรือ ศิลปะขั้นพื้นฐานที่จะสร้างสภาพเกื้อกูลให้เกิดขึ้น (ก็คือหลักที่เรียกว่า ศิล 5 มีสาระที่มุ่งไปเพื่อการไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นขั้นต้นที่สุดของการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูล) ศิลต่อจากนั้น (เช่น ศิล 8 ศิล 10 ศิล 227 ฯ) จะเน้นการสร้างสภาพเกื้อกูลทั้งของสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ส่วนตัว และการฝึกหัดขัดเกลาเพื่อจุดหมายที่จำเพาะมากยิ่งขึ้น แต่ถึงแม้ว่าจะมีศิลปะที่สูงกว่าศิลปะ 5 อีกหลายระดับหลายประเภท แต่ก็มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันหมดก็คือ เป็นศิลปะที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักการที่ถูกต้องตามหลักการ ไม่เขวเพราะตัณหา หรือเพราะทิฐิที่นำเอาความยึดถือเกี่ยวกับตัวตนมาปิดบังวัตถุประสงค์ของศิลปะ สำหรับประชาชนทั่วไปปฏิบัติศิลปะ 5 ก็เพียงพอแล้ว ศิลทุกประเภททุกระดับตามความหมายของพระพุทธศาสนามีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงจุดหมายที่ตั้งงาม

(2) ทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบ เรียบร้อย

(3) ฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ทำให้กิเลสบางเบาลง เป็นขั้นต้นของการพัฒนาชีวิตให้พร้อมที่จะรองรับสิ่งที่เป็นกุศล เป็นพื้นฐานของสมาธิ หรือการฝึกคุณธรรมทางจิตให้สูงขึ้น

ถ้าจะดูคำจำกัดของศิลปะในลักษณะที่เป็นองค์มรรค จะเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะมีลักษณะสำคัญดังนี้คือ

(1) ศิลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพุทธธรรม เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติ ซึ่งผู้ปฏิบัติตามจะต้องมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ แม้จะยังไม่มีปัญญาแจ่มแจ้งชัดเจน มีเพียงศรัทธา ซึ่งอย่างน้อยจะต้องมีพื้นฐานความเข้าใจในเหตุผลเบื้องต้นพอเป็นฐานสำหรับให้เกิดปัญญาแจ่มชัดต่อไป

(2) ในกระบวนการปฏิบัติธรรมหรือการฝึกอบรมตนนั้น เมื่อมองในแง่ลำดับสิ่งที่จะต้องทำให้ประณีตยิ่งขึ้นไปตามขั้น ก็จะต้องเริ่มด้วย ละเว้นหรือกำจัดความชั่วก่อนแล้ว จึงเสริมสร้างความดีให้บริบูรณ์ จนถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นในที่สุด ในระบบแห่งพุทธธรรมนั้น ศิลเป็นข้อปฏิบัติขั้นเริ่มแรกที่สุด มุ่งไปที่ความประพฤติพื้นฐาน จึงเน้นไปที่การละเว้นความชั่วต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น

(3) ในระบบการฝึกอบรมของไตรสิกขา ศิลยังมีให้ข้อปฏิบัติให้ถึงจุดหมายสูงสุดโดยตัวของมันเอง แต่เป็นวิธีการเพื่อก้าวหน้าไปสู่ความเจริญขั้นต่อไป คือสมาธิ สมาธิจึงเป็นจุดหมายจำเพาะของศิลปะ คุณค่าทางจิตใจในขั้นศิลปะมีความสำคัญ นั่นก็คือ เจตนาที่จะงดเว้น หรือ

การไม่มีความคิดในการที่จะทำความชั่วใด ๆ อยู่ในใจ ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง ไม่มีความคิดรบกวนขุ่นมัวหรือกังวลใด ๆ มารบกวน จิตใจจึงสงบทำให้เกิดสมาธิได้ง่าย เมื่อจิตใจสงบเป็นสมาธิแล้ว ก็เกิดความคล่องตัวในการที่จะใช้ปัญญา คิดหาเหตุผล และหาทางดำเนินการสร้างสรรค์ความดีต่าง ๆ ให้ได้ผลในขั้นต่อไป

(4) พุทธธรรมถือว่า จิตใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จึงกำหนดที่ตัวเจตนาในใจเป็นหลัก เพื่อให้การกระทำความดีต่าง ๆ เป็นไปด้วยความจริงใจอย่างแนบเนียน มิใช่แต่เพียงไม่หลอกลวงคนอื่นเท่านั้น แต่หมายถึงการไม่หลอกลวงตนเองด้วย เป็นการกำหนดหนทางไม่ให้เกิดปัญหาทางจิตในด้านความขัดแย้งของความประพฤติ

(5) องค์มรรคขั้นศีลสอนว่า ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานที่สุดของบุคคลแต่ละคนก็คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการที่จะไม่ให้มีความคิดที่จะทำความชั่วด้วยการเบียดเบียนหรือล่วงละเมิดต่อผู้อื่นอยู่ในจิตใจของตนเลย เมื่อมีความบริสุทธิ์นี้รองรับอยู่เป็นเบื้องต้นแล้ว ความรับผิดชอบนั้นจึงขยายกว้างออกไปถึงขั้นเป็นการธำรงรักษาและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าแห่งคุณธรรมของตน ด้วยการชวนชวายทำความดี บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่คนอื่น ๆ

(6) การกำหนดความหมายของศีลในแง่ละเว้นความชั่ว เป็นการแสดงถึงเจตน์จำนงที่จะไม่ให้มีเชื้อแห่งความชั่วเหลืออยู่เลย ส่วนในฝ่ายความดี เป็นเรื่องที่จะต้องขยายออกอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด จึงไม่ระบุไว้ และความดีก็เป็นเรื่องกว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนความชั่วที่จะต้องเว้น เป็นเรื่องแน่นอนตายตัว เช่น ทั้งพระสงฆ์และบุคคลธรรมดา ควรละเว้นการพูดเท็จด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่โอกาสและวิธีการที่จะทำความดีที่ปราศจากการพูดเท็จนั้นต่างกัน การวางหลักกลาง จึงระบุแต่ฝ่ายเว้นชั่วไว้เป็นเกณฑ์ ส่วนรายละเอียดและวิธีการกระทำในขั้นบำเพ็ญความดีเป็นเรื่องในขั้นประยุกต์ให้เหมาะสมกับฐานะ โอกาส และสภาพชีวิตของบุคคลต่อไป

(7) การปฏิบัติตามองค์มรรคทุกข้อ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่จะเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา ดังนั้น องค์มรรคแต่ละข้อจะต้องเป็นหลักกลาง ๆ ที่ทุกคนปฏิบัติตามได้ ไม่จำกัดด้วยฐานะ กาลสมัย ท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมจำเพาะ อย่างเช่น การเว้นอกินนาทาน เป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้ แต่การให้ทานต้องอาศัยปัจจัยอื่นประกอบ เช่น ตนมีสิ่งที่จะให้ มีผู้ที่จะรับ และเขาควรได้รับ เป็นต้น ในกรณีที่ไม่อยู่ในฐานะและโอกาส เป็นต้น ที่จะให้เจตนาที่ปราศจากอกินนาทานก็เป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ เป็นพื้นฐานแก่สมาธิได้แล้ว แต่ในกรณีที่อยู่ในฐานะและโอกาส เป็นต้น ที่จะให้การไม่ใส่ใจ หรือหวงแหน จึงจะเกิดเป็นความเศร้าหมองขุ่นมัวแก่จิตใจ และการให้จึงจะเป็นเครื่องส่งเสริมคุณธรรมของตนให้มากยิ่งขึ้น โดยนัยนี้ ความหมายหลัก

จึงอยู่ในรูปคำปฏิเสธ คือการละเว้นหรือปราศจากความชั่ว ส่วนความหมายที่ขยายออกไปในฝ่าย ทำความดีจึงเป็นเรื่องของการประยุกต์ดังกล่าวแล้ว

(8) ในการปฏิบัติธรรมนั้น ประโยชน์ที่ต้องการจากศีลคือ การช่วยควบคุม รักษาความประพฤติในด้านอื่น ๆ ของบุคคลไว้ ป้องกันไม่ให้เสียหลักพลัดลงไปในความชั่ว อย่างไม่อย่างหนึ่ง ทำให้มีพื้นฐานที่มั่นคง สามารถบำเพ็ญความดีที่เป็นเรื่องจำเพาะในขณะนั้น ๆ ได้โดยสมบูรณ์

โดยสรุป ศีลที่เป็นองค์มรรค คือศีลที่เป็นหลักกลาง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับ ชีวิตที่ดีงามของบุคคลทั่ว ๆ ไป เป็นพื้นฐานที่ทำให้สังคมมีระเบียบเรียบร้อย อยู่ร่วมกันด้วยความ สงบสุข ศีลก็คือ การไม่ละเมิดและไม่เบียดเบียน และอีกนัยหนึ่งก็คือ การสำรวมระวังไม่ให้ความ ชั่วเกิดขึ้น สำหรับศีลที่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ควรยึดถือปฏิบัติ นั้น พระพุทธองค์เอาสาระของศีล พื้นฐาน (มรรค 8) มาแสดงเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำสุดในทางความประพฤติของมนุษย์ เท่าที่พอให้ มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข แต่ละคนมีชีวิตไม่เป็นโทษภัย เรียกว่า ลิกขาบท 5 หรือต่อมา นิยมเรียกว่า ศีล 5 หรือ นิจศีล (ศีลประจำหรือศีลที่ควรรักษาเป็นประจำ) ได้แก่ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 769-774)

(1) เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต หรือการดำเนินชีวิตที่เว้นจาก การเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย ซึ่งรวมทั้งมนุษย์และสัตว์ และหลักในการตัดสินว่าการ ซ้ำสัตว์ใดมีโทษมากหรือน้อย ดูได้จาก 1. การมีคุณค่า ถ้าสิ่งมีชีวิตนั้นมีคุณค่ามากก็มีโทษมาก เช่น ซ่าพระอรหันต์มีโทษมากกว่าการฆ่าปศุชน เป็นต้น 2. ขนาดของร่างกายถ้าใหญ่โตมากก็มี โทษมาก 3. ความพยายาม ถ้ามีความพยายามในการฆ่ามากก็มีโทษมาก 4. เจตนา ถ้ามีเจตนา หรือจงใจมากก็มีโทษมาก เช่น ซ่าด้วยโหดหรือจงใจเกลียดชัง มีโทษมากกว่าซ่าเพราะป้องกัน ชีวิตตนเองหรือคนในครอบครัว เป็นต้น และบุคคลจะถือว่าละเมิดศีลในข้อนี้ เมื่อกระทำครบองค์ ทั้งหมดของการละเมิด คือ เป็นสัตว์ที่มีชีวิต ผู้ละเมิดรู้ว่ามีชีวิต ยังมีจิตที่คิดจะฆ่า โดยมีความ พยายามที่จะฆ่าให้ได้ และสัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น

(2) เว้นจากอกินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ ไม่ลักขโมย หรือการ ดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์ หลักในการตัดสินว่า การละเมิดมีโทษมากหรือน้อย ดูตามคุณค่าของสิ่งของ คุณความดีของเจ้าของ และความ พยายามในการกระทำ ทั้ง 3 ข้อถ้ามีมากก็มีโทษมาก มีน้อยก็มีโทษน้อย และบุคคลจะถือว่า ละเมิดศีลในข้อนี้ เมื่อกระทำครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด คือเอาของของผู้อื่นที่เขาหวง รู้ว่าเขา หวง ยังมีจิตคิดจะลักขโมย พยายามลักขโมย และลักขโมยได้สำเร็จด้วยความพยายามนั้น

(3) **เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร** คือ ไม่ประพฤติผิดในกาม หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่ผู้อื่นรักและห่วงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน ซึ่งจะมีโทษมากหรือน้อยตามคุณความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของกิเลส และความพยายาม บุคคลจะถือว่าละเมิดศีลในข้อนี้ เมื่อกระทำครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด คือ ละเมิดบุรุษหรือสตรีที่ไม่ควรละเมิด นั่นคือเป็นสามีภรรยาของผู้อื่น มีจิตคิดจะเสพ มีความพยายามในการเสพ มีการกระทำคืออวัยวะสืบพันธุ์ถึงกัน

(4) **เว้นจากมุสาวาท** คือ ไม่พูดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด เพ้อเจ้อ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา ตัดรอนประโยชน์ หรือแกล้งทำลาย มุสาวาทมีโทษมากหรือน้อย แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตัดรอนเป็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องเล็กและแล้วแต่ผู้พูด เช่น เป็นพยานเท็จมีโทษมากกว่าปฏิชนหวงของของเขา เมื่อคนอื่นยืมบอกไม่มีเพราะไม่ต้องการให้ และสำหรับพระสงฆ์พูดเล่นมีโทษน้อย แต่จงใจโกหกมีโทษมาก และบุคคลจะถือว่าละเมิดศีลในข้อนี้ เมื่อกระทำครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด คือ เรื่องที่พูดไม่จริง มีจิตหรือความตั้งใจที่จะกล่าวให้คลาดเคลื่อน มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น และผู้อื่นเข้าใจตามที่พูดนั้น

(5) **เว้นจากสุราเมรัยและของเมา** อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ไม่เสพของมีนเมา หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทพลาดพลั้งมีนเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติด ทำให้เสียดสีสัมพัชัญญะ สำหรับการดื่มของเหมายมีโทษมากน้อยตามอกุศลจิตในการดื่ม ปริมาณที่ดื่ม และผลที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดพลาดชั่วร้าย และบุคคลจะถือว่าละเมิดศีลในข้อนี้ เมื่อกระทำครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด คือ สิ่งนั้นเป็นของเสพติดมีนเมา มีจิตต้องการที่จะดื่ม มีความพยายามที่จะดื่ม และกลืนสิ่งเสพติดมีนเมาให้ล่วงลำคอลงไป

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม แทบทั้งหมดเป็นการละเมิดศีล 5 เกือบทั้งสิ้น เช่น การฆาตกรรม การลักขโมย การกระทำความผิดทางเพศ การปองร้าย การแย่งชิง การเสพของมีนเมาและสิ่งเสพติด เป็นต้น และอาชญากรรมเหล่านี้ยังนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกนานัปการ เช่น ครอบครัวที่มีบิดาเจ้าชู้ ไปมีภรรยาบ่อย ก็ย่อมทำให้ภรรยาและบุตรเดือดร้อน อาจถึงขั้นหย่าร้าง หรือเกิดการฆาตกรรมกันเกิดขึ้นจากต้นเหตุหาวิชา หรือบิดา/มารดาเสพสุรา สิ่งเสพติด ก็อาจก่ออาชญากรรมขั้นร้ายแรงได้ เป็นต้น ดังนั้นการขาดศีล 5 จะเนื่องมาจากเหตุใดก็ตาม จึงย่อมเป็นมาตรฐานวัดความเสื่อมโทรมของสังคม ดังนั้น การมีศีล 5 จึงเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่ำสุดของความประพฤติมนุษย์ เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การรักษาศีล 5 จะเป็นการฝึกอบรมตนให้งดเว้น จากความชั่วอันไม่ปกติของปญฺชน เริ่มตั้งแต่เจตนาที่จะละเว้นความชั่ว จนถึงประพฤติกวามดีงาม ต่าง ๆ เป็นที่ตรงข้ามกับความเชื่อนั้น ๆ และเป็นฐานของการฝึกสมาธิ คือ เป็นระบบของการฝึกอบรมบุคคลให้มีความพร้อม สะอาดทั้งร่างกาย และจิตใจ สามารถที่จะใช้พลังงานของจิตให้เป็น ประโยชน์ได้อย่างมากที่สุด จึงจะใช้การรักษาศีลเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

3) ความรู้ทางพุทธธรรมเกี่ยวกับสมาธิและสติ

สมาธิและสติเป็นพุทธธรรมที่อาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตประจำวันหรือการประกอบ กิจการงานใด ๆ สมาธิมีส่วนช่วยอย่างมาก และในสมาธินั้นต้องมีสติกำกับอยู่ด้วย สติเป็นตัว ควบคุมรักษาสภาพจิตให้อยู่ในภาวะที่ต้องการ โดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสความคิด เลือกรับสิ่งที่ต้องการ กำจัดสิ่งที่ไม่ต้องการออกไป ทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย (พระธรรมปิฎก, 2540 : 810) หากไม่มีสติระลึกได้แล้ว จิตจะไม่เป็นสมาธิได้เลย สตินั้นเป็นเครื่องมือสำคัญใน การบริหารจิตให้เป็นสมาธิ จิตใจที่ขาดสติจะเป็นสมาธิขึ้นมาไม่ได้

พระธรรมปิฎก (2539 : 824-825) ได้ให้ความหมายของสมาธิไว้ว่า คือ ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ฟุ้งซ่าน มีอารมณ์หนึ่งเดียวของ กุศลจิต อารมณ์เป็นหนึ่งเดียวอย่างราบเรียบสม่ำเสมอและด้วยดี หรือพูดอย่างภาษาชาวบ้าน (พระธรรมปิฎก, 2541 : 6) สมาธิก็คือการที่จิตของเราอยู่กับสิ่งต้องการได้ตามต้องการ ไม่ ฟุ้งซ่านหลุดลอยไปเรื่องอื่น

พุทธทาสภิกขุ (2526 : 9) กล่าวไว้ว่า จิตที่เป็นสมาธินี้ต้องหมายถึง จิตที่ประกอบด้วยองค์ 3 เสมอ จิตที่มีสมาธิต้องมีลักษณะบริสุทธิ์ ตั้งมั่น ควรแก่การงาน

นั่นคือ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 800) ให้ความหมายไว้ว่า สมาธิหมายถึง ความตั้งมั่นแห่งจิต ความสำรวมใจให้แน่วแน่ โดยพิจารณาอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น

เอก ธนะสิริ (2528 : 46) สรุปว่า สมาธิ เป็นความตั้งมั่นอยู่ในสิ่งเดียวที่เรา กำลังทำกิจการอยู่

สมาธิที่ใช้ถูกทางหรือสัมมาสมาธินั้น ต้องเป็นไปเพื่อปัญญาที่จะรู้เข้าใจถึงสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มิใช่เพื่อสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น (พระธรรมปิฎก, 2539 : 825)

ส่วนสตินั้น พระธรรมปิฎก (2539 : 804-805) ให้ความหมายว่า ความระลึกได้ รวมความถึง ความไม่เผลอ ไม่พินเพื่อน ไม่เลือนลอยด้วย นั่นคือความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในอาการคอยรับรู้สิ่งหรือความต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างไร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 192) ได้ให้ความหมายของสติว่า หมายถึง ความรู้สึกตัว หรือความระลึกได้

อุบาสิกาคุณวิญจวน อินทรกำแหง (2544 : 14-15) ได้ให้ความหมายของสติไว้อย่างชัดเจนว่า ถ้าดูโดยพยัญชนะตัวอักษร สติ หมายถึง แล่นไปเร็วเหมือนกับความเร็วของธนูในสมัยโบราณ เมื่อขยายความออกไปจะหมายถึงความระลึกได้เร็ว คือนึกขึ้นมาได้เร็ว ระลึกถึงสิ่งที่ได้รู้ ได้ฝึกอบรม ได้มีประสบการณ์อันเป็นทางที่ถูกต้อง ระลึกได้รวดเร็วทันท่วงทีในเวลาที่กำลังจะเกิดปัญหา

พุทธธรรม เน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากในการปฏิบัติจริยธรรมทุกชั้น การดำเนินชีวิต การปฏิบัติธรรมการประกอบกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีสติกำกับอยู่เสมอ เมื่อไม่ขาดสติก็คือไม่มีความประมาท ระมัดระวังตัวเสมอ ไม่ถลำไปในทางเลื่อม ใส่ใจสำนึกในหน้าที่อยู่เสมอ

จากข้างต้น พอสรุปได้ว่า สมาธิ หมายถึง ภาวะของจิตที่แน่วแน่ ตั้งมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ บริสุทธิ์ ตั้งมั่น ควรแก่การงาน และสติ หมายถึง ความระลึกได้เร็วหรือทันท่วงทีในเวลาแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสามารถนำปัญญามาแก้ปัญหานั้นได้อย่างทันท่วงที เมื่อดูความหมายแล้วเห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการมีสติหรือรู้สติจะส่งเสริมสมาธิให้ตั้งมั่น

ตามปกติมนุษย์หรือสัตว์นั้นมีสมาธิโดยธรรมชาติในตัวอยู่แล้ว เช่นในการเขียนวงกลม ผู้เขียนก็ต้องใช้สมาธิตามธรรมชาติที่จะวางมือให้เส้นวงกลมจากจุดหนึ่งให้บรรจบกับอีกจุดหนึ่งที่ตั้งต้น หรือแมวที่จ้องจะตะครุบหนู ทั้ง 2 ประการ ต้องใช้สมาธิโดยธรรมชาติ และสมาธิจะดียิ่งขึ้นถ้าได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความเคยชินกลายเป็นอัตโนมัติ สมาธิเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีทั้งดีและไม่ดี หากถูกนำไปใช้ในทางที่ดีก็เรียก สัมมาสมาธิ ถ้าใช้ไปในทางที่ชั่วเรียก มิจฉาสมาธิ (เอก ธนะศิริ, 2538 : 41-42) ในที่นี้จะขอกล่าวถึง สัมมาสมาธิ เพื่อช่วยในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แท้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นในด้านการศึกษา และสมาธิ

ที่เป็นสัมมาสมาธินี้ ก็คือการฟอกจิต เพื่อให้จิตสะอาดผ่องใสเป็นกุศล (แจก ธนะสิริ, 2538 : 49-50) มีพลังในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ท่านธรรมปิฎก (2541 : 6-9) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ 3 ประการ ของจิตที่เป็นสัมมาสมาธิไว้ ดังนี้

- (1) จิตที่มีสมาธิจะเป็นจิตที่มีกำลัง เรียกว่ามีพลังมาก มุ่งตั้งไปทางใดทางหนึ่ง
- (2) จิตที่มีสมาธิจะผ่องใสเหมือนน้ำที่ใส เพราะมันนิ่งสงบทำให้มองเห็นชัดเจน
- (3) จิตที่มีสมาธิจะสงบและเป็นสุข สามารถใช้ปัญญาได้ดี มองเห็นสิ่งต่าง ๆ

ได้ชัดเจน

สมาธิมีหลายระดับ ตั้งแต่เบื้องต้นไปจนถึงขั้นเมื่อปฏิบัติแล้วบรรลุมรรคผลนิพพาน สมาธิ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (พระธรรมปิฎก, 2549 : 826) ดังนี้ คือ

(1) **ขณิกสมาธิ** สมาธิชั่วขณะ (momentary concentration) เป็นสมาธิขั้นต้น ซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี บำป อกุศลใด ๆ ไม่อาจครอบงำได้ และใช้เป็นจุดตั้งต้นในการเจริญวิปัสสนาได้ด้วย

(2) **อุปจารสมาธิ** เป็นสมาธิระดับกลาง หรือสมาธิจวนจะแน่วแน่ (access concentration) เป็นสมาธิขั้นละนิรณันได้ ก่อนจะเข้าภาวะแห่งฌานหรือสมาธิในบุพภาคแห่งอัปนาสมาธิ

(3) **อัปนาสมาธิ** เป็นสมาธิระดับสูง สมาธิแน่วแน่ หรือสมาธิที่แนบสนิท (attainment concentration) เป็นสมาธิระดับสูงสุดซึ่งมีในฌานทั้งหลาย ถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ นับตั้งแต่ปฐมฌานขึ้นไปจนถึงจตุตตฌาน

สมาธินั้นในทางพุทธศาสนาเป็นพุทธธรรมในทางปฏิบัติที่ให้คุณประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างมหาศาล ดังพระธรรมปิฎก (2538 : 833-835) และ แจก ธนะสิริ (2528 : 56-82) ได้กล่าวอ้างถึงพระสูตรต่าง ๆ และได้อธิบายไว้โดยสังเขป ดังนี้

(1) ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายหรืออุดมคติทางศาสนา

ประโยชน์โดยตรง คือ การเตรียมจิตใจให้พร้อมที่จะใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้แจ้งสภาวะธรรมตามความเป็นจริง คือ การลดทอนกิเลสภายในจิตใจให้บรรเทาเบาบางจนหมดไปในที่สุด นั่นคือ เป็นส่วนสำคัญแห่งการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ทั้งปวง หมายถึงการบรรลุถึงมรรคผลนิพพาน

ประโยชน์รองลงมา คือ การบรรลุภาวะที่จิตหลุดพ้นจากกิเลสชั่วคราว เนื่องจากกิเลสถูกสมาธิกดข่มเอาไว้ชั่วขณะที่จิตกำลังจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ เป็นไปเพื่อความสมบูรณ์ของสติสัมปชัญญะ และความอิมเฉิบใจในขณะที่ปฏิบัติ

(2) ประโยชน์ในด้านการสร้างความสามารถพิเศษเหนือสามัญ

การใช้สมาธิในระดับฌานสมาบัติ เป็นฐานทำให้เกิดฤทธิ์หรืออภิญญาชั้น ไลเกียะ เช่น หูทิพย์ ตาทิพย์ ระลึกชาติได้ เป็นต้น ปัจจุบันเรียก ESP (Extra Sensory Perception) แต่ถ้าเกิดหลงติดอยู่กับสภาวะนี้ พระพุทธองค์เรียก เดรัจฉานวิชา พวกเหล่านี้จะไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้

(3) ประโยชน์ในด้านสุขภาพจิตและการพัฒนาบุคลิกภาพ

ก. ทำให้เป็นผู้มีจิตใจและบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุขภาพ นิ่มนวล สดชื่น แจ่มใส กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า เบิกบาน สง่างาม มีเมตตากรุณา รู้จักตนเองและผู้อื่นตามความเป็นจริง

ข. เตรียมจิตใจให้อยู่ในสภาพพร้อมและง่ายแก่การปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ และเสริมสร้างนิสัยที่ดี รู้จักทำให้สงบ ผ่อนเบาความทุกข์ในใจ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีภูมิคุ้มกันทางจิต

ค. ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ รู้เท่าทันพฤติกรรมทางกาย วาจา ความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของตนเองและผู้อื่น อันทำให้เกิดความเข้าใจและมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสุขสงบตามสมควร

(4) ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ก. ช่วยให้จิตใจผ่อนคลาย หายกระวนกระวาย กลัดกลุ้ม วิตกกังวล และหายเครียด

ข. เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเรียน และการทำกิจกรรมทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิจะแน่วแน้อยู่กับสิ่งที่กระทำ ไม่ฟุ้งซ่านยอมช่วยให้เรียน คิด และทำงานได้ผลดี และเป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุได้ดี เพราะเมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย จะไม่มีหรือคลายความประมาทลงไป

ค. ช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้โรคได้ ร่างกายและจิตใจมีอิทธิพลต่อกันและกัน เมื่อกายไม่สบาย จิตใจจะอ่อนแอเศร้าหมองไปด้วย หรือถ้าไม่มีกำลังใจ เมื่อป่วยร่างกายจะทรุดลงได้ง่าย ส่วนผู้มีจิตใจเข้มแข็งด้วยพลังแห่งสมาธิ เมื่อเจ็บป่วยกายก็อยู่เพียงกาย จิตใจยังแข็งแรงอยู่ อาจทำให้หายโรคได้ไวขึ้น หรือแม้แต่ใช้สมาธิระงับทุกข์เวทนาทางกายได้ ประโยชน์ข้อนี้จะสมบูรณ์เมื่อมีปัญญารู้เท่าทันโลกตามความเป็นจริง

จากข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สมาธิมีประโยชน์ต่อบุคคลเป็นอย่างยิ่ง ในที่นี้ ผู้วิจัยจะเน้นประโยชน์ของสมาธิในแง่ของการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะใน 2 ส่วน คือ ช่วยให้จิตใจผ่อนคลายหายเครียด และเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน หรือการ

ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนและชีวิตประจำวัน นั่นคือ เน้นประโยชน์ของสมาธิในทุกขั้นตอนของอิทธิบาท 4 และจะต้องไม่ละเลยสติ เพราะเป็นพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่นที่พระธรรมปิฎก (2541 : 33-34) ได้กล่าวไว้ว่า หากมนุษย์เรามีวิริยะ ซึ่งหมายถึงความแก่งัดกล้า จะเดินหน้า เห็นอะไรก็ทำหายไปหมด จะต้องเอาชนะ ต้องทำให้สำเร็จ วิริยะจะเดินหน้าไป อาจทำให้เกิดความกระวนกระวายไม่หนักแน่นได้ แต่เมื่อวิริยะมีสมาธิเข้ามาช่วย ก็จะทำให้สงบ มั่นคง เกิดความพอดีขึ้น วิริยะก็ช่วยพยุงให้สมาธิเดินหน้า และเดินอย่างมั่นคงด้วยสมาธิ วิริยะกับสมาธิจะคู่กันให้พอดี โดยมีสติคอยกำกับตรวจสอบให้มีความพอดี สติจะคอยระวังตลอดเวลา การมีสมาธิและสติในทุกขั้นตอนของอิทธิบาท ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และสมาธิที่เกี่ยวข้องในทุกพุทธธรรมจะนำไปสู่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แท้ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต จากประโยชน์และความสำคัญของสมาธินี้ นอกจากจะมึงานวิจัยในประเทศแล้วที่ได้มีศึกษาไว้พอสมควรแล้ว ยังมีกรงานวิจัยต่างประเทศจำนวนหนึ่ง ซึ่งขอสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องไว้ดังจะได้กล่าวต่อไป

(5) งานวิจัยในประเทศ

ชมนัน สมประเสริฐ (2525) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลของการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2524-2525 อายุระหว่าง 17-21 ปี ทำการฝึกอานาปานสติสมาธิ และทดสอบความวิตกกังวลด้วยแบบทดสอบความวิตกกังวลเฉพาะสถานการณ์และเฉพาะตัว (State-trait-anxiety inventory) และได้จดบันทึกจำนวนครั้งของการฝึกสมาธิของนักศึกษาไว้ หลังระยะเวลาการฝึก 3 เดือน ได้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม แบ่งตามจำนวนการฝึกสมาธิ คือ กลุ่มนักศึกษาที่มาฝึกสมาธิโดยมีระยะเวลาการฝึกมากกว่าร้อยละ 75 กลุ่ม นักศึกษาที่มาฝึกสมาธิร้อยละ 50-75 และกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ฝึกสมาธิ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความวิตกกังวลแบบสเตรทและเทรทของกรุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มก่อนการฝึกอานาปานสติสมาธิไม่มีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5
2. ระดับความวิตกกังวลแบบสเตรทของกรุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม หลังการฝึกอานาปานสติสมาธิไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5
3. ระดับความวิตกกังวลแบบเทรทของกรุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม หลังการฝึกอานาปานสติสมาธิมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5

ศิริธรรม ธนะภูมิ และคณะ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการทำสมาธิต่อความจำและบุคลิกภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 จำนวน 67 คน ชาย 13 คน และหญิง 54 คน อายุระหว่าง 18-21 ปี แบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มฝึกสมาธิ 42 คน และกลุ่มไม่ฝึกสมาธิ 25 คน กลุ่มฝึกสมาธิทำการฝึกสมาธิในพุทธศาสนาด้วยวิธีอานาปานสติสมาธิ ครั้งละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 5 วัน เป็นเวลา 3 เดือน รวมการฝึกทั้งหมด 55 ครั้ง นักศึกษาทำการทดสอบความจำโดยใช้การทดสอบดิจิทัลซิมบอล (Digit symbol) และการทดสอบบุคลิกภาพโดยใช้การทดสอบเอ็มพีไอ (MPI-Maudsley Personality Inventory) ก่อนและหลังการทำสมาธิครบ 3 เดือน นำคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบทั้ง 2 ครั้งมาเปรียบเทียบกัน ทั้งภายในกลุ่มฝึกสมาธิเองและระหว่างกลุ่มฝึกสมาธิและระหว่างกลุ่มฝึกสมาธิกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่มที่ฝึกสมาธิบ่อยเฉลี่ย 37-49 ครั้ง (มากกว่า 50% ของจำนวนครั้งทั้งหมด) มีความจำเฉพาะหน้าดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนบุคลิกภาพนั้น ลักษณะอารมณ์มีความมั่นคงมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เฉพาะในกลุ่มฝึกสมาธิบ่อยเฉลี่ย 48 ครั้ง (หรือมากกว่า 75% ของจำนวนครั้งทั้งหมด) ส่วนลักษณะบุคลิกภาพในด้านการแสดงออกมากหรือน้อยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

เรณู นุ่มตรา (2532) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนาอัมไฟ-เทคนิค ต่อพฤติกรรมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศน์ จำนวน 30 คน ครูประจำชั้น 1 คน และผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ใช้เวลาทดลองฝึก 5 สัปดาห์ด้วยเทคนิคข้างต้น ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนาอัมไฟ-เทคนิค มีสมาธิจริง และมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อัจฉรา เสาวเฉลิม (2536) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกสมาธิแบบมโนมยทริที่มีต่อความแม่นยำในการโยนลูกเปตอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา ปีการศึกษา 2536 คัดเลือกเฉพาะผู้ที่ไม่เคยฝึกสมาธิและเปตองมาก่อน นำมาทดสอบความแม่นยำในการโยนลูกเปตอง เลือกผู้ที่มีความสามารถที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 36 คน สุ่มลงตามกลุ่ม ๆ ละ 12 คน กลุ่มที่ 1 ฝึกทั้งสมาธิและทักษะการโยนลูกเปตอง กลุ่มที่ 2 ฝึกทักษะการโยนลูกเปตองเพียงอย่างเดียว กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการฝึกใด ๆ โดยให้กลุ่มที่ 1 และ 2 ฝึก 8 สัปดาห์ วัดคะแนนสมาธิและทดสอบความแม่นยำในการโยนลูกเปตองของทุกกลุ่มก่อนและหลังฝึก ผลการวิจัยพบว่า

1) ค่าเฉลี่ยของความแม่นยำในการโยนลูกเปตองของกลุ่มที่ 1 สูงขึ้นมาก จากก่อนฝึกเท่ากับ 44.50 คะแนน หลังฝึกได้ 98.83 คะแนน กลุ่มที่ 2 ดีขึ้นเล็กน้อย (ก่อน = 46.67 คะแนน และหลัง = 69.08 คะแนน) และกลุ่มที่ 3 ความแม่นยำในการโยนเปตองลดลงเล็กน้อย (ก่อน 45.00 คะแนน หลัง 44.08 คะแนน)

2) กลุ่มที่ 1 มีความแม่นยำในการโยนลูกเปตองมากกว่ากลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3

สุรางค์ เมธานนท์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 ที่มีต่อความวิตกกังวลของนักกีฬา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักกรีฑาชายที่มีความสามารถแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ นักกรีฑาทีมชาติ ทีมเยาวชน ทีมสโมสรทหารอากาศ และนักกรีฑาทีมสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยเกษตร ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 26, 38 และ 25 คน ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนโดยทดสอบตัวแปร 3 ตัว คือ คะแนนความวิตกกังวล เปรอร์เซ็นต์คลื่นสมองเบตาและเวลาปฏิบัติกิจิรยาตอบสนอง นำค่าที่ได้มาจับคู่เป็นสองกลุ่ม แล้วสุ่มเข้ากลุ่มด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวนตัวอย่างในกลุ่มทดสอบ และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 9 คน ดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 30 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ และทดสอบภายหลังในสัปดาห์ที่ 4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณสองทาง ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ เฮอร์รี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักกรีฑาทีมชาติ ทีมเยาวชน และทีมสถาบันราชภัฏฯ มีความวิตกกังวลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05
2. นักกีฬาในกลุ่มทดลองมีความวิตกกังวลลดลงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. นักกีฬาของกลุ่มทดลองมีความวิตกกังวลน้อยกว่านักกีฬาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(6) งานวิจัยในต่างประเทศ

เซียร์ แบนชาร์ด และไมเออร์ จาคอบ เครเมอร์ และเอกราส (Seer, 1979 ; Blanchard & Miller, 1977 ; Jacob, Kraemer & Agras, 1977 quoted in Myron, 1980) ได้ศึกษาวิธีการรักษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคคลที่มีความตึงเครียดสูง ที่ประสบความสำเร็จ มีอยู่ 2 วิธีคือ การทำสมาธิในระดับลึก (Transcendental Meditation) และการให้ข้อมูลป้อนกลับโดยตัวเอง (Biofeedback) ได้มีการพิสูจน์แล้วโดยใช้ 2 วิธีข้างต้น พบว่า ความดันโลหิตของคนที่มีความตึงเครียดสูงลดลง มีการผ่อนคลายมากขึ้น และยังพบด้วยว่าการทำสมาธิระดับลึกได้ผลดีกว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยตนเอง

ซีเวอร์กเสน และบรูยา (Severtsen and Bruya, 1986) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการฝึกสมาธิ และการออกกำลังกายแบบแอโรบิคที่มีต่อคลื่นไฟฟ้าสมอง ผู้ถูกทดลองเป็นนักศึกษาพยาบาล จำนวน 10 คน โดยให้นักศึกษา 5 คน ฝึกสมาธิทุกวัน และนักศึกษาอีก 5 คน ออกกำลังกายแบบแอโรบิคทุกวัน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความเครียด และประเมินผลการปรับตัวทางสังคม ทดสอบผู้ถูกทดลองทั้งก่อนและหลังการฝึก ผลปรากฏว่า ทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีการเพิ่มของคลื่นแอลฟา แต่คะแนนจากแบบทดสอบเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการฝึกสมาธิและการออกกำลังกายแบบแอโรบิคช่วยเพิ่มความสามารถในการเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อการดำรงชีวิต

จิน (Jin, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการรำมวยจีนแบบไทเก๊ก การเดินอย่างรวดเร็ว การฝึกสมาธิ และการอ่านหนังสือ ที่มีต่ออาการลดความเครียดทางจิตใจและอารมณ์ สุ่มผู้เข้ารับการทดลองเป็นชายและหญิงอย่างละ 48 คน ลงใน 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ฝึกไทเก๊ก กลุ่มที่ 2 ฝึกการเดินอย่างรวดเร็ว กลุ่มที่ 3 ฝึกสมาธิ กลุ่มที่ 4 ฝึกให้อ่านหนังสือ โดยผู้เข้ารับการทดลองทุกกลุ่มต้องคิดเลขในใจและทำแบบทดสอบที่ยาก และได้นำภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเครียดมาให้ชม เพื่อให้เกิดการรบกวนทางอารมณ์ หลังจากนั้นให้ผู้เข้ารับการทดลองเข้าฝึกตามกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม ผลปรากฏว่าระดับคอร์ติซอลในน้ำลายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสภาวะทางอารมณ์มีการพัฒนาขึ้นทั้ง 4 กลุ่ม

คาซุเอกิ (Kazuaki, 2000) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาของ 40 ชาติทั่วโลกในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงคุณภาพของประสบการณ์ที่ได้รับในโรงเรียน เช่น สัมฤทธิผลเกี่ยวกับวิชาการและประสบการณ์ได้รับการแนะนำสั่งสอน ซึ่งได้รับแตกต่างกันตามคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน เช่น เพศ เชื้อชาติ และชนชั้นทางสังคม มากกว่าที่จะตัดสินโดยคุณธรรมและความพยายาม ในประเทศอุตสาหกรรมความไม่เท่าเทียมทางสังคมในโรงเรียน เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ แต่ในบางสังคมกลับไม่เป็นอย่างนั้น ครูทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่จะไกล่เกลี่ยให้เกิดความเท่าเทียม เขาพบว่า ประชาชนหรือสังคมที่มีการกระตุ้นกระบวนการในการฝึกสมาธิมากกว่าที่อื่น ๆ ทำให้ประชาชนที่นั่นมีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนความเท่าเทียมกันในสังคมได้มากกว่าที่อื่น ๆ

และผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสติ และแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติ ซึ่งมีผู้วิจัยไว้ดังนี้

พิมลาพร วงศ์ชินศรี (2541) ศึกษาอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเซนที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ดิษ นัท ฮันท์ ผลการวิจัยพบว่า ดิษ นัท ฮันท์ ใช้วรรณกรรมเป็นสื่อถ่ายทอด

ความทุกข์และสถานการณ์ที่เป็นจริงของประชาชนและได้ประยุกต์แนวคิดแนวปฏิบัติแห่งเซนมาเสนอเป็นทางออกของปัญหาเหล่านั้นในวรรณกรรม เมื่อพิจารณาจากลักษณะแก่นความคิดสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การวางโครงเรื่องแตกต่างกันไป จึงพบว่าสามารถแบ่งวรรณกรรมของ ดิซ นัท ยันห์ ออกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) วรรณกรรมที่มีแก่นความคิดสำคัญมุ่งสู่ภาวะพ้นทุกข์ของตัวละคร 2) วรรณกรรมที่มีแก่นความคิดสำคัญเน้นเรื่องความสำคัญของสติ 3) วรรณกรรมที่มีแก่นความคิดสำคัญแสดงอานุภาพของความเข้าใจ ความรัก และความเมตตาของตัวละครที่ก้าวสู่ภาวะพ้นทุกข์แล้ว และ 4) วรรณกรรมอิงพุทธประวัติซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีแก่นความคิดของวรรณกรรมทั้งสามประเภทรวมอยู่ในเรื่องเดียว

จิราพร เนติธาดา (2542) ศึกษาวิธีการถ่ายทอดธรรมชาติของหลวงพ่อบุชา สุภัทโท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพระภิกษุซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดธรรมะจากหลวงพ่อบุชา สุภัทโท โดยตรงจำนวน 15 รูป ผลการวิจัยพบว่า 1) หลวงพ่อบุชา สุภัทโท มีวิธีการถ่ายทอดธรรมะโดยการพูดเรื่องธรรมะให้ลูกศิษย์ฟัง ปฏิบัติในสิ่งที่พูดให้ฟังไปแล้วให้ดูเป็นตัวอย่าง และให้ลูกศิษย์ทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง 2) การถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่อบุชา สุภัทโทโดยการพูดให้ฟังนั้น จะใช้วิธีการใช้คำพูดสั้น ๆ ง่าย ๆ ไม่ใช่คำศัพท์ภาษาบาลี สันสกฤต ในกรณีที่ต้องใช้จะมีคำอธิบายประกอบ 3) หลวงพ่อบุชา สุภัทโท ใช้การยกตัวอย่างเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย ในการอธิบายหัวข้อธรรมะซึ่งเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมโดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นเป็นธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ 4) การถ่ายทอดธรรมะโดยการปฏิบัติให้ดูและให้ปฏิบัติตามนี้เป็นการใช้สัญลักษณ์โดยผ่านอวัจนภาษา เพื่อสื่อความหมายของการปฏิบัติในบริบทของพระธรรม 5) ในแง่มุมของการเล่าเรื่องนั้น หลวงพ่อบุชาจะเล่าเรื่องที่ใช้ในการยกไปเปรียบเทียบกับธรรมะ ซึ่งเรื่องที่เล่านั้นจะเป็นเรื่องสั้น ๆ มีเหตุการณ์เพียง 2-3 เหตุการณ์ มีตัวละครเพียง 1-2 ตัว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันแบบเป็นเหตุเป็นผลตามหลักธรรมชาติ โดยมีความคิดหลักคือ การใช้สติพิจารณาความไม่แน่นอนของสรรพสิ่งเพื่อนำไปสู่การปล่อยวาง การปฏิบัติสมาธิภาวนา และการปฏิบัติตามหนทางแห่งความดับทุกข์ 6) เรื่องเล่าของหลวงพ่อบุชา สุภัทโทเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของลูกศิษย์ เนื่องจากการปฏิบัติตนของท่านสอดคล้องกับสิ่งที่ท่านเล่า และเรื่องที่ท่านเล่านี้มีความคงเส้นคงวาตลอดเรื่อง เป็นเรื่องจริงและมีคุณค่าในแง่ของศีลธรรมด้วย

ธีรยุทธ วิสุทธิ (2542) ศึกษาการจัดการกับความเครียดของพนักงานโรงงาน โดยให้การปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับการเจริญสติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นพนักงานโรงงาน

อุตสาหกรรมยางพารา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีคะแนนจากแบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเองตั้งแต่ 26 คะแนนขึ้นไป จำนวน 27 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 9 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เป็นเวลาติดต่อกัน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับการเจริญสติ เป็นเวลาติดต่อกัน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง เช่นเดียวกับกลุ่มทดลองที่ 1 แต่ทำการฝึกสติหลังจากจบกลุ่มการให้คำปรึกษาอีก 45 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีการจัดกระทำใด ๆ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ในระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองและหลังการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและพนักงานกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับการเจริญสติ มีคะแนนความเครียดในระยะหลังการทดลอง ต่ำกว่าพนักงานกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พนักงานกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและพนักงานกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับการเจริญสติ มีคะแนนความเครียดที่เปลี่ยนแปลงจากก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

วรินทร์ทิพย์ หมั้นแสน (2543) ศึกษาผลของการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่มีต่อเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่มีต่อเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จำนวน 34 คน ซึ่งได้จากการจับคู่คะแนนเชาวน์อารมณ์ที่มีคะแนนใกล้เคียงกัน แล้วสุ่มเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 17 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นเวลา 8 วัน ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 เครื่องมือที่ใช้ทดลองคือ โปรแกรมการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง นักเรียนที่ได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีคะแนนเชาวน์อารมณ์เพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) หลังการทดลอง นักเรียนที่ได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในกลุ่มทดลองมีคะแนนเชาวน์อารมณ์เพิ่มสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภร หุ่นดี (2544) ศึกษาการพัฒนาบทเรียนวิดีโอทัศนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง "การฝึกจิตตามแนวสติปัฏฐาน 4" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2 ห้องเรียน จำนวน 71 คน ใช้วิธีการทดลองโดยให้นักเรียนเรียนจากบทเรียนวีดิทัศน์ ใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 6 คาบ คาบเรียนละ 20 นาที จำนวน 24 คาบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) บทเรียนวีดิทัศน์วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง "การฝึกจิตตามแนวสติปัฏฐาน 4" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) แบบวัดทักษะการปฏิบัติก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบวัดพฤติกรรมก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบวัดความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อการวิเคราะห์แบบสอบถามแบบเดลไฟด์ และใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการหาผลสัมฤทธิ์ทางทักษะการปฏิบัติ และพฤติกรรมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ มีค่า 85.75 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสูง 2) ผลสัมฤทธิ์ทางทักษะการปฏิบัติหลังเรียนจากบทเรียนวีดิทัศน์ สูงกว่าก่อนเรียน โดยพบว่ามีค่าแตกต่างถึง 8.25 คิดเป็นร้อยละ 41.25 ของคะแนนเต็ม 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนวีดิทัศน์วิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง "การฝึกจิตตามแนวสติปัฏฐาน 4" อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85

อนุชา ศรีพัฑ (2544) ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวิชาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาโดยใช้วิธีการศึกษา 2 ส่วนคือ การศึกษาจากเอกสาร ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ในหลักจริยศาสตร์ทางการแพทย์ จริยศาสตร์ในวิชาชีพทันตแพทย์ ประวัติวิชาชีพทันตแพทย์ ประกอบกับการศึกษาภาคสนามในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการและการวิเคราะห์แบบสอบถามจากทันตแพทย์และผู้รับบริการทันตกรรมรวม 406 คน ผลการศึกษานี้พบว่า ทันตแพทย์มีลักษณะเป็นวิชาชีพซึ่งมีงานบริการที่เป็นความชำนาญเฉพาะด้าน ต้องผ่านการอบรมจากสถาบันโดยให้การรักษาเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพช่องปากของชุมชน และมีลักษณะการรวมตัวของสมาชิกเป็นสมาคมเพื่อควบคุมกันเอง หลักจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่จากตะวันตก ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการนำหลักคุณธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ร่วมด้วย ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนส่วนหนึ่งและกลุ่มตัวอย่างทันตแพทย์พบว่า คุณธรรมที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ลำดับแรกได้แก่ **การมีสติ** ความเมตตากรุณา และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ส่วนปัญหาจริยธรรมที่ควรได้รับการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาจรรยาแพทย์และการรักษาโดยขาดความรู้ความชำนาญ

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่าสมาธิอันมีสติเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

(7) อาณาปานสติสมาธิ

วิธีการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนา มีอยู่ถึง 40 วิธีด้วยกัน (เจก ธนะศิริ, 2527 : 91) วิธีใดจะเหมาะแก่ผู้ใด ก็สุดแต่ของจริตของแต่ละบุคคล ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกจะศึกษา อาณาปานสติสมาธิ เนื่องจากได้ศึกษาจากพุทธธรรมของท่านพระธรรมปิฎก (2538 : 859-861) ที่ได้กล่าวถึงอาณาปานสติไว้ว่า เป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวก เนื่องจากใช้ลมหายใจของตนเองเป็นเครื่องกำหนด ทำให้สามารถปฏิบัติได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ พอเริ่มลงมือปฏิบัติก็ได้รับประโยชน์ทันที จิตใจได้ผ่อนคลาย ระวังอกุศลกรรมทั้งหลาย ไม่กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ กลับเกื้อกูล เนื่องจากช่วยให้ร่างกายได้พักผ่อน ปรักการหายใจให้ละเอียดปราณีตลงเรื่อย ๆ เกิดความสดชื่น ทั้งยังเป็นกรรมฐานข้อ 1 ใน 12 อย่างที่สามารถให้สำเร็จผลในด้านสมณะได้จนถึงขั้น จตุตตฌาน และส่งผลให้ถึงนิโรธสมาบัติได้ เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญมาก

วิธีเจริญอาณาปานสติสมาธิ ตามแนวพุทธพจน์

มีลำดับ 16 ขั้นตอนด้วยกันได้แก่ (สุจิตรา ธรรม์, 2539 : 124-132)

- (1) เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว
เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่าหายใจเข้ายาว
- (2) เมื่อหายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจออกสั้น
เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจเข้าสั้น
- (15) สำเนียงกว่า จักเป็นผู้ตามพิจารณาความดับกิเลส หายใจออก
สำเนียงกว่า จักเป็นผู้ตามพิจารณาความดับกิเลส หายใจเข้า
- (16) สำเนียงกว่า จักเป็นผู้ตามพิจารณาความสละคืนกิเลส หายใจออก
สำเนียงกว่า จักเป็นผู้ตามพิจารณาความสละคืนกิเลส หายใจเข้า เป็นต้น

อาณาปานสติครบถ้วนกระบวนการอย่างนี้ อรรถกถาเรียก โสฬสวัตถุอาณาปานสติกรรมฐาน แยกออกเป็น 4 หมวด ๆ ละ 4 ข้อ ผู้เริ่มต้นพึงปฏิบัติเฉพาะหมวดแรก คือ 4 ข้อแรกเท่านั้น ส่วนที่เหลืออีก 3 หมวด (คือ ตั้งแต่ข้อ 5 ถึงข้อ 16) ปฏิบัติได้ต่อเมื่อบรรลุฌานแล้ว ตัวอย่างวิธีเจริญอาณาปานสติ เฉพาะหมวดแรกของผู้ปฏิบัติเริ่มต้น มีขั้นตอน 2 ขั้น คือ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 863-867)

1) ขั้นเตรียมการ ขั้นนี้มีเรื่องที่จะต้องเอาใจใส่อยู่ 2 เรื่อง คือ สถานที่และทำนอง สำหรับสถานที่นั้น ถ้าจะปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรหาสถานที่สงบเงียบ ไม่ให้มีเสียงและอารมณ์อื่นรบกวน เพื่อให้บรรยากาศแวดล้อมช่วยเกื้อกูลแก่การปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้เริ่มฝึก แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นก็ปรับเปลี่ยนได้

ส่วนท่านั่ง หลักการอยู่ที่ว่าอิริยาบถใดก็ตามที่ทำให้ร่างกายอยู่ในภาวะผ่อนคลายสบายที่สุด แม้ปฏิบัติอยู่นาน ๆ ก็ไม่เมื่อยล้าและทั้งช่วยให้การหายใจคล่องสะดวก ก็ใช้อิริยาบถนั้น การณ์ปรากฏว่าอิริยาบถได้พิสูจน์กันมานาน พบว่าได้ผลดีที่สุดตามหลักการก็คืออิริยาบถนั่งในท่าที่เรียกกันว่า ชัดสมาธิ ตั้งกายตรง คือให้ร่างกายท่อนบนตั้งตรงกระดูกสันหลัง 18 ข้อ มีปลายจดกัน ท่านว่าการนั่งอย่างนี้ หนังเนื้อและเอ็นไม่ขัด ลมหายใจก็เดินสะดวก เป็นท่านั่งที่มั่นคง เมื่อเข้าที่ดีแล้ว จะมีคุณภาพอย่างยิ่ง ภายจะเบาไม่รู้สึกเป็นภาระ นั่งอยู่ได้นานโดยไม่มีทุกข์เวทຍารบกวน ช่วยให้จิตเป็นสมาธิง่ายขึ้น

2) **ขั้นปฏิบัติ คือลงมือกำหนดลมหายใจ** พระอรรถกถาจารย์ได้เสนอวิธีการเพิ่มเติม เช่น การนับ เป็นต้น เข้ามาเสริมการปฏิบัติตามพุทฺทพจนที่ยกมาแสดงข้างต้นแล้ว ด้วยมีความที่ควรทราบดังนี้

การนับ เริ่มแรกในการกำหนดลมหายใจออกเข้ายาวสั้นนั้น ท่านว่าให้นับไปด้วย เพราะการนับจะช่วยตรึงจิตได้ดี การนับแบ่งเป็น 2 ตอน หรือ 2 ช่วง คือช่วงแรกท่านให้นับซ้ำ ๆ การนับมีเคล็ดหรือกลวิธีว่า อย่างนับต่ำกว่า 5 แต่อย่าให้เกิน 10 และให้เลขเรียงตามลำดับ อย่างนับข้ามไป (ถ้าต่ำกว่า 5 จิตจะดิ้นรนในโอกาสอันแคบ ถ้าเกิน 10 จิตจะไปพะวงที่การนับแทนที่จะจับอยู่กับกรรมฐาน คือ ลมหายใจ ถ้านับขาด ๆ ข้าม ๆ จิตจะหวั่นไหวไป) ให้นับที่ลมหายใจเข้าออกอย่างสบาย ๆ เป็นคู่ ๆ คือลมออกว่า 1 ลมเข้าว่า 1 ลมออกว่า 2 ลมเข้าว่า 2 อย่างนี้เรื่อยไปจนถึง 5, 5 แล้วตั้งต้นนับ 1, 1 ถึง 6, 6 แล้วตั้งต้นนับใหม่ เพิ่มทีละคู่ไปจนครบ 10 คู่ แล้วกลับย้อนที่ 5 คู่ใหม่ จนถึง 10 คู่ อย่างนั้นเรื่อยไป พอจะเขียนให้ดูได้ดังนี้

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5 6,6

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5 6,6 7,7

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5 6,6 7,7 8,8

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5 6,6 7,7 8,8 9,9

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5 6,6 7,7 8,8 9,9 10,10

1,1 2,2 3,3 4,4 5,5

ช่วงที่สองท่านให้นับเร็ว กล่าวคือ เมื่อลมหายใจเข้าออกปรากฏแก่ใจชัดเจนดีแล้ว (จิตอยู่กับลมหายใจ โดยลมหายใจช่วยตรึงไว้ได้ ไม่ส่ายฟุ้งไปภายนอก) ก็ให้เลิกนับซ้ำอย่างข้างต้นนั้นเสีย เปลี่ยนเป็นนับเร็ว คราวนี้ไม่ต้องคำนึงถึงลมเข้าในหรือออกนอก กำหนดแต่ลมที่มาถึงช่องจมูก นับเร็ว ๆ มาก 1 ถึง 5 แล้วขึ้นใหม่ 1 ถึง 6 เพิ่มทีละหนึ่งเรื่อยไปจน 1 ถึง 10 แล้วเริ่ม 1

ถึง 5 โหม่อีก จิตจะแน่วแน่ด้วยกำลัง การนับเหมือนเรือตั้งลำแน่วแน่ในกระแสน้ำเชี่ยวด้วยอาศัยถ่อ เมื่อนับเร็ว ๆ อย่างนั้นเรื่อยไป ไม่ต้องกำหนดว่าลมเข้าในออกนอก เอาสติกำหนด ณ จุดที่ลมกระทบ คือที่ปลายจมูก หรือริมฝีปากบน (แห่งใดแห่งหนึ่งแล้วแต่ที่ใครรู้สึกชัดๆ) เท่านั้น

กำหนดนับอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าเมื่อใดแม้ไม่นับแล้ว สติก็ยังตั้งแน่วอยู่ได้ในอารมณ์ คือลมหายใจเข้าออกนั้น (วัตถุประสงค์ของการนับก็เพื่อให้สติตั้งแน่วอยู่ได้ในอารมณ์ ตัดความคิดฟุ้งซ่านไปภายนอกได้นั่นเอง)

การติดตาม เมื่อสติอยู่ที่แล้ว คือจิตอยู่กับลมหายใจ โดยไม่ต้องนับแล้วก็หยุดนับเสีย แล้วใช้สติติดตามลมหายใจไม่ให้ขาดระยะ วิธีติดตามที่ถูกต้องคือ ใช้สติตามลมอยู่ตรงจุดที่ลมกระทบ (ปลายจมูกหรือริมฝีปากบน) นั้นแหละ ผู้ปฏิบัติก็เหมือนกัน เมื่อตั้งสติไว้ที่จุดลมกระทบ ไม่สายใจไปตามลมที่มาหรือไป ก็รู้ตระหนักถึงลมทั้งที่มาและไปนั้นได้ และโดยวิธีนี้การปฏิบัติจึงจะสำเร็จ

ในระยะนี้ สำหรับผู้ปฏิบัติบางท่าน นิमितจะเกิดและสำเร็จเป็นอัปนาสมาธิโดยเร็ว แต่บางท่านจะค่อยเป็นค่อยไป คือ ตั้งแต่ใช้วิธีนับมา ลมหายใจจะละเอียดยิ่งขึ้น ๆ ร่างกายผ่อนคลายสงบเต็มที่ ทั้งกายและใจรู้สึกเบาเหมือนดังตัวลอยอยู่ในอากาศ เมื่อลมหายใจที่หยาบหมดไปแล้ว จิตของผู้ปฏิบัติจะยังมีนิमितแห่งลมที่ละเอียดกว่านั้นอยู่ในใจต่อ ๆ ไปอีก สำหรับกรรมฐานนี้ ยิ่งเจริญไปลมหายใจยิ่งละเอียดขึ้น ๆ จนไม่รู้สึกละเลย ทำให้ไม่มีอารมณ์สำหรับกำหนดเมื่อปรากฏอย่างนี้เกิดขึ้น ท่านแนะนำว่าอย่าเสียใจ อย่าลุกเลิกไปเสีย พึงเอาลมกลับมาใหม่ วิธีเอาลมคืนมาก็ไม่ยาก ไม่ต้องตามหาที่ไหน เพียงตั้งจิตไว้ ณ จุดที่ลมกระทบตามปกตินั่นเอง มนสิการคือกำหนดนึกถึงว่าลมหายใจกระทบที่ตรงนี้ ไม่ช้าลมก็จะปรากฏแล้วกำหนดอารมณ์กรรมฐานนั้นต่อเรื่อยไป ไม่นานนิमितก็จะปรากฏ

นิमितนั้นปรากฏแก่ผู้ปฏิบัติไม่เหมือนกัน บ้างก็รู้สึกเหมือนปุยนุ่นบ้าง เหมือนปุ๋ยฝ้ายบ้าง บ้างว่าเหมือนสายลม บางท่านปรากฏเหมือนดวงดาวหรือเหมือนเม็ดมณีบ้าง ไข่มุกบ้าง เม็ดฝ้าย พวงดอกไม้บ้าง เปลวควันบ้าง ชายใยแมงมุมบ้าง แผ่นเมฆบ้าง ดอกบัวบ้าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะนิमितนั้นเป็นของเกิดจากสัญญา และสัญญาของคนแต่ละคนก็ต่าง ๆ กันไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการฝึกอาณานาปานสติสมาธิ เป็นวิธีการเสริมอย่างหนึ่งในการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แต่จะไม่ใช้การนับเลขอย่างเต็มรูปแบบ จะใช้เพียงการกำหนดความรู้สึกลมหายใจเข้าออก โดยกล่าวบริกรรม "พุทโธ" ตามลมหายใจเข้าออกเท่านั้น เพื่อให้เกิดความสงบ ร่มเย็นและสดชื่น และแข็งแกร่งของจิตใจ สามารถที่จะอยู่หนึ่ง จดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นเวลานาน ๆ จิตแน่วแน่มุ่งตั้งได้ จะสามารถนำไปใช้กับงานและ

ชีวิตประจำวันได้ เป็นการเสริมวิธีเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4) ประเภทของความรู้ตามแนวพุทธธรรมจำแนกโดยกิจกรรม และ ผลงานของมนุษย์

ความรู้ตามแนวพุทธธรรม จำแนกได้หลาย ๆ ประเภท ตามที่ท่านธรรมปิฎก (2538 : 42-54) ได้กล่าวถึงไว้ มี 4 ประเภทคือ

(1) จำแนกโดยสภาวะ หรือโดยธรรมชาติของความรู้ ความรู้ที่จำแนกตามสภาวะของขันธ ได้แก่ สัจญา วิญญาณ และปัญญา

(2) จำแนกโดยทางรับรู้ การจำแนกประเภทนี้ถือว่าความรู้ประเภทเกิดจากผัสสะ อาศัยการรับรู้โดยผ่านอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

(3) จำแนกโดยพัฒนาการทางปัญญา (ภายในบุคคล) ความรู้ประเภทเน้นสิ่งที่ควรฝึกปรือ อยู่ในขอบเขตของการฝึกอบรม ได้แก่ สัจญา ทิฏฐิ ญาณ

สำหรับประเภทของความรู้ตามแนวพุทธธรรมประเภทที่ 4 คือ จำแนกโดยกิจกรรมและผลงานของมนุษย์ เป็นประเภทของความรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ เนื่องจากเป็นความรู้ที่เนื่องด้วยปฏิบัติทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(4) จำแนกโดยกิจกรรมและผลงานของมนุษย์ เป็นความรู้ที่จัดโดยกิจกรรมและผลงานของมนุษย์ คือ ความรู้ที่เนื่องด้วยปฏิบัติการทางสังคม เช่น การสื่อสาร ถ่ายทอด แสวงหา เอื้ออ้ำง เป็นต้น เป็นมรดกตกทอดกันมา เป็นสมบัติของมนุษย์ จำแนกได้ 3 อย่างคือ

ก. สุตะ หรือ สุตติ ความรู้ที่ได้สดับ เล่าเรียน ถ่ายทอดกันมา ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญมาก เมื่อมองในแง่พัฒนาการทางปัญญาจัดเป็นปรโตโมสะ และเป็นปรโตโมสะที่ดี โดยฐานเป็นปัจฉัยแห่งสัมมาทิฏฐิ การเรียนการสอน ข่าวสาร และตำนานทั้งหลายเป็นสุตะ แม้พระสูตรทั้งหลายในพระไตรปิฎกก็เป็นสุตะ

ความรู้อีกอย่างที่จัดเป็นสุตะ คือ ความรู้ที่ได้รับการเปิดเผยจากองค์บรมเทพ เช่น พรหมณ์ ถือว่า พระเวทเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากพระพรหม ซึ่งในทางพุทธถือว่ามีความทางปัญญาไม่แตกต่างกัน จึงจัดเป็นสุตะ

ข. ทิฏฐิ ความเห็น ลัทธิ ความเชื่อต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ที่ได้ลงข้อสรุปให้แก่ตนอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบด้วยความยึดถือ ผูกพันกับตัวตน ในเมื่อความยึดถือนั้นขยายมาเผยแพร่แก่ผู้อื่นทำให้ผู้อื่นมีความคล้อยตาม ยึดถือจนจัดตั้งเป็นสำนักได้

ค. ญาณ ความรู้ ความหยั่งรู้ ความรู้บริสุทธิ์ ความรู้ตรงตามสภาวะ หรือปัญญาที่ทำงานออกผลเป็นเรื่อง ๆ ญาณเป็นความรู้ระดับสุดยอดของปัญญา มนุษย์ และเป็นผลสำเร็จสำคัญของมนุษย์ เป็นส่วนผลักดันสำคัญให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในอารยธรรมของมนุษยชาติ ญาณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ โภธิญาณ หรือญาณที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบรรลุ ที่เรียกว่า "ตรัสรู้" ทำให้มีพระบรมพุทธานุภาพเกิดขึ้นมาเป็นพุทธประทีปของโลก

5) ความรู้ทางพุทธธรรมในเรื่องกรรม

กรรม หมายถึง การกระทำอันมีเจตนาหรือกิจที่ทำได้ด้วยเจตนา ซึ่งมี 3 ทางด้วยกัน คือ การกระทำทางกาย (กายกรรม) การกระทำทางวาจา (วจีกรรม) และการกระทำทางใจ (มโนกรรม) มนุษย์เราทำกรรมตลอดเวลา ถ้าการกระทำนั้นมีเจตนาไปในทางเบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ก็เรียกว่าเป็น กรรมชั่วหรืออกุศลกรรม (พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย, 2520 : 110-112) เช่น

ทางกาย : ฆ่า ช่างชิงของที่เขาไม่ให้ ประพฤติผิดในกาม

ทางวาจา : โกหก หลอกลวง ส่อเสียด ยุแหย่ หยาบคาย เพ้อเจ้อ

ทางใจ : เห็นผิด คิดอยากแต่จะได้ จะสนองความต้องการของตน

มุ่งร้าย พยาบาท

แต่ถ้าการกระทำนั้นมีเจตนาไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่คิดเบียดเบียนใคร ก็เรียกว่าเป็น "กรรมดี" หรือกุศลกรรม เช่น

ทางกาย : อนุเคราะห์ เกื้อกูลผู้อื่น เลี้ยงชีพในทางชอบ รู้จักควบคุมตนเองในเรื่องกาม

ทางวาจา : พูดจริง อ่อนหวาน สมนามสัจคดี มีประโยชน์ พูดมีหลักฐาน และถูกกาลเทศะ

ทางใจ : มีเมตตา คิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คิดอย่างมีธรรมะ

การกระทำทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็กรรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม เมื่อทำลงไปแล้วย่อมก่อให้เกิดผลตามมาทุกครั้ง ทุกทีไป อาจช้าหรือเร็ว เห็นง่ายหรือเห็นยากต่างกัน แต่ไม่มีทางที่ทำอะไรลงไปแล้วจะสูญไปเฉย ๆ โดยไม่มีผลตามมา ถ้าเรารดน้ำให้เมล็ดพืชสักชั้นหนึ่ง ผลก็

จะก่อตัวค่อนข้างนานกว่าเราจะสังเกตเห็นได้ และต้องหมั่นทำกรรมนั้นอย่างอดสาหัส คือหมั่นรดน้ำทุกวันจนได้กำหนด ต้นไม้ก็จะออกรากไหลต้นออกมาให้เห็น

ผลของกรรมดีและกรรมชั่วก็เป็นเช่นเดียวกัน คือให้ผลทันทีที่ทำ ส่วนการจะมองเห็นชัดหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้มอง และระยะเวลาที่ผลนั้นก่อตัว ถ้าเข้าใจได้ว่า ผลอันแท้จริงของการได้ทำดีก็คือ การได้ยกระดับจิตใจตนเองให้สูงขึ้น และผลอันแท้จริงของการกระทำชั่วก็คือ การหมักหมมจิตใจตนเองกับความชั่ว การทำลายปัญญาความเข้มแข็งของตนเอง และยังสร้างความอ่อนแอให้ฝังรากลึกลงไปจิตใจใจอย่างไม่รู้ตัว

6) ความรู้ทางพุทธธรรมในเรื่องสันโดษ

สันโดษ หมายถึง ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ สันโดษมิได้มีความหมายตามคำแปลเพียงเท่านั้น แต่สันโดษมีความหมายที่ลึกซึ้งแฝงอยู่ ประการแรกก็คือ "พอใจในสิ่งที่ตนมี เมื่อตนเองได้ทำอย่างเต็มความสามารถแล้วเท่านั้น" นั่นคือจะต้องเป็นผู้ที่พยายามสนใจ ใฝ่ใจในงานที่ทำนั้นอย่างเต็มที่ ตั้งหน้าตั้งตาทำอย่างดีที่สุด (พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย, 2520) ประการต่อมาก็คือ เมื่อทำงานอะไรก็แล้วแต่ ทุกคนต่างก็อยากได้รับความสำเร็จ แต่จะมีสักกี่คนที่เข้าใจความสำเร็จที่แท้จริง โดยมากคิดว่าอยู่ที่การบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของงานตามที่ตนเองตั้งไว้ แต่ ความสำเร็จที่แท้จริงอยู่ที่ การได้ทำอย่างเต็มความสามารถ ในวิถีทางที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย ความสำเร็จมีอยู่แล้ว เมื่อเราทำได้ ไม่ใช่ต้องไปหวังเอาเมื่อเรา "ทำได้" ประการสุดท้ายคือ สันโดษแล้วยังจะช่วยให้มีแรงทำงานสร้างสรรค์ต่อไป ไม่ใช่สันโดษแล้ว พอใจแล้ว ก็เลยเลิกทำงาน เลิกทำประโยชน์ อย่างนั้นไม่ใช่สันโดษ สันโดษที่แท้จริงเป็นความอิมใจในการได้ใช้ความสามารถของตน มีปิตักกับการทำตนอย่างดีที่สุด โดยไม่ยอมให้ผลของงานมาเป็นเครื่องบั่นทอนกำลังใจ

มนุษย์เราจึงควรจะรู้จักใช้ "สันโดษ" ในชีวิต ควบคู่ไปกับหลักธรรมที่ช่วยประคองให้อยู่ในความดีงาม

"ธรรมวินัยใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน เฉื่อยชา ธรรมวินัยนั้นไม่ใช่ของตถาคต" พุทธพจน์

จากการศึกษาหลักพุทธธรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการสอนตามแนวพุทธวิธี และกระบวนการศึกษา (ไตรสิกขา) มาเชื่อมโยงให้ถึงความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ดังแสดงในแผนภาพที่ 4



แผนภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามแนวพุทธวิธี กระบวนการพัฒนาและผลการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ตามหลักพุทธธรรม

2.5 แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

2.5.1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจินตภาพ (Imagery)

จินตภาพ (Imagery) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ได้รับความสนใจนำมาใช้เป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะในวงการกีฬา จากการให้สัมภาษณ์รายการกีฬาทางโทรทัศน์ของนักกรีฑาชื่อดังของโลก เมจิก จอห์นสัน เขากล่าวว่า การที่เขาได้รับชัยชนะและมีพลังในการวิ่งแข่งขันนั้น เพราะเขาใช้จินตภาพ คือขณะที่กำลังจะออกสตาร์ทวิ่ง เขาไม่ได้คิดว่าเขาเป็นเมจิกจอห์นสัน แต่คิดว่าตนเอง เป็นลูกธนูที่กำลังพุ่งสู่เป้า เพราะฉะนั้นหน้าที่ของลูกธนูมีประการเดียวก็คือพุ่งไปสู่เป้าหมายเท่านั้น แล้วเขาก็สร้างภาพลูกธนูพุ่งสู่เป้าขึ้นในใจก่อน แล้วจึงออกสตาร์ท มีนักการศึกษาทางด้านการศึกษาจำนวนมากที่ให้ความสนใจในเรื่องการฝึกจินตภาพ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 หรือ พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา (มงคล จำนงค์เนียร, 2535 : 14) สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้เห็นว่าจินตภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการเจริญสมาธิด้วยการภาวนา โดยเฉพาะจากแนวคิดของพระภิกษุชาวเวียดนาม ศาสนาพุทธนิกายเซน ที่ชื่อติช นัท ฮันห์ ซึ่งได้นำเสนอบทฝึกเพื่อการบำบัดและการเปลี่ยนแปลง (ดังจะได้กล่าวต่อไป) ในการศึกษาครั้งนี้จะได้นำบทฝึกของท่านติช นัท ฮันห์ บางบทมาใช้ประยุกต์ใช้เทียบเคียงกับการสร้างจินตภาพ ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดโดยสังเขปของจินตภาพ ดังต่อไปนี้

1) ความหมายของจินตภาพ

จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 232) ให้ความหมายของจินตภาพว่า คือภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือภาพที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น

ศิลปิน สุวรรณธาดา (2533) กล่าวว่า จินตภาพเป็นกุศโลบายการเรียนรู้ทักษะที่ช่วยทำให้การเรียนรู้ทักษะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการจำทักษะได้นานและสามารถนำไปใช้ตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในอนาคตได้ด้วย โดยทั่วไปแล้วจินตภาพ หมายถึงความสามารถในการสร้างภาพการเคลื่อนไหวในใจ ก่อนการแสดงทางทักษะจริง ถ้าภาพในใจที่สร้างขึ้นมีความแจ่มแจ้ง ชัดเจน และมีชีวิตชีวา ก็จะทำให้ความสามารถในการแสดงทักษะจริงสูงยิ่งขึ้น

ซิงเกอร์ (Singer, 1982 ; อ้างถึงในศิลปิน สุวรรณธาดา, 2533) กล่าวว่า การสร้างจินตภาพเป็นกระบวนการสร้างภาพเคลื่อนไหวในใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ต้องการ ปาเป้า (Dart Throwing) ผู้เรียนสร้างภาพในใจว่าลูกดอกกำลังลอยไปที่เป้า และสร้างภาพการปฏิบัติทักษะนั้นด้วยความรู้สึกหรือความคิด ถ้าการสร้างภาพในใจนั้นสามารถปฏิบัติได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนและมีชีวิตชีวา จะช่วยให้การแสดงทักษะจริงมี

ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ในขณะที่กำลังสร้างภาพในใจ ผู้เรียนอาจจะพูดกับตนเองได้อีกด้วย (Self-talk) เช่น นักกีฬากระโดดสูงสร้างภาพในใจว่าตนเองกำลังวิ่งเหยาะ ๆ ก้าว 1-2-3 พร้อมกับพูดกับตนเองว่า “กระโดด”

คอร์บิน (Corbin, 1972 อ้างถึงในมงคล จำนงค์เนียร, 2535 : 14) กล่าวถึงการสร้างจินตภาพว่า หมายถึง การฝึกที่ไม่เปิดเผยในขณะที่แสดงทักษะนั้น ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการแสดงทักษะทางกาย

โดยสรุป จินตภาพ หมายถึง ความสามารถในการสร้างภาพเคลื่อนไหวขึ้นในใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผู้กระทำการให้เกิดขึ้น โดยอาจใช้เทคนิคการพูดกำกับตนเองร่วมไปด้วย เพื่อฝึกทักษะก่อนการปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติจริงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จินตภาพ สามารถช่วยในการปรับปรุงการสื่อสารในสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน เช่น การแก้ปัญหาเรื่องการเตรียมตัวพูดหรือบรรยายในที่สาธารณะ หรือพูดคุยกันในเรื่องธุรกิจ โดยการฝึกซ้อมในใจก่อน การจินตภาพจะช่วยให้การพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ

ในทางการกีฬาได้นำจินตภาพมาใช้ฝึกในการเตรียมสภาพจิตใจในการแข่งขัน นักกีฬาส่วนมากที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว ส่วนมากใช้เทคนิคจินตภาพโดยการฝึกทุกวัน ซึ่งจะช่วยให้นักกีฬาพัฒนาด้านความรู้สึก เกิดความมั่นใจในผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมาย จินตภาพช่วยในการแสดงความสามารถทางทักษะและช่วยในการเคลื่อนไหว แต่การฝึกจินตภาพต้องใช้เวลานานพอสมควร และต้องฝึกให้มีทักษะจนชำนาญด้วย (สุกัญญา ลิ้มสุนันท์, 2543 : 18-19) จึงจะใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการฝึกจินตภาพจึงต้องมีการฝึกหัดจนสามารถสร้างภาพเคลื่อนไหวในใจได้ชัดเจน จึงนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับทักษะทางกายได้เป็นอย่างดี ดังที่แฮร์ริสและแฮร์ริส (Harris And Harris, 1984) ได้ศึกษาจากนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับโลก และตรงกับชีค (Shiekh, 1983) ที่พบว่า นิคคอส (Nichlaus) เป็นนักกอล์ฟที่ใช้การสร้างจินตภาพในการตีกอล์ฟ 50% โดยการสร้างภาพเคลื่อนไหวของการสวิงไม้ที่ถูกต้อง ระยะทางของลูกระหว่างเป้าหมายกับจุดยืนตีลูก และสร้างภาพในใจซ้ำหลายครั้งจนภาพชัดเจนจึงปฏิบัติจริง ส่วนอีก 50% มาจากการสวิงไม้ 10% และทำเตรียมพร้อม 40%

สำหรับประสิทธิภาพของการฝึกหัดในใจนั้น ริชาร์ดสัน (Richardson, 1967) อธิบายว่า ขณะบุคคลอยู่ในกระบวนการหรือปฏิบัติการฝึกหัดในใจจะมีการกระตุ้นให้กล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ฝึกทางกายในขณะนั้นตื่นตัวอยู่เสมอแต่ไม่มีการเคลื่อนไหวทางกาย ดังนั้นผู้ที่

ฝึกหัดในใจจึงแสดงทักษะได้ดีขึ้น เนื่องจากได้ทบทวนการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อโดยไม่ต้องใช้พลังงานในร่างกาย และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตลอดเวลา

การฝึกหัดในใจสามารถนำไปใช้ได้ 3 ลักษณะ คือ

(1) นำไปใช้กับผู้เรียนที่เริ่มฝึกหัด เพื่อพัฒนาความสามารถไปตามความคาดหวังของผู้เรียน

(2) นำไปใช้กับผู้เรียนที่มีทักษะดี เพื่อเสริมให้การแสดงความสามารถมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

(3) นำไปกระตุ้นการปฏิบัติทางกายให้มีระดับความสามารถเท่าเดิม หรือพยายามให้ดีขึ้นแต่ไม่ให้น้อยลงกว่าเดิม (Richardson, 1967)

อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของการฝึกหัดในใจ มีตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการนำไปเพิ่มความสามารถทางกายซึ่งประกอบด้วยภูมิหลังของผู้เรียน (Subject's backgrounds) ธรรมชาติของทักษะ (Nature of task) และประเภทของโปรแกรมของการฝึกในใจ (Mental practice program) ผลจากการศึกษาพบว่า

((1) บุคคลที่มีประสบการณ์สูงหรือนักกีฬาอาชีพ สามารถนำการฝึกหัดในใจไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดีกว่าผู้เริ่มฝึกหัดใหม่ ซึ่งประสบความสำเร็จจากการฝึกทางกายมากกว่า

(2) การนำการฝึกหัดในใจไปใช้ฝึกกับทักษะการเคลื่อนไหวอย่างง่าย จะฝึกได้ง่ายกว่าทักษะที่ซับซ้อน แต่สำหรับผู้เรียนที่มีประสบการณ์ในทักษะที่ซับซ้อน กระบวนการฝึกหัดในใจจะช่วยให้พัฒนาความสามารถในการแสดงออกได้ดีขึ้น

(3) การจัดให้มีช่วงเวลาฝึกหัดในใจหลังการฝึกทางกายเป็นช่วง ๆ นั้น จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแสดงทักษะได้ดีขึ้น (Suinn ; quoted in Shiekh, 1983)

นอกจากนี้ ซูอินน์ (Suinn, 1976 ; quoted in Shiekh, 1983) ได้ใช้คำว่า การทบทวนทักษะด้วยภาพในใจ (Visual motor behavior rehearsal) แทนคำว่า การฝึกทางใจ และจินตภาพ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในใจโดยไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวทางกายเหมือนกันแต่ต่างกันที่เวลาในการปฏิบัติคือ การฝึกทางใจใช้เวลาส่วนใหญ่หรือเวลาทั้งหมดปฏิบัติหลังจากเรียนรู้ทักษะนั้นแล้ว แต่การจินตภาพใช้เวลาปฏิบัติก่อนการแสดงทักษะจริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การสร้างจินตภาพเป็นทักษะการเรียนรู้ทางจิต และถ้านำไปปฏิบัติจะเกิดประโยชน์ต่อการแสดงความสามารถทางกายได้หลายรูปแบบ

2) วิธีการฝึกจินตภาพแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

(1) การฝึกจินตภาพภายนอก คือ การสร้างภาพการแสดงทักษะของบุคคลอื่นในใจก่อนการแสดงทักษะจริง อาจเป็นการเคลื่อนไหวของครูผู้สาธิตหรือนักกีฬาที่มีความสามารถสูง วิธีการฝึกนี้เหมาะสมสำหรับผู้หัดใหม่ที่ยังไม่รู้วิธีการแสดงทักษะที่ถูกต้อง

(2) การฝึกจินตภาพภายใน คือ การสร้างภาพการเคลื่อนไหวของตนเองในใจก่อนการแสดงทักษะจริง และให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวกับเคลื่อนไหวในขณะเดียวกันด้วยวิธีนี้เหมาะสำหรับนักกีฬาที่มีทักษะสูง รู้การแสดงทักษะที่ถูกต้องและให้ผลดีกว่าวิธีแรก เพราะเป็นการทำให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวเกิดขึ้นควบคู่กับการสร้างจินตภาพ (ศิลปชัย สุวรรณธาดา, 2533)

3) ขั้นตอนการฝึกจินตภาพ

การฝึกจินตภาพ ผู้เรียนจะต้องสร้างภาพในใจของทักษะนั้นโดยเริ่มจากส่วนสุดท้ายหรือจุดหมายของทักษะก่อน แล้วย้อนกลับไปสู่ส่วนเริ่มต้น และมีความรู้สึกที่ว่าส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวตามไปด้วย ต่อจากนั้นจึงลงมือแสดงทักษะจริง การสร้างภาพในใจอาจทำได้ขณะหลับตาหรือลืมตา ในการฝึกตอนแรกควรหลับตาเพราะทำให้มีสมาธิมากขึ้น เมื่อสามารถสร้างภาพในใจได้ชัดเจนแล้วผู้เรียนจึงฝึกสร้างภาพในใจขณะลืมตา เช่น การสร้างจินตภาพการปาเป้า มีขั้นตอนดังนี้ (ศิลปชัย สุวรรณธาดา, 2533)

- (1) สร้างภาพในใจของลูกดอก
- (2) สร้างภาพในใจของเป้าหมาย
- (3) สร้างภาพในใจของลูกดอกอยู่กลางเป้าหมาย
- (4) สร้างภาพในใจของการลอยของลูกดอกกลับมาหาตนเอง
- (5) สร้างภาพในใจของตนเองกำลังขว้างลูกดอก และมีความรู้สึกในขณะเดียวกัน

- (6) ปฏิบัติตั้งแต่ข้อ 1-5 จำนวน 5 ครั้ง

4) งานวิจัยเกี่ยวกับจินตภาพทั้งในและต่างประเทศ งานวิจัยในประเทศ

วิโรจน์ เชนห์ตถการกิจ (2529) ศึกษาผลการฝึกกลยุทธ์จินตภาพที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะของการนำไปใช้ในโอกาสอื่นที่สัมพันธ์กัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชายมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้เครื่องมือวัดตำแหน่งการเคลื่อนไหวที่เป็น

เส้นโค้ง และฝึกตามโปรแกรมคือกลุ่มควบคุมฝึกทักษะอย่างเดียว ส่วนกลุ่มทดลองฝึกทักษะควบคู่กับการฝึกภาคโลบายจินตภาพ ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการที่สูงขึ้นอย่างนัยที่ระดับ .05 และทั้งสองกลุ่มที่พัฒนาการของระดับความสามารถนำไปใช้ในโอกาสอื่นที่สัมพันธ์กันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กลุ่มทดลองมีระดับความสามารถของการนำไปใช้ในโอกาสอื่นที่สัมพันธ์กันสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อัจฉริพร พงษ์สุพรรณ (2533) ศึกษาผลของการฝึกหัดในใจ ภายหลังจากการฝึกเสิร์ฟที่มีต่อความแม่นยำในการเสิร์ฟเทนนิส กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครจำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กำหนดให้เป็นกลุ่มควบคุม คือ ฝึกเสิร์ฟอย่างเดียว 30 นาที และกลุ่มทดลองฝึกทักษะการเสิร์ฟตามโปรแกรมและฝึกหัดในใจ 10 นาที ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน และใช้แบบทดสอบวัดความสัมฤทธิ์ผลในการเล่นเทนนิสของเฮวิท์เป็นเครื่องมือวัดผลการวิจัยพบว่า ความแม่นยำในการเสิร์ฟเทนนิสของกลุ่มฝึกหัดในใจ ภายหลังจากการเสิร์ฟ มีความแตกต่างกันระหว่างการทดลองทั้งหมดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และความแม่นยำในการเสิร์ฟเทนนิสของกลุ่มฝึกหัดในใจภายหลังจากการฝึกเสิร์ฟ ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกเสิร์ฟเพียงอย่างเดียว หลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 2 แต่ภายหลังจากการฝึกเสิร์ฟสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 6 ความแม่นยำในการเสิร์ฟของกลุ่มฝึกหัดในใจมีความแม่นยำสูงขึ้น

มงคล จำนงค์เนียร (2535) ทำการศึกษาเรื่องผลของการฝึกสมาธิ และจินตภาพที่มีต่อความสามารถในการยกน้ำหนัก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชาย วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เรียนวิชายกน้ำหนัก 2 ปีการศึกษา 2535 จำนวน 45 คน ได้รับการชั่งน้ำหนักตัวและทดสอบความสามารถโดยใช้ท่าคลีนแอนด์เจอร์ค โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ฝึกยกน้ำหนักอย่างเดียว 50 นาที กลุ่มที่ 2 ฝึกสมาธิ 15 นาที คู่กับการฝึกยกน้ำหนัก 50 นาที และกลุ่มที่ 3 ฝึกจินตภาพ 15 นาที ควบคู่กับการฝึกยกน้ำหนัก 50 นาที ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ทุกกลุ่มได้รับการทดสอบความสามารถในการยกน้ำหนักภายหลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 3, 6 และ 8 นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ วิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียว และเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของตุกี ผลการวิจัยพบว่า

1. ภายหลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ทั้ง 3 กลุ่มมีความสามารถยกน้ำหนักท่าคลีนแอนด์เจอร์คสูงกว่าความสามารถก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ภายหลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มฝึกสมาธิควบคู่กับการฝึกยกน้ำหนัก แสดงความสามารถในการยกน้ำหนักได้ดีกว่ากลุ่มยกน้ำหนักเพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม หลังสัปดาห์ที่ 3 และ 6

บุญเลิศ ไจทน (2536) ทำการศึกษาผลของการฝึกจินตภาพที่มีต่อการแสดงความสามารถในการว่ายน้ำระยะสั้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชายวิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ชั้นปีที่ 1 ที่ผ่านการเรียนเทคนิคและทักษะว่ายน้ำ 1 จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้เข้ารับการทดสอบทุกคนได้รับการทดสอบ (Pre-test) การว่ายน้ำท่าคว่ำ ระยะทาง 50 เมตร นำเวลาจากการทดสอบครั้งแรกมาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยวิธีการเรียงสลับ คือกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุมให้ฝึกว่ายน้ำ 60 นาที เพียงอย่างเดียว กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกจินตภาพ 15 นาที ควบคู่กับการฝึกว่ายน้ำ 60 นาที ใช้เวลาในการฝึก 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ทดสอบความสามารถในการว่ายน้ำ ระยะทาง 50 เมตร พร้อมทั้งให้กลุ่มทดลองตอบแบบประเมินผลการใช้จินตภาพ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ้ และวิเคราะห์อัตราการลดลงของเวลาทดสอบเป็นร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองว่ายน้ำท่าคว่ำทำได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยศวิน ปราชญ์นคร (2537) ได้ทำการศึกษาการเปรียบเทียบผลของการตั้งเป้าหมาย และการสร้างจินตภาพที่มีผลต่อการยิงประตูโทษบาสเกตบอล โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการยิงประตูโทษทดสอบนักเรียนชายอายุระหว่าง 13-15 ปี ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จำนวน 45 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน ด้วยวิธีแผนแบบสุ่มในบล็อก (Randomized blocks design) คือ กลุ่มยิงประตูโทษควบคู่กับการตั้งเป้าหมาย กลุ่มยิงประตูโทษควบคู่กับการสร้างจินตภาพ และกลุ่มยิงประตูโทษเพียงอย่างเดียว ทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ทุกกลุ่มได้รับทดสอบความสามารถในการยิงประตูโทษก่อนฝึกและหลังฝึก ภายหลังจากสัปดาห์ที่ 2, 4, 6 และ 8 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวชนิดวัดซ้ำ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภายหลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 6 และ 8 กลุ่มยิงประตูโทษบาดเจ็บลดลงควบคู่กับการสร้างจินตภาพมีความสามารถในการยิงประตูโทษบาดเจ็บลดลงสูงกว่าความสามารถก่อนฝึก และสัปดาห์ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการยิงประตูโทษบาดเจ็บของทั้ง 3 กลุ่มภายหลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่หลังจากการฝึกสัปดาห์ที่ 4 ความสามารถในการยิงประตูโทษบาดเจ็บของกลุ่มยิงประตูโทษควบคู่กับการสร้างจินตภาพสูงกว่ากลุ่มยิงประตูโทษเพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนในสัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มยิงประตูโทษควบคู่กับการสร้างภาพมีความสามารถสูงกว่าอีก 2 กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปัญญา ลิ้มสุนันท์ (2543) ศึกษาผลของการฝึกจินตภาพที่มีต่อความสามารถในการเสิร์ฟลูกสั้นและลูกยาวในกีฬาวอลเลย์บอลในกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ปีการศึกษา 2543 จำนวน 60 คน ทำการทดสอบทักษะก่อนการทดลอง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 6 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน กลุ่มที่ 1 ฝึกการเสิร์ฟลูกสั้นหน้ามือควบคู่กับการฝึกจินตภาพ กลุ่มที่ 2 ฝึกการเสิร์ฟลูกสั้นหลังมือควบคู่กับการฝึกจินตภาพ กลุ่มที่ 3 ฝึกการเสิร์ฟลูกยาวควบคู่กับการฝึกจินตภาพ และกลุ่มควบคุม 3 กลุ่ม เรียนวิชากีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยตามปกติ ให้กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ฝึกสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที รวม 8 สัปดาห์ ทำการทดสอบทักษะการเสิร์ฟลูกสั้นหน้ามือและหลังมือของเฟรนซี และแบบทดสอบการเสิร์ฟลูกยาวของสก็อตและฟอกซี นำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

1. การฝึกจินตภาพควบคู่กับการฝึกเสิร์ฟมีผลให้ความสามารถในการฝึกการเสิร์ฟลูกสั้นและลูกยาวในกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากก่อนการฝึก

2. กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม มีความสามารถในการเสิร์ฟลูกสั้นหน้ามือและหลังมือของเฟรนซี สูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้ง 3 กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

วริสเบอร์ก และแอนเชล (Wrisberg and Anshel, 1989) ได้ศึกษาผลการฝึกกลยุทธ์การรับรู้ที่มีต่อความสามารถในการยิงลูกโทษของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของเทคนิคการฝึก

ทางใจ โดยวิธีการผ่อนคลาย และการจินตภาพที่มีต่อการยิงลูกโทษบาสเกตบอล กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักกีฬาชายมีทักษะการยิงลูกโทษอย่างดี จำนวน 40 คน อายุระหว่าง 10.2-12.4 ปี ได้แบ่ง กลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) กลุ่มฝึกจินตภาพ 2) กลุ่มปรับระดับสิ่งเร้าด้วยการผ่อนคลาย 3) กลุ่มฝึกจินตภาพและปรับระดับสิ่งเร้าด้วยการผ่อนคลาย 4) กลุ่มฝึกทางกายอย่างเดียว ผล การทดลองพบว่า กลุ่มฝึกจินตภาพและปรับระดับสิ่งเร้าด้วยการผ่อนคลายมีประสิทธิภาพในการ ยิงลูกโทษได้ดีที่สุด

เวลเซอร์ลี (Weatherly Doris Carolyn, 1998) ศึกษาความแตกต่าง ของแต่ละบุคคลในด้านจินตภาพ การผ่อนคลาย และระบบควบคุมอัตโนมัติ โดยวัดจากชีพจร และอุณหภูมิที่นิ้ว ในระหว่างการทดลองนั้นพบว่า มีการลดลงของชีพจรแต่เพิ่มอุณหภูมิที่นิ้วไม่มี ความแตกต่างในทั้ง 3 กลุ่มทดลอง :

กลุ่มที่ 1 จินตภาพซึ่งจะได้รับคำแนะนำการผ่อนคลายด้วย

กลุ่มที่ 2 ผ่อนคลายอย่างเดียว

กลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุมนั่งเฉย ๆ

การศึกษานี้ใช้ Reliance on Visual Imagery scores วัดจินตภาพ และใช้ Mental Rotations Test-A and Objects Matrix test วัดความสามารถในการจินตภาพ เพื่อแบ่งกลุ่มจินตภาพสูง, กลาง, ต่ำ ผลการทดลองสนับสนุนว่ากลุ่มที่มีจินตภาพสูงสามารถ แสดงออกด้านความสามารถได้ดีกว่ากลุ่มที่มีจินตภาพต่ำ

รอลด์ อาร์และคณะ (Roure R. et all 1999) ได้ศึกษาการประเมิน สมรรถภาพด้วยการประเมินความสามารถของจินตภาพระหว่างการบันทึกเกี่ยวกับระบบประสาท ส่วนกลาง การฝึกรับลูกเสิร์ฟวอลเลย์บอลให้เป็นตัวอย่างในการทดลอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน อายุระหว่าง 20-32 ปี ซึ่งต้องผ่านการคัดเลือกเพื่อเข้าเป็นส่วนหนึ่งของทีม ประสิทธิภาพ ในการรับลูกเสิร์ฟจะถูกประเมินค่าจากความแม่นยำของการบรรลุจุดมุ่งหมายของทีม นำกลุ่ม ตัวอย่างมาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเท่า ๆ กัน คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มฝึกจินตภาพ ภายหลังจากการ ฝึกแล้วพบว่า ความสำเร็จของแต่ละคนมีพื้นฐานมาจากสมรรถภาพและระบบประสาทอัตโนมัติ ที่มีความสัมพันธ์กันกับการพัฒนาความสามารถด้าน จินตภาพ

จากผลการวิจัยข้างต้นทั้งในและต่างประเทศ จะเห็นว่าจินตภาพส่วนมากถูก นำไปใช้กับวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อให้ผู้ฝึกจินตภาพได้มีการทบทวนทักษะการเคลื่อนไหวและ แก้ไขข้อบกพร่องทั้งในด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขันจริง ช่วยให้การแสดงความสามารถของ ทักษะทางกายมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (สุกัญญา ลิ้มสุนันท์, 2543 : 34) จินตภาพจึงเป็นการฝึก

ทักษะทางจิต ทำให้จิตเข้มแข็งส่งผ่านไปยังความสามารถทางร่างกาย จึงเหมาะที่จะนำไปใช้ไม่เพียงแต่กับการฝึกนักกีฬาเท่านั้น ประยุกต์ใช้กับนักเรียนได้ด้วย งานวิจัยของต่างประเทศมีศึกษาในเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่ในประเทศไทยศึกษาในแง่ของการนำไปใช้ประโยชน์ในการกีฬาเกือบทั้งหมด และจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ในการสร้างจินตภาพนั้น จำเป็นต้องมีสมาธิและสติกำกับตลอดเวลา นอกจากนั้นต้องมีความตั้งใจที่แน่วแน่ มั่นคง และมีความเพียรพยายามด้วย

2.5.2 แนวคิดการฝึกปฏิบัติโดยใช้การเจริญภาวนาของ ดิซ นัท ฮันห์

ท่านดิซ นัท ฮันห์ เป็นพระภิกษุในพระบวรพุทธศาสนาเถรวาท เป็นชาวเวียดนาม มีผลงานที่มีคุณค่าและมีอิทธิพลทางความคิดต่อคนร่วมสมัย โดยเฉพาะผู้ที่กำลังแสวงหาทางเลือกของชีวิต ท่านดิซ นัท ฮันห์ มุ่งสอนให้มนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างประสานสอดคล้องระหว่างตัวเรากับผู้อื่น ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติและสรรพสิ่ง โดยมีศาสนาธรรมเป็นตัวนำให้เกิดปัญญาอย่างมีสติ รู้เท่าทันโลก (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2539 อ้างถึงในสุภาพร พงศ์พฤกษ์, 2544) ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ทั่วโลก เช่น ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ สันติภาพทุกย่างก้าว และเล่มที่ในงานวิจัยฉบับนี้จะประยุกต์ใช้ในการฝึกเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แท้ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต คือ วิธีแห่งบัวบาน : บทภาวนาเพื่อการบำบัดและการเปลี่ยนแปลงที่แปลจาก The Blooming of a Lotus : Guided Meditation Exercise for Healing & Transformation By THICH NHAT HANNH โดย สุภาพร พงศ์พฤกษ์ (2544)

ท่านดิซ นัท ฮันห์ มองว่า การภาวนาเป็นการทำสมาธิเพื่อการบำบัดและเปลี่ยนแปลงช่วยให้บุคคลมองตนเองและสิ่งรอบตัวอย่างลึกซึ้งขึ้น เพราะเมื่อกำลังภาวนาบุคคลจะใช้สมาธิและพลังแห่งสติที่จะงอกงามอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ หล่อเลี้ยงและช่วยให้เข้มแข็ง ท่านเปรียบผู้กำลังเจริญภาวนาสมาธิว่า เหมือนดอกบัวที่อยู่ในวิถีแห่งการผลิบาน หนังสือวิถีแห่งบัวบานนั้นมีบทฝึกที่ท่านคัดมาจากพระสูตรธรรมา (เซน) ทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน และได้มีการฝึกปฏิบัติอย่างได้ผลมาแล้ว มีแนวการปฏิบัติภาวนา 34 บท วัตถุประสงค์ของการเจริญภาวนาในหนังสือเล่มนี้มีอยู่หลากหลาย พอสรุปได้ว่า ต้องการให้รู้จักเข้าใจ และยอมรับตนเอง ผู้อื่น และโลกอย่างเป็นจริงตามธรรมชาติ รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งเบิกบานให้แก่จิตใจตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แท้ตามแนวทางพุทธศาสนา และในการภาวนานั้นจะต้องมีผู้นำ ผู้ที่จะนำการภาวนาได้ควรเป็นผู้มีประสบการณ์ ตระหนักรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในตนเอง มีความละเอียด

อ่อนต่อผู้เข้าร่วม และจะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล ผู้นำควรใช้เวลา 5-7 นาทีในการอธิบายบทฝึกปฏิบัติแต่ละบท

1) วิธีปฏิบัติ

บทฝึกปฏิบัติบทหนึ่งอาจปฏิบัติได้หลาย ๆ ครั้ง หลังจากการภาวนา ผู้นำควรพร้อมที่จะรับฟังปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับตัวผู้ปฏิบัติ ในบทต่าง ๆ ผู้ฝึกปฏิบัติจะต้องมีเวลามากพอที่จะจับสาระแต่ละขั้นตอนของการภาวนาได้ เช่น การหายใจเข้าตามด้วยการกำหนดภาพลักษณ์หนึ่ง หายใจออกกำหนดอีกภาพลักษณ์หนึ่ง เป็นต้น การใช้ภาพลักษณ์ในการภาวนานั้นช่วยให้ฝึกปฏิบัติได้ง่ายกว่าและเป็นประโยชน์กว่าการใช้ความคิดนามธรรม เริ่มต้นควรฝึกหายใจอย่างมีสติ หรืออานาปานสติสัก 2-3 นาทีก่อน เพื่อให้จิตสงบและเปิดตัวรับความเบิกบานของการภาวนา ควรทำอย่างน้อย 10-12 ครั้งเป็นอย่างน้อยต่อการภาวนา 1 บท เพื่อให้เขาได้เฟื่องพินิจอยู่กับตนเอง ผู้นำควรเชิญระฆัง (ตีระฆัง) เบา ๆ ก่อนจะฝึกปฏิบัติขั้นต่อไป และควรให้ผู้เข้าร่วมปฏิบัติฝึกกับบทภาวนานำภาวนา เพื่อในอนาคตจะได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้นำการภาวนาได้

2) การหายใจและการมองอย่างลึกซึ้ง

การฝึกหายใจอย่างมีสติเป็นการเปิดประตูสู่การหยุดยั้งและการมองอย่างลึกซึ้ง และเป็นวิธีเข้าสู่สมาธิ ในชีวิตปกติอาจไม่ต้องใช้การหายใจอย่างมีสติเพื่อฝึกการหยุดยั้ง แต่การหายใจอย่างมีสตินั้นปลอดภัยที่สุด มั่นใจได้อย่างที่สุด

ขณะที่ฝึกนั่งภาวนาต้องทำจิตใจให้ปลอดโปร่งโดยสิ้นเชิง กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายควรได้ผ่อนคลาย การยืดหยุ่นอย่างอ่อนโยนคือวิธีที่ดีที่สุดของการผ่อนคลาย กล้ามเนื้อ ทำนั่งจะต้องเหยียดกระดูกสันหลังให้ตรง ปล่อยวาง นั่งอย่างตื่น คือ ผ่อนคลายด้วยจิตที่ตื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องฝึกปฏิบัติ นั่นคือ จิตใจจะแน่วแน่และมีสติตลอดเวลา

3) ปฏิบัติที่ไม่พึงใจต่อการภาวนา

ผู้ฝึกปฏิบัติบางคนอาจจะคุ้นเคยกับการนั่งเสียบ ๆ ไม่ต้องการให้ใครมารบกวนภาวะที่ปลอดโปร่ง แต่ท่านดิช นัท ฮันท์เห็นว่า ถ้าพอใจเพียงแค่นั้น มิอาจไปถึงการเปลี่ยนแปลงส่วนลึกของจิตสำนึกได้ ท่านต้องการให้ผู้ฝึกปฏิบัติสามารถนำความเบิกบานและความเข้มแข็งมาสู่ชีวิตได้จากการเจริญภาวนา ในการฝึกภาวนาแบบมีผู้นำนี้ ผู้ฝึกจะมีโอกาสมองเข้าสู่จิตของตนอย่างลึกซึ้ง เมื่อผู้ฝึกปฏิบัติตามบทภาวนา จะสามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์ได้อย่างเข้าใจสาเหตุของทุกข์ และเป็นอิสระจากทุกข์นั้น การภาวนานี้มีมาแต่พุทธกาลแล้วในพระสูตรมัชฌิมนิกาย สัตตที 143 ได้บันทึกบทภาวนาที่พระสารีบุตรใช้ช่วยเหลือท่านอนากบิณฑกะเศรษฐีขณะใกล้สิ้นชีวิต จนเขาสามารถเปลี่ยนแปลงความกลัวตายได้ โดยสรุปก็

คือ การภาวนาโดยมีผู้นำนี้เป็นวัตรปฏิบัติในประเพณีของชาวพุทธมาแต่เริ่มแรก ไม่ใช่เรื่องใหม่แต่อย่างใด

4) ลมหายใจ ระฆัง การพูดทำอารมณ์ และกัญแจคำ

ผู้นำการภาวนาต้องปลุกเสียงระฆัง (ตีระฆังเบา ๆ) เพื่อดึงความสนใจแล้วปล่อยให้เวลาผ่านไป 5-6 นาที ก่อนพูดทำอารมณ์ เช่น จากบทฝึกปฏิบัติที่ 4

หายใจเข้า ฉันเห็นตัวเองเป็นดังดอกไม้

หายใจออก ฉันรู้สึกสดชื่น

หลังจากนั้นก็พูดกัญแจคำในสาระของประโยคที่ปฏิบัติคือ ดอกไม้/สดชื่น

เสียงระฆังเป็นสัญญาณในการปฏิบัติและละขั้นตอน หลังจากหายใจเข้า/ออก 5 10 15 หรือมากกว่านั้น ผู้นำการภาวนาจะเชิญเสียงระฆังอีก หยุดห้าทวินาที แล้วจึงกล่าวคำปฏิบัติต่อไปอีก 2 ประโยค

ในบทฝึกปฏิบัติหลาย ๆ บท การหายใจเป็นการนำมาซึ่งภาพลักษณ์ในตัวเอง ภาพลักษณ์นี้จะเชื่อมโยงกับลมหายใจ เช่น บทฝึกปฏิบัติที่ 4

หายใจเข้า ฉันเห็นตนเองเป็นดังขุนเขา

หายใจออก ฉันรู้สึกหนักแน่น

และในการฝึกนี้ ท่าน ดิษ นัท ฮันท์ ได้แนะนำให้ใช้ดนตรีประกอบเป็นครั้งคราว เพื่อช่วยผ่อนคลายและพร้อมที่จะเริ่มการสอนหรือเสวนา

5) บทฝึกปฏิบัติ

บทฝึกปฏิบัติโดยการเจริญภาวนาเพื่อการบำบัดและการเปลี่ยนแปลงตามวิถีแห่งบัวบาน มีบทฝึกปฏิบัติทั้งหมด 34 บท ผู้วิจัยขอนำเสนอเพียงบางบทดังต่อไปนี้

บทฝึกปฏิบัติที่ 1 ความเบิกบานของการภาวนาเพื่อหล่อเลี้ยงรักษา กัญแจคำ 2 ชุดคือ สงบ/ยิ้ม และขณะปัจจุบัน/เวลาประเสริฐสุด

บทฝึกปฏิบัติที่ 2 ความเบิกบานของการภาวนาเพื่อการหล่อเลี้ยงรักษา กัญแจคำ 9 ชุด คือ เข้า/ออก ลึก/ช้า ตระหนักถึงกาย/กายผ่อนคลาย สงบกาย/ดูแลกาย ยิ้มให้กับกาย/หยุดพักกาย ยิ้มให้กับกาย/ปลดปล่อยความตึงเครียด รู้สึกเบิกบาน/รู้สึกเป็นสุข อยู่กับปัจจุบัน/รื่นรมย์ และทำนงมันคง/รื่นรมย์

บทฝึกปฏิบัติที่ 16 มองให้ลึกซึ้ง บำบัด ญุญแจคำ 16 ชุด คือ ตระหนักถึงร่างกาย/ยิ้ม ประสบความเจ็บปวดทางกาย/ยิ้ม สำนึกความเจ็บปวดทางกาย/ความเจ็บปวดทางกายเท่านั้น ตระหนักถึงจิตใจ/ยิ้ม ประสบความเจ็บปวดของจิตใจ/ยิ้ม ประสบความกลัว/ยิ้ม ประสบความไม่มั่นคง/ยิ้ม ประสบความเศร้า/ยิ้ม ประสบความโกรธ/ยิ้ม ประสบความริษยา/ยิ้ม ประสบความยึดมั่นถือมั่น/ยิ้ม ประสบความเบิกบาน/ยิ้ม ความเบิกบานต่อเสรีภาพ/ยิ้ม ความเบิกบานต่อการปลดปล่อย/ยิ้ม ความเบิกบานต่อการลดละ/ยิ้ม และความรู้สึกอุเบกขา/ยิ้ม

บทฝึกปฏิบัติที่ 34 กราบคารวะ ด้วยคำกล่าวดังนี้

ด้วยหัวใจอันไม่แบ่งแยก

แต่ พุทธะ ธรรมะ สังฆะ

ซึ่งปรากฏในทิศทั้งสิบ

และในตัวข้าพเจ้าเองด้วยเช่นกัน

อันอยู่ในธรรมชาติทั้งหมด

สืบต่อตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ปัจจุบันกาลและอนาคตกาล

ขอทักกราบคารวะ ขอนบ้น้อม

ข้าพเจ้าขอยึดถือเป็นที่พึ่งอันสูงสุด

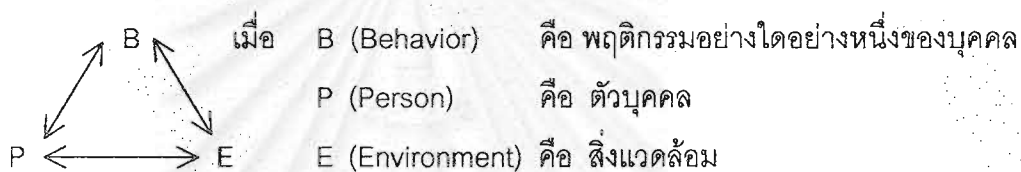
การเจริญภาวนา เพื่อการบำบัดและเปลี่ยนแปลงของ ดิข นัท ฮันท์ สามารถเทียบเคียงกับทฤษฎีจิตภาพได้เป็นอย่างดี ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เลือกใช้แบบฝึกการเจริญภาวนาเพื่อการบำบัดและเปลี่ยนแปลงของ ดิข นัท ฮันท์ โดยตรงตามรูปแบบที่ ดิข นัท ฮันท์ แสดงไว้เป็นตัวอย่างเป็นหนังสือ เนื่องจากเรื่องของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต) ยังไม่มีผู้ศึกษาหาแนวทางในการพัฒนามาก่อน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบในการทำสมาธิที่ไม่ยุ่งและซับซ้อนมากนัก และเป็นประโยชน์ที่ปฏิบัติก่อน คือ การฝึกการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท ร่วมกับการทำสมาธิแบบอากาปนสติพอให้จิตใจสงบผ่อนคลาย แต่ก็นำวิธีการเจริญภาวนาไปปรับใช้ร่วมกับการสร้างจิตภาพแห่งความสำเร็จที่เกื้อกูล

2.5.3 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura)

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เป็นนักจิตวิทยาและศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงชาวอเมริกัน เขาศึกษาวิจัยพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวทฤษฎีของสกินเนอร์ (Skinner)

มีผลงานพิมพ์เผยแพร่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก เช่น Social Learning Theory, A Social Learning Analysis, Social Foundation of Thought and Action ฯลฯ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราเป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักพุทธธรรมในเรื่องของปรโตโมสะที่ตี ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เนื่องจากเนื้อหาทฤษฎีเป็นประโยชน์และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในการวิจัยเรื่องนี้ สามารถเทียบเคียงได้ โดยกล่าวถึงในเรื่องเดียวกันและมุมมองใกล้เคียงกัน

แบนดูรา (Bandura, 1977 : 10) เชื่อว่าการเรียนรู้ (พฤติกรรม) เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรม (การเรียนรู้) สามารถอธิบายได้ดังนี้



แบนดูรา (Bandura, 1977) เชื่อว่า เด็กเกิดมามีพฤติกรรมเบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาเขาจะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยแบนดูราเห็นว่าพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ของบุคคลนั้นส่วนมากผ่านกระบวนการสังเกต ซึ่งเกิดได้ 2 ทาง คือ

1) การเรียนรู้จากผลกรรมตอบสนอง (Learning by Response Consequences)

บุคคลจะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผลการกระทำที่อาจเป็นบวกหรือลบ โดยเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน เขาจะเรียนรู้ว่าพฤติกรรมอะไรทำแล้วให้ผลทางบวก และพฤติกรรมอะไรให้ผลทางลบ การตอบสนองผลการกระทำนี้มีลักษณะ 3 รูปแบบ คือ 1) ในรูปแบบให้ข้อมูล 2) ในรูปแบบการจูงใจ และ 3) การเสริมแรงโดยตรง (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530 : 209-210)

2) การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ (Learning Through Modeling)

แบนดูรา (Bandura, 1977 : 22-50 ; Bandura, 1986 : 53-64) เรียกสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสังเกต (ที่ไม่ใช่ประสบการณ์ตรง) ว่า ตัวแบบ (model) ซึ่งผู้สังเกตจะอ้างอิงพฤติกรรมกระบวนการทางปัญญา การเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของตัวแบบ และพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรง จะทำให้ผู้สังเกตเกิดความคาดหวังการเสริมแรงเหมือนตัวแบบ

ตัวแบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (Schunk, 1991 อ้างถึงใน ปิยวรรณ พันธุ์มิ่งคล, 2542 : 5-6) คือ

(1) ตัวแบบที่มีชีวิต (live model) เป็นตัวแบบที่ปรากฏในบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตอื่น

(2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic model) เป็นตัวแบบที่เป็นตัวอักษร คำพูด หรือภาพ ที่แสดงออกมาในรูปของฟิล์ม โทรทัศน์หรือสิ่งอื่น ๆ

ตัวแบบทำหน้าที่ 3 ประการ ดังนี้

(1) การยับยั้งและการกระทำ (inhibition and disinhibition) พฤติกรรมของตัวแบบจะสร้างความคาดหวังให้กับผู้สังเกตว่า เมื่อผู้สังเกตกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้ผลกรรมทางบวกหรือทางลบ อันเป็นผลให้ผู้สังเกตยับยั้งหรือกระทำพฤติกรรม หากได้ผลทางบวกผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบ แต่ถ้าได้ผลทางลบแนวโน้มก็จะเป็นในทางตรงข้าม คือ จะยับยั้งหรือไม่เลือกที่จะทำพฤติกรรมนั้น เช่น นักเรียนยกมือถามคำถามครูในห้องเรียน ครูมีปฏิกริยาได้ตอบด้วยการแสดงความชื่นชมในการที่นักเรียนถามเพื่อน ๆ ได้เห็นว่าพฤติกรรมนั้นได้รับการตอบสนองทางบวก เพื่อน ๆ ในห้องเรียนก็มีแนวโน้มจะถามคำถามครูเช่นกัน เป็นต้น

(2) ความเอื้ออำนวยในการตอบสนอง (response facilitation) มีพฤติกรรมหลายอย่างที่คุณคนเรียนรู้แต่ไม่แสดงออก เพราะมีการจูงใจที่ไม่เข้มแข็งและเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม สิ่งชี้แนะทางสังคมจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้สังเกตในการกระทำพฤติกรรม

(3) การเรียนรู้จากการสังเกต (observational learning) การเรียนรู้จากการสังเกตโดยผ่านตัวแบบมี 2 ขั้น คือ ขั้นแรก เป็นขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (acquisition) และขั้นที่ 2 เป็นขั้นการแสดงออก (performance) ซึ่งอาจแสดงออกหรือไม่แสดงออกมาก็ได้

กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ มี 4 กระบวนการรายละเอียดดังนี้ (Bandura, 1977 : 23-29)

(1) กระบวนการความตั้งใจหรือความใส่ใจ (Attention Processes) บุคคลจะเรียนรู้อะไรไม่ได้มากนักจากการสังเกต ถ้าหากพวกเขาไม่สนใจในคุณลักษณะที่มีนัยสำคัญของพฤติกรรมตัวแบบ กระบวนการนี้จะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบ องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจมี 2 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตนั้นต้องเป็นแบบที่มีลักษณะเด่นชัด ทำให้ผู้สังเกตพึงพอใจ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ซับซ้อนมากนัก รวมทั้งจิตใจและพฤติกรรมที่มีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรืออาจคล้ายคลึงกับผู้สังเกต และ 2) ตัวผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถในการ

รับรู้ ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การรับรส กลิ่น และสัมผัส ความสามารถทางปัญญา ระดับการตื่นตัวและความชอบที่เคยได้เรียนรู้มาก่อน

(2) กระบวนการการจดจำ (Retention Process) ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ เพราะบุคคลได้ดัดแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปสัญลักษณ์และจัดโครงสร้างที่ง่ายต่อการจดจำบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว และการได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่ต้องเรียนรู้ซ้ำ ๆ จะช่วยการจดจำที่ดีให้สามารถระลึกถึงในภายหลัง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการจดจำขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา และโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกต

(3) กระบวนการการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproductive Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปรสภาพสัญลักษณ์ที่จดจำไว้ขึ้นมาแสดงออกเป็นการกระทำ ซึ่งการกระทำจะทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้ในการสังเกต การกระทำของตัวแบบ การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามตัวแบบ

(4) กระบวนการจูงใจ (Motivation Processes) บุคคลจะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่ตนเองสนใจและมีการจูงใจ และกระบวนการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคม พฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ และจากการประเมินตนเองด้านพฤติกรรมนั้นให้ผลทางลบก็จะไม่แสดงพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้ออกมา นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสิ่งล่อใจ ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคมและมาตรฐานภายในตนเองด้วย นั่นคือ มนุษย์จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขามากกว่าพฤติกรรมที่ให้โทษกับเขา และเขามีแนวโน้มจะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาพอใจมากกว่าพฤติกรรมที่ทำแล้วไม่สบายใจ (พรวณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530 : 211)



แผนภาพที่ 5 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต

ที่มา : ดัดแปลงจาก Bandura, 1986 : 52 ; Bandura, 1977 : 23

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตัวแบบมีอิทธิพลมากที่จะทำให้เกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรม และตัวแบบนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่เป็นตัวบุคคลเสมอไป อาจอยู่ในรูป คำพูด ตัวอักษร ภาพ เพลง นิทาน ฯลฯ เหล่านี้สามารถเป็นตัวแบบที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ซึ่งส่ง ผลต่อการเกิดพฤติกรรมได้ทั้งสิ้น ในการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับตัวแบบทั้ง 2 ประเภท คือ ตัวแบบที่มีชีวิต และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ และได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบในการพัฒนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ เป็นส่วนหนึ่งของ พฤติกรรมที่เรียกว่าบุคลาธิษฐาน ซึ่งในที่นี้พฤติกรรมเป็นหลักในการพัฒนา การเรียนรู้ทางสังคม ของแบนดูรา มีการศึกษาวิจัยทั้งโดยตรงและโดยอ้อมที่น่าสนใจ เช่น

พรรณทิพย์ เกษะนันท์ (2517, อ้างถึงใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530 : 212) เรื่อง "The Positive Self-Evaluation of Selected Adolescents Living in Group Care" โดยใช้ตัวแบบที่เป็นเพื่อนในต่างประเทศเขียนจดหมายมา ผลปรากฏว่า จดหมายที่เป็น ตัวแบบทางบวกนั้นทำให้อัตมโนทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างดีขึ้น และการศึกษาของ พรรณทิพย์ และ คณะ (2517) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเด็กในสถานสงเคราะห์ไทยและอเมริกา ก็พบว่า ตัวแบบนามธรรมทางบวกนั้นทำให้อัตมโนทัศน์ของเด็กในสถานสงเคราะห์ทั้งไทยและอเมริกานั้นดีขึ้นเหมือนกัน โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ

พรจิต แท้สูงเนิน (2542) ศึกษาผลของการใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสือ อ่านสำหรับเด็กที่มีต่อมโนทัศน์ทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดสองพี่น้อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นครราชสีมา จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบมโนทัศน์ทางคุณธรรมและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็กประกอบการสอน คุณธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัย พบว่า) หลังการทดลองคะแนนมโนทัศน์ทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่ เรียนโดยใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็กประกอบการสอนคุณธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ เรียนคุณธรรมตามแผนการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ประกอบการสอนคุณธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพึงพอใจมาก 3) หนังสืออ่านสำหรับเด็ก ที่จัด พิมพ์ระหว่างปีพุทธศักราช 2535-2540 จำนวน 362 เล่ม เป็นหนังสือนิทานสำหรับเด็กที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับคุณธรรม จำนวน 74 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 20.44 4) หนังสืออ่านสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

กับคุณธรรม จำนวน 74 เล่ม พบว่า หนังสือนิทานสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมการอยู่ร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมพบมากที่สุดคือ 12 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 16.22 รองลงมาคือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 8 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.81 และความประหยัด ความตรงต่อเวลา ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง พบน้อยที่สุดคือ 1 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 1.35

กรด ประชุมสุข (2543) ศึกษาอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเยาวชนชายที่ฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมบ้านกรุดา บ้านมูทิตา และบ้านอุเบกขา ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จำนวน 283 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) การดูรายการประเภทข่าว จากมากไปหาน้อยคือ ข่าวการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวชาวบ้าน/ข่าวร้องทุกข์ และข่าวต่างประเทศ 2) การดูรายการประเภทสารคดี จากมากไปหาน้อยคือ สารคดีท่องเที่ยว/โบราณสถาน สารคดีประวัติศาสตร์ สารคดีเกี่ยวกับมนุษย์และความเป็นอยู่ สารคดีสิ่งแวดล้อม สารคดีวิทยาศาสตร์ สารคดีต่างประเทศ และรายการสนทนาทางการเมือง เศรษฐกิจ วิชาการ 3) การดูรายการประเภทละครและบันเทิง จากมากไปหาน้อยคือ รายการตลก/ตลกขบขัน ละครประเภทผจญภัย/ละครผี การ์ตูนญี่ปุ่น/การ์ตูนฝรั่ง ละครและหนังจีน/ญี่ปุ่น ภาพยนตร์ฝรั่ง มิวสิควิดีโอ/เทปการแสดงดนตรี ละครบู๊/อาชญากรรม ละครสะท้อนชีวิตสังคม รายการตลกขบขันที่ไม่มีเชิงโชค การแสดงดนตรีสด และละครชีวิตรัก/โศก 4) การดูรายการประเภทกีฬาจากมากไปหาน้อยคือ ฟุตบอล การแข่งรถ/รถจักรยานยนต์/แข่งเจ็ตสกี มวยไทย มวยสากล ตะกร้อ วอลเลย์บอล/วอลเลย์บอลชายหาด วายน้ำ/ระบำไดโนเสาร์/ยิมนาสติก แบดมินตัน เทนนิส และกอล์ฟ การที่เยาวชนรับชมรายการการแข่งขันรถและรถจักรยานยนต์ มวยไทย และข่าวต่างประเทศเกี่ยวกับหายนภัยและวิกฤติการณ์ที่มีความรุนแรง มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมที่มีความรุนแรงด้วย ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการควบคุมดูแลรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ โดยเฉพาะเกมส์โชว์ที่มีการชิงโชค การเสนอรายการละครที่มีความรุนแรง และการส่งเสริมให้เยาวชนมีกิจกรรมที่ร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการสมาคมกับผู้อื่นให้มากขึ้น

นัยยา ภูม (2543) ศึกษาผลการสอนโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ป่วยเด็กของนักศึกษาพยาบาล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบการทดลองคือแบบสองกลุ่มวัดครั้งเดียว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี จำนวน 38 คน สุ่มเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยการจับคู่คะแนนมาตรฐานที่ของวิชาการพยาบาลเด็กที่มีคะแนนใกล้เคียงกัน กลุ่มละ 19

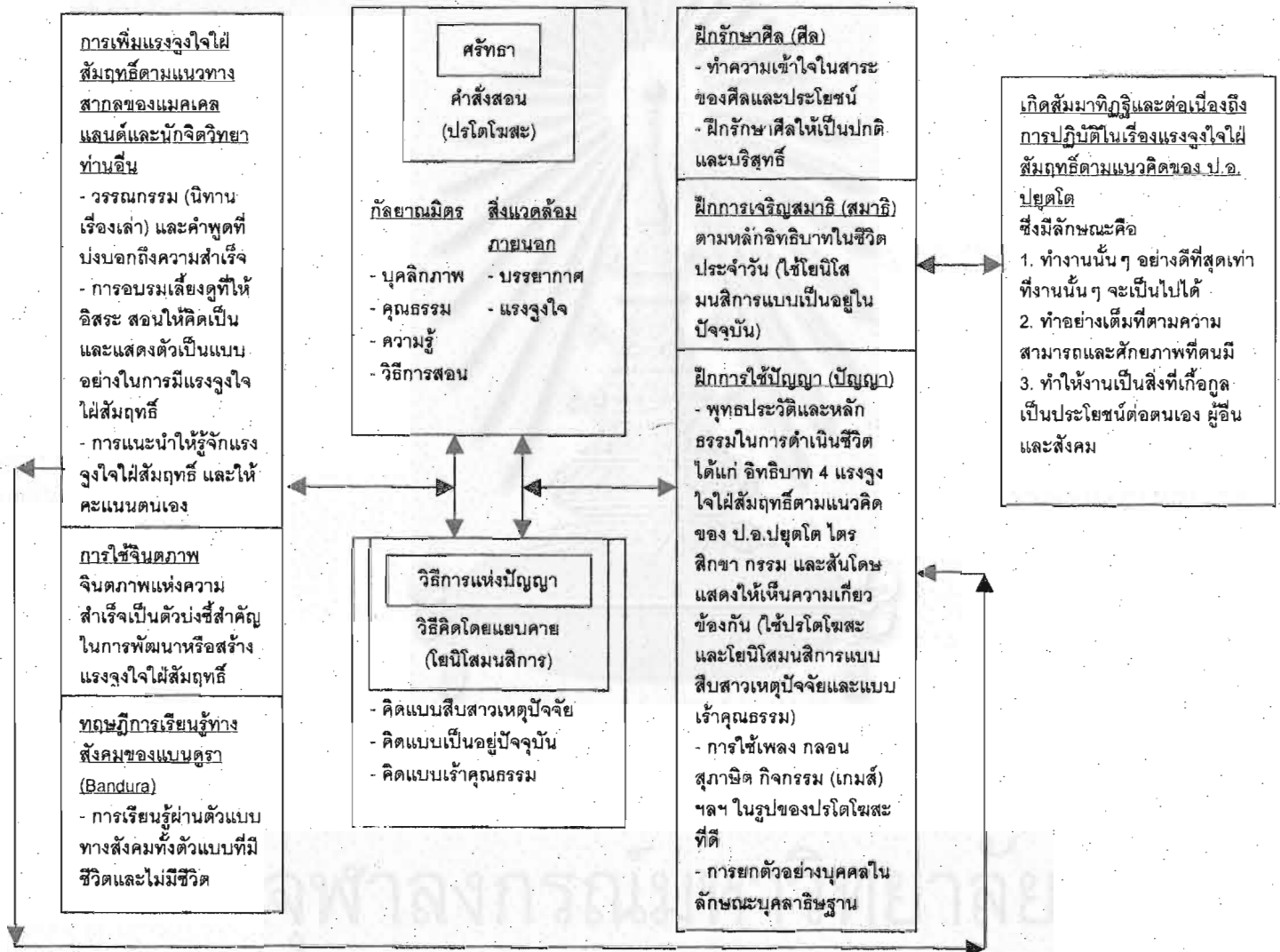
คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วยแผนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของแบนดูรา โดยใช้กรณีศึกษา 3 แบบ ได้แก่ กรณีศึกษาแบบการเขียน กรณีศึกษาแบบการแสดงบทบาทสมมติ และกรณีศึกษาแบบการมอบหมายงาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ชุดประเมินพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กของนักศึกษาพยาบาล ใช้สถิติค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการวิจัย 1) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กด้านความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กด้านสมรรถนะในการดูแลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กด้านความเชื่อมั่นไว้ใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กด้านความสำนึกถูกต้องทางศีลธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รพีพร ธรรมสาโรรัชต์ (2543) ศึกษาผลการใช้นั่งสื่อภาพการ์ตูนตัวแบบต่อการลดความกลัว และการให้ความร่วมมือในการฉีดยาของเด็กวัยก่อนเรียน การฉีดยาเป็นประสบการณ์ที่รุนแรงและน่ากลัวสำหรับเด็กส่วนมาก โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน ความกลัวต่อการฉีดยาส่งผลให้ความวิตกกังวลสูงสุดในการเผชิญกับเหตุการณ์นี้ การวิจัยนี้ใช้การเรียนรู้โดยการสังเกตของแบนดูรา ให้เด็กเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมตัวแบบ และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจากการเลียนแบบเป็นกรอบแนวคิดในการใช้นั่งสื่อภาพการ์ตูนตัวแบบ ศึกษาในเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 4-6 ปี ที่ต้องได้รับการฉีดยาป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางมด กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน โดยเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้นั่งสื่อภาพการ์ตูนตัวแบบ 30 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการใช้นั่งสื่อภาพการ์ตูนเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาหรือการดูแลสุขภาพ 30 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบประเมินระดับความกลัว แบบสังเกตพฤติกรรมความกลัว และแบบสังเกตพฤติกรรมการให้ความร่วมมือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test และ paired t-test ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีระดับความกลัว พฤติกรรมความกลัวต่อการฉีดยาหลังการทดลองน้อยกว่าก่อนการทดลอง และน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการให้ความร่วมมือ

ในการจัดยาหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และจากการศึกษาของแมคเคลแลนด์ (McClelland et al., 1959, 1961, 1969 ; cited in Klein, 1982 : 362-365) ที่พบว่า เรื่องราวที่พ่อแม่อ่านหรือเล่าให้เด็กฟังจะเป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม ดังนั้น ระดับจินตภาพแห่งความสำเร็จในเรื่องเล่าเหล่านี้จะบ่งชี้ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ถูกนำเสนอในวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยแมคเคลแลนด์สุ่มตรวจจินตภาพแห่งความสำเร็จจากหนังสือเด็กในหลาย ๆ ประเทศ เขาสรุปว่า นิทาน เรื่องเล่า และคำพูดที่บ่งบอกถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแหล่งที่มาสำคัญสำหรับบุคคลที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ขึ้น นอกเหนือจากการอบรมเลี้ยงดูและเป็นตัวแบบให้เด็กโดยตรง จะเห็นได้ว่า ถึงแม้แมคเคลแลนด์จะไม่ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ผ่านตัวแบบโดยตรง แต่จากการศึกษาของเขา ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ผ่านตัวแบบนั้นมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคล และตัวแบบที่ไม่ใช่บุคคล (นิทาน เรื่องเล่า คำพูด ฯลฯ) และเป็นส่วนหนึ่งของหลักพุทธธรรม คือ บุคลาธิษฐาน และปรโตโมสะที่ดี

จากการศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน กระบวนการศึกษา หรือกระบวนการพัฒนาทางปัญญาตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธีคือ ปรโตโมสะที่ดี (กัลยาณมิตร) และโยนิโสมนสิการ กระบวนการในการศึกษา (ไตรสิกขา) ความรู้ทางพุทธธรรมเกี่ยวกับสติและสมาธิ บุคลาธิษฐาน และการศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ร่วมกับการศึกษาในเรื่องจินตภาพ และการศึกษาของแมคเคลแลนด์ (McClelland) และคนอื่น ๆ ในเรื่องการเพิ่มหรือพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล โดยเฉพาะในเรื่องของวรรณกรรมหรือการใช้คำพูดที่บ่งบอกความสำเร็จในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นเรื่องเดียวกับปรโตโมสะที่ดี ซึ่งสรุปได้ว่าการศึกษาตามแนวทฤษฎีจิตวิทยานั้น เป็นเรื่องที่เทียบเคียงหรือเป็นเรื่องใกล้เคียงกับการศึกษาตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของจินตภาพจะใกล้เคียงกับการเจริญสมาธิภาวนา **แต่จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะ เป็นทฤษฎีของแบนดูรา หรือ แมคเคลแลนด์ ก็ตาม หลักพุทธธรรม ก็ได้กล่าวไว้อย่างลึกซึ้งชัดเจน และครอบคลุม** ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดและหลักการมาใช้ในการสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยยึดพุทธธรรมเป็นหลัก (ตามที่ได้แสดงในแผนภาพ ที่ 4) และผู้วิจัยจะได้แสดงแผนภาพให้เห็นถึงการนำเอาทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้ร่วมด้วยดังแผนภาพที่ 6



แผนภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยา และหลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต

2.5.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อร่วมเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในที่นี้ผู้วิจัยเน้นรูปแบบการเรียนการสอน 3 หมวด คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาการด้านทักษะนิสัย เน้นพัฒนาการด้านทักษะกระบวนการ และเน้นการบูรณาการ โดยศึกษาจากงานของ ทิศนา ขัมมณี (2545 : 25-28) โดยสรุป ดังนี้

1) ความหมาย

รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

ก. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้นๆ

ข. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

ค. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ

ง. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2) รูปแบบการสอนที่เป็นสากล

เพื่อความสะดวกในการศึกษาและการนำไปใช้ ผู้เขียนได้จัดหมวดหมู่ของรูปแบบเหล่านั้นตามลักษณะของวัตถุประสงค์เฉพาะ หรือเจตนารมณ์ของรูปแบบ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 5 หมวด ดังนี้

- ก. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้วยพุทธิพิสัย
- ข. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย
- ค. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย

ง. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ

จ. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

3) **สรุปรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อมาปรับใช้
ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้แก่**

(1) **รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย** คือรูปแบบ
การสอนมโนทัศน์ ได้แก่

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

จอยส์และวีล (Joyce & Weil, 1996 : 161-178) พัฒนารูป
แบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของบรุนเนอร์ กูดนาว และออสติน (Bruner, Goodnow, and Austin)
เกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ที่ว่า "Concept attainment is the search for and listing of
attributes that can be used to distinguish exemplars from nonexemplars of various
categories" (Bruner et al., 1967 : 233) ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
นั้น สามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการ
จำแนกสิ่งที่ใช่และไม่ใช่สิ่งนั้นออกจากกันได้

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระ
ต่างๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ขั้นที่ 1 ผู้สอนเตรียมข้อมูลสำหรับให้ผู้เรียนฝึกหัดจำแนก

ขั้นที่ 2 ผู้สอนอธิบายกติกาในการเรียนให้ผู้เรียนรู้และ

เข้าตรงกัน

ขั้นที่ 3 ผู้สอนเสนอข้อมูลตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน
และข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน

ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนบอกคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอน

ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนสรุปและให้คำจำกัดความของสิ่งที่ต้องการ

สอน

ขั้นที่ 6 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้
ในการหาคำตอบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดของตนเอง

ง. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทัศนจากการคิด วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลาย ดังนั้นผลที่ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น

(2) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย

รูปแบบการเรียนการสอนในหมวดนี้เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ลึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนา หรือปลูกฝัง การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่เพียงช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มักไม่เพียงพอต่อการช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่นๆ เพิ่มเติม ในที่นี้ขอนำเสนอ

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของ บลูม (Bloom)

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

บลูม (Bloom, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (affective domain) และด้านทักษะ (psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น บลูมได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นประกอบด้วย

1) ขั้นการรับรู้ หมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน

2) ขั้นการตอบสนอง ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3) ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น

4) ขั้นการจัดระบบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน และ

5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกรู้สึก/เจตคติ/ค่านิยม/คุณธรรม หรือจริยธรรม ที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

การสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมใดๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูม ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการ รู้ตัว การเต็มใจรับรู้ และการควบคุมการรับรู้

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม การยินยอมตอบสนอง การเต็มใจตอบสนอง และความพึงพอใจในการตอบสนอง

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการยอมรับในคุณค่านั้น การชื่นชอบในคุณค่านั้น และความผูกพันในคุณค่านั้น

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น การจัดระบบคุณค่านั้น

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการมีหลักยึดในการตัดสินใจ การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 5 ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ต้องอาศัยเวลา โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 และ 5 ต้องการเวลาและประสบการณ์ ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไปในผู้เรียนแต่ละคน

ง. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย นอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่นๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป

(3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ

กระบวนการเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสวนแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิด

ต่าง ๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การอุปนัย การนิรนัย การใช้เหตุผล การสืบสอบ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้ เป็นกลุ่ม

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

จอยส์ และวีล (Joyce & Weil, 1996 : 80-88) เป็นผู้พัฒนา รูปแบบนี้จากแนวคิดหลักของเธเลน (Thelen) 2 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการสืบเสาะแสวงหาความรู้ (inquiry) และแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (knowledge) เธเลนได้อธิบายว่า สิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกหรือความต้องการที่จะสืบค้นหรือเสาะแสวงหาความรู้ก็คือตัวปัญหา แต่ปัญหานั้นจะต้องมีลักษณะที่มีความหมายต่อผู้เรียนและท้าทายเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาคำตอบ นอกจากนั้นปัญหาที่มีลักษณะชวนให้เกิดความงุนงงสงสัย (puzzlement) หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด จะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเสาะแสวงหาความรู้หรือคำตอบมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคม ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เพื่อสนองความต้องการของตนทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ความขัดแย้งทางความคิดที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่บุคคลต้องพยายามหาหนทางขจัดแก้ไขหรือจัดการทำความเข้าใจเป็นที่พอใจหรือยอมรับทั้งของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนในเรื่อง "ความรู้" นั้น เธเลน มีความเห็นว่า ความรู้เป็นเป้าหมายของกระบวนการสืบสวนทั้งหลาย ความรู้เป็นสิ่งที่ได้จากการนำประสบการณ์หรือความรู้เดิมมาใช้ในประสบการณ์ใหม่ ดังนั้น ความรู้จึงเป็นสิ่งที่ค้นพบผ่านทางกระบวนการสืบสวน (inquiry) โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาทักษะในการสืบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยกลุ่มซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมช่วยกระตุ้นความสนใจหรือความอยากรู้ และช่วยดำเนินการแสวงหาความรู้หรือคำตอบที่ต้องการ

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้
งุนงงสงสัย

ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น

- ความรู้
- ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหา
- ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้
- ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอ และอภิปรายผล
- ขั้นที่ 6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

ง. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะสามารถสืบสอบและเสาะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เกิดความใฝ่รู้และมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น และได้พัฒนาทักษะการสืบสอบ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการทำงานกลุ่ม

(4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

เป็นรูปแบบที่พยายามพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและวิธีการรูปแบบในลักษณะนี้ กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนารอบด้าน หรือการพัฒนาเป็นองค์รวม

- รูปแบบการเรียนการสอนทางตรง

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

จอยส์ และวีล (Joyce and Weil, 1996 : 334) อ้างว่า มีงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่ชี้ให้เห็นว่า การสอนโดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ที่ลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีบทบาทในการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การเรียนการสอนโดยจัดสาระและวิธีการให้ผู้เรียนอย่างดีทั้งทางด้านเนื้อหา ความรู้ และการให้ผู้เรียนใช้เวลาเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (academic learning) เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับสิ่งที่เรียนและช่วยให้ผู้เรียนถึง 80% ประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า บรรยากาศการเรียนที่ไม่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน สามารถสกัดกั้นความสำเร็จของผู้เรียนได้ ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องระมัดระวัง ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในทางลบ เช่น การดูดำดูร้าย การแสดงความไม่พอใจ หรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้เรียน

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนนี้มุ่งช่วยให้ได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหา สาระ และมโนทัศน์ต่างๆ รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่างๆ จนสามารถทำได้ดีและประสบผลสำเร็จได้ในเวลาที่จำกัด

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ มีขั้นตอนสำคัญๆ

5 ขั้นตอนนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

- ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน และระดับการเรียนรู้หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวังแก่ผู้เรียน
- ผู้สอนชี้แจงสาระของบทเรียน และความสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนอย่างคร่าวๆ
- ผู้สอนชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ และหน้าที่รับผิดชอบของผู้เรียนในการเรียนแต่ละขั้นตอน

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียน

- หากเป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระ ข้อความรู้ หรือมโนทัศน์ ผู้สอนควรกลั่นกรองและสกัดคุณสมบัติเฉพาะของมโนทัศน์เหล่านั้น และนำเสนออย่างชัดเจน พร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบให้ผู้เรียนเข้าใจ
- ตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ก่อนให้ผู้เรียนลงมือฝึกปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติตามแบบ

ผู้สอนปฏิบัติให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่าง ผู้เรียนปฏิบัติตาม ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้การเสริมแรงหรือแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกปฏิบัติภายใต้การกำกับของผู้ชี้แนะ

ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยดูแลอยู่ห่างๆ ผู้สอนจะสามารถประเมินการเรียนรู้และความสามารถของผู้เรียนได้จากความสำเร็จและความผิดพลาดของการปฏิบัติของผู้เรียน และช่วยเหลือผู้เรียน โดยให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียน แก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ

ขั้นที่ 5 การฝึกปฏิบัติอย่างอิสระ

หลังจากที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นที่ 4 ได้ถูกต้อง ประมาณ 85-90% แล้ว ผู้สอนควรปล่อยให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อไปอย่างอิสระ เพื่อช่วยให้เกิดความชำนาญ และการเรียนรู้ของผู้คงทน ผู้สอนไม่จำเป็นต้องให้ข้อมูลป้อนกลับในทันที สามารถให้ภายหลังได้ การฝึกในขั้นนี้ไม่ควรทำติดต่อกันในครั้งเดียว ควรมีการฝึกเป็นระยะๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผู้คงทนขึ้น

ง. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

การเรียนการสอนแบบนี้ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ตรงไปตรงมา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัยได้เร็วและได้มากในเวลาจำกัด ไม่ล้าสน ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความสามารถของตนเองจนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

4) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยนักศึกษไทย ที่สำคัญ

มี 3 รูปแบบ

(1) รูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดย สุมน อมรวิวัฒน์

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533 : 168-170) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นจากแนวคิดที่ว่า การศึกษาที่แท้จริงสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งมีทั้งทุกข์ สุข ความสมหวังและความผิดหวังต่างๆ การศึกษาที่แท้จริงควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และสามารถเอาชนะปัญหาเหล่านั้นได้ โดย

(1) การเผชิญ ได้แก่ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญ

(2) การผจญ คือ การเรียนรู้วิธีการต่อสู้กับปัญหาอย่างถูกต้อง

ต้อง ตามทำนองคลองธรรมและมีหลักการ

(3) การผสมผสาน ได้แก่ การเรียนรู้ที่จะผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาให้สำเร็จ และ

(4) การเผด็จ คือ การลงมือแก้ปัญหาให้หมดไป โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่องต่อไปอีก

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้นำแนวคิดดังกล่าวผสมผสานกับหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ และจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

(ข) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด (โยนิโสมนสิการ) กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการประเมินค่าและตัดสินใจ และกระบวนการสื่อสาร ฯลฯ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต

(ค) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

กระบวนการดำเนินการมีดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2533 : 170-171 ; 2542 : 55-146)

(1) ขั้นนำ การสร้างศรัทธา

- ผู้สอนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน และเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของบทเรียน
- ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความรัก ความเมตตาความจริงใจต่อผู้เรียน

(2) ขั้นสอน

- ผู้สอนหรือผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาหรือกรณีตัวอย่าง มาฝึกทักษะการคิดและการปฏิบัติในกระบวนการเผชิญสถานการณ์
- ผู้เรียนฝึกทักษะการแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการต่างๆ โดยฝึกหัดการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารกับแหล่งอ้างอิงหลายๆ แหล่ง และตรวจสอบลักษณะของข้อมูลข่าวสารว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ง่ายหรือยาก ธรรมดาหรือซับซ้อน แคบหรือกว้าง คลุมเครือหรือชัดเจน มีความจริงหรือความเท็จมากกว่า มีองค์ประกอบเดียวหรือหลายองค์ประกอบ มีระบบหรือยุ่งเหยิงซับซ้อน มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรม มีแหล่งอ้างอิงหรือเลื่อนลอย มีเจตนาดีหรือร้าย และเป็นสิ่งที่ควรรู้ หรือไม่ควรรู้
- ผู้เรียนฝึกสรุปประเด็นสำคัญ ฝึกการประเมินค่า เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาว่าทางใดดีที่สุด โดยใช้วิธีคิดหลายๆ วิธี (โยนิโสมนสิการ) ได้แก่ การคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณะ คือคิดแบบแก้ปัญหา คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ คิดให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและความมุ่งหมาย คิดแบบ

คุณโทษทางออก คิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม คิดแบบใช้อุปบายปลุกเร้าคุณธรรม และคิดแบบ เป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน

- ผู้เรียนฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจโดยการฝึกการ ประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ฝึกการวิเคราะห์ผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากทาง เลือกต่างๆ และฝึกการใช้หลักการ ประสบการณ์ และการทำนาย มาใช้ในการเลือกหาทางเลือกที่ ดีที่สุด

- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้เลือกไว้ ผู้สอนให้ คำปรึกษาแนะนำฉันกัลยาณมิตร โดยปฏิบัติให้เหมาะสมตามหลักสี่ปรัศธรรม 7

(3) ชั้นสรุป

- ผู้เรียนแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การพูด เขียน แสดง หรือกระทำในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถและวัย

- ผู้เรียนและผู้สอนสรุปบทเรียน

- ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

(ง) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะได้พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และสามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

(2) รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโส มนสิการ โดย สุมน อมรวิวัฒน์

(ก) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

ในปี พ.ศ. 2526 สุมน อมรวิวัฒน์ นักการศึกษาไทยผู้มีชื่อเสียงและมีผลงานทางการศึกษาจำนวนมาก ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) เกี่ยวกับการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการและขั้นตอน การสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคล สำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยบคายและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริงโดยครูทำหน้าที่เป็น กัลยาณมิตร ช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกวิธี จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิด ปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (สุมน อมรวิวัฒน์, 2533 : 161)

(ข) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด (โยนิโสมนสิการ) การตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน

(ค) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

(1) ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน

- จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม ได้แก่ เหมาะสมกับระดับของชั้น วัยของผู้เรียน วิธีการเรียนการสอนและเนื้อหาของบทเรียน

- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ ครูเป็นกัลยาณมิตร หมายถึงครูทำตนให้เป็นที่เคารพรักของศิษย์ โดยมีบุคลิกภาพที่ดี สะอาด แจ่มใส และสำรวม มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง

- การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ก. ใช้สื่อการเรียนการสอน หรืออุปกรณ์และวิธีการต่างๆ เพื่อเร้าความสนใจ เช่น การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ เสนอเอกสารภาพ กรณีปัญหา กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

ข. จัดกิจกรรมขั้นนำที่สนุก น่าสนใจ

ค. ศิษย์ได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถของตน และได้รับทราบผลทันที

(2) ขั้นสอน

- ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ

- ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

- ครูฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

- ครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และสรุปความคิด

- ครูฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่า โดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

- ศิษย์ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
- ศิษย์ทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและการตัดสินใจ

- (3) ขั้นสรุป
- ครูและศิษย์รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติทุกขั้นตอน
 - ครูและศิษย์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้
 - ครูและศิษย์สรุปผลการปฏิบัติ
 - ครูและศิษย์สรุปบทเรียน
 - ครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- (ง) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบผู้เรียนจะพัฒนาทักษะในการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

(3) รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลซิปปา (CIPPA Model) หรือรูปแบบการประสานห้าแนวคิดหลัก โดยทศนา แชมมณี

(ก) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

ทศนา แชมมณี (2543 : 17) รองศาสตราจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ใช้แนวคิดทางการศึกษาต่างๆ ในการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปี และพบว่าหลักการเรียนรู้จำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมา หลักการดังกล่าว ได้แก่ (1) หลักการสร้างความรู้ (2) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (3) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ (4) หลักการเรียนรู้กระบวนการ และ (5) หลักการถ่ายโอนการเรียนรู้ หลักการทั้ง 5 เป็นที่มาของแนวคิด "CIPPA" ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง C = (construction of knowledge) และมีการปฏิสัมพันธ์ (I - interaction) กับเพื่อน บุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลายๆ ด้าน โดยใช้ทักษะกระบวนการ (P = process skills) ต่างๆ จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการ และเรียนรู้สาระในแง่มุมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้ และเรียนรู้ มีประสบการณ์รับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา และสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ก็คือการให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกาย (P = physical participation) อย่าง

เหมาะสม กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดี แต่เรียนรู้นั้นจะมีความหมายต่อตนเองและความรู้ความเข้าใจ จะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากเพียงใดนั้นต้อง อาศัยการถ่ายโอนการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ (A = application) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความรู้นั้นก็จะเป็นประโยชน์และมีความหมายมากขึ้น ด้วยแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดแบบแผน "CIPPA" ขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถนำแนวคิดทั้ง 5 ดังกล่าวไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีคุณภาพได้

(ข) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริงโดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

(ค) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ซีปป่า (CIPPA) เป็นหลักการหรือแนวคิดซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก "CIPPA" นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ และได้มีการนำไปทดลองใช้แล้วได้ผลดี ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยใช้กระบวนการต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มในการอภิปราย และสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อมๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปจัดระเบียบความรู้ และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดเป็นสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทั้งหลายที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ และ/หรือการแสดงผลงาน

หากข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้อาจไม่มีการปฏิบัติ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้นๆ

หลังจากการประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำมาทบทวนแสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (construction of knowledge) ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน

เปลี่ยนเรียนรู้กัน (interaction) และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่างๆ (process learning) อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทำกิจกรรมหลากหลาย (physical participation) จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัว (active) ทั้งทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ดี จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนทั้ง 6 มีคุณสมบัติตามหลักการ CIPP ส่วนขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA

(ง) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความใฝ่รู้ด้วย

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) ได้วิจัยเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตชอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม และแบบพึ่งพา แต่ปฏิเสธการเรียนรู้แบบแข่งขันและแบบหลีกเลี่ยง

อาทิตย์ญา รัตนอุบล (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แบบการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์" พบว่า นิสิตวิชาเอกต่างๆ กัน ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องแบบการเรียนรู้ แต่ให้ข้อสังเกตว่า นิสิตแต่ละคนต่างก็มีแบบการเรียนรู้ที่ตนเองถนัดเฉพาะตัว ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูอาจารย์จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และที่สำคัญยิ่งคือ ควรมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน เพื่อเป็นกำลังใจและสร้างความอบอุ่นใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

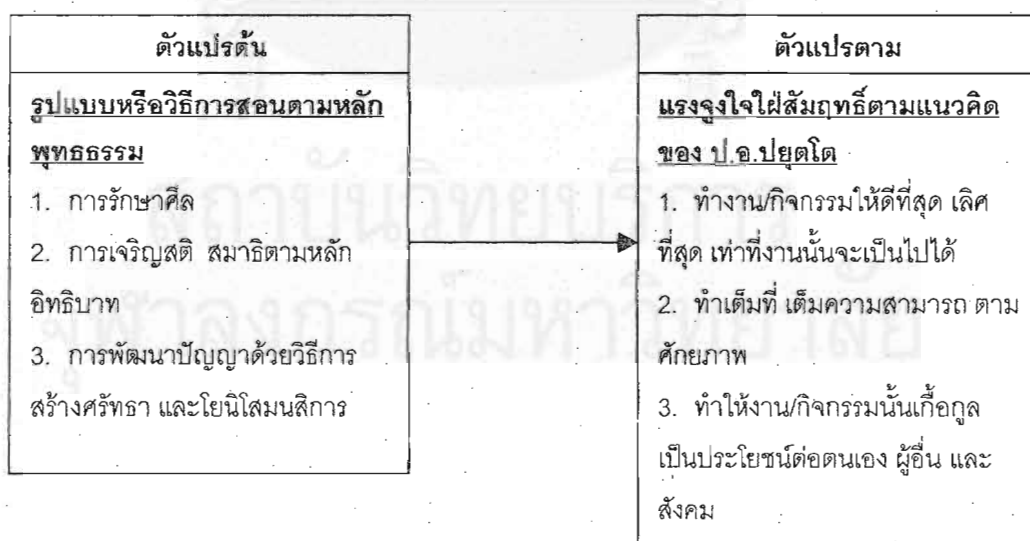
สำราญ มีแจ่ม และคณะ (2542) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาจำนวน 7 เรื่อง ที่พิมพ์เผยแพร่ในปี 2533-2541 พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนได้ คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดคำนวณ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เป็นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจในมโนคติ มีทักษะทางคณิตศาสตร์ รู้จักแก้ปัญหา และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

แก้วตา คณะวรรณ และคณะ (2542) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา จำนวน 4 เรื่อง พบว่า รูปแบบการสอนนี้สามารถนำไปใช้ได้ผลดี ทำให้นักเรียนเรียนดีขึ้น ทักษะภาษาดี ครูมีความเข้าใจนำไปใช้ได้ เพราะขั้นตอนไม่ซับซ้อน

คาลวาโน (Calvano, 1985) ซึ่งเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน 2 กลุ่ม พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีผลการเรียนต่างกันตามลักษณะแบบการเรียนรู้ที่ต่างกัน กลุ่มที่ได้รับคะแนนสูงจะชอบทำกิจกรรมตามลำพัง แต่กลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ จะชอบการจูงใจจากครู และชอบกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัส

แซค (Zak, 1990) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนที่แตกต่างกันของนักเรียนสายวิชาชีพ กับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนสายวิชาชีพ พบว่า นักเรียนที่เรียนสายวิชาชีพต้องการสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ รวมทั้งต้องการการควบคุมดูแลเอาใจใส่และพร้อมจะเชื่อฟังครูอาจารย์ ซึ่งแตกต่างจากนักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ทั้งหมดข้างต้น โดยเฉพาะหลักพฤติกรรม ที่ใช้ในกระบวนการการศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ไว้ดังนี้



แผนภาพที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองเพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยใช้วิธีการสอนรูปแบบผสมผสานด้วยหลักพุทธธรรม และศึกษาผลที่ได้รับจากการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีวิธีการในการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของป.อ.ปยุตโต มีกิจกรรมสำคัญ 3 อย่าง คือ

- 3.1.1 การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.1.2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 3.1.3 การพัฒนาแนวทาง หรือวิธีการ และขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจ

ใฝ่สัมฤทธิ์

3.2 การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มี 2 ลักษณะ คือ

3.2.1 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และแนวทางหรือวิธีการและขั้นตอนของการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2.2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยมี 7 ขั้นตอน คือ

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง
- 3) แบบแผนการทดลอง
- 4) การดำเนินการทดลองเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 6) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 7) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของป.อ.ปยุตโต ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ความรู้ และเนื้อหาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ทำงาน/กิจกรรมให้ดีที่สุด เท่าที่งานนั้นจะเป็นไปได้

(2) ทำอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถตามศักยภาพ

(3) สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่เกื้อกูลแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งมากน้อยเป็นไปตามบริบทของงานนั้นๆ

2) หลักพุทธธรรม ได้แก่ ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี คือ การสอนด้วยการสร้างศรัทธา โดยการใช้ปรโตโมสะที่ดีในลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับประชาชน (ศีล 5) กระบวนการของการศึกษา (ไตรสิกขา) การเจริญสมาธิภาวนา กรรม และสันโดษ

3) แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ การเรียนทางสังคมของแบนดูรา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลของแมคเคลแลนด์ แนวคิดเกี่ยวกับการจินตภาพ และรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุป ดังนี้

1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เมื่อดูจากคุณลักษณะสำคัญ ทั้ง 3 ประการแล้ว พบว่า มีความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกับอิทธิบาท 4 กล่าวคือ ในคุณลักษณะสำคัญทั้ง 3 ประการ จะต้องมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาอยู่ (รายละเอียดในบทที่ 1 หน้า 6-7).

2) หลักพุทธธรรม หรือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ เป็นเนื้อเดียวกันเพราะสืบเนื่องมาจากสังขธรรมเดียวกัน และเป็นไปเพื่อจุดหมายเดียวกัน ขึ้นกับการนำเอาหลักพุทธธรรมไปใช้ ตามความเหมาะสมของเรื่องและสถานการณ์ (รายละเอียดในบทที่ 2 หน้า 68)

3) แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาข้างต้น สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยหลักพุทธธรรม เช่น การเรียนรู้ผ่านตัวแบบของแบนดูรา สามารถอธิบายได้ด้วยบุคคลาธิษฐาน ซึ่งเป็นวิธี

การแสดงธรรม หรือวิธีการสอนโดยยกบุคคลขึ้นมาอ้างเป็นตัวอย่าง และจินตภาพก็มีหลักการเดียวกับวิธีการเจริญสมาธิภาวนาตามแบบของ ดิข นัท ฮันท์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หลักกรรมทางพุทธศาสนาสามารถอธิบายได้ครอบคลุมทฤษฎีทางจิตวิทยา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นหลักในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

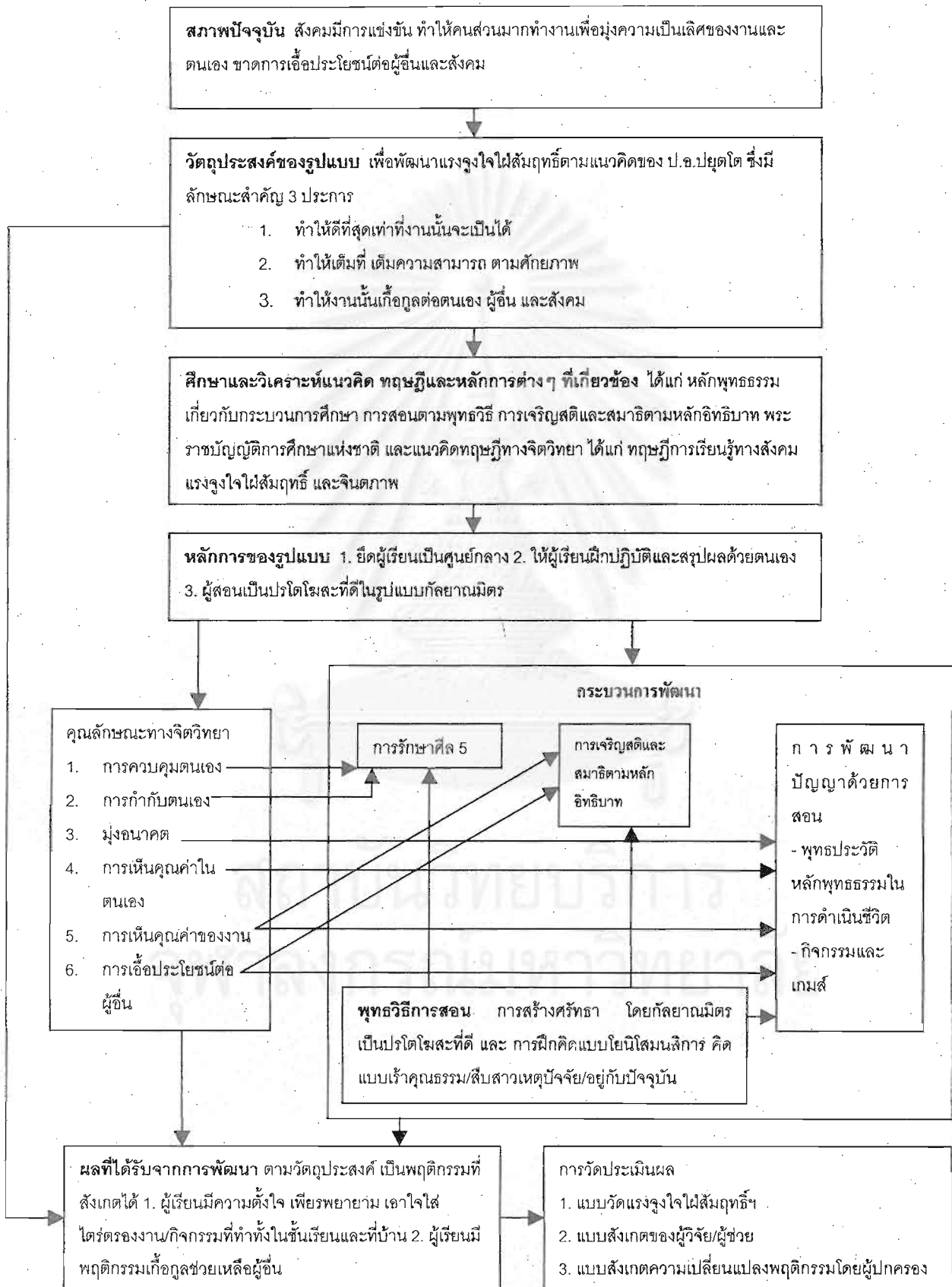
4) กระบวนการของการศึกษา (ไตรสิกขา) เป็นระบบของการศึกษาจากภายนอกเข้าไปหาภายใน เมื่อมีการศึกษา หรือการฝึกฝนอบรม ก็จะทำให้เกิดเป็นการดำเนินชีวิตที่ดี การศึกษานั้นไม่แยกจากการดำเนินชีวิต ไตรสิกขาจะต้องดำเนินไปควบคู่กันไปทั้ง ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นความต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากศีล คือ ดำรงตนอย่างมีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อมีประพฤติดีก็เริ่มอบรมที่จิตให้ตั้งมั่น ปลอดภัย โปร่ง แนวน้อมด้วยสมาธิ จนถึงขั้นสุดท้ายคือ พัฒนาปัญญา ความรู้ความเข้าใจจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นด้วยการรู้จักคิด ไตรตรอง สอบสวน พิจารณาในที่สุดปัญญาจะเกิด (สะอาด สงบ และสว่าง) ไตรสิกขาก็เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพราะผู้ที่จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้ จะต้องมีความที่ จะคิด พินิจพิจารณา ไตรตรอง มีสมาธิจิตที่แน่วแน่นมั่นคง และมีศีลเป็นตัวกำกับการดำเนินชีวิต

5) วิธีการสอนแบบการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนที่ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยผ่านกระบวนการไตรสิกขา และกิจกรรมในการพัฒนา การสร้างศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ประโตโฆสะ คือ การแนะนำ สั่งสอนที่ดงาม เป็นเหตุเป็นผล มีประโยชน์ บุคคลที่สามารถทำหน้าที่ประโตโฆสะได้ดี เรียกว่า กัลยาณมิตร ซึ่งจะทำหน้าที่แห่งประโตโฆสะให้สำเร็จได้

3.1.2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ ป.อ.ปยุตโต

ผู้วิจัยสร้างรูปแบบโดยนำข้อมูลทุกข้อใน 3.1.1 มาสังเคราะห์ แล้วกำหนดองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยเน้นให้ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน (แผนภาพที่ 8) ทั้ง 8 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพปัจจุบัน 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดทฤษฎี 4) หลักการของรูปแบบ 5) คุณลักษณะทางจิตวิทยา 6) กระบวนการพัฒนา 7) ผลที่ได้รับจากการพัฒนา และ 8) การวัดและประเมินผล

โดยที่องค์ประกอบที่มีความสำคัญ เป็นหัวใจของรูปแบบฯ ก็คือ กระบวนการในการพัฒนา เพราะเป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ผลการสร้างรูปแบบฯ ที่เป็นรายละเอียดเนื้อหาอยู่ในบทที่ 4)



แผนภาพที่ 8 รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

3.1.3 การพัฒนาแนวทาง หรือวิธีการ และขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ฯ

เมื่อได้รูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในข้อ 3.1.2 แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาหาแนวทางหรือวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ โดยการออกแบบกิจกรรมที่จะใช้ในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ได้ ดังนี้

1) นำรูปแบบที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยเน้นที่ตัวกระบวนการพัฒนา เนื่องจากกิจกรรมในการพัฒนาเป็นรายละเอียดของวิธีการที่จะใช้ในกระบวนการพัฒนา

2) ผู้วิจัยนำกระบวนการพัฒนา มาทบทวน แล้วกำหนดรายละเอียดเพื่อให้เป็นกิจกรรมในการพัฒนา ซึ่งจะมีกิจกรรมทั้งหมด 3 กลุ่มใหญ่ 9 กลุ่มย่อย ในทั้ง 9 กิจกรรมนั้น จะใช้พุทธวิธีการสอนด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ไร้คุณธรรม และอยู่กับปัจจุบัน มีรายละเอียดของกิจกรรมที่จัดเป็นกลุ่ม ดังนี้

(1) การรักษาศีล ให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองรู้จักศีล 5 หรือศีลสำหรับประชาชน ในสาระสำคัญของศีล การละเมิดและหลักในการตัดสินใจโทษ แล้วให้ทดลองรักษาศีลให้เป็นปกติของตนเองโดยไม่ต้องเคร่งเครียด แต่ให้มีสติในการกระทำ และต้องรู้ว่าทำไมจึงไม่รักษาศีลข้อใดได้ เพราะเหตุใด ให้รายงานให้เพื่อนได้ทราบ และในวันสุดท้ายให้สรุปว่า ตนเองรู้สึกอย่างไรในการรักษาศีลและสามารถทำได้ครบหรือไม่ เพราะเหตุใดการรักษาศีลช่วยให้จิตใจสะอาดด้วยความไม่เบียดเบียน ไม่ต้องกังวล เป็นการสร้างความพร้อมทางจิตใจเพื่อนำไปสู่สมาธิ

(2) การฝึกสติและสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ทำการตกลงเบื้องต้นกับผู้เรียนกลุ่มทดลอง ให้ทำกิจกรรมในเวลาเรียน (ช่วงทดลอง) ด้วยความตั้งใจ พากเพียร เอาใจใส่ และใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ส่วนกิจกรรมที่จะกลับไปทำที่บ้าน ให้ผู้เรียนเลือกเองคนละ 3-4 กิจกรรม ให้เป็นกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ที่ต้องทำ และกิจกรรมการดูแลตัวเอง แล้วให้มารายงานหน้าชั้น ให้ผู้วิจัยและเพื่อนซักถามความรู้สึก (สติ/สมาธิ เป็นอย่างไร) และผลงานที่ทำหลังจากให้ปฏิบัติได้ 2 วัน ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงสิ่งที่ให้ปฏิบัติกับอิทธิบาท 4 และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้มองเห็นความสัมพันธ์และความเป็นเนื้อเดียวกัน การฝึกสมาธิด้วยวิธีการนี้ เป็นการฝึกโดยการปฏิบัติภาระกิจในชีวิตประจำวัน เราสามารถที่จะมีสติและสมาธิได้จากการทำงานด้วยความตั้งใจ จดจ่อ เพียรพยายาม รวมทั้งเป็นการฝึกการคิดแบบอยู่กับปัจจุบันด้วยการฝึกการเจริญสมาธิด้วยวิธีนี้ ทำให้จิตใจสงบ มั่นคง

ตั้งมั่น และเข้มแข็ง งานที่ทำก็จะได้ผลดีตามจุดหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต

ทั้ง 2 กิจกรรมข้างต้น จะเริ่มต้นตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย ผู้วิจัยจะติดตามถามความเห็นจากผู้ปกครอง และอาจารย์ในโรงเรียนเป็นข้อมูลประกอบ ทั้งการรักษาศิลปะและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญ ที่จะต้องอาศัยเวลาในการปฏิบัติที่พอจะสรุปและเห็นผลได้

(3) **การพัฒนาปัญญา ศิล สติ และสมาธิ** เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาปัญญา กระบวนการพัฒนาปัญญาเริ่มต้นตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย โดยอาศัยวิธีการสอนด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยจัดกลุ่มกิจกรรมที่จะทำเพื่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมได้ 7 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 สร้างสัมพันธ์และความไว้วางใจกัน เป็นขั้นแรกของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์และรู้จักตัวตนของกันและกันมากขึ้น และเพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การร่วมกันทำกิจกรรมอื่นๆ ฝึกด้วยเกมส์ของโปรดของข้า และใจประสานใจ

กลุ่มที่ 2 ฝึกสติ/สมาธิและวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เพราะในคุณลักษณะทั้ง 3 ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะต้องมึสติและสมาธิ เพื่อจะทำงานให้ดีที่สุด เดิมความสามารถต้องใช้การรู้สึกตัวและการตั้งมั่นของจิต ฝึกด้วยเกมส์ตั้งใจดีมีประโยชน์ และจัดตัวเลขเข้าตาราง

กลุ่มที่ 3 ทำความรู้จักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในเชิงประจักษ์ผ่านบุคลาธิษฐานและปรโตโมละ รวมทั้งฝึกการคิดแบบเจ้าคุณธรรม สืบสาวเหตุปัจจัยโดยใช้กิจกรรมพุทธประวัติ ประวัตินพระอริยสงฆ์ จัดบอร์ดพุทธประวัติ วันสำคัญทางพุทธศาสนา และคำขวัญ คำคม บทกลอนที่เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ยกตัวอย่างในลักษณะบุคลาธิษฐานที่เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ร่วมกันคิดและตัดสินใจเลือกคำขวัญ และเพลงประจำกลุ่ม

กลุ่มที่ 4 การตั้งเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นลักษณะการมุ่งอนาคต ในที่นี้ผู้วิจัยและผู้เรียนสร้างข้อตกลงร่วมกันว่า เป้าหมายที่ตั้ง ผู้เรียนตั้งอย่างไรก็ได้ ที่คิดว่าเป็นเป้าหมายที่ตนเองต้องการไปให้ถึง และเนื้อหาในเป้าหมายจะต้องเกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมด้วย มากน้อยตามบริบทของเป้าหมายนั้นๆ โดยมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน คือ ฝึกการตั้งเป้าหมายระยะสั้น กลาง และยาว ฝึกสมาธิภาวนาด้วยการสร้างจินตภาพไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ และความยากลำบากในการไปให้ถึงเป้าหมาย และเกมส์ "ปาเป้า" โดยให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายเอง แล้วปรับจนกระทั่งสามารถทำตาม

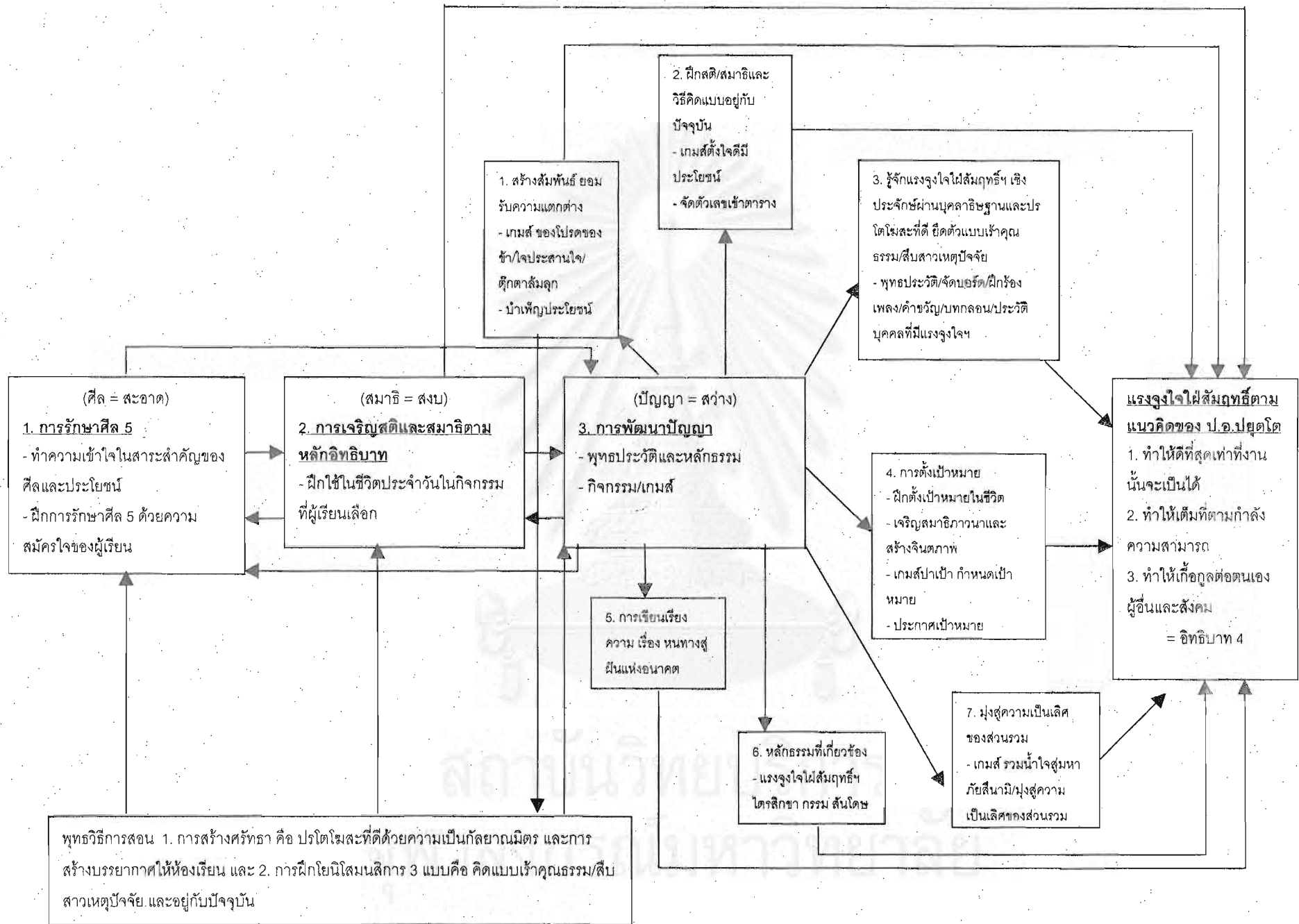
เป้าหมายได้ และกิจกรรมประกาศเป้าหมาย เพื่อให้เห็นถึงความตั้งใจจริงที่จะไปสู่เป้าหมาย และรู้จักปรับเป้าหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของตน

กลุ่มที่ 5 การเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต" เป็นกิจกรรมในวันสุดท้าย แต่เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องมาจากการตั้งเป้าหมาย โดยให้ผู้เรียนทดลองวางโครงร่างในการเขียน โดยนำเป้าหมายที่ตั้งไว้ และการฝึกสมาธิภาวนาด้วยการสร้างจินตภาพมาเขียนในเรียงความ

กลุ่มที่ 6 หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต อิทธิบาท ไตรสิกขา กรรม และสันโดษ เป็นหลักธรรมที่ต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ทั้งสิ้น

กลุ่มที่ 7 มุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวม ซึ่งตรงกับหลักการที่ว่า "ฉันชนะ เธอชนะ เราชนะ" มี 2 กิจกรรมหลักคือ รวมน้ำใจศิษย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยสู่สภามหาวิทยาลัยสุโขทัย เป็นการกระตุ้นให้คิดถึงการเกื้อกูลต่อผู้อื่น และตามกิจกรรมมุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ และคิดถึงความสำเร็จของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือเฉพาะส่วน (รายละเอียดของแนวทางการออกแบบกิจกรรมฯ ในแผนภาพที่ 9)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนภาพที่ 9 แนวทางการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ในทุกกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และในการออกแบบกิจกรรมนั้น ยังมีประเด็นสำคัญที่จะต้องกล่าวถึงอีก 2 ประเด็น คือ

1. ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาจะต้องใช้โปรดโมสะที่ดี โดยผู้สอนจะต้องเป็นกัลยาณมิตร และรักษาความเป็นกัลยาณมิตรไว้ให้ได้โดยตลอด เพราะการสร้างศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนา และกัลยาณมิตรก็จะต้องปฏิบัติได้อย่างที่สอนผู้เรียน เช่น ในขณะที่ผู้เรียนรักาศิล 5 ผู้วิจัยก็ต้องรักาศิล 5 และเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทไปด้วย ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจแล้ว ยังทำให้มีสติเท่าทัน สามารถยืดหยุ่นปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในขณะนั้นๆ ได้

2. บริบทและระยะเวลาที่ใช้ ผู้วิจัยจัดรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในลักษณะ day camp ต่อเนื่องเป็นเวลา 8 วัน วันละ 6-7 ชั่วโมง เนื่องจาก 2 กิจกรรมหลัก คือ การรักาศิล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถเห็นผลได้ในระยะสั้น และเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันนอกชั้นเรียน ประกอบกับผู้วิจัยต้องการให้ผู้ปกครองได้มีส่วนในการสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้วย อีกทั้งกิจกรรมพัฒนาปัญญาหลายกิจกรรม ต้องอาศัยเวลาและการค้นคว้า เช่น การยกบุคคลาธิฐานที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเขียนเรียงความ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นต้องจัดในลักษณะนี้

เมื่อผู้วิจัยได้แนวทางในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แล้ว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังแสดงในแผนภาพที่ 10

ระยะก่อนดำเนินการ (1)	ระยะดำเนินการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (2)		ระยะหลังดำเนินการ (3)
<p>3) สร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยใช้หลักพุทธธรรมและทฤษฎีการเขียนทางสังคมของแมนดูรา</p> <p>2) ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระบวนการและรูปแบบ</p> <p>3) เก็บข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและจัดทำแบบทดสอบ</p> <p>4) ประชุมปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมและชี้แจงแนวปฏิบัติการตามขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</p>	<p>8</p> <p>1) ติดตามการฝึกหัดและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (4)</p> <p>2) เรือความเรื่อง "หนทางสู่นิพพานแห่งนาค"</p> <p>3) ทำแบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต</p> <p>4) ระดมสมองสรุปผลของกิจกรรม</p> <p>5) เขียนแผนกึ่งวัน</p>	<p>วันที่ 1-8</p> <p>เป้าหมายและผลลัพธ์การเขียนรู้</p>	<p>1. ติดตามเขียนบ้านผู้เรียน หรือโทรศัพท์พูดคุยกับผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง</p> <p>2. ประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เขียนและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันสรุปและประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานตามขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</p>
	<p>7</p> <p>1) เลือกเพลงประจำกลุ่ม</p> <p>2) กิจกรรม "มุ่งสู่ความเป็นเลิศของสงฆ์ธรรม"</p> <p>3) กิจกรรม "ประกาศเป้าหมาย"</p> <p>4) นำคำขวัญประจำโรงเรียน (3)</p> <p>5) มื่อนกสายได้สาระ (3)</p>	<p>วันที่ 7-8</p> <p>1. นำเสนอผลงานในรูปแบบเรียงความ สรุปการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทและการรักษา คือ</p> <p>2. ระดมสมองสรุปและประเมินผล</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ ให้ได้ผลดีที่สุด</p> <p>2. ประชุมปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมและชี้แจงแนวปฏิบัติการตามขั้นตอนในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</p>
	<p>6</p> <p>1) ติดตามผลการรักษาต่อเนื่องและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (3)</p> <p>2) ทัศนคติแห่งสติสัมปชัญญะ (บุคคลไม่ใช่สิ่งบุคคล)</p> <p>3) จัดครัวละหมาด</p> <p>4) พัฒนารูปแบบในการดำเนินชีวิต (2)</p> <p>5) นำคำขวัญประจำโรงเรียน (1)</p> <p>6) วางโครงการทำนุบำรุงวัฒนธรรม</p>	<p>วันที่ 4-6</p> <p>1. สร้างความเข้าใจในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้วยการติดตามผลการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท ภาวนิกสมาธิโดยใช้จินตภาพประกอบตัวแบบทางสังคม และกิจกรรมนำเป็นชีวิตจริง</p> <p>2. เชื่อมโยงรูปแบบการดำเนินชีวิตตามพุทธประวัติและบุคคลาธิฐานทางพระพุทธศาสนา (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) เป็นหลักในการดำเนินชีวิต</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p> <p>3. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>
	<p>5</p> <p>1) พิธีกรรมในการดำเนินชีวิต (1)</p> <p>2) วางใจในสิ่งที่ดีงามให้ได้</p> <p>3) พุทธประวัติ (3)</p> <p>4) ฝึกการเจริญสมาธิโดยใช้จินตภาพประกอบ</p> <p>5) มื่อนกสายได้สาระ (2)</p>	<p>วันที่ 1-3</p> <p>1. ประเมินผล ทำความรู้จักตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรักษาศีล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท</p> <p>3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผ่านกระบวนการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การตั้งเป้าหมายในชีวิต และการจัดอันดับพุทธประวัติ ปรโตโมเส ด้วยการสร้างศรัทธา และอินโดเมสิกการ</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>
	<p>4</p> <p>1) ฝึกการเจริญสมาธิภาวนาสร้างจินตภาพแห่งความดีใจที่ก่อเกิด</p> <p>2) ติดตามผลการรักษาต่อเนื่องและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (2)</p> <p>3) พุทธประวัติ (2)</p> <p>4) กิจกรรม "นำใจ"</p> <p>5) มื่อนกสายได้สาระเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตที่ก่อเกิด (1)</p>	<p>วันที่ 1-3</p> <p>1. ประเมินผล ทำความรู้จักตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรักษาศีล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท</p> <p>3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผ่านกระบวนการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การตั้งเป้าหมายในชีวิต และการจัดอันดับพุทธประวัติ ปรโตโมเส ด้วยการสร้างศรัทธา และอินโดเมสิกการ</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>
<p>3</p> <p>1) ชื่องเพลงเพื่อชีวิต 3 เพลง (เพื่อชีวิตที่ก่อเกิด)</p> <p>2) จัดบวงสรวงพระพรหม วิถีคำขวัญพุทธศาสนา และคำขวัญ สงฆ์ธรรม เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</p> <p>1) ชื่องเพลงที่สอดคล้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</p> <p>2) เจริญสมาธิโดยใช้จินตภาพประกอบ</p> <p>3) ฝึกตั้งเป้าหมายในชีวิตระยะสั้น กลาง และยาว</p> <p>4) กระตุ้นผู้เรียนให้คิดถึงการช่วยเหลือก่อเกิดผู้เขียนคือกิจกรรม "รวมน้ำใจสู่หน่วยดีงาม"</p> <p>5) ติดตามผลการรักษาต่อเนื่องและการเจริญสมาธิ (1)</p> <p>6) พุทธประวัติ (1)</p>	<p>วันที่ 1-3</p> <p>1. ประเมินผล ทำความรู้จักตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรักษาศีล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท</p> <p>3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผ่านกระบวนการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การตั้งเป้าหมายในชีวิต และการจัดอันดับพุทธประวัติ ปรโตโมเส ด้วยการสร้างศรัทธา และอินโดเมสิกการ</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>	
<p>2</p> <p>1) ฝึกการเจริญสมาธิภาวนาสร้างจินตภาพแห่งความดีใจที่ก่อเกิด</p> <p>2) ติดตามผลการรักษาต่อเนื่องและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (2)</p> <p>3) พุทธประวัติ (2)</p> <p>4) กิจกรรม "นำใจ"</p> <p>5) มื่อนกสายได้สาระเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตที่ก่อเกิด (1)</p>	<p>วันที่ 1-3</p> <p>1. ประเมินผล ทำความรู้จักตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรักษาศีล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท</p> <p>3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผ่านกระบวนการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การตั้งเป้าหมายในชีวิต และการจัดอันดับพุทธประวัติ ปรโตโมเส ด้วยการสร้างศรัทธา และอินโดเมสิกการ</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>	
<p>1</p> <p>1) ทำความรู้จักผู้เขียน ประเมินผลตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2) กลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการแตกต่างกันไป ผู้เขียนเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน</p> <p>3) ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>	<p>วันที่ 1-3</p> <p>1. ประเมินผล ทำความรู้จักตัวตนของผู้เขียน</p> <p>2. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรักษาศีล และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท</p> <p>3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผ่านกระบวนการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การตั้งเป้าหมายในชีวิต และการจัดอันดับพุทธประวัติ ปรโตโมเส ด้วยการสร้างศรัทธา และอินโดเมสิกการ</p>	<p>1. ทำงานนั้นๆ อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพ</p> <p>2. ทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดผล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม</p>	

แผนภาพที่ 10 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

หลักการและค่าเบื้องต้นในการออกแบบกิจกรรม

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524 หมวด 4 การจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียนเป็นสำคัญ
2. การใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยวิธีการสร้างศรัทธา (ปรโตโมเสที่ 3) / ส่วนของทางสังคม และอินโดเมสิกการ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
3. การมองเห็นคุณค่า และทางเคารพความคิดเห็นของผู้เรียน

3.2 การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต

3.2.1 การตรวจสอบการศึกษาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และแนวทางหรือวิธีการและขั้นตอนของการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนา แนวทางหรือวิธีการและขั้นตอนของการพัฒนาไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3.2.2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Design)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี อายุระหว่าง 13-15 ปี สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเกณฑ์พิจารณาประชากรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

(1) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษา

(2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

(3) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูมีความสนใจและให้ความร่วมมือด้านบริหารจัดการ อำนวยความสะดวก เห็นความสำคัญของการวิจัย และอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองได้

(4) เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างน้อย 90 คน และจำนวนห้องเรียนอย่างน้อย 3 ห้อง เนื่องจากในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องซึ่งเมื่อวัดค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้ง 2 กลุ่มแล้ว จะต้องได้ค่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะทำการทดลองได้

(5) เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมที่จะเป็นประชากรในการวิจัย โดยสามารถจัดการเรียนการสอนที่ไม่ให้สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อการดำเนินงานวิจัย เช่น ลักษณะห้องเรียน แสงสว่าง เสียง การถ่ายเทอากาศ เป็นต้น

จากเกณฑ์พิจารณาตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเลือกโรงเรียนประชากรตัวอย่าง เพื่อเข้าสู่วิจัยโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive

Sampling Technique) คือ โรงเรียนคิซณภูมิวิทยา กิ่งอำเภอเขาคิซณภูมิ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีจำนวนห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสิ้น 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน รวม 140 คน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคิซณภูมิวิทยา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้บริหารและอาจารย์ที่ปรึกษาประจำห้อง ทั้ง 3 ห้อง เพื่อให้ให้นักเรียนทำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพื่อทำการคัดเลือกนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำและปานกลางไว้จำนวน 60 คน และสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอน เพื่อตรวจสอบว่าเป็นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการจริง (จากนักเรียนที่ทำแบบวัดฯ ทั้งสิ้น 86 คน) เป็นหญิงและชายจำนวนใกล้เคียงกัน และจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มทดลอง ใช้วิธีการสุ่มจากรายชื่อนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำและ ปานกลาง จำนวน 20 คน เป็นเพศชาย 11 คน หญิง 9 คน เป็นกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้บริหารของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารได้ประสานขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ขออนุญาตให้บุตรหลานเข้าร่วมการทดลอง

2) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองตามรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต จำนวน 8 วันติดต่อกัน วันละ 6-7 ชั่วโมง รวม 52 ชั่วโมง ทำการทดลองในช่วงปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

3) แบบแผนการทดลอง (Experimental Design)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) แบบ Pre-Experimental Design มีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group Pre-test – Post-test Design) มีรูปแบบคือ

$O_1 \times O_2$ ----- Experiment Group

โดยที่

O_1 = คะแนนตัวแปรตามของกลุ่มทดลองวัดก่อนการทดลอง

O_2 = คะแนนตัวแปรตามของกลุ่มทดลองวัดหลังการทดลอง

X = การจัดกระทำ ซึ่งในที่นี้คือ รูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยคิดขึ้น

ตัวแปรตามในที่นี้ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

4) การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะดำเนินการทดลอง และระยะหลังการทดลอง ดังนี้

(1) ระยะก่อนการทดลอง

ก. สร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต (รายละเอียดในข้อ 3.1.2)

ข. ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาและรูปแบบ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (รายละเอียดในข้อ 3.1.3)

ค. เก็บข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง สภาพทั่วไปของโรงเรียน ทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้บริหาร คณาจารย์ โรงเรียนคิซฌฎฎวิทยา

ง. ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานไปยังโรงเรียนคิซฌฎฎวิทยาที่เป็นโรงเรียนตัวอย่างวิจัย ทำการปรึกษาหารือในการวางแผนการพัฒนา และได้รับคำแนะนำให้ดำเนินการในช่วงเปิดให้เริ่มตั้งแต่เปิดเทอมวันแรก ให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 ห้องทำแบบทดสอบจำนวน 86 คน แล้วคัดผู้มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ค่อนข้างต่ำไว้ 60 คน เป็นเพศหญิงและชาย ในจำนวนใกล้เคียงกัน แล้วสุ่มตัวอย่างเลือกเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง

(2) ระยะดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง โดยมีกระบวนการในการพัฒนา 3 กิจกรรมหลัก และหากจะแยกเป็นกิจกรรมย่อยจะมี 9 กิจกรรม ทำการพัฒนาทั้งสิ้นเป็นเวลา 8 วัน วันละ 6-7 ชั่วโมง รวม 52 ชั่วโมงติดต่อกัน เน้นเนื้อหาที่กระตุ้นและสอดคล้องกับบริบทของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ดังนี้

ก. การรักษาศีล 5

ข. การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท

ค. การพัฒนาปัญญา ด้วยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ได้แก่ สอนพุทธประวัติ และหลักธรรมในการดำเนินชีวิต การสอนโดยใช้บุคลาธิษฐาน และปรโตโมสะ การจัดบอร์ด เกมส์ การเลือกเพลงและคำขวัญประจำกลุ่ม การฝึกสมาธิภาวนาโดยการสร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จ และการเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต"

โดยในแต่ละชั่วโมง แต่ละกิจกรรม จะมีการระดมสมอง สรุปผลโดยผู้เรียนมีการรายงานด้วยตนเอง ทั้งด้วยคำพูด และลายลักษณ์อักษร ผู้สอนใช้บทบาทกัลยาณมิตรมองเห็น

คุณค่า และรับฟังข้อคิดเห็นของผู้เรียน และเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน เป็นการเสริมแรง รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ห้อง และอาจารย์ฝ่ายปกครอง และในบางวันก็ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองผู้เรียนกลุ่มทดลองด้วย

(3) ระยะเวลาหลังการทดลอง

เมื่อทำการทดลองครบ 52 ชั่วโมงแล้ว ผู้วิจัยได้ประเมินแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้ติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองของผู้เรียนกลุ่มทดลอง บางรายก็ใช้วิธีการโทรศัพท์พูดคุย และได้ให้ผู้ปกครองทำแบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยด้วย รวมทั้งได้สอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ฝ่ายปกครอง และผู้บริหารของโรงเรียนนิคมกฎวิทยาด้วย

5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 4 แบบ ประกอบด้วย 1) คู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลอง 4) การรายงานด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

(1) คู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
คู่มือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม แบ่งเป็น 9 กิจกรรมย่อย

รายละเอียดของคู่มือพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในการวิจัยครั้งนี้ แสดงในภาคผนวก ค.

(2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดจากคุณลักษณะที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 3 ประการคือ

- ทำให้ดีที่สุดเท่าที่งานนั้น เรื่องนั้นๆ จะทำได้
- ทำให้เต็มที่ เต็มความสามารถ ตามศักยภาพที่ตนมี
- ทำให้งานนั้น ๆ เป็นประโยชน์แก่กุลตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยไม่

เน้นการแข่งขัน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเพื่อนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

ก. ลักษณะของเครื่องมือ

- เป็นแบบวัดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- โครงสร้างของแบบวัดเป็นแบบวัดที่ถามความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน มีจำนวนทั้งหมด 120 ข้อ ใช้เวลาตอบ 1 ชั่วโมง (60 นาที)

ข. การสร้างแบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต

- สร้างจากคุณลักษณะที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 3 ประการข้างต้น ซึ่งสรุปได้ว่า สาระของอิทธิบาท 4 นั้น เป็นเนื้อเดียวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (รายละเอียดในบทที่ 1 หน้า 7-8)
- ศึกษาจากคุณลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลของ เมอร์เรย์ (Murray, 1938), แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1953), เฮอ์แมน (Hermans, 1970) และแบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลของ ทศพร ประเสริฐสุข (2524)
- ศึกษาจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล แล้วนำมารวบรวมโดยเฉพาะอิทธิบาท 4 นำมาสร้างเป็นแบบทดสอบ

ท่านธรรมปิฎก (2540 : 81-82) ได้สรุปไว้ว่า สาระของอิทธิบาท 4 ที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงานและเป็นสาระเดียวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ก็คือ เมื่อมี ฉันทะ วิริยะ และจิตตะ ต่างก็ทำให้เกิดสมาธิแน่วแน่ขึ้นเรื่อย ๆ และสิ่งที่จะทำให้เกิดจิตตะหรือความจดจ่อต่อเรื่องนั้นก็คือการใช้วิมังสา ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง ถึงความสำคัญของงานนั้น เรื่องนั้น ที่มีต่อชีวิตของตัวเอง ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ ต่อโลก จะทำให้บุคคลรู้สึกถึงคุณค่าของที่ตนกำลังทำ ดังนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สาระของอิทธิบาท 4 นั้น เป็นเนื้อเดียวกับหลักการทั้ง 3 ข้อข้างต้นของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของอิทธิบาท 4 แต่ละหลัก (พระธรรมปิฎก, 2536 : 92-93, พระธรรมปิฎก, 2538 : 842-850, พระธรรมปิฎก, 2540 : 79-83, สุจิตรา รัตนิน, 2539 : 10, ศิริพร ประสาทมงคล, 2531 : 31) และได้นำสาระสำคัญ ความหมายของอิทธิบาท 4 ในแต่ละหลักมาแยกเป็นองค์ประกอบของลักษณะนิสัยของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งจะให้เป็น Rating Scale คือ จริงที่สุด=5, จริงมาก=4, จริงปานกลาง=3,

จริงน้อย=2 และไม่จริงเลย=1 และหากคำถามเป็นเชิงลบก็จะให้คะแนนกลับกัน ประกอบด้วย ข้อ
คำถามจำนวน 120 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ๆ ละ 30 ข้อ ดังนี้

ฉันทะ (กุศลธรรมฉันทะ) หมายถึง ฉันทะในกุศลธรรม คือ ความชอบ
พอใจ ความอยากในสิ่งที่ดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจ สิ่งที่เป็นผลดีแก่ความเจริญงอกงามในทางที่
เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและคนอื่น เป็นกลาง ไม่ผูกพันกับอดีต ก่อให้เกิดการกระทำ
ไม่ก่อให้เกิดการแข่งขัน กระทำเพื่อให้รู้ความจริง กระทำเพื่อสร้างภาวะดีงามให้เกิดขึ้นในงาน

- มีใจรักในงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- มีความมุ่งหวังให้งานหรือกิจกรรมที่ทำสำเร็จสมบูรณ์
- เรียนรู้และศึกษาทุกงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- เห็นประโยชน์และคุณค่าของงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- มีความสุข ความชื่นชม เมื่อทำงานหรือกิจกรรมสำเร็จ
- ทำงานหรือกิจกรรมให้ดี ประณีตและสมบูรณ์ที่สุดตามภาวะที่เป็นไปได้

ของงานหรือกิจกรรมนั้นๆ

- มีความผ่อนคลาย เบิกบาน ในขณะที่ทำและเมื่องานหรือกิจกรรมนั้นเสร็จ

สมบูรณ์

- มองเห็นความเกี่ยวข้องกันของสิ่งต่าง ๆ ในโลก
- ไม่หวั่นพะวงต่อผลตอบแทนหรือสิ่งล่อใจ
- ทำงานหรือกิจกรรมอย่างทุ่มเทเต็มที่ตามศักยภาพของตนเอง
- มีความมุ่งหวังให้งานที่ทำเกื้อหนุน เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเอง ผู้อื่น

และสังคม

- มองเห็นประโยชน์ของงานที่ทำในมุมกว้าง คือ เห็นทั้งประโยชน์ต่อ

ตนเอง ผู้อื่น และสังคม

- ทำงานหรือกิจกรรมอย่างเต็มที่ ไม่หวั่นพะวงต่อผลงานหรือการแข่งขัน

ว่าจะชนะผู้ใด หรือได้รับการยอมรับหรือไม่

วิริยะ หมายถึง ความอาหาญ แก้วกล้า บากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อหวั่นกลัวต่อ
อุปสรรคและความยากลำบาก มีความอดทน เมื่อรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าเป็นประโยชน์เกื้อกูล
ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมแล้ว จะเพียรพยายามทำให้บรรลุจุดหมาย แม้ว่าจะยาก มีอุปสรรค
มาก หรืออาจใช้เวลายาวนานก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่ต้องทำให้สำเร็จ วิริยะมี
องค์ประกอบย่อยคือ

- ตั้งใจจริงในงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- เห็นว่างานหรือกิจกรรมที่ทำเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ
- มีความอดทน
- มีความขยันขันแข็ง
- ไม่หวั่นเกรงอุปสรรคและความยากลำบาก
- เพียรพยายามให้งานเสร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง
- ไม่ละทิ้งงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- ไม่ย่อท้อแม้งานหรือกิจกรรมจะบรรลุจุดมุ่งหมายยาก หรือมีอุปสรรค
- ทำงานหรือกิจกรรมที่ใช้เวลานานได้อย่างไม่ทอดถอย
- มีจิตใจแน่วแน่ มุ่งตรงต่อจุดหมาย
- แม้ถูกรบกวนในขณะที่ทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็จะทำให้สำเร็จ

จิตตะ หมายถึง ความคิดจดจ่อ เอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเผ่าคิดถึงเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่น ๆ ใช้เวลาอยู่กับงานได้นาน ไม่เอาใจใส่การแต่งเนื้อแต่งตัว บางครั้งลืมวันลืมคืนแนบสนิทในกิจที่ทำ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นจิตตะที่ต่อเนื่องมาจากกุศลธรรมจันตะ นั่นคือ จดจ่อ ฝักใฝ่ในงาน/กิจกรรมที่เป็นฝ่ายกุศล เป็นประโยชน์เกื้อกูล จิตตะ มีองค์ประกอบย่อยคือ

- มีจิตใจผูกพันจดจ่ออยู่กับงานหรือกิจกรรม
- มีความเอาใจใส่กับงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- ในขณะที่ทำงานหรือกิจกรรม จะไม่รับรู้เรื่องอื่น ๆ หรือสิ่งเร้าภายนอก
- ไม่เอาใจใส่เรื่องการแต่งตัว ในขณะที่กำลังทำงานหรือกิจกรรม
- ใช้เวลาอยู่กับงานหรือกิจกรรมได้เป็นเวลานาน
- อุทิศทั้งเวลา กำลังความคิด และความสนใจให้กับงานหรือกิจกรรม

ที่ทำ

- ผูกพันอยู่กับงานและปัจจุบัน ไม่คิดถึงอดีตและอนาคตขณะที่ทำงาน

หรือกิจกรรม

วิมังสา หมายถึง ความสอบสวน ไตร่ตรองโดยใช้ปัญญาพิจารณา หมั่นตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องในงานหรือกิจกรรมที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางปรับปรุงแก้ไข และการใช้ปัญญาคิดหาเหตุผลและสอบสวนอย่างนี้ย่อมช่วยรวม

จิตให้คอยกำหนดติดตามเรื่องที่พิจารณาอยู่ตลอดเวลา เน้นที่การใช้ปัญญาในการทำงาน/กิจกรรมสูงสุดมุ่งหมายที่เป็นบุคคล วิมังสามีองค์ประกอบย่อยคือ :-

- ตรวจสอบหาเหตุผล ข้อบกพร่องในงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- พิจารณาหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงงานหรือกิจกรรมที่ทำเสมอ
- สอบสวน ไตร่ตรองในงานหรือกิจกรรมที่ทำ
- ค้นหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในงานหรือกิจกรรมที่ทำ และในการ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

- มองปัญหาอย่างเห็นเหตุผล เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถแก้ไขได้
- รู้จักเปลี่ยนปัญหาหรือวิกฤตให้เป็นโอกาส
- รู้จักวางแผนในการทำงานหรือกิจกรรม
- มีแบบแผนในการทำงานหรือกิจกรรม
- มีจุดประสงค์ที่เด่นชัดในการทำงานหรือกิจกรรม
- มองเห็นสู่ทางการทำงานหรือกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน
- รอบคอบ รวบรวมรายละเอียดก่อนตัดสินใจ
- ทำงานหรือกิจกรรมรัดกุม ประณีต เป็นระเบียบ

ค. การหาค่าความจริง (Validity)

- **หาความจริงของข้อคำถาม** โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผศ.ดร.สุวิธนา สุวรรณเขตนิคม และ รศ.ดร.โสรัช โพธิ์แก้ว และผู้ทรงคุณวุฒิคือ ศ.สุนทร อมรวิวัฒน์ และ รศ.ดร.ปรีชา วิหคโต เป็นผู้ตรวจสอบความจริงของข้อคำถาม (Content Validity) ตามคำจำกัดความและโครงสร้างของแบบวัดที่วางไว้ 4 ด้าน

- นำแบบวัดที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ที่โรงเรียนไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เพื่อตรวจสอบความเข้าใจด้านภาษา และปรับปรุงแก้ไขข้อที่เข้าใจยากหรือกำกวม

- นำแบบวัดที่พัฒนาฉบับนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจดูอีกครั้ง แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

- **หาความจริงตามโครงสร้าง (Construct Validity)** ผู้วิจัยประเมินความจริงตามโครงสร้าง โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา แล้วนำไปทดสอบกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ หอวังนนทบุรี และโรงเรียนไทรน้อย จำนวน 100 คน และ

ผู้วิจัยได้หาค่าสหสัมพันธ์จากสูตรการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient) เพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาในแบบวัด พบว่า

- ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมภายในของแบบทดสอบ (Corrected Item-Total Correlation) มีค่าพิสัยอยู่ระหว่าง -0.47 ถึง 0.64 (ดังแสดงไว้ในภาคผนวก) จะใช้เฉพาะที่มีค่าตั้งแต่ 0.25 ขึ้นไป

- ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในแบบทดสอบรายด้านกับรวมทั้งฉบับมีค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 0.57 ถึง 0.93 (ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ค่าความเที่ยงและค่าความตรงตามสภาพของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ด้าน	ฉันทะ	วิริยะ	จิตตะ	วิมังสา	รวมทั้งฉบับ
ฉันทะ	1.00	.62**	.57**	.65**	.79**
วิริยะ		1.00	.77**	.83**	.93**
จิตตะ			1.00	.73**	.88**
วิมังสา				1.00	.91**
รวมทั้งฉบับ					1.00
ความเที่ยง (CC)	0.72	0.80	0.72	0.78	0.92
ความตรงตามสภาพ					.038

- **ความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)** ผู้วิจัยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของปีที่ผ่านมา เพราะจากเนื้อหาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ดังกล่าว มีความสัมพันธ์ทางบวก แต่ไม่ควรสูงมาก เนื่องจากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (จำไพพรรณ ธีรนิติ, 2514; รุ่งโสฬส สิทธิเวทย์, 2534; วันชัย ดนัยโตมูท, 2535; พัทธาทัศนวิจิตรวงศ์, 2541; ปาริฉัตร อ้นประเสริฐ, 2542; วิไลวรรณ สิริสุทธิ, 2545) นำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวังนนทบุรี และโรงเรียนไทรน้อย จำนวน 100 คน โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment

Coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.38 โดยพบว่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

จ. การหาค่าความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์ค่าคงที่ภายในของครอนบาค (Cronbach's Alpha Reliability Coefficients) ได้ค่าความเที่ยง วัดจากคะแนนจากแบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวังนนทบุรี และโรงเรียนไทรน้อย จำนวน 100 คน ดังนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

- ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92
- ค่าความเที่ยงด้านฉันท์ เท่ากับ 0.72
- ค่าความเที่ยงด้านวิริยะ เท่ากับ 0.80
- ค่าความเที่ยงด้านจิตตะ เท่ากับ 0.72
- ค่าความเที่ยงด้านวิมังสา เท่ากับ 0.78

จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มาหาความเที่ยงโดยการวัดซ้ำ (Test-Retest Reliability) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เว้นระยะห่างระหว่างการทดสอบครั้งแรก และครั้งที่ 2 เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ได้ค่าตามความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.71

จากนั้นผู้วิจัยก็ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามครั้งสุดท้าย ตัดข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบทดสอบ (Item-Total Correlation) ต่ำออกและให้เฉพาะข้อที่มีค่าเกิน 0.25 ขึ้นไป 4 ด้าน ๆ ละ 20 ข้อ รวม 80 ข้อ

(3) แบบสังเกตพฤติกรรม

ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยใช้แนวคิดเดียวกับการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ แต่ปรับปรุงให้มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตความเปลี่ยนแปลงได้ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ ก. แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่ทดลองในระหว่างการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและให้คะแนนทุก 3 วัน รวม 3 ครั้ง ข. แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มทดลองโดยผู้ปกครอง ซึ่งจะสอบถาม

ความเปลี่ยนแปลงในรอบ 1 อาทิตย์ที่ผ่านมา (รายละเอียดในภาคผนวก ก.) ผู้วิจัยได้นำไปให้ อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไข

ก. แบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วย มีโครงสร้างตามคุณลักษณะที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ลักษณะของแบบสังเกต เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนใช้แบบมาตรฐาน 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับมีพฤติกรรมมากที่สุด	5	คะแนน
2. ระดับมาก	4	คะแนน
3. ระดับปานกลาง	3	คะแนน
4. ระดับน้อย	2	คะแนน
5. ระดับไม่มีเลย	1	คะแนน

ในการวิจัยครั้งนี้ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องในการสังเกตนักเรียน 20 คน ที่ทดลองของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการวิเคราะห์พฤติกรรมจึงใช้คะแนนเฉลี่ยของผลการสังเกตจากผู้วิจัยและผู้ช่วย (ผลการวิเคราะห์เสนอในภาคผนวก ง.)

ข. แบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมโดยผู้ปกครอง มีโครงสร้างตามคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ลักษณะของแบบสังเกตมีทั้งแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบวัดนัยในลักษณะคำถามปลายเปิด

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน มีดังนี้

พฤติกรรมไม่เปลี่ยนแปลง

- ดีอยู่แล้ว ไม่เปลี่ยนแปลง	6	คะแนน
- ไม่ดีอยู่แล้วและไม่เปลี่ยนแปลง	1	คะแนน

พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง

- ดีขึ้นมาก	5	คะแนน
- ดีขึ้นเล็กน้อย	4	คะแนน
- แย่ลงเล็กน้อย	3	คะแนน
- แย่ลงมาก	2	คะแนน

(4) การรายงานด้วยตนเอง

การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ในทุกกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมหลัก (9 กิจกรรมย่อย) ผู้เรียนกลุ่มทดลองจะทำการรายงานด้วยตนเองทั้งหน้าชั้นเรียน และรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ในกิจกรรมที่ทำเดี่ยว เช่น การรักษาศีล การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การฝึกตั้งเป้าหมาย การฝึกสมาธิภาวนาโดยใช้จินตภาพ เป็นต้น ให้ผู้เรียนรายงานด้วยตนเอง ผลจากการปฏิบัติและความรู้สึก สำหรับกิจกรรมกลุ่ม ใช้การระดมสมองแล้วให้ร่วมกันสรุป วัดด้วยวิธีการสรุปเนื้อหาที่รายงาน และการเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต" ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นับประโยคที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ (รายละเอียดดูในบทที่ 4 และภาคผนวก จ.)

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง สำหรับหลังการทดลองเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นสุดท้ายจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง และระหว่างการทดลอง เก็บจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบสังเกตพฤติกรรม และการรายงานด้วยตนเอง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ

ก. ผู้วิจัยดำเนินการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ในกลุ่มทดลอง (วัดก่อนการฝึกอบรม)

ข. เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ในกลุ่มทดลองอีกครั้ง (วัดหลังการฝึกอบรม)

(2) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ)

ก. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต

ข. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการรายงาน และการทำกิจกรรม (เกมส์) ในชั้นเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองดังนี้

- รายงานผลการรักษาศีล 5
- รายงานผลการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท
- รายงานผลการเจริญสมาธิโดยการสร้างจินตภาพ

- รายงานผลการตั้งเป้าหมายระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว
- การเลือกตัวแบบทางสังคมของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้งที่เป็นตัวบุคคล และไม่ใช่ตัวบุคคล (คำคม กลอน ฯลฯ)
- การเลือกคำขวัญและเพลงประจำกลุ่ม
- การบอกเล่าความในใจของการเข้าร่วมกิจกรรม
- สรุปผลการทำกิจกรรม (เกมส์) ในชั้นเรียน
- การเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต"

ค. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองของกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการสัมภาษณ์พูดคุย เยี่ยมบ้าน หลังสิ้นสุดการทดลอง

ง. ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมกันสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม โดยดูจากพฤติกรรมที่แสดงออกในห้องเรียน

7) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Science : SPSS for Windows 11.5) เพื่อคำนวณและวิเคราะห์ค่าสถิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. คำนวณค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของผู้เรียนกลุ่มทดลองในระยะเวลาก่อนและหลังการทดลอง

ข. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของผู้เรียนกลุ่มทดลองในระยะเวลาก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ นอกจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ผู้วิจัยยังวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในระยะก่อนการทดลองและระหว่างการศึกษา ด้วยการศึกษาค้นคว้า ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสังเกตพฤติกรรม ทั้งจากผู้วิจัยและผู้ช่วย และผู้ปกครอง รวมทั้งการรายงานผลด้วยตนเองในทุกกิจกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมชัด และเชื่อถือได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอนคือ สรุปรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และผลของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะมีทั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะที่สะท้อนพัฒนาการระหว่างการทดลอง ดังมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไปนี้

4.1 สรุปรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน โดยมีการสร้างอย่างเป็นระบบดังนำเสนอในแผนภาพที่ 8 และเมื่อนำมาออกแบบกิจกรรมตามแนวทางที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 9 ทำให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ป.อ.ปยุตโต ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 10 ดังนั้นจึงสามารถสรุปสาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ป.อ.ปยุตโต ได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัญหาปัจจุบันของสังคมไทยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต คือ คนส่วนมากทำงานเพื่อความเป็นเลิศของงานหรือให้งานสำเร็จได้มาตรฐานและเพื่อตนเอง ขาดการเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม ไม่เกื้อกูลต่อการศึกษา และการอยู่ร่วมกันในสังคม

4.1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ

- 1) ทำให้ดีที่สุด เลิศที่สุด เท่าที่งาน/กิจกรรมนั้นจะเป็นไปได้
- 2) ทำให้เต็มที่ เต็มความสามารถตามศักยภาพ
- 3) ทำให้งานนั้นก่อคุณเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

4.1.3 ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ทฤษฎีการเรียนรู้การสังคมของแบนดูรา (Bandura) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลของเมอร์เรย์ (Murray) และแมคเคลแลนด์ (McClelland) การจินตภาพ และการเจริญสมาธิภาวนาตามแนวของ ดิช นัท ฮันท์ และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

4.1.4 หลักการของรูปแบบ

จากสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ และแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวคิดที่เป็นหลักของรูปแบบ คือ 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและสรุปผลด้วยตนเอง 3) ผู้สอนให้โปรโตโมสะที่ดี โดยแสดงออกในรูปแบบกัลยาณมิตร ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการพิจารณา

4.1.5 คุณลักษณะทางจิตวิทยา

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า คุณลักษณะทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการพัฒนาของรูปแบบ คือ 1) การควบคุมตนเอง 2) การกำกับตนเอง 3) มุ่งอนาคต 4) การเห็นในตนเอง 5) การเห็นคุณค่าของงานและ 6) การเชื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในกระบวนการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ตามที่ได้แสดงในแผนภาพที่ 8)

4.1.6 กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด กระบวนการในการพัฒนาเน้นพุทธธรรมเป็นหลัก ร่วมกับทฤษฎีแนวคิดทางจิตวิทยา ได้แก่ การเรียนรู้ จินตภาพ และการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล โดยมี 3 ขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน คือ

ขั้นที่ 1 การรักษาศีล 5

ขั้นที่ 2 การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท

ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัญญา ด้วยการสอนพุทธประวัติ หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และกิจกรรมต่างๆ

ในทุกขั้นตอนจะต้องใช้วิธีการสอนด้วยการสร้างศรัทธา ผู้สอนจะต้องเป็นกัลยาณมิตร ให้ปรโตโมหะที่ดี และการฝึกการคิดโยนิโสมนสิการแบบสืบสาวเหตุปัจจัย อยู่กับปัจจุบัน และเร้าคุณธรรม

4.1.7 ผลที่ได้รับจากการพัฒนา

หากจะดูผลที่ได้จะต้องเป็นเนื้อเดียวกับวัตถุประสงค์ นั่นคือ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพิ่มมากขึ้น แต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ และบอกความเปลี่ยนแปลงได้ในระดับหนึ่ง และตามที่คุณวิจัยได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 1 แล้วว่า ลักษณะสำคัญ 3 ประการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความเป็นเนื้อเดียวกันกับอิทธิบาท ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ นั่นคือ

- 1) ผู้เรียนมีความตั้งใจ เพียรพยายาม เอาใจใส่ จดจ่อ ใช้ปัญญาไตร่ตรองใคร่ครวญงาน/กิจกรรมที่ทำทั้งในชั้นเรียน และที่บ้าน
- 2) ผู้เรียนมีพฤติกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนในชั้นเรียน ระหว่างการทดลอง และช่วยเหลือเกื้อกูลคนที่บ้านด้วย

4.1.8 การวัดและประเมินผล

ในการวัดและประเมินผลจากการนำรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปใช้ จะได้ผลตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบหรือไม่ ผู้วิจัยวัดและประเมินจาก

- 1) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
- 2) แบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วย
- 3) แบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมโดยผู้ปกครอง
- 4) การรายงานด้วยตนเอง ทั้งคำพูดและลายลักษณ์อักษร

4.2 ผลของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ก่อนและหลังการทดลอง โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของกลุ่มทดลองระยะก่อนและหลังการทดลอง

ตัวแปร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ	กลุ่มทดลอง						ค่า t
	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	
ฉันทะ	20	64.60	4.51	20	69.95	5.30	3.88**
วิริยะ	20	59.05	5.16	20	64.45	6.31	3.20**
จิตตะ	20	58.30	5.31	20	63.80	4.97	3.52**
วิมังสา	20	59.70	5.68	20	62.90	6.26	2.63**
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้ง 4 ด้าน โดยรวม	20	241.65	15.57	20	264.55	19.96	4.83**

$P < .05$ (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05)

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของผู้เรียนที่ทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่มีค่าสถิติทดสอบที่ (t-test แบบ dependent) ของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ด้าน ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และคะแนนรวมทุกด้านมีค่าเท่ากับ 3.88, 3.20, 3.52, 2.63 และ 4.83 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ด้าน ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ (โดยรวมทุกด้าน) ในระยะก่อนการทดลอง มีค่าเท่ากับ 64.60, 59.05, 58.30, 59.70 และ 241.65 ตามลำดับ สำหรับคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ด้าน ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ (โดยรวมทุกด้าน) ของผู้เรียนกลุ่มทดลองในระยะสิ้นสุดการทดลองนั้น มีค่าเท่ากับ 69.95, 64.45, 63.80, 62.90 และ 264.55 ตามลำดับ สรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจ

ไฝ่สัมฤทธิ์ฯ ทุกด้าน และโดยรวมของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สมมติฐานการวิจัยได้รับการสนับสนุน กล่าวคือ ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (เชิงคุณภาพ)

นอกจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน โดยใช้ค่าทางสถิติเป็นเครื่องยืนยันผลการทดลองที่เป็นคำตอบสุดท้ายของการวิจัยแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดขึ้นกับนักเรียนที่ทดลอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีคะแนนแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ค่อนข้างต่ำ และเมื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอนและผู้ปกครองก็พบว่าเป็นเช่นนั้นจริงเช่นเดียวกับคะแนนจากแบบทดสอบ ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณลักษณะ (เชิงคุณภาพ) ร่วมด้วย เพื่อให้เห็นภาพรวมอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน ซึ่งจะแสดงผลในรายละเอียด ในขณะที่ผู้เรียนกำลังพัฒนาแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลสรุปของกิจกรรม การรายงานด้วยตนเองของผู้เรียน กลุ่มทดลอง ทั้งด้วยการรายงานหน้าชั้นเรียน และรายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร จากการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตจากผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย และจากการสัมภาษณ์ เยี่ยมบ้าน และแบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความเห็นของผู้ปกครอง

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการประเมินจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่า ข้อมูลที่ได้นั้นให้ผลสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน มีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด และเพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงตรงภายใน หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้วิจัยพยายามประเมินอย่างรอบด้านจากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องว่า รูปแบบหรือวิธีการในการพัฒนาแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่ผู้วิจัยได้คิดพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น มีผลสำเร็จที่มีคุณค่าเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้แก่ผู้เรียนกลุ่มอื่นต่อไปได้หรือไม่

ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ ผู้วิจัยจะสรุปตามหัวข้อในการพัฒนาให้เห็นผลที่ครอบคลุมและชัดเจน โดยนำเสนอเป็น 3 ตอนคือ

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความเห็นของผู้ปกครอง

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

(1) ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนศิษฏภฏวิทยา เปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2525 ตั้งอยู่ที่ตำบลพลวง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง มีนักเรียนทั้งสิ้น 701 คน มีจำนวนชั้นเรียน 6 ชั้นเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น 7 ห้องเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 1 4 ห้องเรียน ปีที่ 2 และ 3 ชั้นละ 3 ห้องเรียน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 ห้องเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีชั้นละ 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 13 ห้องเรียน อัตราครูประจำ 27 คน และอัตราจ้าง 5 คน รวม 32 คน ภารโรง 1 คน มีอาคารเรียน 2 ชั้น 2 อาคาร อาคารชั่วคราว 2 หลัง อาคารอเนกประสงค์ (ใช้เป็นหอประชุม 1 หลัง และโรงฝึกกีฬา) มีสนามฟุตบอลหน้าโรงเรียน มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 37 ไร่ สภาพภายในโรงเรียนสะอาดเรียบร้อยพอสมควร นักเรียนส่วนมากมีมารยาทค่อนข้างเรียบร้อยเหมือนกับเด็กชนบทโดยทั่วไป

ผู้บริหารและคณาจารย์ของโรงเรียนศิษฏภฏวิทยาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ได้ดำเนินการประสานขออนุญาตผู้ปกครองให้นักเรียนเข้าร่วม จัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในชั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งจะต้องเป็นกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยเลือกจากคะแนนที่ได้จากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 86 คน ตอบแบบวัดแรงจูงใจ ผู้วิจัยทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับคัดโดยเรียงลำดับที่ได้คะแนนต่ำสุดขึ้นมาจำนวน 60 คน แล้วสุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มควบคุม 20 คน นอกจากจะใช้แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ แล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้การสังเกตและสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาของแต่ละห้องด้วย ผู้เรียนกลุ่มทดลองได้มาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 3 ห้อง (1, 2 และ 3) ละครึ่ง เป็นนักเรียนจากห้อง 1 จำนวน 5 คน ห้อง 2 จำนวน 9 คน และห้อง 3 จำนวน 6 คน รวม 20 คน

และเมื่อดูจากเกรดเฉลี่ยสะสม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ เกรดเฉลี่ยสูง (3.00 ขึ้นไป) ปานกลาง (2.50 ขึ้นไป) และต่ำ (2.49 ลงมา) ซึ่งเกรดเฉลี่ยสูง จำนวน 7 คน ปานกลาง จำนวน 7 คน และต่ำ จำนวน 6 แสดงให้เห็นว่าคนที่เกรดเฉลี่ยสูงไม่จำเป็นต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต สูง ผู้วิจัยได้พูดคุยสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาพบว่าตรงกับแนวคิดของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เนื่องจากอาจารย์บอกว่ากลุ่มที่เรียนดี เกรดเฉลี่ยสูง แต่ได้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต่ำนั้น เป็นคนที่มีลักษณะค่อนข้างเอาตัวรอดและชอบการแข่งขัน ไม่ค่อยเอื้อเฟื้อ ในขณะที่กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยปานกลางส่วนมากเป็นพวกนักกีฬาของโรงเรียน ทำให้มีลักษณะค่อนข้างชอบการแข่งขัน ทำท่าย และกลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำเป็นกลุ่มไม่เอาใจใส่ในการเรียน บางคนมีชีวิตไป วัน ๆ มาเรียนเพราะพ่อ-แม่ให้มาเรียน และบางคนขาดโรงเรียนบ่อยมาก

จากการพูดคุยสัมภาษณ์จากผู้บริหาร คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานปกครอง และอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ห้องเรียน ได้ข้อมูลเบื้องต้นว่านักเรียนกลุ่มทดลองเกือบครึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่สนใจการเรียน ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม บางคนพูดมาก เล่นมาก บางคนถึงขั้นทำลายอุปกรณ์ของโรงเรียนด้วยความสนุกคะนอง และบางส่วนของเรียนดีก็จะค่อนข้างเอาตัวรอด ชอบการแข่งขัน ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่ด้อยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพราะบางส่วนขาดคุณลักษณะข้อที่ 1, 2 บางส่วนขาดคุณลักษณะข้อที่ 3 ผู้บริหารและคณาจารย์จึงเห็นพ้องกันว่า เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม แต่ก็ไม่แน่ใจว่าวิธีการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจะสามารพัฒนาหรือเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้กับผู้เรียนกลุ่มนี้ได้หรือไม่ แต่ทั้งผู้บริหารและคณาจารย์ต่างก็ให้กำลังใจและความร่วมมือเป็นอย่างดี

(2) ผลการเจริญสมานิตตามหลักอิทธิบาทในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้เรียนทั้ง 20 คน ให้ฝึกการเจริญสมานิตตามหลักอิทธิบาท โดยให้ผู้เรียนเลือกงาน/กิจกรรมที่จะต้องทำที่บ้านด้วยตนเอง 3-4 อย่าง แล้วให้ทำด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ ชยัน หมั่นเพียร ใช้ปัญญาไตร่ตรองในสิ่งที่ตนทำ ซึ่งถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน มีการรายงานผล 4 ครั้ง ใน 2 ครั้งแรกที่รายงาน ผู้เรียนส่วนมากรู้สึกอึดอัด และไม่เป็นที่ธรรมชาติ แต่ก็ช่วยให้มีสติ รู้ตัว และงาน/กิจกรรมที่ทำก็มีผลงานที่ดีขึ้น มีผู้เรียนกลุ่มทดลองหลายคนที่ยืนยันว่าพ่อ-แม่ชมว่าตั้งใจและมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป สำหรับ 2 ครั้งสุดท้ายที่ให้รายงานผลนั้น มีความเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ค่อนข้างชัดเจน สามารถสรุปเป็นรายบุคคลได้ดังนี้

ผู้เรียนคนที่ 1

งานที่เลือกคือ : หุงข้าว ล้างจาน เก็บที่นอน อาบน้ำและแปรงฟัน

..... "ผมหุงข้าว ผมไตร่ตรองดู ควรใส่น้ำเท่าไรจึงจะพอดี และทำความสะอาดหม้อข้าวด้วยความตั้งใจ หม้อข้าวสะอาดขึ้นมาก และรู้สึกว่าร่าเริงขึ้น และยังได้เกื้อกูลให้คนในบ้านให้ได้ทานข้าวอร่อยด้วย

ผมเก็บที่นอนอย่างตั้งใจทุกวัน รู้สึกสะอาดและมีระเบียบมากกว่าเดิม ผมตั้งใจล้างจานให้สะอาดหมดคราบมัน เดิมนี่จานบ้านผมสะอาดทุกวัน ผมเองก็สบายใจ

ผมแปรงฟันและอาบน้ำอย่างตั้งใจ ผมค่อย ๆ แปรงฟัน อาบน้ำอย่างละเอียดและอ่อนโยนต่อตัวผมเอง ผมรู้สึกว่าฟันและร่างกายผมสะอาดขึ้นกว่าเดิม

ผมคิดว่าการทำอะไร ๆ อย่างตั้งใจ เอาใจใส่ ทำให้ผลงานดี ตัวเรารู้สึกดีขึ้น คนที่บ้านก็รู้สึกดีขึ้นด้วย ผมจะพยายามตั้งใจอย่างนี้กับการเรียนและงานที่บ้าน ทั้ง ๆ ที่ในตอนแรกรู้สึกอึดอัด และต้องระวังตัว ตอนนี้รู้สึกดีขึ้นมากกับตัวเอง".....

ผู้เรียนคนที่ 2

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน หุงข้าว ทำความสะอาดร่างกาย

....."ดิฉันล้างจาน หุงข้าว ทำความสะอาดร่างกายตนเอง ด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ ใช้ปัญญาในการไตร่ตรองว่าดีหรือยัง สะอาดหรือยัง และทำให้รู้ว่า ถ้าเราตั้งใจทำ เอาใจใส่แล้ว งานจะออกมาดีกว่าเดิม จากที่เราทำเพียงคร่าว ๆ ให้เสร็จ ๆ ไป

เมื่อใส่ความรักลงไปในงาน ทำให้ค่อย ๆ รู้สึกเป็นนิสัย เราก็จะตั้งใจทำทุกอย่างมากขึ้น

ตอนแรก ๆ ที่ทำรู้สึกอึดอัด แต่งานที่ออกมาดีขึ้นกว่าเดิม และพอทำไปประมาณ 4-5 วันเริ่มรู้สึกชิน เริ่มรู้สึกติดเป็นนิสัย และงานที่เราทำก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่ถูกพ่อแม่บ่น จนถึงขณะนี้รู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เป็นการปฏิบัติภารกิจตามหลักอิทธิบาทที่เป็นธรรมชาติของตัวเอง และทำให้ได้รู้ว่าตนเองมีคุณค่ามากกว่าที่คิด".....

ผู้เรียนคนที่ 3

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน หุงข้าว เก็บที่นอน

....."ผมรู้สึกว่าล้างจานดีขึ้นกว่าเดิม สะอาดขึ้น ไม่ถูกแม่บ่นอีก หุงข้าวดีขึ้น พ่อแม่ชมว่าทานอร่อยขึ้น และเก็บที่นอนได้ดีขึ้น สะอาดเรียบร้อยมากขึ้น ผมรู้สึกสบายใจ เวลานอน เพราะที่นอนไม่รก

ผมเชื่อว่าถ้าเราทำทุกอย่างอย่างตั้งใจ เราก็จะทำได้สำเร็จ และดีขึ้นมากด้วยทุกอย่าง เพราะฉะนั้นเราควรตั้งใจ เอาใจใส่ พยายาม มีสติในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการเรียน เราก็จะทำได้สำเร็จ ผมรู้แล้วว่าความคิดของผมมีประโยชน์ต่อตัวผมอย่างไร”.....

ผู้เรียนคนที่ 4

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน ซักผ้า หุงข้าว กวาดบ้าน

.....“ดิฉันล้างจาน ซักผ้า หุงข้าว กวาดบ้านด้วยความตั้งใจ พยายามเอาใจใส่และใช้ปัญญาคิดเพื่อให้งานที่ทำออกมาดีขึ้น ซักผ้าได้สะอาดขึ้น หอมขึ้น ล้างจานหมดคราบมัน หุงข้าวอร่อยขึ้น และกวาดบ้านสะอาดและละเอียดขึ้น

ดิฉันทำงานบ้านด้วยความเอาใจใส่ในงานที่ทำ พากเพียรมากขึ้น และใช้ปัญญาไตร่ตรองทำให้ดีขึ้นด้วย รู้สึกดีมากที่งานออกมาดี รู้สึกว่าตนเองขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ในงานมากขึ้น และคิดว่าได้ทำในสิ่งที่เกื้อกูลต่อครอบครัวด้วย”.....

ผู้เรียนคนที่ 5

งานที่เลือกคือ : หุงข้าว เก็บที่นอน แปร่งพั้น

.....“ผมตั้งใจ พยายามแปร่งพั้นแล้วดูกระจกเห็นว่าพั้นขาว สะอาดมากขึ้น ผมหุงข้าวได้อร่อยดี ไม่มีดิบ พ่อ-แม่ได้ทานข้าวอร่อย และผมตั้งใจ เอาใจใส่ในการเก็บที่นอน แล้วรู้สึกดี เพราะที่นอนสะอาดและสวยขึ้น

ผมตั้งใจที่จะทำงานในความรับผิดชอบ และการเรียนให้เหมือนอย่างที่ทดลองปฏิบัติตอนนี้อยากให้ติดเป็นนิสัย”.....

ผู้เรียนคนที่ 6

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน ตากผ้า กวาดบ้าน

.....“ดิฉันล้างจานด้วยความมีสติ ตั้งใจ พากเพียร เอาใจใส่ และใช้ปัญญาคิด และคิดได้ว่ายังมีอีกหลายวิธีที่จะทำให้จานสะอาด และทำให้เรามีความสุขไปด้วยในขณะที่ล้างจาน ทำให้ไม่เบื่อเหมือนเคย เช่น ดิฉันคิดถึงสิ่งดี ๆ ที่ได้ทำในวันนี้ บางทีก็คิดถึงสิ่งดี ๆ ที่กำลังจะทำหรืออนาคตของตนเอง

เมื่อก่อนดิฉันตากผ้าด้วยความรู้สึกเบื่อหน่าย แต่เมื่อดิฉันทำด้วยความมีสติ ตั้งใจ และใคร่ครวญแล้ว ดิฉันได้คิดว่า งานตากผ้ามีประโยชน์ และเรา (ประเทศของเรา) โชคดีที่มีแดดให้ตากผ้า และผ้าที่ตากแดดก็มีกลิ่นหอมดีด้วย ถ้าดิฉันไม่ทำ พ่อ-แม่ก็ต้องทำ ทำให้ดิฉันรู้สึกชอบการตากผ้ามากขึ้น

และในการกวาดบ้าน ดิฉันมักจะเบื่อ กับสิ่งสกปรกที่อยู่บนพื้น แต่เมื่อได้ คิดทบทวนแล้วว่าดิฉันทำเพื่อทุกคน ผ่อนแรงคนในบ้าน เพื่อไม่ให้พ่อ-แม่และน้องเหนื่อยมาก ก็ รู้สึกดีขึ้น ตั้งใจมากขึ้น และกวาดบ้านได้สะอาดขึ้น

ดิฉันรู้สึกดีขึ้นกว่าเดิม ดิฉันทำงานบ้านได้โดยไม่โดนพ่อ-แม่บ่นว่าอีกแล้ว อาจมีสีหน้าบึ้งตึงไปบ้างในบางครั้ง แต่พ่อได้สติก็จะไม่บึ้งตึงอีก ในการเจริญสมาธิตามหลัก อธิปไตยในตอนแรก ดิฉันอาจจะขาดจันทะไปบ้างเพราะไม่มีความรักในงาน แต่เมื่อดิฉันใช้ ปัญญาไตร่ตรองแล้ว ดิฉันพยายามมองหาและค้นพบข้อดีของแต่ละงาน จึงเห็นและเริ่มรักชอบ งานนั้น ๆ

ในวันหลัง ๆ ใกล้เคียงจบการเข้าร่วมกิจกรรม ดิฉันรู้สึกสนุกและมีความสุข กับงานที่ต้องทำ ดิฉันจึงทำงานได้ดีและเรียบร้อยขึ้นกว่าเดิมมาก และดิฉันจะนำมาใช้กับงานอื่น ๆ และการเรียนด้วย”.....

ผู้เรียนคนที่ 7

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน หุงข้าว เก็บที่นอน

.....“ถ้าเราล้างจานอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ พยายาม ก็จะทำให้งานสะอาด ขึ้น ไม่มัน และรับประทานได้อย่างมั่นใจ หุงข้าวก็ทำให้หม้อข้าวแห้งสะอาดเพราะทำความสะอาด ดี ข้าวสวยน่าทาน ที่นอนก็เรียบร้อย ไม่รก น่านอน

ทุกอย่างถ้าเราทำอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ และพยายามแล้ว ก็ดีขึ้น พ่อ-แม่ไม่ต้องบ่นว่าเราต่อไปอีก”.....

ผู้เรียนคนที่ 8

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน ตากผ้า ช่วยแม่ขายของ

.....“ตั้งใจ เอาใจใส่ มีสติ ในทั้ง 3 งานที่ทำ ทำให้ได้ข้อคิดและความรู้สึก ที่หลากหลาย คือ 1) ตอนแรกไม่คิดว่าการทำงานหรืออะไรก็แล้วแต่ จะทำให้รู้สึกดีขึ้นขนาดนี้ ต่างกับเมื่อก่อนที่ขี้เกียจทำงานมาก ๆ ไม่อยากทำเลย แต่พอทำบ่อย ๆ ก็ติดเป็นนิสัย 2) เมื่อตั้งใจ พยายาม ใส่ความรัก เอาใจใส่แล้ว รู้สึกไม่น่าเบื่อเหมือนทุกครั้ง ทำแล้วรู้สึกสนุกกับสิ่งที่ทำ เมื่อ ก่อนเวลาทำงานไม่ได้ตั้งใจ อยากดูโทรทัศน์อย่างเดียว ทำให้งานไม่เรียบร้อย แต่พอเราตั้งใจทำ พยายามคิดในสิ่งที่ดีดี กับงานที่ทำ ผลงานก็เรียบร้อย ไม่น่าเบื่อ และสนุกกับสิ่งที่ทำ 3) การตั้งใจ มีสติ เอาใจใส่ พยายามคิดหาวิธีการทำงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นงานเล็ก ๆ ถ้าทำเป็นประจำเราก็จะมี สมาธิ ทำให้คิดก่อนจะทำเสมอ”.....

ผู้เรียนคนที่ 9

งานที่เลือกคือ : ซักผ้า ล้างจาน หุงข้าว

....."ฉันซักผ้าด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร และใช้ความคิด ทบทวน ตรวจสอบว่าผ้าที่ซักยังมีคราบสกปรกอยู่หรือไม่ จะทำอย่างไรจึงจะสะอาดขึ้น ได้ความคิดว่า ต้องแช่ผ้าแยกสีขาวออกก่อน สักพักจึงค่อยซัก จะทำให้สะอาดดี ล้างจานและหุงข้าวก็เช่นกัน สะอาดเรียบร้อย ข้าวนุ่มอร่อย เมื่อก่อนไม่ค่อยตั้งใจ ทำให้งานไม่สะอาดเรียบร้อย

เมื่อทำงานอย่างตั้งใจ เอาใจใส่แล้ว รู้สึกว่างานที่ฉันทำเรียบร้อยกว่าเดิม และสะอาดมากขึ้น แต่ว่าบางครั้งก็อาจจะเบื่อหน่ายบ้าง แต่พอทำไปเรื่อยก็รู้สึกว่างานที่ฉันทำมัน ไม่น่าเบื่อ แต่เป็นงานที่สนุก และได้รับคำชมจากแม่มากขึ้น เพราะปกติจะถูกแม่บ่นว่าประจํา แต่ตอนนี้ได้รับคำชมจากแม่ รู้สึกดีใจว่าฉันก็ทำให้แม่ของฉันชมฉันได้เหมือนกัน".....

ผู้เรียนคนที่ 10

งานที่เลือกคือ : แปรงฟัน หุงข้าว เก็บที่นอน

....."ผมแปรงฟันอย่างตั้งใจ พยายามเอาใจใส่ รู้สึกสดชื่น ฟันสะอาดทั้ง ปาก และรู้สึกดีมาก ผมหุงข้าวได้อย่างที่ต้องการ หม้อข้าวก็สะอาดขึ้น เก็บที่นอนสะอาดน่าอน มากขึ้นกว่าเดิม

แรก ๆ ผมยังไม่ค่อยตั้งใจทำงาน แต่ผมก็พยายามทำให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ จน ผมทำได้ดี และสิ่งที่ผมทำก็สะอาดขึ้น".....

ผู้เรียนคนที่ 11

งานที่เลือกคือ : แปรงฟัน อาบน้ำ กวาดบ้าน

....."ผมตั้งใจ เอาใจใส่ แปรงฟันทำให้ฟันสะอาด ขาวขึ้นทั้งปาก อาบ น้ำอย่างตั้งใจรู้สึกว่เนื้อตัวสะอาดขึ้น กวาดบ้าน แลดูบ้านโล่งขึ้น ผมไม่ค่อยมี ผมคิดว่าจะตั้งใจทำ ต่อ ๆ ไป".....

ผู้เรียนคนที่ 12

งานที่เลือกคือ : อาบน้ำ แปรงฟัน ดูแลพ่อ

....."ผมอาบน้ำ แปรงฟันด้วยความตั้งใจ ค่อย ๆ ทำ อ่อนโยนขึ้น ทำให้ ฟันสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น ร่างกายมีความสดชื่นมากขึ้น ดูแลพ่อ เพราะพ่อไปทานเหล้า หายไป หลาย ๆ วัน ก็ดูแลเรื่องความสะอาด ที่แรกก็รู้สึกไม่ค่อยดี ต่อมาก็ดีขึ้น".....

ผู้เรียนคนที่ 13

งานที่เลือกคือ : แปรงฟัน ล้างจาน

....."ตั้งใจทำงาน ครั้งแรกก็รู้สึกเบื่อ ๆ แต่ก็อยากลองทำดูว่าตนเองจะทำได้หรือไม่ ทำไปนาน ๆ หลาย ๆ วันก็รู้สึกสนุกดี แปรงฟัน ฟันก็สะอาดขาวขึ้น มองกระจกแล้วรู้สึกดี ล้างจานอย่างพอกเพียร คิดกับมัน รู้สึกงานสะอาดขึ้นและสนุกกับงานดี".....

ผู้เรียนคนที่ 14

งานที่เลือกคือ : ล้างจาน หุงข้าว กวาดบ้าน

....."ดิฉันกวาดบ้านได้สะอาดขึ้น กวาดได้ทุกซอกทุกมุม มีความละเอียดมากขึ้นในการกวาดบ้าน ล้างจานสะอาด และสามารถล้างได้เร็วขึ้น มากขึ้น เพราะมีสติอยู่กับงาน ไม่ใจลอย รู้ว่ากำลังล้างจานอยู่ พอล้างไปนาน ๆ ก็รู้สึกสนุก หุงข้าวได้ช่วยนำรับประทานขึ้น

ดิฉันพยายามทำงานที่เลือกอย่างตั้งใจ มีความพอใจ ชยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ ไตร่ตรองว่าตนกำลังทำสิ่งใดอยู่ พยายามทำ อยากให้เป็นนิสัย เพื่อให้งานที่ทำออกมาดี ที่ผ่านมางานที่ไม่ตั้งใจทำจะออกมาไม่ค่อยดีสักเท่าไร

ตอนแรกรู้สึกเครียดมาก เพราะเป็นคนทำอะไรไม่ค่อยตั้งใจ แต่อยากจะทำ ลองทำ พอทำไปเรื่อย ๆ ก็รู้สึกดี งานที่ออกมาดี เรียบร้อย อาจจะเสียเวลาในความคิดของเรา แต่มันเป็นผลดีต่อตัวเองมาก ตอนนี้เป็นคนขยันติดเป็นนิสัยแล้ว รู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้รู้ว่าเราสามารถทำได้ เมื่อทำแล้วก็ประสบความสำเร็จด้วย จึงตั้งใจจะซึ่กับการเรียนและงานอื่น ๆ ด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 15

งานที่เลือกคือ : กวาดบ้าน เก็บที่นอน อาบน้ำ

....."ผมกวาดบ้านอย่างตั้งใจ ใจเย็น ค่อย ๆ กวาด มองเห็นว่าบ้านสกปรกน้อยลงและสะอาดขึ้นมาก เก็บที่นอนก็เรียบร้อยมาก น้ามอง น่านอน นอนง่าย อาบน้ำผมทำความสะอาดตัวเองอย่างใส่ใจ ดีมากกว่าที่เคยทำแบบไม่ใส่ใจ

ผมรู้สึกว่า ผมใจเย็นขึ้น อารมณ์ไม่ร้อน ทำให้มีความสุขสงบในตัวเอง เมื่อผมทำงานอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ คิดกับมัน ตั้งสติก่อนจะทำ ผลงานก็จะออกมาดี ผมคิดว่าจะใช้กับชีวิตประจำวันและการเล่นกีฬาของผมด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 16

งานที่เลือกคือ : เก็บที่นอน แปรงพิน อาบน้ำ ทานข้าว

....."ผมทำกิจกรรมอย่างที่สัญญากันไว้อย่างตั้งใจ รักที่จะทำ (ฉันทะ) ทำด้วยความพากเพียร ชยัน (วิริยะ) ทำด้วยความใส่ใจ (จิตตะ) และใช้ปัญญาไตร่ตรอง ทบทวน ขณะทำ (วิมังสา)

ผมรู้สึกว่าตัวเองเรียบร้อยและมีระเบียบมากขึ้น ทานข้าวได้ร่อยขึ้น พินและเนื้อตัวสะอาดขึ้น ไม่มีกลิ่น เก็บที่นอนเป็นระเบียบสวยงามขึ้น

ตอนแรกไม่ค่อยตั้งใจทำ และรู้สึกสบายใจขึ้นเมื่อตั้งใจแล้วสามารถทำ ได้จริง ผมจะไปเรื่อย ๆ เพราะรู้สึกดีกับตัวเอง".....

ผู้เรียนคนที่ 17

งานที่เลือกคือ : เก็บที่นอน กวาดบ้าน ล้างจาน

....."การที่เราตั้งใจทำงาน ทำด้วยความเอาใจใส่ มีสติ ตั้งมั่น รู้สึกว่า งานดูสะอาดมากขึ้นกว่าเดิมด้วย

ตอนแรกรู้สึกอึดอัด แต่พอทำติดสัก 4-5 วัน รู้สึกใจเย็นขึ้นมาก และงาน ก็ออกมาดี และนี่ก็อยากนำไปใช้ต่อไปด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 18

งานที่เลือกคือ : ซักผ้า ล้างแก้ว รีดผ้า ข่ายของ กวาดบ้าน เปิด-ปิด ประตูหน้าบ้าน

....."ตอนแรกรู้สึกแปลก ๆ ทะแม่ง ๆ ไม่ค่อยเคยชิน ถึงแม้ว่างานทั้งหมดที่เลือกจะเป็นงานประจำวันอยู่แล้ว เพราะเป็นลูกคนจีน ต้องทำมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว อนุบาลก็ เริ่มช่วยพ่อ-แม่ล้างแก้ว ทำงานเท่าที่ทำได้อยู่แล้ว แต่ก็ทำไปเรื่อย ๆ เฉย ๆ เพราะเป็นส่วนหนึ่งใน ชีวิตประจำวันอยู่แล้ว พอเริ่มตั้งใจจริงจังก็มองเห็นคุณค่าในงานที่ทำมากขึ้น ทำได้ผลดีมากขึ้น ด้วย รู้สึกภูมิใจในตัวเองที่ได้ช่วยงานพ่อ-แม่ เพราะแม่ไม่สบาย เป็นหลายโรค (ความดัน, หัวใจ, เบาหวาน) ผ่อนแรงให้แม่ รู้สึกสบายใจ และรู้สึกดีขึ้น".....

ผู้เรียนคนที่ 19

งานที่เลือกคือ : จ่ายตลาด ช่วยกรีดยาง ขับรถ อาบน้ำ ทานข้าว

....."ผมตั้งใจและพากเพียรในการทำงาน ไปจ่ายตลาด ตั้งใจซื้ออย่าง ประหยัด มีสติในการจ่ายเงิน ชื่อของที่ควรซื้อในราคาไม่แพง ผมช่วยกรีดยาง ดินตั้งแต่เด็ก พยายามให้น้ำยางลงด้วย ไม่ให้หกเลอะเทอะ ขับรถอย่างมีสติ ไม่ประมาทเพื่อให้ปลอดภัย เพราะ คิดว่า "ความประมาทคือหนทางแห่งความตาย" ผมอาบน้ำอย่างเอาใจใส่ ละเลียด ทำให้ร่างกาย

สะอาดสดชื่น ตั้งใจทานอาหาร รู้สึกอ่อยขึ้นกว่าเดิม ผมคิดว่าถ้าเราตั้งใจ เพียรพยายามทำอะไรแล้ว แม้ว่าจะยากเพียงใดเราก็สามารถทำได้ แต่ที่ขาดไม่ได้คือ ต้องมีสติ”.....

ผู้เรียนคนที่ 20

งานที่เลือกคือ : ชักผ้า กวาดบ้าน

.....“ถ้าเราตั้งใจทำในสิ่งใหญ่ ๆ ก็ต้องเริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ เช่น การชักผ้า กวาดบ้าน ต้องจดจ่อตั้งมั่นอยู่กับการชักและการกวาด จะทำให้มีสมาธิในสิ่งอื่น ๆ ด้วย พอมีสมาธิก็จะใส่ใจ เมื่อเอาใจใส่ในการชักผ้า การกวาดบ้าน ก็จะทำให้สะอาดขึ้น

ตอนแรกรู้สึกต้องตั้งใจเป็นพิเศษ อย่างเช่น ชักผ้าจะต้องบังคับตนเองให้ตั้งใจ พยายาม และคิดกับสิ่งนั้น ๆ ให้มากขึ้น แต่พอทำไปนาน ๆ รู้สึกมีสมาธิในการทำงานมากขึ้น ไม่ต้องบังคับตัวเอง เหมือนกับว่าเป็นตัวเรามากขึ้น รวมทั้งการทำงานอื่น เราก็สามารถนำการฝึกใช้การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทในการชักผ้า กวาดบ้าน มาใช้กับงานอื่น ๆ ได้”.....

จากการรายงานทั้งเป็นคำพูดและลายลักษณ์อักษรของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 20 คน จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนว่า การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทในชีวิตประจำวันของผู้เรียนกลุ่มทดลอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมตามแนวทางแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต นอกจากนี้ยังประกอบกับการที่มีผู้ปกครองกว่าร้อยละ 80 ที่มาโรงเรียน หรือผู้วิจัยโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์ รู้สึกว่าบุตร-หลานเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความสุขกับการทำงานในหน้าที่ มีความรับผิดชอบมากขึ้น บางคนเลิกหน้าบึ้งหน้างอเวลาทำงาน ทำงานได้สะอาดเรียบร้อยขึ้น ผู้ปกครองบางท่านกล่าวว่า ช่วยทำให้บุตร-หลานคิดเป็นมากขึ้น กิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งที่ผู้วิจัยใช้เวลาและความสนใจทั้งในและนอกห้องเรียน ปรากฏว่าได้ผลดีดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

(3) การรักษาศีล 5

ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เรียนในเรื่องศีล 5 หรือศีลสำหรับประชาชน ผู้เรียนสามารถบอกได้ครบถ้วนทุกข้อ มีการจำสลับที่กันบ้าง แต่ผู้เรียนก็ยังไม่รู้รายละเอียดในเรื่ององค์ประกอบของการละเมิด และการพิจารณาว่าเป็นโทษมากน้อยอย่างไร ผู้วิจัยได้อธิบายที่แจ้ง โดยเฉพาะศีลข้อ 4 ที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงเพียงการพูดปด แต่หมายรวมถึงการพูดหยาบคาย ส่อเสียดและเพื่อเจ้อด้วย และเห็นว่าเจตนาและความพยายามในการกระทำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด จากการรายงานผลสามารถช่วยให้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงและความซื่อสัตย์ต่อตนเองของผู้เรียนกลุ่มทดลองได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยขอสรุปผลเป็นรายบุคคลดังนี้

ผู้เรียนคนที่ 1

....."ใน 3 วันแรกของการฝึกรักษาศีลได้ 3 ข้อ รักษาไม่ได้ 2 ข้อคือ การฆ่าสัตว์ เพราะมดกัดขณะที่จะต้มน้ำเพื่อจะใส่บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป โมโหไม่ทันคิด เลยเอาน้ำร้อนราด บางวันยุง/มดกัดก็เลยตีมัน และอยากแกงส้มด้วย แต่ก็รู้สึกไม่ค่อยดีที่ผิดสัญญา และข้อ 4 คือ พูดคำหยาบจนติดเป็นนิสัย และชอบล้อเพื่อน เสียตีสีและเพื่อนเจ้า

4 วันต่อมาผิดศีลข้อ 4 เพียงข้อเดียว และไม่ได้พูดคำหยาบแล้ว แต่ก็ไม่ถึงกับสุขภาพ ยังมีคำพูดที่ส่อเสียดและเพื่อนเจ้าอยู่ แต่ก็ตั้งใจจะให้ดีขึ้น

วันสุดท้ายคือวันที่ 8 ของการฝึกรักษาศีล สามารถรักษาได้ครบทุกข้อ ยอมรับว่าแรก ๆ รู้สึกอึดอัด แต่ตอนนี้รู้สึกดี ยังคงพูดเล่นกับเพื่อน ๆ อยู่ แต่ไม่หยาบคายและส่อเสียดแล้ว และรู้ว่าถ้าตั้งใจจริงคนอย่างเราก็รักษาศีลได้ และไม่อึดอัดด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 2

....."ใน 3 วันแรกรักษาศีลได้เกือบครบ วันแรกรักษาได้ครบ วันที่ 2-3 รักษาศีลข้อ 4 ไม่ได้ เพราะมีน้องและเพื่อนมายั่วโมโห รู้ตัวว่าเป็นคนโมโหง่าย แต่ก็พยายามจะมีสติให้ทันแต่ไม่ทัน พูดคำหยาบออกไปแล้ว สำหรับข้อดีคือทำให้รู้สึกดี สดชื่น

4 วันต่อมาจนถึงวันสุดท้าย รักษาศีลได้ครบทุกข้อ รู้สึกจิตใจสงบขึ้น ตั้งแต่เริ่มแรกการรักษาศีลรู้สึกอึดอัดไม่เป็นตัวของตัวเอง จนรู้สึกชินเมื่อรักษาศีลไปเรื่อย ๆ มีสติทันความโกรธของตัวเอง เริ่มรู้สึกเป็นนิสัยและเป็นไปตามธรรมชาติ".....

ผู้เรียนคนที่ 3

....."ใน 3 วันแรกของการฝึกรักษาศีล รักษาได้ 3 ข้อ รักษาข้อ 1 และข้อ 4 ไม่ได้คือ ฆ่าสัตว์ ฆ่ายุงกับมดที่มากัด และทะเลาะกับน้อง และโกหกน้องด้วย

4 วันต่อมา พยายามตั้งใจ ตั้งสติ และตั้งมั่นอย่างมาก ไม่ผิดศีลเลย รู้สึกอึดอัดนิดหน่อย แต่ก็เริ่มเป็นธรรมดามากขึ้น

วันสุดท้ายผิดศีลข้อ 1 ฆ่าโดยไม่ตั้งใจ เล่นกับเพื่อนไปถูกแมลงวันตาย ในตอนแรกรู้สึกอึดอัด แต่ตอนนี้รักษาศีลได้แล้วรู้สึกสบายใจขึ้นมากด้วย และรู้ว่าการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเจตนาก็ไม่บาปมาก แต่ก็รู้สึกไม่สบายใจเล็กน้อย".....

ผู้เรียนคนที่ 4

....."ใน 3 วันแรกของการฝึกการรักษาศีล รักษาศีลได้ 3 ข้อ บางวันรักษาข้อ 1 ไม่ได้ บางวันรักษาข้อ 4 ไม่ได้ ฆ่ายุงกับมดโดยเจตนา ฆ่ายุงเพราะทางบ้านให้ทำ แต่ก็รู้สึกไม่ค่อยสบายใจเล็กน้อย

5 วันหลังรักษาศีลครบ 5 ข้อ รู้สึกว่าตนเองไม่กังวล และมีความสงบมากขึ้น และคิดว่าการรักษาศีลเป็นสิ่งที่ได้ ได้ปลดปล่อยความทุกข์ที่ได้ทำเอาไว้ในการฆ่าสัตว์ เบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น เมื่อรักษาครบไม่รู้สึกอึดอัดอย่างในตอนแรก ๆ และรู้สึกไม่กังวล จิตใจสงบ และเป็นสุขดี”.....

ผู้เรียนคนที่ 5

.....“3 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ 3 ข้อ ผิดศีลข้อ 1 และ 4 ยุงกัดเจ็บ สติไม่ทันจึงตบและเป็นปกติ จะดาหยาบคายกับเพื่อนทุกวัน ทำให้ติดเป็นนิสัย รู้สึกค่อนข้างอึดอัด ต้องคอยเตือนตัวเอง ทำผิดศีลข้อ 1 น้อยลง ข้อ 4 ยังคงผิดอยู่

5 วันหลัง ยังคงผิดศีลข้อ 4 อยู่ และวันสุดท้ายผิดข้อ 1 อีก ทำให้ตลอดระยะเวลาถือศีลครบเพียง 3 ข้อ แต่ก็รู้สึกดีขึ้น จะพยายามรักษาให้ได้ครบถึงจะจบการเรียนการสอนแล้ว ตอนนี้รู้สึกมีสติทันมากขึ้นแต่ก็ยังไม่ได้พอ”.....

ผู้เรียนคนที่ 6

.....“5 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ 3 ข้อ ผิดศีลข้อ 1 และ 4 ศีลข้อ 1 ยุงกัดเจ็บลึ้มตัว ตียุงตาย แต่ก็รู้สึกเสียใจที่ฆ่ามัน และฆ่ามดโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะมดอยู่ที่ล้างชาม เลยโดนน้ำผงซักฟอกตายหมด ศีลข้อ 4 รักษาไม่ได้เพราะถูกเพื่อนในห้องเรียนล้อชื่อพ่อ-แม่ เลยเผลอพูดคำหยาบออกไป ถึงจะยังรักษาศีลไม่ครบทุกข้อ แต่ก็ตั้งใจรักษาอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังมีสติไม่ทันอยู่ดี

3 วันสุดท้าย รักษาศีลได้ครบ รู้สึกดีใจมาก แต่ก็รู้สึกอึดอัดมากเวลาที่มีคนอื่นมาว่าเรา แล้วเราไม่สามารถจะโต้ตอบคืนแรง ๆ ได้ แต่ก็มึสติสามารถหยุดพูดคำหยาบได้ในที่สุดความพยายามก็สำเร็จจนได้ สามารถใช้สติคุมตนเองได้สำเร็จ”.....

ผู้เรียนคนที่ 7

.....“6 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ 3 ข้อ ผิดศีลข้อ 1 และ 4 ศีลข้อ 1 ฆ่ามด ฆ่ายุง เพราะมันกัดเจ็บ ไม่ทันคิดก็ฆ่าเลย และพูดหยาบคายกับพูดบด เพราะน้องชอบมาแกล้ง ทำให้อ่าน้องแวง ๆ และโกหกหลอกเพื่อนเล่น แต่พอนึกได้ก็รู้สึกเสียใจเล็กน้อย

2 วันสุดท้ายรักษาศีลได้ครบทุกข้อ แรก ๆ ก็รู้สึกอึดอัด หลัง ๆ ก็ดีขึ้น และรู้สึกว่าตัวเองมากขึ้น”.....

ผู้เรียนคนที่ 8

.....“3 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ 4 ข้อ ผิดศีลข้อ 4 เพราะพูดหยาบคายจนติดเป็นนิสัย เวลาโกรธ ไม่นิ่ง หรืออารมณ์ไม่ดี

5 วันหลังรักษาศีลครบทุกข้อ วันแรก ๆ ที่รักษาไม่ได้ รู้สึกอึดอัดมาก และรู้สึกผิดด้วย แต่พอรักษาศีลแบบมีสติทุกวัน ค่อย ๆ เคยชิน และเป็นปกติ จนตอนนี้รู้สึกว่าการรักษาศีล 5 เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว”.....

ผู้เรียนคนที่ 9

.....“5 วันแรกของการรักษาศีล รักษาครบ 3 ข้อ รักษาไม่ได้ 2 ข้อ สลับกัน บางวันรักษาข้อ 4 ไม่ได้ บางวันรักษาข้อ 1 ไม่ได้ มีมด ยุงมากัด ไม่ทันระวังตัวก็ตีไปโดยไม่ตั้งใจ และด่าว่าน้องเพราะชอบมากวน

วันที่ 6 รักษาศีลได้ครบ สบายใจและสงบดี

วันที่ 7-8 ผิดศีลข้อ 4 เพราะด่าว่าน้อง น้องเอารองเท้าไปซ่อน จะรีบมาโรงเรียน หาไม่เจอจึงโมโหมาก อุดใจไม่ได้จริง ๆ พอว่าไปแล้วก็ไม่ค่อยสบายใจ

มีความตั้งใจจะรักษาให้ครบ เพราะทำให้ใจสงบ และรู้สึกดีขึ้น”.....

ผู้เรียนคนที่ 10

.....“7 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ รักษาศีลข้อ 4 ไม่ได้ เนื่องจากอดบ่นอดด่าคนไม่ได้ เพราะเป็นนิสัยแล้ว ในวันที่ 4 ฆ่ายุงตาย มันกัดก็ตบตามความเคยชิน ไม่ได้ตั้งใจ แต่ขาดการระมัดระวังขาดสติ

วันสุดท้ายถือศีลครบ แต่ก็รู้สึกอึดอัดมาก ไม่ได้ด่า ทำให้แปลก ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกดีที่พยายามตั้งใจแล้วทำสำเร็จ ใจดีขึ้น”.....

ผู้เรียนคนที่ 11

.....“6 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ รักษาข้อ 1 ไม่ได้ ฆ่าสัตว์หลายชนิด ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ เพราะนิสัยผมสนุกกับการฆ่าสัตว์เล็ก ๆ เช่น มด ยุง แมงป่อง มีความสุขกับการฆ่าและรังแกสัตว์ และแก่งสุนัข เพราะมันเห่าใส่ พยายามรักษาศีลข้อนี้แต่ยังไม่สำเร็จ

วันที่ 7 รักษาข้อ 1 และ 4 ไม่ได้ เพราะฆ่ายุงและด่าเพื่อน

วันสุดท้ายรักษาได้ครบ รู้สึกดีขึ้น จิตใจสงบมากขึ้น ในตอนแรกยอมรับว่าสนุกกับการฆ่าสัตว์ ไม่ได้ฆ่าแล้วเหมือนบางอย่างขาดหายไป แต่พอไม่ฆ่าจริง ๆ อย่างตั้งใจ กลับรู้สึกว่าการไม่ฆ่าแล้วรู้สึกดีกว่า จิตใจสงบกว่า”.....

ผู้เรียนคนที่ 12

.....“3 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ ข้อ 1 รักษาไม่ได้ เพราะยุงกัดเป็นผื่นคันมาก ก็เลยตบยุง และสุนัขจะกัด เลยเอาก้อนหินขว้าง

4 วันหลังรักษาศีลได้ครบ 4 ข้อ ข้อ 4 รักษาไม่ได้ เพราะพูดเล่น พูดเพื่อเจ้อ และพูดคำหยาบกับเพื่อน แต่ก็พยายามไม่ให้หยาบมากนัก

วันสุดท้ายรักษาศีลได้ครบ รู้สึกดีขึ้น แต่ก็อึดอัดที่หลายวันที่ผ่านมาทำไม่ได้ครบ แต่ก็พยายามทำให้ได้สักวัน แล้วก็ทำได้จริง รู้สึกดีใจ”.....

ผู้เรียนคนที่ 13

.....“8 วันของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ ผิดศีลข้อ 4 ข้อเดียวตลอดทั้ง 8 วัน เพราะชอบพูดเล่น ล้อเลียนเพื่อน พูดส่อเสียดและเพื่อเจ้อ หยาบคายบ้าง แต่ไม่พูดโกหก แรก ๆ พยายามใน 4 ข้อที่ทำได้ รู้สึกอึดอัดมาก แต่พอทำไปก็รู้สึกสบายใจขึ้น ยังคงพูดเล่น ล้อเลียนอยู่แต่ไม่ค่อยหยาบคายแล้ว จะพยายามทำต่อไปเพราะรู้สึกสบายใจดี”.....

ผู้เรียนคนที่ 14

.....“วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบทุกข้อ รู้สึกจิตใจสงบดี วันที่ 2 และ 3 รักษาศีลได้ครบ 4 ข้อ วันที่ 2 ขาดข้อ 4 พี่มาแกล้งให้โมโหเลยว่แรง ๆ วันที่ 3 รักษาศีลข้อ 1 ไม่ได้เพราะตีขุมโดยตั้งใจ แต่ไม่ทันคิดถึงการรักษาศีล

วันที่ 4 จนถึงวันสุดท้ายรักษาศีลได้ครบทุกข้อ รู้สึกมีความสุข จิตใจสงบขึ้น ไม่โกรธไม่โมโหง่าย ทำอะไรก็มีความสุข บางครั้งเกือบผิดศีลข้อ 1 เพราะกำลังจะตีขุม พอนึกได้สติกลับมาทันทีเลยไล่มันไป

ตั้งแต่เริ่มรักษาศีล ตอนแรกมีความรู้สึกเหมือนชีวิตมีหวังมากต้องไว้รอบตัว ทำอะไรก็อึดอัดต้องระวังตัว แต่พอรักษาศีลไปเรื่อย ๆ ก็สามารถทำได้เป็นปกติ และทำได้โดยไม่ต้องระวังตัวจนเป็นนิสัย”.....

ผู้เรียนคนที่ 15

.....“4 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ ผิดศีลข้อที่ 1 ขุมกัดเจ็บก็เลยตบขุม เด็ดหางแมงป่อง เพราะกลัวมันจะต่อยคนที่บ้าน วันที่ 2 ของการรักษาศีล รักษาข้อ 1 ไม่ได้ เพราะไปจับปลาในบ่อมาไว้ทำอาหาร คิดว่าตนเองทำเพราะความจำเป็นของครอบครัว

4 วันหลัง รักษาศีลได้ครบ เพราะพยายามอย่างตั้งใจ รู้สึกสบาย ไม่เป็นกังวล ขุมมากัดไม่ตบตีมัน แต่หยิบออกไปหลาย ๆ ตัว ขุมไม่ตาย บินต่อไปได้ ไม่รู้สึกอึดอัดสบายใจมาก ทำให้ใจเย็น อารมณ์ไม่ร้อน ทำให้มีความสุขสงบในตัวเอง”.....

ผู้เรียนคนที่ 16

....."8 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 3 ข้อ ผิดศีลข้อ 1 และ 4 เพราะชอบล้อเลียนเพื่อน และพูดคำหยาบ เพื่อเจ้อ จนติดเป็นนิสัย และฆ่าสัตว์ 2 วัน เพราะยุ่ง/มดกันเจ็บมาก เลยฆ่า

วันสุดท้ายรักษาศีลได้ครบ แต่รู้สึกอึดอัดนิดหน่อย ตั้งใจจะทำให้ได้ไปเรื่อย ๆ จะพยายามเพราะพอรักษาศีลได้แล้ว รู้สึกดีจริง ๆ สงบและเป็นสุข".....

ผู้เรียนคนที่ 17

....."4 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 4 ข้อ รักษาไม่ได้คือข้อ 4 มีการด่าว่าเพื่อนและพี่บ้างในยามที่โกรธ โมโห หรือขาดสติ

4 วันสุดท้ายรักษาได้ครบทั้ง 5 ข้อ แต่ก็ไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าไรเพราะบางทีก็คิดด่าเพื่อพิไใจ รู้สึกว่าการรักษาศีลเป็นเรื่องที่ดี เป็นเรื่องที่ควรทำให้เป็นปกติ และการรักษาศีลทำให้จิตใจสงบ และรู้สึกดี".....

ผู้เรียนคนที่ 18

....."6 วันแรกของการรักษาศีล รักษาได้ครบ 3 ข้อบ้าง 4 ข้อบ้าง รักษาข้อ 1 และ 4 ไม่ได้ในบางวัน เพราะเพื่อนยั่วโมโห ฆ่ายุง และฆ่าสัตว์ที่ใหญ่ขึ้นคือคางคกเข้ามาในบ้านทำให้บ้านเลอะเทอะ เลยตีมันตาย แต่ทำแล้วก็รู้สึกสงสารและรู้สึกผิดอยู่บ้าง

วันสุดท้ายถือศีลได้ครบทุกข้อ แรก ๆ อึดอัดต้องระวังตัว ตอนนี้รู้สึกสบายใจเมื่อทำความดี หรือวันที่รักษาศีลครบ รู้สึกดีขึ้นกับตัวเอง ทำให้รู้สึกอยากทำต่อไป".....

ผู้เรียนคนที่ 19

....."รักษาศีลได้ครบทุกข้อ 7 วัน มีเพียงวันสุดท้ายที่รักษาไม่ครบ ผิดศีลข้อ 1 เพราะฆ่าผึ้งมาตอม ตกใจก็เลยตีตาย รู้สึกกังวล อึดอัด และเสียใจไม่น่าฆ่าผึ้งเลย 7 วันที่ผ่านมารู้สึกสดชื่น สบายใจ ใจเย็น และไม่กังวล มีความรู้สึกที่ตั้งแต่เริ่มรักษาศีล 5 จิตใจสงบ มีสติในการตัดสินใจ มีเหตุมีผลขึ้น และรู้สึกดีใจที่ได้รักษาศีล จะพยายามรักษาศีล 5 ให้ได้ครบไปเรื่อย ๆ".....

ผู้เรียนคนที่ 20

....."2 วันแรกของการรักษาศีล รักษาครบ 4 ข้อ รักษาข้อ 1 และ 4 ไม่ได้ บางวันฆ่ายุง/มด พูดหยาบคายบ้าง แต่ก็พยายามจะรักษาศีล

6 วันสุดท้ายสามารถรักษาศีลได้ครบถ้วนทั้ง 5 ข้อ มีลืมตัวบ้าง แต่ก็มีสติรู้ทัน ตั้งแต่แรกที่รักษาศีลรู้สึกอึดอัดเล็กน้อย เพราะไม่เคยตั้งใจรักษาศีลอย่างจริงจัง พอเริ่มรักษา 3-4 วันก็รู้สึกชินและไม่อึดอัด และทำให้รู้สึกสบายมากขึ้น".....

จากการรายงานทั้งคำพูด และลายลักษณ์อักษร ของผู้เรียนกลุ่มทดลอง ทั้ง 20 คน ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในลักษณะพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการรักษาศิลปะด้วยความเต็มใจ ผู้เรียนจำนวน 18 คนสามารถรักษาศิลปะได้ครบ อย่างน้อยก็วันสุดท้ายของการเรียนการสอน อีก 2 คนก็มีความตั้งใจและพยายามจะรักษาให้ได้ครบต่อไป และเห็นความสำคัญของการรักษา ศิลปะ ทำให้จิตใจสบาย สงบ มีสติ และมีความอดทนเพิ่มมากขึ้น ส่วนมากข้อ 4 รักษาไม่ได้เนื่องจากการพูดจาหยอกล้อ อาจหยาบคายบ้าง ก้าวร้าวไปถึงพ่อ-แม่บ้าง แต่ผู้วิจัยก็ได้อธิบายให้ฟังว่า การล้อชื่อพ่อแม่ ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่ดี แต่ก็มีมานานแล้ว และเพื่อนก็ไม่ได้ตั้งใจเหยียดหยาม ล้อ สนุก ๆ กันไป ควรรู้จักให้อภัยและอดทน ให้มองเห็นว่าเพื่อน ๆ ที่มาล้อเลียน เสียสละ ทดสอบ ความอดทนให้ เหมือนคำกล่าวที่ว่า “มารไม่มี บารมีไม่เกิด” ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและ พยายามจนทำได้สำเร็จในที่สุดเกือบทุกคน

ตามหลักการของไตรสิกขา หรือกระบวนการทางการศึกษา การรักษาศิลปะ และการเจริญสมาธิเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใน ขณะเดียวกันทั้งการรักษาศิลปะ และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทก็ต้องอาศัยปัญญาในการ ไตร่ตรองให้มองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการรักษาศิลปะและการเจริญสมาธิด้วย จะเห็นได้ ว่าหลักการของไตรสิกขานั้นเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

(4) การฝึกการตั้งเป้าหมายในชีวิตที่เกื้อกูลและเป็นประโยชน์

ผู้วิจัยแนะเรื่องการตั้งเป้าหมายในชีวิตโดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด เห็นกับผู้เรียนกลุ่มทดลอง ให้เห็นความสำคัญของการมีเป้าหมายในชีวิต กว่าครึ่งยังไม่เคยคิด ถึงเป้าหมายของตนเอง ผู้วิจัยให้ลองตั้งเป้าหมายดู 3 ระยะ ระยะสั้น กลาง และยาว ให้ผู้เรียนลอง กำหนดเอง ผู้เรียนร่วมกันกำหนดระยะสั้นคือ จากนี้จนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระยะกลางคือจาก มัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อไปอีก 3 ปี คืออาจจบสายอาชีพหรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 และระยะยาวคือ เรียนจบมีงานทำ โดยมีการทำข้อตกลงจากการพูดคุยร่วมกันว่า เป้าหมายในทุกระยะจะต้อง เกื้อกูลและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว และถ้าเป็นไปได้ก็ควรเกื้อกูลไปถึงผู้อื่นและ สังคมด้วย โดยเฉพาะเป้าหมายระยะยาว

เป้าหมายที่ผู้เรียนตั้ง ระยะสั้น และระยะกลาง เนื่องจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทำให้ทุกคนตั้งไปในทิศทางเดียวกันคือ :-

เป้าหมายระยะสั้น เรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยไม่ให้มีเกรด 0 และเกรดเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 บางคนก็ต้องการ 2.50 หรือ 3.00 เพื่อให้ตนเองสามารถเรียน

ต่อได้ในสายที่ตนเองชอบ และไม่ทำให้พ่อ-แม่ต้องลำบากใจ เป็นการถือฤกษ์ต่อตนเอง พ่อ-แม่ ครอบครัว อาจารย์ และโรงเรียน

เป้าหมายระยะกลาง มีความแตกต่างกันไปบ้าง ส่วนมากต้องการเรียนให้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยไม่ให้มีเกรด 0 และเกรดเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 บางคนต้องการ 2.50 หรือ 3.00 บางส่วนต้องการเรียนต่อสายอาชีพ เช่น ช่างยนต์ โรงเรียนกีฬา เป็นต้น เป้าหมายระยะนี้ก็เช่นเดียวกับระยะต้น คือเพื่อตนเองจะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเริ่มงานระยะแรกของการเป็นช่าง เป็นนักกีฬาได้ ให้พ่อ-แม่ภาคภูมิใจ เป็นการถือฤกษ์ต่อตนเอง พ่อ-แม่ และครอบครัว อาจารย์และโรงเรียนด้วย

สำหรับเป้าหมายระยะยาว แต่ละคนตั้งเอาไว้ไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นรายบุคคลดังนี้

ผู้เรียนคนที่ 1

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนักฟุตบอลอาชีพ เล่นตำแหน่งกองกลาง นำเงินที่ได้มาช่วยไถ่ถอนหนี้สินให้พ่อ-แม่ เลี้ยงดูพ่อ-แม่และครอบครัว เกื้อกูลผู้อื่นและสังคม โดยการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติ

ผู้เรียนคนที่ 2

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นโปรแกรมเมอร์ ออกแบบโปรแกรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ นำเงินมาเลี้ยงดูพ่อ-แม่ จะกลับมาเขียนโปรแกรมดี ๆ ให้โรงเรียนศิษย์คุณวุฒิวินิจฉัย ให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่ได้เรียน

ผู้เรียนคนที่ 3

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นทหารบก อยู่หน่วยที่จะร่วมปราบปรามยาเสพติด นำเงินที่ได้จากอาชีพสุจริตมาเลี้ยงดูพ่อ-แม่ และปกป้องเยาวชนของชาติ ไม่ให้ติดยาเสพติด เป็นการถือฤกษ์ต่อประเทศชาติและประชาชน

ผู้เรียนคนที่ 4

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นพยาบาลประจำแผนกเด็กแรกเกิด นำเงินที่ได้มาเลี้ยงดูครอบครัว และเกื้อกูลต่อชีวิตที่เกิดใหม่ และพ่อ-แม่ของทารกด้วย นางพยาบาลเป็นงานที่เกื้อกูลต่อชีวิตผู้อื่นโดยตรง

ผู้เรียนคนที่ 5

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ไปช่วยสอนหนังสือให้เด็กชาวเขา และปราบปรามพ่อค้ายาเสพติดชายแดนด้วย เลี้ยงดูพ่อ-แม่ เกื้อกูลต่อผู้ด้อยโอกาส (ชาวเขา) และประเทศชาติด้วยการปราบปรามยาเสพติด

ผู้เรียนคนที่ 6

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นพยาบาลประจำห้องฉุกเฉิน เนื่องจาก
เห็นว่าเป็นงานที่หนักมาก ต้องอยู่กับคนไข้อาการหนัก เป็นงานที่เกือกรุดและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
และสังคมโดยตรง

ผู้เรียนคนที่ 7

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นพยาบาลประจำแผนกเด็กแรกเกิด
เลี้ยงดูพ่อ-แม่ เกือกรุดต่อตนเองเพราะชอบเด็กทารก อยู่ใกล้แล้วสดชื่นดี เกือกรุดต่อเด็กและพ่อ-แม่

ผู้เรียนคนที่ 8

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนักธุรกิจ มีกิจการเป็นของตนเอง อาจ
เป็นร้านอาหารหรือสินค้า OTOP ส่งออก เกือกรุดตนเอง ครอบครัว และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงให้มี
งานทำ มีเงินใช้ เลี้ยงครอบครัวได้

ผู้เรียนคนที่ 9

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนางพยาบาลประจำแผนกเด็ก
แรกเกิด ต้องการช่วยเหลือชีวิตเด็ก ๆ ที่ช่วยตนเองไม่ได้ เกือกรุดทั้งเด็กและมารดา-บิดาของเด็ก

ผู้เรียนคนที่ 10

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นทหารอากาศ ทำหน้าที่ปกป้อง
ประเทศชาติ และให้พ่อ-แม่ภาคภูมิใจ

ผู้เรียนคนที่ 11

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นทหารเรือ อยู่ในเรือดำน้ำ ได้ทำหน้าที่
ราชองครักษ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ถือได้ว่าเกือกรุดต่อตนเอง พ่อ-แม่ ประชาชนและ
ประเทศชาติ

ผู้เรียนคนที่ 12

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นเจ้าของอู่ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ขนาดใหญ่
ใหญ่ อยู่ว่าง ๆ ก็แต่งมอเตอร์ไซด์ส่งไปชิงแชมป์โลก ตั้งใจจะซ่อมรถให้ดีที่สุด ไม่เอาเปรียบลูกค้า
ให้ทุกคนที่มารับบริการได้รับการบริการที่ดีและสบายใจกลับไป เป็นการเกือกรุดต่อสังคม

ผู้เรียนคนที่ 13

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นตำรวจดับเพลิง หรือหน่วยกู้ภัยผจญ
เพลิง ให้พ่อ-แม่ภาคภูมิใจ และได้ช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อนด้วย

ผู้เรียนคนที่ 14

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนักธรณีวิทยา ทำงานเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของดิน และหาทางช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหา ทำให้พ่อ-แม่ไม่ต้องเป็นห่วง เลี้ยงพ่อ-แม่ได้ และดีใจที่ได้ทำงานสุจริตที่ตนเองต้องการ

ผู้เรียนคนที่ 15

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนักฟุตบอลอาชีพ และเล่นให้ทีมชาติไทย เป็นกัปตันทีมในตำแหน่งกองกลางหรือกองหลัง นำเงินที่ได้มาเลี้ยงดูพ่อ-แม่ ช่วยส่งเสียน้อง และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติด้วย

ผู้เรียนคนที่ 16

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นทหารเรือ อยู่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ ด้านการรบ ให้พ่อ-แม่ภูมิใจ เลี้ยงดูพ่อ-แม่ และน้อง ๆ และเกื้อกูลประเทศชาติ

ผู้เรียนคนที่ 17

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นนักโบราณคดี นำเงินที่ได้มาเลี้ยงดูพ่อ-แม่ ได้ทำงานที่ชอบ และอาจขุดค้นพบโบราณวัตถุที่สำคัญ มีผลต่อประวัติศาสตร์ เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ผู้เรียนคนที่ 18

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ ให้ความรู้กับเด็ก ๆ เนื่องจากคอมพิวเตอร์กับภาษาอังกฤษขณะนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เป็นการเกื้อกูลต่อตนเอง และผู้อื่น

ผู้เรียนคนที่ 19

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็นเจ้าของอู่ซ่อมรถยนต์ขนาดใหญ่ ขยายกิจการได้ 4-5 สาขา จะเลี้ยงดูพ่อ-แม่ เมื่อแก่จะยกทรัพย์สมบัติทั้งหมดให้ลูกหลาน ตายไปก็อยากให้มีใกล้เคียง ๆ กับร้าน

ผู้เรียนคนที่ 20

เป้าหมายระยะยาว : ต้องการเป็น ดี.เจ. หรือนักจัดรายการ จะจัดรายการ ฟังและพูดคุยข้อมูลข่าวสารทางสถานีวิทยุ ให้ความสนุกสนานสนทนากับผู้ฟัง และพยายามให้สาระกับวัยรุ่นด้วย เกื้อกูลต่อตนเอง มีเงินเลี้ยงครอบครัวและเกื้อกูลต่อผู้อื่น คือผู้ฟังเพลงได้สาระและความบันเทิง

การตั้งเป้าหมายในระยะยาวนั้น เป็นเรื่องของความใฝ่ฝัน บางคนก็ตั้งเป้าหมายที่เหมาะสมพอที่จะมองเห็นความเป็นไปได้ เป้าหมายของบางคนก็อาจจะยากอยู่สักหน่อย แต่การมีความหวังและเป้าหมายจะช่วยให้คนมีความตั้งใจและเพียรพยายาม เป็นการเสริมแรงจูง

ใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการมุ่งอนาคตอย่างชัดเจนอีกด้วย และผู้เรียนกลุ่มทดลองก็สามารถตั้งได้ดีพอสมควร

(5) การเจริญสมาธิด้วยการสร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จที่เกื้อกูล

ผู้วิจัยแนะนำให้ผู้เรียนฝึกการเจริญสมาธิไปพร้อม ๆ กับการสร้างจินตภาพให้ทำทั้งหมด 4 ครั้ง ในครั้งแรกให้นั่งตั้งตัวตรง สูดลมหายใจเข้าลึก ๆ ค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจออกมือขวาทับมือซ้าย ให้หัวแม่มือจดกัน หลังคาเบา ๆ แล้วนึกว่าตนเองกำลังไปอยู่ในสถานที่ที่ตนชอบมากที่สุด เป็นสถานที่ที่มีธรรมชาติงดงาม กำลังรู้สึกสดชื่นและผ่อนคลาย ทดลองทำ 2 ครั้ง ๆ ละ 5 นาที เกือบทุกคนรู้สึกสดชื่นขึ้น ครั้งที่ 2 ก็ให้นั่งเช่นเดียวกัน แต่ให้นึกเห็นภาพตนเองกำลังอยู่ในสถานที่ที่สงบที่สุด จิตใจสงบ ร่มเย็น เป็นสมาธิ ทดลองทำ 2 ครั้ง ๆ ละ 5 นาที เกือบทุกคนรู้สึกสงบ และจินตภาพไปนั่งในวัดบ้าง อยู่บนยอดเขาศิขณภูบ้าง ครั้งที่ 3 เป็นครั้งสำคัญ ผู้วิจัยให้ผู้เรียน นำเป้าหมายระยะยาวที่ตนเองได้ตั้งไว้ดังที่ได้นำเสนอข้างต้นมาสร้างเป็นจินตภาพแห่งความสำเร็จที่เกื้อกูล แล้วให้รายงานทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษร สามารถสรุปเป็นบุคคลได้ดังนี้

ผู้เรียนคนที่ 1 "จินตนาการหรือจินตภาพเห็นตนเองกำลังแข่งขันฟุตบอลในนามทีมชาติไทย ใส่เสื้อเบอร์ 9 เป็นเสื้อที่สวยงาม ในนัดนั้นทีมชาติไทยชนะ เขายิงประตูคนเดียว 3 ลูก จากการยิงฟรีคิก 2 ลูก และยิงระยะไกล 1 ลูก แล้วกรรมการก็เป่านกหวีดหมดเวลาการแข่งขัน เขาคิดว่าผลงานของเขาได้เกื้อกูลต่อตนเอง ผู้ชมทั้งในและนอกสนาม และประเทศไทย".....

ผู้เรียนคนที่ 2 "จินตภาพเห็นตนเองกำลังสอนและแนะนำคนที่มาดูงานเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เธอสร้าง แล้วเธอก็สอนการสร้างให้คนที่มาดูงาน รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงานที่ตนรัก ได้สอนผู้อื่นให้ทำเป็น เป็นการเกื้อกูลต่อผู้อื่น ได้เงินเลี้ยงพ่อ-แม่ด้วยงานสุจริต เป็นการเกื้อกูลตนเอง ผู้อื่น และสังคม".....

ผู้เรียนคนที่ 3 "จินตภาพเห็นตนเองสวมชุดปฏิบัติการของทหารบก ได้รับข่าวจากหัวหน้าหน่วยว่ามีผู้ค้ายาบ้าข้ามจากฝั่งพม่ามายังประเทศไทย หัวหน้าหน่วยให้เขานำกำลังไปจับกุมปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด เกิดการสู้รบกันอย่างดุเดือด ทหารตายไปหลายคน กลุ่มพ่อค้ายาเสพติดถูกรบและปราบปรามจนหมดสิ้น เขาและเพื่อนทหารได้นำร่างทหารที่เสียชีวิตกลับมากองทัพ และนำยาบ้าที่จับมาได้มาเผาทิ้งทั้งหมด หัวหน้าหน่วยดีใจมากที่เขาและพรรคพวกปราบพ่อค้ายาเสพติดรายใหญ่ได้สำเร็จ แต่ก็เสียใจที่ทหารไทยเสียชีวิตไปหลายคน แต่ทุกคนเสียชีวิตในหน้าที่ เป็นการเกื้อกูลต่อประเทศไทยและประชาชนที่ทำให้เขารู้สึกภูมิใจมาก".....

ผู้เรียนคนที่ 4 "จินตภาพเห็นตนเองสวมชุดพยาบาลสีขาว สวมเสื้อคลุมสีชมพูทับ กำลังดูแลเด็กเล็กอยู่ในห้องเด็ก นิ่งให้นม และอาบน้ำ เปลี่ยนชุดให้เด็กทารก แล้วมาดูแลเด็กเล็กที่ติดเชื้อมารดา โดยให้ทานยารักษา และเช็ดตัวบรรเทาอาการตัวร้อนให้ เป็นการเกื้อกูลผู้อื่น ช่วยแบ่งเบาภาระของมารดา ทำให้ได้พักผ่อนหลังจากคลอด แล้วเธอได้นำเด็กที่แข็งแรงมาส่งให้แม่ของเด็ก พ่อ-แม่ของเด็กมีความสุขที่ได้เห็นหน้าเด็ก เกื้อกูลต่อตนเอง ครอบครัวมีความภาคภูมิใจ เลี้ยงพ่อ-แม่ เกื้อกูลผู้อื่นในสังคมด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 5 "จินตภาพเห็นตนเองเป็นตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) กำลังสอนเด็กชาวเขาอยู่บนดอยแห่งหนึ่ง แล้วมีเสียงเรียกจากวิทยุให้ออกตรวจชายแดน พบกับพวกพ่อค้ายาเสพติดกำลังขนยาเสพติด เขาและกองกำลังทหารไทยได้ข่มขู่อยู่ แล้วก็เกิดการปะทะกัน พวกค้าขายเสียชีวิตไป 10 คน หนีไปได้ 20 คน จากนั้นก็กลับมาที่ฐาน ได้รับการเลื่อนยศ ได้เกื้อกูลต่อสังคมและประเทศชาติ พ่อ-แม่ภาคภูมิใจ เกื้อกูลต่อตัวเองและครอบครัว".....

ผู้เรียนคนที่ 6 "จินตภาพเห็นตนเองเป็นพยาบาลสวมชุดขาว กำลังปฏิบัติงานในห้องฉุกเฉิน มีคนไข้ประสพอุบัติเหตุรถชน เข้ารับการรักษา 2 คน คนไข้คนแรกพบว่าแขนซ้ายหัก ต้องหาเหล็กมาตามแขนไว้ และรอดูอาการเพื่อคอยหมอมรักษา และให้น้ำเกลือและเลือดกับคนไข้คนที่ 2 เพราะเสียเลือดมาก และต้องเฝ้ารอดูอาการของคนไข้ทั้ง 2 คน จนทั้ง 2 คนดีขึ้น เธอรู้สึกดีใจที่สามารถช่วยชีวิตคนได้ และไม่ทำให้ญาติพี่น้องและคนที่รักของเธอต้องเสียใจ เธอไม่อยากเห็นคนต้องร้องไห้ สิ่งที่เธอคิดว่าเกื้อกูลคือ ทำให้พ่อ-แม่ภาคภูมิใจในตัวเธอที่ประกอบอาชีพสุจริต และช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้เขาได้กลับไปหาครอบครัวของเธออีกครั้งหนึ่ง".....

ผู้เรียนคนที่ 7 "จินตภาพเห็นตนเองเป็นพยาบาลเด็ก อยู่ในห้องดูแลเด็ก เธออยู่ในชุดสีฟ้า เธอทำหน้าที่ให้นม อาบน้ำ เช็ดตัว ให้เด็กหลาย ๆ คน เธอช่วยกอดให้เด็กหลับเมื่อเด็กร้องไห้ พ่อ-แม่เด็กมากก็นำเด็กไปให้ งานที่เธอทำเธอคิดว่าเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเธอเองและคนอื่น เธอมีความสุขที่ได้เลี้ยงเด็ก เห็นเด็กมีความสุข เธอก็มีความสุขด้วย ส่วนคนอื่นคือพ่อ-แม่ของเด็กได้เห็นลูกแข็งแรงสมบูรณ์ มีความสุข เธอก็มีความสุข".....

ผู้เรียนคนที่ 8 "จินตภาพเห็นตนเองแต่งชุดข้างในสีขาว เสื้อคลุมสีดำ กางเกงสีดำ เดินอยู่ตามไซด์งานต่าง ๆ บริษัทของตัวเองซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับเสื้อผ้าส่งออกทุกชนิด กำลังเดินตรวจงานกับพนักงานอีก 2-3คน ไม่ว่าจะเดินไปแผนกใดก็ได้รับการต้อนรับจากพนักงานด้วยการทักทาย ยิ้มให้ ยกมือไหว้ สักพักเลขาฯ ก็นำเอกสารบัญชีรายรับรายจ่ายของบริษัทมาให้ดูได้เห็นกำไรค่อนข้างดี สินค้ากำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีโทรศัพท์ติดต่อสั่งซื้อสินค้า

จำนวนมากจากประเทศอิตาลี เธอภูมิใจที่สามารถนำเงินเข้าประเทศได้ ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงก็เข้ามาทำงานด้วย ทำให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ตัวเธอเองก็มีรายได้ดี พ่อ-แม่ภูมิใจไม่หวงกัวงวล จึงเป็นการเกื้อกูลทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและประเทศชาติ”.....

ผู้เรียนคนที่ 9“จินตภาพเห็นตนเองเป็นพยาบาลใส่ชุดสีขาว กำลังพาเด็กไปอาบน้ำ แล้วก็อาบน้ำให้เด็กอย่างระมัดระวัง พาเด็กไปเช็ดตัว ทาแป้ง เปลี่ยนผ้าอ้อมให้เด็กให้นมเด็ก แล้วพาเด็กกลับไปหาพ่อ-แม่ เธอรู้สึกดีใจที่ได้ดูแลเด็ก และรู้สึกดีใจในสิ่งที่เธอทำ เพราะมันเกื้อกูลคนอื่นและตัวเธอ โดยเฉพาะเด็กและแม่ของเด็ก”.....

ผู้เรียนคนที่ 10“จินตภาพเห็นตนเองเป็นนายเรืออากาศ ได้รับมอบหมายทำหน้าที่ขับเครื่องบินเพื่อขับไล่เครื่องบินรบของทหารฝ่ายข้าศึกที่บินอยู่เหนือน่านฟ้าของประเทศไทย ซึ่งเขาทำได้สำเร็จ ได้รับคำชมเชยจากเจ้านาย พ่อ-แม่ภูมิใจมาก และเขาเองก็ภูมิใจในตัวเองด้วย เพราะมันเกื้อกูลต่อประเทศและประชาชนที่สามารถปกป้องน่านฟ้าของประเทศไทยไว้ได้”.....

ผู้เรียนคนที่ 11“จินตภาพเห็นตนเองได้รับยศเป็นเรือตรีแล้วได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในเรืออารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้อยู่ในเรือดำน้ำลำใหญ่ ต้องคอยตรวจจับสิ่งแปลกปลอมที่จะเข้ามา เขาทำหน้าที่ต่อไปอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยด้วยความภาคภูมิใจ และสร้างความภาคภูมิใจให้พ่อ-แม่ รวมทั้งได้ทำหน้าที่ที่มีเกียรติสูงสุด เกื้อกูลต่อประเทศและประชาชนไทยทุกคน”.....

ผู้เรียนคนที่ 12“จินตภาพเห็นตนเองเริ่มต้นจากการเป็นช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ในอุใหญ่ เป็นลูกจ้าง (ลูกน้อง) ทำงานหาความชำนาญอยู่ 4-5 ปี สามารถเก็บเงินได้ก้อนใหญ่ จึงเปิดอู่ซ่อมรถอู่เล็ก ๆ ของตนเอง แล้วก็พัฒนาไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งทำให้เป็นอู่ใหญ่ได้ ชื่อร้านว่า “ดีเลิศมอเตอร์ไซด์ เซอร์วิส” เวลาว่างก็แต่งรถมอเตอร์ไซด์แล้วส่งไปแข่งขันชิงแชมป์โลก เขาตั้งใจจะซื้อสตั๊ตย์ต่อลูกค้า ให้อะไหล่ที่ดี ราคาเหมาะสม ไม่โกงราคา และพยายามทำรถของลูกค้าให้ดีที่สุด เขาคิดว่าเขาจะเกื้อกูลตัวเอง และลูกค้าของเขาเป็นอย่างดี ครอบครัวก็มีรายได้ดี และภูมิใจในตัวเขา”.....

ผู้เรียนคนที่ 13“จินตภาพเห็นตนเองในชุดนักผจญเพลิงหรือตำรวจดับเพลิง กำลังเข้าไปฉีดน้ำในตึกเวิร์ลเทรด สักพักตึกก็ถล่มลงมาทับเขาเสียชีวิต หากหากศพไม่พบ เขามีเกียรติที่ได้สละชีวิตในหน้าที่ พ่อ-แม่เสียใจ แต่ก็ได้อยู่กันอย่างสุขสบาย เพราะเขามีประกันไว้ให้แล้วตัวเขาก็ได้ไปเกิดใหม่ในที่ดี ๆ เขาคิดว่าเขาได้เกื้อกูลทั้งพ่อ-แม่ คนที่อยู่ในตึกที่หนีรอดได้ และตัวเขาเอง”.....

ผู้เรียนคนที่ 14 "จินตภาพเห็นตนเองใส่เสื้อสีขาว ยาวประมาณขาอ่อน กระโปรงสีดำ ยาวประมาณเข่า รองเท้าสีดำ กำลังตรวจสภาพของดินว่ามีความอุดมสมบูรณ์เพียงใด ตรวจแล้วพบว่าดินมีความเป็นกรดมาก จึงแนะนำให้นำปูนขาวใส่ในดิน และไปร่วมทดลองทำดู เพื่อลดความเป็นกรดในดินให้ชาวบ้าน ทำให้เขาปลูกต้นไม้ได้เจริญเติบโตดี เพราะดินสมบูรณ์ขึ้น เกื้อกูลต่อชาวบ้าน ชาวบ้านมีดินที่อุดมสมบูรณ์ เขาปลูกต้นไม้ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและมีเงินที่สามารถนำมาเลี้ยงครอบครัวได้ เกื้อกูลต่อพ่อ-แม่ คือไม่ต้องมาห่วงเรา เพราะเราเลี้ยงตัวเองได้ และนำเงินมาให้พ่อ-แม่ใช้ได้ เกื้อกูลต่อตนเอง คือสามารถหาเงินมาให้ได้ และดีใจที่ได้ทำงานที่สุจริตและเป็นงานที่ตนเองต้องการ".....

ผู้เรียนคนที่ 15 "จินตภาพเห็นตนเองสวมชุดกีฬาสีแดงรองเท้าในกีฬาสีฟ้า ใส่เสื้อเบอร์ 14 เป็นนักฟุตบอลทีมชาติไทย เป็นกัปตันทีม กำลังเตรียมตัวลงทำการแข่งขันกับทีมชาติญี่ปุ่น ในนัดชิงชนะเลิศกีฬาเอเชียนเกมส์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน จากนั้นเขาและทีมได้เดินทางไปสนามพร้อมทีมญี่ปุ่น ได้จับมือกับนักเตะญี่ปุ่น แล้วทำการแข่งขัน ทางด้านกองเชียร์ของทีมชาติไทยก็มาเชียร์กันอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับกองเชียร์ญี่ปุ่น ก่อนจบ 45 นาทีแรก มิว แหลมทอง ศูนย์หน้า ได้ทำประตูให้ทีมชาติไทยขึ้นนำ 1:0 หลังจบครึ่งแรก เขาได้ปรึกษากับผู้ฝึกสอนและเพื่อน ๆ ร่วมทีม และวางแผนการเล่นใหม่ จากนั้นครึ่งหลัง มิว แหลมทอง ก็ได้ทำประตูที่ 2 ในนาทีที่ 63 ทีมชาติไทยขึ้นนำเป็น 2:0 หลังครบ 90 นาที ทีมชาติไทยเป็นฝ่ายชนะ และเขาได้นำทีมชาติไทยขึ้นรับรางวัลชนะเลิศ เขาเชื่อว่าเขาเกื้อกูลต่อตนเอง ครอบครัว ประชาชนและประเทศโดยตรง คนไทยทุกคนเดินออกจากสนามด้วยความสุข ยิ้มแย้มด้วยความภาคภูมิใจ".....

ผู้เรียนคนที่ 16 "จินตภาพเห็นตนเองเป็นนายทหารเรือ สวมชุดเรือโท แล้วไปรบกับข้าศึกในน่านน้ำไทย และสู้รบชนะข้าศึก ทำให้มีชื่อเสียงมาก ได้เลื่อนยศเป็นนาวาตรี ได้เป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพิเศษในเรือรบ ได้เกื้อกูลต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติโดยตรง".....

ผู้เรียนคนที่ 17 "จินตภาพเห็นตนเองเป็นนักโบราณคดี กำลังขุดพบโบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การขุดค้นพบทางโบราณคดีดังกล่าว สร้างชื่อเสียงให้ตนเอง ทีมงาน และประเทศชาติ เป็นการเกื้อกูลต่อตนเอง พ่อ-แม่ และสังคม".....

ผู้เรียนคนที่ 18 "จินตภาพเห็นตนเองสวมชุดสูท ผูกเนคไท กำลังสอนนักศึกษาอยู่ในวิชาภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ ทั้ง 2 วิชาในปัจจุบันถือว่าสำคัญมาก ได้เกื้อกูลต่อตนเองและลูกศิษย์".....

ผู้เรียนคนที่ 19“จินตภาพเห็นตนเองเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ทุกชนิด เปิดคู่มือของตนเอง ก็จัดการดำเนินไปด้วยดี ขยายสาขาไปได้ถึง 4-5 สาขา ร้านของเขาซ่อมเครื่องยนต์ทุกชนิด เช่น จักรยานยนต์ รถยนต์ เครื่องสูบน้ำ มอเตอร์ เมื่อเขาแก่ก็จะมีภรรยาสมบัติทั้งหมดให้ลูกหลาน และเมื่อตายก็อยากให้มีไว้ใกล้กับร้าน เกือบดูแลตนเอง และครอบครัว รวมทั้งลูกค้าที่มาใช้บริการด้วย”.....

ผู้เรียนคนที่ 20“จินตภาพเห็นตนเองเป็น ดี.เจ. หรือนักจัดรายการวิทยุ กำลังเปิดเพลงตามคำขอให้ผู้ฟังได้รับฟัง จะนำข่าวสารและเพลงเพราะ ๆ มาฝากผู้ฟัง เกือบดูแลตนเองเพราะเป็นงานที่อยากทำ ทำแล้วมีความสุข มีเงินเลี้ยงดูพ่อแม่ และให้ข้อคิดสาระที่ดีแก่เยาวชนผู้รับฟังรายการ”.....

จากนั้นครั้งสุดท้าย (ครั้งที่ 4) ในวันต่อมา เมื่อผู้เรียนกลุ่มทดลองรู้จักการสร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จที่เกือบได้ ผู้วิจัยก็ต้องการให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองจินตภาพให้เห็นถึงภาพของความตั้งใจ เพียรพยายาม เอาใจใส่ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง กว่าจะไปถึงจินตภาพสุดท้าย (ครั้งที่ 3) คือเป้าหมายระยะยาวในชีวิตได้ ต้องใช้ทั้งกำลังกาย กำลังใจ มากเพียงใด ต้องเสียสละชีวิต วิทยุและมีความสุขส่วนตัว เพื่อให้เห็นว่าหนทางไปถึงฝันไม่ได้ง่ายตาย หลังจากออกจากสมาธิครั้งสุดท้าย ทุกคนรู้สึกเหนื่อยอ่อน แต่ก็มีกำลังใจที่จะไปสู่เป้าหมายในชีวิตที่เกือบได้ และรู้ว่าการจะไปถึงฝันต้องใช้ความรัก ความตั้งใจ ความเพียรพยายาม เอาใจใส่ อดทน และใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ทบทวนเป็นอย่างมาก นั่นก็คือ มีอิทธิบาท 4 หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

(6) การเลือกคำขวัญ และเพลงประจำกลุ่ม

ผู้วิจัยให้ผู้เรียนแต่ละคนคิดหรือค้นคว้าคำขวัญที่จะใช้ประจำกลุ่มคนละ 2 บท แล้วให้เขียนขึ้นกระดาน ผู้เรียนจะคิดเอง หรือนำมาจากคำคม กลอน สุภาษิต ฯลฯ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำมาให้ให้อ่านก็ได้ ขอให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แล้วขอให้ทุกคนมองเห็นความสำคัญของกลุ่ม อย่าคิดแค่คำขวัญที่ตนเลือกมาดีที่สุดในเวลานั้น ให้ดูของคนอื่นแล้วตัดสินใจให้ดี คำขวัญที่เลือกมามีทั้งหมด 40 บท (20 คน ๆ ละ 2 บท) แล้วให้ลงคะแนนเสียง 5 ลำดับ ผลปรากฏว่าคำขวัญที่ได้รับการคัดเลือกเรียงลำดับคือ

- เพียงลงมือทำ เรื่องยากจะเป็นเรื่องง่าย
- ความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติเล็กน้อย โอกาสในการแก้ตัว แก้ไขใหม่

ยังมีเสมอในวันข้างหน้า ให้ถือเสียว่าแม้ปลายังเคยชนขอบบ่อ ลิงก็ยังเคยตกต้นไม้

- You can if you think you can. (คุณทำได้ถ้าคุณคิดว่าคุณสามารถ)
- อย่าทำงานเพียงหวังให้ได้รับการยอมรับ แต่จงทำงานให้สมกับที่ได้รับ

รับการยอมรับ

- ความฝันอยู่ไม่ไกล ใกล้แค่เอื้อม ถ้าคิดที่จะทำให้สำเร็จ

ทั้ง 5 ลำดับถือเป็นคำขวัญประจำกลุ่ม แต่กลุ่มถือว่า ข้อ 1 กับ ข้อ 3 ใช้ได้มากที่สุด เพราะสั้น กระชับรัดและได้ใจความดี

สำหรับเพลงประจำกลุ่ม ซึ่งมี 4 เพลงให้เลือกคือ 1) กระจ่าง เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน 2) แต่เพื่อน 3) ลูกหมูหลงทาง และ 4) ความใฝ่ฝัน เพลงที่ได้รับเลือกเป็นเอกฉันท์ก็คือเพลง กระจ่าง เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เป็นอย่างยิ่ง และเป็นเพลงที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองทุกคนสามารถร้องได้ดีพอสมควร

กระจ่าง เต่า กับเจ้านกแสงตะวัน

กระจ่าง เต่า แข่งขัน หลีกชัยอยู่ไกลแสนไกล สองคนต่างไม่ท้อใจ แข่งขันไปในเส้นทาง ต่างมุ่งในเส้นทาง

ขาเต่า กระจ่างนั้นต่างกัน สั้นยาวไม่มีสัมพันธ์ กระจ่างประมาทพลัน มันหลับไหล เต่าถึงเส้นทางเพราะพากเพียร

หันหน้ากันคนละทาง สร้างดาวกันคนละดวง ช่วงชิงไปสู่สวรรค์ ใครไม่ทันเป็นคนหลงทาง

เจ้านกแสงตะวันบินผ่าน มันส่งเสียงเจรจา ทำไมเกิดมาเพื่อแข่งขัน น่าจะร่วมกันสู่เส้นทาง ปลุกเพื่อนจากการหลับไหล เพื่อสร้างสมชัยร่วมกัน

(7) การเลือกบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของป.อ.ปยุตโต เป็นบุคลากรพื้นฐาน

คำขวัญและเพลงประจำกลุ่ม จัดเป็นปรโตโมสะที่ดี หรือตัวแบบทางสังคมที่ไม่มีชีวิต ไม่ใช่บุคคล เมื่อได้ปรโตโมสะ หรือตัวแบบที่ไม่ใช่บุคคลแล้ว ผู้วิจัยต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้เชิงประจักษ์ถึงบุคคลในลักษณะบุคลากรพื้นฐาน โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า ผู้เรียนจะเลือกใครก็ได้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในสังคมหรือไม่ก็ได้ ผู้วิจัยยกตัวอย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาเอกของโลก ผู้เรียนต้องรายงานหน้าชั้นและส่งเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้น ๆ ว่าทำไมจึงเลือกบุคคลผู้นั้น ผู้วิจัยขอสรุปเป็นรายบุคคลดังนี้ :-

ผู้เรียนคนที่ 1 เลือกนักฟุตบอลทีมชาติไทย ชื่อ ศักดิ์ดา เจิมดี เขาเป็นนักฟุตบอลที่สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย เห็นเขาเล่นอย่างเต็มที่ในทุกครั้งที่ลงแข่ง และผมเคยดูเขาให้สัมภาษณ์ เขาบอกว่าก่อนลงสนามทุกครั้ง เขาตั้งใจว่าจะทำให้ดีที่สุดเพื่อทีมของเขา ประชาชนและประเทศไทย

ผู้เรียนคนที่ 2 เลือกสรยุทธ สุทัศนะจินดา เพราะเห็นว่าเขาทำงานอย่างเต็มที่ เป็นคนพูดตรง เขาทำงานอย่างเต็มศักยภาพ เห็นภาพความตั้งใจของเขา และเขาไม่แข่งขันกับใคร เมื่อวิจารณ์ใครก็วิจารณ์อย่างมีเหตุมีผล ไม่ใส่ร้ายใคร และไม่ทำให้ใครเดือดร้อน เกื้อกูลต่อตนเอง เป็นคนกล้าพูด เป็นคนที่ให้คนอื่นวิจารณ์ได้ ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น เกื้อกูลกับคนอื่นตรงที่ให้ได้รับข่าวสารที่เป็นจริง

ผู้เรียนคนที่ 3 เลือกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงมีความรัก ความตั้งใจ เพียรพยายามเอาใจใส่ และใช้ปัญญาไตร่ตรองในการกอบกู้เอกราช ท่านต้องทำอย่างดีที่สุดเต็มศักยภาพที่มี และหวังให้เกื้อกูลแก่คนไทยทุกคน ที่สำคัญคือเกื้อกูลต่อลูกหลานไทยและประเทศไทย ทำให้ลูกหลานมีแผ่นดินอยู่และมีประเทศไทยในแผนที่

ผู้เรียนคนที่ 4 เลือกแพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ได้เห็นความตั้งใจจริงที่ไปช่วยพิสูจน์ศพผู้ที่เสียชีวิตจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งมีผู้เสียชีวิตมากมาย ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ โดยไม่หวั่นเกรงหรือย่อท้อ ทำงานเต็มศักยภาพของตนเองอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และเกื้อกูลต่อผู้เสียชีวิต ญาติผู้เสียชีวิต และชื่อเสียงของประเทศชาติ

ผู้เรียนคนที่ 5 เลือกนายกรัฐมนตรี ดร.ทักษิณ ชินวัตร เพราะมีนโยบายสำคัญและเอาจริงเอาจังในการปราบปรามยาเสพติด เอื้อประโยชน์ต่อเยาวชนของชาติและประเทศ ถึงจะมีการผิดศีลข้อ 1 มากเกินไป แต่คนส่วนมากก็ได้ประโยชน์

ผู้เรียนคนที่ 6 เลือกคุณครูเปรมพันธ์ พุเพื่อง ครูเปรมเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่มีชื่อเสียง แต่ผู้เรียนส่วนมากในห้องเรียนจะรู้จักดี ครูเปรมเคยสอนอยู่โรงเรียนวัดกระทิง ตำบลพลวง กิ่งอำเภอเขาชะเมา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว ท่านเป็นคนดูแลพลวง กิ่งอำเภอเขาชะเมาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว ท่านเป็นคนดูแลแต่ที่ดูว่าก็เพราะอยากให้ลูกศิษย์ได้ดี นักเรียนไม่ค่อยชอบ เวลามีขนมท่านจะแบ่งให้นักเรียนในห้อง ตอนเย็นจะสอนพิเศษให้ลูกศิษย์โดยไม่คิดเงิน ท่านสอนให้เด็กประถมศึกษาปีที่ 1 อ่านออกเขียนได้ ซึ่งกว่าแต่ละคนจะทำได้ ท่านต้องใช้ความตั้งใจ เพียรพยายาม เอาใจใส่ ทุ่มเทอย่างเต็มศักยภาพ และเกื้อกูล ตอนเย็นเมื่อผู้ปกครองยังไม่มารับ ท่านก็พาไปส่งบ้าน ท่านเป็นครูที่ทำเพื่อเด็ก ยอมอุทิศตัวให้เด็กมาก ท่านทำหน้าที่ของตนเองดีที่สุด เต็มความสามารถ เกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ผู้เรียนคนที่ 7 เลือกแพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ คุณหมอบเป็นผู้ที่ทำงานอย่างอุทิศตัว ทำอย่างเต็มความสามารถ และทำได้ดีที่สุด โดยเฉพาะกรณีการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ คุณหมอมาร่วมอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เพื่อนำศพคืนให้ญาติพี่น้อง เกื้อกูลต่อตนเองทางด้านจิตใจ มีความภูมิใจ (ตามที่ท่านให้สัมภาษณ์) เกื้อกูลต่อผู้อื่น คือญาติผู้ตายสามารถพาศพกลับบ้านได้ เกื้อกูลสังคม ทำให้ประเทศอื่น ๆ ได้รับรู้ถึงความรักใคร่ปรองดองกันของคนไทย และความมีน้ำใจของคนไทย

ผู้เรียนคนที่ 8 เลือกภักทศรี เบญจมาศ (กาละแม) ผู้ประกาศข่าวของไทยทีวีสี่ ช่อง 3 เพราะเป็นคนพูดเก่ง พูดให้ข้อคิดกับคนดู ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เกื้อกูลต่อคนดู ได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลที่ดี

ผู้เรียนคนที่ 9 เลือกแพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ เพราะคุณหมอบทำงานอย่างตั้งใจ ทำเต็มตามศักยภาพของคุณหมอบ และคุณหมอบก็ทำได้ดีมาก คุณหมอบเกื้อกูลตนเอง โดยมีความภูมิใจที่ได้ช่วยผู้อื่น เกื้อกูลผู้อื่นและสังคม โดยการพิสูจน์ศพบัญญาตินำกลับไปประกอบพิธีทางศาสนา

ผู้เรียนคนที่ 10 เลือกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช พระองค์ทรงเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อประชาชนผู้ยากไร้ ทรงคิดแนวทางแก้ความยากจนคือ ทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทรงเสด็จไปยังทุกที่ เพื่อดูแลให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ทรงทำเต็มที่เต็มศักยภาพ และทรงเกื้อกูลเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เรียนคนที่ 11 เลือกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกู้เอกราช เป็นผู้นำการรบที่เข้มแข็ง ทำอย่างเต็มที่ที่ดีที่สุด ทำเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ไทยรอดพ้นจากพม่า เกื้อกูลต่อผู้อื่นและประเทศเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เรียนคนที่ 12 เลือกหลวงปู่เขียน หรือท่านพ่อเขียน เจ้าอาวาสวัดกระทิง ตำบลพลวง กิ่งอำเภอเขาติชฌภู เพราะท่านเป็นพระที่อุทิศตัวของท่าน เอื้อเฟื้อ มุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์ให้กับผู้คน ท่านทำหน้าที่เปิดป่าที่เขาพระบาทพลวง มีคนมาทำบุญปีละเป็นแสน ๆ คน ทุกปี เงินรายได้จากการทำบุญท่านนำมาแบ่งแจกจ่ายให้วัดและโรงเรียนในกิ่งอำเภอเขาติชฌภู สร้างห้องสมุดประชาชน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน ตั้งแต่ผมเกิดก็เห็นท่านปฏิบัติอย่างนี้ทุกปี ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เกื้อกูลต่อทุกชีวิตที่ช่วยได้

ผู้เรียนคนที่ 13 เลือกนายกรัฐมนตรีนคร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นตัวแบบที่ดีของประชาชน มีความเกื้อกูลต่อประชาชน ช่วยลดล้างหนี้สิน ผ่อนเบาภาระของประชาชน และปราบ

ปรามยาเสพติด อีกทั้งยังช่วยให้คนจนมีงานทำด้วย เกื้อกูลต่อตนเอง ภูมิใจที่ได้เป็นนายกฯ เกื้อกูลผู้อื่นและสังคมดังกล่าวข้างต้น

ผู้เรียนคนที่ 14 เลือกหลวงวิจิตรวาทการ ครอบครัวยุคของท่านยากจน จากจุดเริ่มต้นท่านได้ต่อสู้ฟันฝ่าเอาชนะอุปสรรคทั้งน้อยใหญ่ในชีวิต จนเจริญก้าวหน้าถึงขั้นสูงสุด สิ่งที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างคือ ไม่ว่าจะลำบากแค่ไหนก็ต้องอดทนให้ถึงที่สุด ต้องมีความอดทน พากเพียร สิ่งที่ดีฉันเห็นในตัวท่านคือ ท่านมีความอดทน มีความพยายาม สิ่งที่เกื้อกูลต่อตัวท่านคือ ท่านได้รับการยกย่องเป็นครูบาอาจารย์ เป็นปราชญ์ท่านหนึ่งของประเทศ เกื้อกูลต่อผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี และหนังสือที่ท่านเขียนเต็มไปด้วยความหมายเตือนใจและปลุกใจ ให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ และเกื้อกูลต่อสังคมด้วยการเป็นคนที่มีคุณภาพ และช่วยให้ผู้อื่นมีคุณภาพด้วย จากงานเขียนของท่าน

ผู้เรียนคนที่ 15 เลือกเทิดศักดิ์ ใจมั่น นักฟุตบอลทีมชาติไทย เป็นนักเตะคนเดียวในทีมชาติไทย ที่มีชื่อไว้บนลินรองเท้า เหมือน เดวิด เบ็คแฮม เทิดศักดิ์ ใจมั่น ได้ทำหน้าที่ดีที่สุดในการแข่งขันแต่ละนัด เทิดศักดิ์ ใจมั่น เล่นเต็มกำลังตามศักยภาพที่เขามี คือมีทักษะและลีลาในการเล่นดี เป็นนักเตะที่ขยัน ช่วยให้ทีมชนะ เขาสร้างชื่อเสียงให้ตนเองและประเทศชาติมาก ในการเป็นนักฟุตบอลของเทิดศักดิ์ ใจมั่น

ผู้เรียนคนที่ 16 เลือกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพราะทรงเป็นผู้ทรงมีพระคุณแก่ประเทศและประชาชนอย่างใหญ่หลวง กู้เอกราชของชาติ เกื้อกูลแก่คนไทยและประเทศไทย ด้วยความอดทน พากเพียร พยายาม และความตั้งใจอย่างใหญ่หลวง

ผู้เรียนคนที่ 17 เลือกนายกรัฐมนตรี ดร.ทักษิณ ชินวัตร เนื่องจากทำหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อประชาชนและประเทศชาติ ออกนโยบายกองทุนหมู่บ้าน เกื้อกูลทำให้ประชาชนเดือดร้อนน้อยลง เกื้อกูลต่อสังคม คือทำให้สังคมมีความสุข ความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผู้เรียนคนที่ 18 เลือกอาจารย์สุทธิ สุขศิริ เป็นอาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียนศิษย์คุณวิทย์ เป็นคนจริงใจ สอนให้นักเรียนทำความดี สอนให้มีความรู้ พัฒนาความสามัคคีให้กับนักเรียน อาจารย์มีครอบครัวที่อบอุ่น มีบุตรและภรรยาที่นิสัยดี น่ารัก มีทัศนคติที่ดีต่อทุก ๆ คน อาจารย์เกื้อกูลแก่ตนเองและครอบครัว เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี เกื้อกูลต่อนักเรียนทุกคน และเกื้อกูลต่อสังคมโดยการสร้างนักเรียนที่ดี

ผู้เรียนคนที่ 19 เลือกลงฟอเขียน หรือท่านฟอเขียน เป็นเจ้าอาวาสวัดกระทิง ตำบลพลวง กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์ ท่านเป็นพระที่ใจบุญมาก ช่วยเหลือคนจน ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ให้ทุนสร้างโรงเรียน หอสมุดประชาชน เกื้อกูลต่อผู้อื่นและสังคมเป็นอย่างมาก

ผู้เรียนคนที่ 20 เลือกสมศักดิ์ เทพสุทิน เนื่องจากสมัยที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำงานเพื่อประชาชนด้วยการปล่อยเงินกู้เพื่อพัฒนาด้านการเกษตร ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ เห็นได้จากที่ท่านเดินทางเยี่ยมเยียนประชาชน ถึงแม้พื้นที่นั้นจะมีความทุรกันดารมากก็ตาม เกื้อกูลต่อตนเอง ได้ทำงานที่มีเกียรติ และเกื้อกูลต่อเกษตรกรเป็นอย่างดี

การเลือกตัวบุคคลเป็นกรณีศึกษาในลักษณะบุคคลาธิฐาน ผู้เรียนได้ให้เหตุผลที่น่าสนใจและค่อนข้างสอดคล้องไปกันได้กับลักษณะสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ถึงแม้ว่าจะมีบางคนที่ไม่สอดคล้องตามความคิดเห็นของสาธารณชนไปบ้าง แต่สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พวกเขาเลือกดีที่สุดในที่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

การให้ผู้เรียนได้คิด ค้นหาตัวเองทั้งที่เป็น คำขวัญ เพลง และบุคคลาธิฐานซึ่งเป็นประโยคโสมพะดี เป็นการเชื่อมโยงต่อเนื่องจากการเรียนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต และอิทธิบาท 4 และได้ฝึกให้ใช้โยนิโสมนสิการแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและคิดแบบไร้คุณธรรมไปด้วย

(8) บอกเล่าความใส่ใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันหาข้อสรุป เป็นการประเมินผลสุดท้ายโดยผู้เรียนเอง ผู้วิจัยให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองคิดหัวข้อในการเขียนบอกเล่าความใส่ใจได้ข้อสรุปร่วมกัน 8 หัวข้อ คือ วิธีการสอน เนื้อหาที่เรียน ตัวผู้สอน บรรยากาศ ความเหมาะสมของกิจกรรม (เกมส์) ระยะเวลา การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะเขียนแต่ความจริง และข้อเขียนของผู้เรียนไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวผู้เรียนทั้งสิ้น แต่จะมีผลดีในทางวิชาการ เพื่อการปรับปรุงในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยขอสรุปเป็นรายบุคคลในรูปของตารางดังนี้ (รายละเอียดในตารางที่ 3) และเมื่อผู้เรียนเขียนสรุปส่งเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยอ่านกลอนซึ่งแต่งเองให้ผู้เรียนฟังเพื่อปลุกเร้ากำลังใจและความมุ่งมั่น

ตารางที่ 3 บอกเล่าความในใจของผู้เรียนต่อการเรียนการสอน

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
1) ผู้เรียนคนที่ 1	ดีสุดยอด	ดีมาก	สอนดี เข้าใจง่าย	ดีแล้ว	เหมาะสมดี สนุกดีด้วย	กำลังดี	ช่วยพ่อ-แม่ทำงาน บอกให้ผู้อื่นปฏิบัติ	ไม่ต้องการ
2) ผู้เรียนคนที่ 2	สอนโดยให้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่ทำอารมณ์โกรธใส่เรา สอนให้เราเข้าใจง่ายขึ้น และสอนดีมากๆ	ได้เรียนรู้ถึง ศาสดาเอกของโลก และการนำหลักธรรมต่างๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน	ใจดี เป็นคนสนุกสนาน อาจารย์ต้องการให้ทุกคนเป็นคนดี มีอนาคต	มีความสุข สนุกสนาน ได้เรียนรู้นิสัยของทุกคน	เกมส์ทุกเกมส์ที่ได้เล่น ล้วนมีความหมายและสาระมากมาย เช่น กิจกรรมปาเป้า ให้เราตั้งเป้าหมายของเราว่าเราทำได้หรือไม่	กำลังดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป	จะตั้งใจเรียน ทำกิจกรรมอื่น ใส่ความพยายามลงไปอย่างเต็มความสามารถ	ไม่ต้องการ แค่นี้ก็มากแล้ว
3) ผู้เรียนคนที่ 3	สนุกดี ไม่เครียด อาจารย์เอาใจใส่ดี	ได้เรียนพุทธประวัติและหลักธรรมได้อย่างพอรู้เรื่อง	สอนสนุก เอาใจใส่ในการสอน ไม่เคร่งเครียดกับงานมากนัก	ดี	เกมส์สนุกดี ได้สาระหลายอย่างเกี่ยวกับความคิดต่างๆ	กำลังดี ไม่มาก/น้อยเกินไป	จะนำไปใช้ในการเรียนเพื่อให้ตนเองเรียนดีขึ้น	ไม่ต้องการ แค่นี้ก็ดีกับผมมากแล้วครับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
4) ผู้เรียนคนที่ 4	สอนได้ดีมาก	สอนพุทธประวัติได้ดีมาก ได้รู้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นมาอย่างไร	สอนได้ดีมาก สอนสนุก ได้รู้เรื่องที่ไม่เคยได้รู้	อยากให้ออกไปอยู่นอกห้องเรียนมากกว่านี้	เล่นเกมสนุกมาก ได้รับสาระเกี่ยวกับอุปสรรค	8 วันพอเพียงแล้ว	นำไปใช้ในการเรียนและการทำงานเวลาอยู่บ้าน	ไม่ต้องการแล้ว แค่นี้ก็ได้รับรู้แล้ว
5) ผู้เรียนคนที่ 5	สอนไม่ดุ สอนแบบสนุก ไม่เครียด	ได้เรียนเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ศิลปะและเข้าใจหลักธรรม	สอนแบบไม่ดุและไม่เครียด ให้นักเรียนฟังแบบสบายๆ	เย็น ไม่ร้อนเกินไป	มีความสุขในเกมส์ ได้สาระต่างๆ	8 วันเพียงพอ ไม่มากเกินไป	การรักษาใจ 5 และการตั้งใจทำงาน	ขนม ลูกอม เงินค่ารถและกิจกรรม
6) ผู้เรียนคนที่ 6	เป็นกันเองกับเด็ก ไม่ดุและไม่ใจร้าย	เข้าใจง่าย ไม่นั่งเรื่องปาฏิหาริย์ และทำให้อยากปฏิบัติตาม	สอนดีมาก สามารถให้เด็กเข้าใจและปฏิบัติตามได้โดยไม่บังคับ	ดี เป็นกันเอง มีของแจก เป็นระยะ	เกมส์สนุกดี ได้สาระ ทำให้ทุกคนรู้จักกันมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้สามัคคีกันได้คิดอีกด้วย	รู้สึกว่ามันน้อยไป เพราะมาทำกิจกรรมที่สนุกมาก	ใช้ได้ทุกอย่างที่สอนมา เช่นแรงจูงใจไปสัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (อิทธิบาท 4) เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เกี่ยวเนื่องกับอิทธิบาท 4 ทั้งหมด	ไม่ต้องการแล้ว เพราะรู้สึกทุกอย่างมันดีอยู่แล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
7) ผู้เรียนคนที่ 7	สอนได้ดีมาก สนุกมาก	ครบถ้วนดีที่ได้เรียนเกี่ยวกับพุทธประวัติ	สอนได้ดี สนุก เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นอย่างดี	ไม่ค่อยชอบ อยากให้อยู่นอกห้องเรียน	ดี สนุก เกมส์ก็สนุก ได้สาระ ความร่วมมือสามัคคีกัน	พอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป	ใช้ในการเรียนและไปสอนคนอื่นที่เขายังไม่รู้	ไม่ต้องการ เพราะแค่นี้ก็มากแล้ว
8) ผู้เรียนคนที่ 8	สอนดีมาก พูดให้ข้อคิดดีมากๆ เวลาเขวก็จะไม่โกรธ ชอบฝึกให้คิด แต่ก็ไม่น่าเบื่อ	เรียนแล้วรู้จักธรรมะมากขึ้น ได้รู้ความเป็นมาของพระพุทธเจ้า ได้ธรรมะมาชัดเจนจิตใจ	เป็นกันเองกับนักเรียน คอยด้วยแล้วรู้สึกสบายใจ	ไม่อึดอัด สบายดี ไม่ร้อนมาก	ทั้งสนุกทั้งได้สาระมากๆ ฝึกคิดได้ดี	น้อยเกินไป น่าจะมีสัก 1 เดือน	นำไปใช้ได้เยอะมากๆ ทำให้คิดเป็น เช่น ทำอะไรอย่างตั้งใจ แล้วจะรู้สึกดีขนาดนี้	ความสนุก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
9) ผู้เรียนคนที่ 9	ดี เพราะอาจารย์ใจดี ไม่ดุและสนุกสนาน ไม่สอนอย่างเคร่งเครียด เป็นกันเองกับนักเรียน	เนื้อหาที่เรียนมีมาก จึงทำให้นักเรียนได้ความรู้เพิ่มเติมจากเดิมมากขึ้น	เป็นคนที่ใจดี และเป็นกันเอง อยากทำอะไรก็ให้ทำ ให้พูด ให้คิด	สนุกสนาน มีขนมให้ทานตลอด	สนุกดี สาระมากมาย	น้อยเกินไป ควรเพิ่มอีก 3-4 วัน	จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด โดยตั้งใจเรียน ตั้งใจทำกิจกรรม ให้เป็นประโยชน์และเกื้อกูลกับผู้อื่น ตนเอง โดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน	ไม่ต้องการอะไร อาจารย์ให้มากแล้ว
10) ผู้เรียนคนที่ 10	สอนแบบไม่ดูพยายามให้นักเรียนเรียนรู้เอง สอนสนุกสนาน ได้สาระความรู้	ไม่เคยได้รับความรู้แบบนี้ จากที่ไหน มีสาระ ได้ความรู้น่าสนใจ	สอนแบบไม่ดูให้นักเรียนนั่งสบาย ไม่เครียด หาความคิดด้วยตนเอง สอนได้ดีมาก	เงียบสงบดี มีลมพัด เย็นดี บรรยากาศน่าเรียน	มีเกมส์ให้เล่นให้คิด มีความสนุกสนานกันมาก	8 วันมากไป ผมอยากให้จัดประมาณ 5 วัน	จะนำไปปฏิบัติให้ดีขึ้น เช่น คีล 5 ผมจะพยายามไม่พูดคำหยาบ ผมจะเก็บที่นอนทุกวันอย่างสะอาด	กิจกรรมหรือเกมส์ให้เล่นมากกว่านี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ความต้องการ เพิ่มเติม
11) ผู้เรียนคนที่ 11	เป็นการสอนแบบ เข้าใจได้ง่าย	ดีเป็นอย่างยิ่ง	มีอารมณ์ขัน ทุกวันเลยและ เป็นกันเอง	เหมาะสม มี พีดลมเป่าทั้ง วัน	สนุกดี ได้ความคิด ได้ ความสามัคคี	พอเหมาะ มาก กว่านี้ผมคง ไม่ไหว	ทำตามที่อาจารย์ สอน และรักษา ศีล 5	จำนวนคนให้เพิ่ม ขึ้น
12) ผู้เรียนคนที่ 12	สอนสนุก ได้สาระ ความรู้	ได้เรียนรู้หลัก ธรรม เช่น ศีล อิทธิบาท 4	อ้วน น่ารัก มาก สอนไม่ดู	ไม่ร้อน เย็น สบาย	สนุก เช่นปาเป้า ตักดา ล้มลุก	เพียงพอ	การรักษาศีล 5	เงินค่ารถ
13) ผู้เรียนคนที่ 13	ดีมาก มีเกมส์ให้ เล่นมากมาย	ได้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้ และยังสนุก สนาน	ตัวอ้วน แต่ใจดี	อบอุ่น เหมือนอยู่ บ้าน แต่อยู่ บ้านลำบาก กว่า	เกมส์สนุกมาก	น้อยเกินไป	รักษาศีล 5	อยากให้มีการจัด อย่างนี้อีก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
14) ผู้เรียนคนที่ 14	สอนแล้วเข้าใจมาก สนุก ไม่เครียด พอเรียนไปสักพักมีกิจกรรมให้ทำมากมาย	ได้รับรู้เรื่อง พระพุทธเจ้า และหลักธรรมคำสอนต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้	มีความเป็นกันเองมาก ใจดี มีอารมณ์ขัน สอนแล้วเข้าใจดี ทำให้เรารู้ว่าตัวเราต้องการจะทำอะไรในอนาคต	มีความสนุก เพลิดเพลิน มีวงนอน บ้างเป็นบางครั้ง	เกมส์สนุก มีความเหมาะสมมาก ได้สาระมากมาย	กำลังดี ไม่มาก/น้อยเกินไป	ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และใส่ใจความพยายามในการทำงานให้มากขึ้น	ไม่ต้องการแล้ว แต่นี้ก็ทรงใจมากแล้ว
15) ผู้เรียนคนที่ 15	สอนได้ดี มีการนำกิจกรรมหรือเกมส์มาเล่นระหว่างการสอน แต่เกมส์ทำให้เรามีความคิด สนุก มีความรู้มาก	ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ มีเรื่องดีๆ มากมายมาสอน	ดี พูดได้คล่องแคล่ว พูดมีสาระตามเนื้อหา มีเรื่องต่างๆ เสริมเข้ามาเรื่อยๆ	เย็นดี มีลมพัด ไม่เหงา	มีเกมส์ที่สนุกให้ได้ใช้ ความคิดและช่วยกันเล่น	ดีพอสมควร	การรักษาศีล 5 และความตั้งใจในการทำงาน	อยากให้มีเกมส์มากกว่านี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
16) ผู้เรียนคนที่ 16	สอนแบบอิสระ ไม่มีความอึดอัด รู้สึกดีมาก	ได้รู้เรื่องพุทธประวัติ ได้รู้ได้เรียนกับสิ่งใหม่ๆ มาก ได้รับเนื้อหาใหม่	สอนแบบวิธีที่ทำให้เด็กไม่อึดอัด ไม่เครียด สนุกดีเป็นประชาธิปไตย	บรรยากาศในห้องดี สบาย ไม่อึดอัด ลมเย็นดี	เหมาะสมมาก ได้เนื้อหาของเกมส์ ได้การคิดเป็น ได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม	กำลังดี ไม่มาก/น้อยเกินไป	ได้รู้จักการคิด ได้มีแรงจูงใจจะนำหลักธรรมและศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ไม่ต้องการเพิ่มเติม
17) ผู้เรียนคนที่ 17	สอนให้รู้ค่าของคน และสอนให้เป็นคนอดทนในกาการทำงาน	ก็ดี ได้รู้อะไรมากมาย	มีความอดทนดีค่ะ ไม่ว่าจะตั้งใจเรียนสักเท่าไร อาจารย์ก็สามารถดึงพวกเราอยู่ได้ นับว่ามีความอดทนสูงค่ะ	ดี ไม่ร้อน และก็สนุกดี ค่ะ แบบเรียนสนุก ลูกนั่งสบาย	ดีค่ะ	น้อยเกินไป	ตั้งใจทำงานต่างๆ แล้วไปช่วยสอนเพื่อนที่ยังไม่รู้	กิจกรรม (เกมส์) เพิ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อ-นามสกุล	บอกเล่าความในใจ							
	วิธีการสอน	เนื้อหาที่เรียน	ตัวผู้สอน	บรรยากาศ	ความเหมาะสมของกิจกรรม	ระยะเวลา	การนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	ความต้องการเพิ่มเติม
18) ผู้เรียนคนที่ 18	สอนแบบสอดแทรกสาระที่นอกเรื่องสนุกมาก	สอนพุทธประวัติน้อยไปหน่อย	หุ่นดี แข็งแรง เพราะไม่มีโรค	อากาศดี มีพัดลม แต่ควรออกนอกสถานที่บ้าง	เกมส์สนุก มีสาระ โดยเฉพาะการเก็ถูกูล	พอแล้ว	ไปประยุกต์ทำธุรกิจใหญ่ๆ ได้ดี	เรียนนอกสถานที่
19) ผู้เรียนคนที่ 19	ดี เป็นกันเอง ทุกคนกล้าแสดงออก	ได้เนื้อหาสำคัญหลายอย่างที่ไม่เคยรู้	ใจดี นักเรียนเกเรก็ไม่ว่า	เย็นสบายดี	สนุกได้สาระ ได้ความสามัคคี	อยากให้มากกว่านี้จะได้ความรู้และสนุกสนานเพิ่ม	การทำงานจะตั้งใจ ทำให้ดีที่สุด การทำงานกลุ่มต้องร่วมใจกัน	เวลาเรียนเพิ่มครับ
20) ผู้เรียนคนที่ 20	สอนให้รู้จักค่าของตัวเอง มั่นใจในตนเอง	ดี มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการทำงาน	ใจดี สอนรู้เรื่อง ไม่เครียด	ดี ไม่ร้อน	น้อยไป แต่สนุกดีและให้ข้อคิด	กำลังดี	ตั้งใจเรียน และทำอะไรให้เต็มความสามารถ	ความสนุก

(9) สรุปผลของกิจกรรม (เกมส์)

กิจกรรม (เกมส์) แต่ละเรื่องล้วนมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน เชื่อมซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเพิ่มหรือพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ทั้งสิ้น ผู้วิจัยขอสรุปผลดังนี้

9.1) เกมส์ “ของโปรดของข้า” และ “ใจประสานใจ” ทั้ง 2 เกมส์ ต้องการให้ผู้เรียนตระหนักถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อโยงบทเรียนไปสู่การเอื้อประโยชน์ต่อผู้ถึงแม้จะแตกต่างจากเรา

“ของโปรดของข้า” ให้ผู้เรียนเลือกของมา 2 อย่าง คือ เพลงกับอาหาร ให้ผู้ที่เลือกเหมือนกันมาอยู่ด้วยกัน ให้พูดคุยซักถามซึ่งกันและกัน และให้ออกมาเล่าถึงเพื่อนในกลุ่มให้คนอื่นฟัง (หากผู้ใดไม่มีกลุ่มให้นั่งคุยกับผู้ช่วยวิจัย)

“ใจประสานใจ” ให้ผู้เรียนหาหัวใจที่ผู้วิจัยแบ่งครึ่งไว้ แล้วแจกให้มาต่อกันให้สนิท หัวใจใครต่อกันได้สนิท ให้คุยกับคนนั้น แล้วแนะนำให้เพื่อน ๆ ร่วมห้องรู้จักคนที่ได้หัวใจคู่กับเรา

ทั้ง 2 เกมส์ ผู้วิจัยเป็นผู้นำการสรุปเนื่องจากเป็นวันแรกและเกมส์แรก ด้วยการตั้งคำถามเช่น คิดว่าได้อะไรจากกิจกรรมนี้ เห็นหรือไม่ว่าถึงแม้จะเรียนอยู่ที่เดียวกัน อยู่บ้านใกล้กัน บางคนเป็นญาติกัน แต่ก็ยังมีของโปรดที่ไม่เหมือนกัน แต่เรายังเป็นเพื่อนกันได้ใช่ไหม รู้จักเพื่อนเพิ่มขึ้นหรือไม่ การรู้จักและเข้าใจคนอื่นทำให้เรารู้จักอ่อนโยนขึ้นหรือไม่ เป็นต้น แล้วสรุปตามแนวกิจกรรม ทั้ง 2 เกมส์ได้ผลพอสมควร ผู้เรียนสามารถออกมาแนะนำซึ่งกันและกันได้ และมีเพื่อนซักถามส่วนมากก็สามารถตอบได้

9.2) เกมส์ “ตั้งใจดี มีประโยชน์” เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของสติและสมาธิอันเป็นรากฐานสำคัญของอิทธิบาท 4 ทุกข้อ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทด้วย ผู้วิจัยแจกกระดาษให้คนละแผ่น บอกว่าให้ผู้เรียนพับกระดาษให้มีลักษณะเหมือนตัวอย่างที่ให้ดู ผู้วิจัยให้ดูกระดาษที่พับเรียบร้อยถึงขั้นสุดท้าย แล้วสาธิตการพับให้ดู 1 ครั้ง แล้วให้ผู้เรียนทำตาม ผู้วิจัยอ่านกลอนหนึ่งบท แต่บอกว่าไม่ต้องการให้ผู้เรียนฟังเราจะทำงานคนละอย่าง เมื่อเริ่มอ่านกลอนจับเวลา เมื่ออ่านจบให้หยุดทำงาน ใครทำได้แค่ไหนให้หยุดแค่นั้น แล้วให้เขียนเลข 1 ไว้ที่ผลงานของแต่ละคน ผู้วิจัยแจกกระดาษให้อีกคนละแผ่น ให้พับเหมือนเดิมอีกครั้ง ในเวลาเท่ากับครั้งแรก เมื่อครบเวลาให้หยุดพร้อมกัน และเขียนหมายเลข 2 ที่กระดาษผลงาน ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบผลงานทั้ง 2 แล้วสรุปร่วมกัน ผลงานต่างกันเพราะอะไร คิดว่าอะไรคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย คือสติและสมาธินั่นเอง ผู้วิจัย

พยายามเลือกกลอนดีใจวัยรุ่น เมื่ออ่านกลอนจบมีหลายคนขอลอกกลอนเก็บไว้ ตัวอย่าง
กลอน

ด้วยรัก...

ด้วยรักฉันจักให้ ความเชื่อใจมีคลายคลอน

ด้วยรักจักอาทร มิเคยถอนคำสัญญา

อยู่เหน็ดไม่หวั่น

เชื่อคำมั่นทุกวันมา

สัมพันธ์อันมีค่า

ย่อมเหนือกว่าสิ่งอื่นใด

ด้วยรัก...ด้วยรักยิ่ง ด้วยรักจริงจึงเข้าใจ

ห่วงเธอเสมอไป อยู่กับใครไม่สำคัญ

ผลปรากฏว่ามีผู้พบได้สำเร็จในครั้งแรกจำนวน 5 คน และในครั้งหลัง
อีก 13 คน พบไม่ได้ 2 คน ซึ่งหลังจากเลิกก็พบได้ครบทุกคน ทั้งนี้ ความสำเร็จของงานนี้ขึ้นอยู่กับ
ความใส่ใจ สติ และสมาธิของแต่ละคน

9.3) กิจกรรม “รวมน้ำใจศิษย์กฏวิชา” สุ่มหาภัยสึนามิ เพื่อ
กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่กำลังเดือดร้อน โดยการเลือกกิจ
กรรมของผู้เรียนโยงไปสู่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ผู้วิจัยให้ผู้เรียนพูดคุย
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง มหาภัยสึนามิ แล้วให้ร่วมกันคิดกิจกรรมหรืองานที่จะเกิดขึ้นใน
ครั้งนี้ แล้วให้แต่ละคนเลือก 3 ลำดับงานที่ตนเองต้องการทำ เรียงลำดับจาก 1 ถึง 3 และให้เหตุผล
ในข้อที่เลือกเป็นอันดับ 1 ผลปรากฏว่าผู้เรียนสามารถคิดงานได้ทั้งสิ้น 11 งาน ดังนี้

งาน	จำนวนผู้เลือกเป็นอันดับหนึ่ง (20 คน)
1. สร้างที่อยู่อาศัย	
2. ทำความสะอาดกวาดเก็บขยะชายหาด	3 คน
3. ทำอาหารและบริการอาหารและเครื่องดื่ม	2 คน
4. แจกซอง (อาหาร/เวชภัณฑ์/เครื่องนุ่งห่ม)	2 คน
5. ปลอบขวัญผู้ประสบภัย	2 คน
6. เป็นล่ามเพื่อช่วยประสานงานให้ชาวต่างชาติ	2 คน
7. กู้ศพ (ติดตามค้นหา)	4 คน
8. ช่วยหมอบริการเกี่ยวกับศพ	

9. เป็นประชาสัมพันธ์ด้วยการเล่นน้ำทะเลแถบนั้น 1 คน
 10. เก็บกวาดขยะใต้ท้องทะเล/พื้นปูปะการัง 4 คน
 11. บริจาคเงิน/สิ่งของเครื่องใช้ -

จากข้างต้นเห็นได้ว่า มีผู้เลือกงานเป็นอันดับ 1 ถึง 4 คนอยู่ 2 งานคือ กู้ศพ และเก็บกวาดขยะใต้ท้องทะเล/พื้นปูปะการัง แต่ละคนให้เหตุผลที่น่าสนใจคือ

งานกู้ศพ

“รู้สึกดีที่มีโอกาสได้พาศพกลับบ้าน”

“ตื่นเต้นดี และได้ช่วยคนเป็นร้อยเป็นพันที่กำลังเดือดร้อนอย่างมาก ได้ค้นหาผู้รอดชีวิตด้วย”

“ได้ช่วยให้ญาติผู้เสียชีวิตนำศพกลับไปประกอบพิธีทางศาสนา”

“รู้สึกว่าได้ช่วยจริงๆ การกู้ศพคือการช่วยโดยตรง”

งานเก็บกวาดขยะใต้ท้องทะเล/พื้นปูปะการัง

“ต้องการให้ได้ท้องทะเลกลับมาสวยงามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เหมือนเดิม ทั้งของคนไทยและชาวต่างชาติ”

“เก็บกวาดขยะให้กลับมาสวยงามเหมือนเดิม”

“ช่วยเก็บกวาดให้สะอาด กลับมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เหมือนเดิม ได้สำรวจความเสียหายใต้ทะเล และได้เที่ยวดูความสวยงามไปด้วย”

“ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาติ”

จากกิจกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการฝึกโยนิโสมนสิการแบบเร้าคุณธรรม แบบสืบสาวเหตุปัจจัย และแบบอยู่กับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทุกคนได้คิด ได้แสดงออก และสามารถทำได้ดีด้วยเป็นอย่างดีสำหรับเด็กในวัยนี้ และเมื่อดูจากการเลือกจะเห็นว่า ผู้เรียนไม่ได้เลือกกิจกรรมที่ทำได้ง่ายและสบาย แต่เลือกกิจกรรมที่คิดว่ามีความเกื้อกูลเป็นประโยชน์

9.4) กิจกรรม “จัดบอร์ด”

เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน เชื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และฝึกความคิดแบบเร้าคุณธรรม/อยู่กับปัจจุบัน โดยให้ผู้เรียนร่วมกันจัดบอร์ดหน้าโรงเรียน จำนวน 4 บอร์ด เกี่ยวกับพุทธประวัติ จำนวน 1 บอร์ด วันสำคัญทางพุทธศาสนา จำนวน 1 บอร์ด และกลอน คำขวัญ คำคม พุทธภาษิต สุภาษิต จำนวน 2 บอร์ด โดยผู้วิจัยจัดหาอุปกรณ์เป็นรูปภาพให้ และจากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผน/แบ่งงานกันทำ ตั้งแต่การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม

วิธีการบดแป้ง และลงมือทำ ปรากฏว่ามีการแบ่งงานกันทำเป็นอย่างดี ผู้เรียนที่จัดบอร์ดไม่ได้ก็ช่วยกันเก็บกวาดทำความสะอาด ได้ผลงานเป็นบอร์ดที่ดูสวยงาม รอบบริเวณสะอาด สดชื่น

9.5) เกมส์ “จัดตัวเลขเข้าตาราง” เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน ความพยายาม ความใส่ใจ และเพื่อให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน แบ่งผู้เรียนเป็น 4 กลุ่มตามความสมัครใจ ให้ผู้เรียนเขียนตาราง 9 ช่อง แล้วนำตัวเลข 1-9 ใส่ลงในข้อความทั้ง 9 ช่อง ช่องละ 1 จำนวน ให้ครบ และไม่ซ้ำกัน โดยให้ผลบวกของเลข 3 จำนวนทั้งแนวตั้งและแนวนอนเท่ากับ 15 ผลปรากฏว่าผู้เรียนทั้ง 4 กลุ่มสามารถทำได้ภายในเวลา 10-20 นาที โดยได้ผลดังนี้

กลุ่มที่ 1	6	8	1	กลุ่มที่ 2	8	3	4
	7	3	5		1	5	9
	2	4	9		6	7	2
กลุ่มที่ 3	1	8	6	กลุ่มที่ 4	1	6	8
	5	3	7		5	7	3
	9	4	2		9	4	2

9.6) เกมส์ “ปาเป้า” เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่า ความสำเร็จเป็นเรื่องของการฝึกฝน ต้องอาศัยเวลาและโอกาส ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน และให้ผู้เรียนรู้จักฝึกฝนหรือเพิ่มระดับการตั้งความหวังให้เหมาะสมกับความสามารถและความพยายามของตน ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทุกคนฝึกตั้งเป้าหมายในการปาเป้าของตนเอง ให้ปาเป้า 3 ครั้ง ๆ ละ 3 ลูก ดังนี้ :-

ครั้งแรก ที่ให้ตั้งเป้าหมาย ปรากฏว่านักเรียนชายทุกคนตั้งระยะยืนห่างจากเป้า 3.0 เมตร และนักเรียนหญิงตั้งที่ 2.0 เมตร ในครั้งนี้กำหนดจุดที่ต้องการให้ถูกด้วย ผลปรากฏว่า

- นักเรียนชายทำได้ตามเป้าหมาย 1 คน
- นักเรียนหญิงทำได้ตามเป้าหมาย 2 คน

ครั้งที่ 2 ให้ตั้งเป้าหมายของตนเองใหม่ ที่คิดว่าตนเองสามารถไปถึงได้ ครั้งนี้นักเรียนชายตั้งเป้าหมายใหม่ โดยทุกคนตั้งระยะห่างกว่าเดิมเป็น 4.0 เมตร มีเพียง

คนเดียวที่ตั้งระยะห่างจากเป้าที่ 5.0 เมตร สำหรับนักเรียนหญิงครึ่งต่อครึ่ง ตั้งระยะห่างจากเป้าที่ 3.0 เมตร และ 2.5 เมตร และทุกคนไม่กำหนดจุด เพียงตั้งให้เข้าเป้าเท่านั้น ผลปรากฏว่า

- นักเรียนชายทำได้ตามเป้าหมาย 7 คน
- นักเรียนหญิงทำได้ตามเป้าหมาย 6 คน

ครั้งที่ 3 ให้ปรับเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นครั้งสุดท้าย มีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย 2 คน ชาย 1 คน หญิง 1 คน ชายตั้งเป้าหมายลดลงจาก 5.0 เมตร เป็น 4.0 เมตร และหญิงลดลงจาก 3.0 เมตร เป็น 2.5 เมตร และทุกคนไม่กำหนดจุด เพียงตั้งให้เข้าเป้าเท่านั้น ผลปรากฏว่า

- ทุกคนทำได้ตามเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้

ผู้เรียนสามารถสรุปเกมส์ "ปาเป้า" ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้การตั้งเป้าหมายที่เหมาะสมกับตนเอง ความพยายาม ความตั้งใจ สติ สมาธิ และการฝึกฝน เป็นการเรียนรู้ในเชิงประจักษ์ที่ผู้เรียนสามารถสรุปได้ด้วยตนเอง

9.7) กิจกรรม "มุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวม" เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นว่า ความเป็นเลิศที่แท้จริงเป็นเลิศของส่วนรวม ไม่ใช่เฉพาะตัวหรือเฉพาะกลุ่ม และการแข่งขันไม่ได้ช่วยให้สำเร็จเสมอไป เป็นการรับรู้เชิงประจักษ์ในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้ผู้เรียนแบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยการจับสลาก กลุ่มละ 5 คน ให้ทุกกลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม และคิดคำขวัญประจำกลุ่ม แล้วให้กลุ่มตัดสินใจเลือกสีใดสีหนึ่งจาก 2 สีคือ สีแดงและสีเขียว โดยผลการเลือกสีจะมีผลต่อคะแนนที่กลุ่มจะได้รับ ดังนี้

- ถ้าทุกทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน -100 คะแนน
- ถ้า 1 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +300, 3 ทีมเลือกแดง ได้คะแนน -100
- ถ้า 2 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +200, 2 ทีมเลือกแดง ได้คะแนน -200
- ถ้า 3 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +100, 1 ทีมเลือกแดง ได้คะแนน -300
- ถ้าทุกทีมเลือกแดง ได้คะแนน +100

ให้เริ่มเลือกดังนี้

รอบที่ 1-3 ให้เลือกตามปกติ คะแนนปกติ

รอบที่ 4 ให้ตัวแทนไปเจรจากันนอกห้องประชุม เพื่อหาทางร่วมกันว่าจะจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร และรอบนี้จะให้คะแนนเป็น 4 เท่า

รอบที่ 5 ให้เลือกตามปกติ ให้คะแนนตามปกติ

รอบที่ 6 เลือกตามปกติ ให้คะแนน 4 เท่า

รอบที่ 7 เลือกตามปกติ ให้คะแนน 6 เท่า

รอบที่ 8 ให้ตัวแทนกลุ่มไปร่วมประชุมกับกลุ่มอื่นนอกห้องประชุม และนำผลมาหารือในที่ประชุม รอบนี้จะให้คะแนน 8 เท่า

รอบที่ 9-10 เลือกตามปกติ ให้คะแนนตามปกติ

ผลคะแนนปรากฏดังนี้

รอบที่	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
1	+100 (เขียว)	+100 (เขียว)	-300 (แดง)	+100 (เขียว)
2	+100 (เขียว)	-300 (แดง)	+100 (เขียว)	+100 (เขียว)
3	-200 (แดง)	-200 (แดง)	+200 (เขียว)	-200 (เขียว)
รวมคะแนน	0	0	0	0
4	+400 (แดง)	+400 (แดง)	+400 (แดง)	+400 (แดง)

คะแนนรอบที่ 4 เกิดหลังจากหัวหน้ากลุ่ม (ตัวแทนกลุ่ม) ไปปรึกษากันนอกรอบ

5	-100 (แดง)	-100 (แดง)	+300 (เขียว)	-100 (แดง)
6	+400 (เขียว)	+400 (เขียว)	-1,200 (แดง)	+400 (เขียว)
7	+1,800 (เขียว)	-600 (แดง)	-600 (แดง)	-600 (แดง)
รวมคะแนน	+2,500	+100	-1,100	+100
8	-2,400 (แดง)	+800 (เขียว)	+800 (เขียว)	+800 (เขียว)

คะแนนรอบที่ 8 เกิดหลังจากหัวหน้ากลุ่ม (ตัวแทนกลุ่ม) ไปปรึกษากันนอกรอบ

9	+200 (เขียว)	-200 (แดง)	+200 (เขียว)	-200 (แดง)
10	-100	-100 (แดง)	+300 (เขียว)	-100 (แดง)
สรุปคะแนน	200	500	200	500

ดังนั้น ถือว่าทุกกลุ่มได้กำไรร่วมกัน เป็นการมุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวมอย่างแท้จริง กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยดูได้จากผลสรุปของคะแนนที่ปรากฏ

การตั้งชื่อกลุ่มและคำขวัญ

กลุ่มที่ 1 ชื่อกลุ่ม "ความหวัง"

- คำขวัญ "ทำเต็มที่สุดกำลัง จุดมุ่งหวังไกลแค่เอื้อม"
- กลุ่มที่ 2 ชื่อกลุ่ม "คิดดี ทำดี"
คำขวัญ "ถ้าท่านไม่อดทนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ท่านก็จะล้มเหลวต่อทุกสิ่ง"
- กลุ่มที่ 3 ชื่อกลุ่ม "ทำดี ได้ดี"
คำขวัญ "จับจ้องที่จุดหมาย ไม่ใช่ที่อุปสรรค"
- กลุ่มที่ 4 ชื่อกลุ่ม "เราคือลูกธนู"
คำขวัญ "เธอชนะ ฉันทชนะ เราชนะ"

9.8) กิจกรรม "ประกาศเป้าหมาย" เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกสติ สมาธิ ความแน่วแน่และตั้งมั่น ให้ผู้เรียนสร้างความเชื่อมั่นให้กับจิตใจของตนเอง และเพื่อให้รู้จักตั้งใจมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ ให้ผู้เรียนนึกถึงเป้าหมายระยะยาวของตนที่ได้เคยฝึกสร้างจินตภาพ และฝึกเขียนเป้าหมายไว้แล้ว ให้นำมาใช้ โดยยังคงข้อตกลงเดิมไว้คือ เป้าหมายนั้นจะต้องเป็นประโยชน์และเกื้อกูลด้วย ให้ผู้เรียนพูดชื่อ นามสกุลของตน พร้อมเป้าหมาย คือ ข้าพเจ้า/ดิฉัน/ฉัน/ผม (ชื่อ-นามสกุล) พร้อมจะประสบความสำเร็จในระยะยาวคือ (เป้าหมายที่วางไว้) ข้าพเจ้า/ดิฉัน/ฉัน/ผม ทำได้ ทำได้ ทำได้ ผู้ช่วยวิจัยยื่นถือกระจกเงาบนเก้าอี้ ให้กระจกสูงระดับหน้าผู้เรียน แล้วให้ประกาศเป้าหมายของตนเองทีละคน เมื่อผู้เรียนประกาศว่าทำได้ ผู้วิจัยให้เพื่อน ๆ และผู้วิจัยร่วมกันพูดชมว่า ทำไม่ได้ ไม่เชื่อ ไม่จริง แต่ห้ามถูกตัวผู้ประกาศ และไม่ให้เสียงดังเกินไป ถ้าผู้เรียนที่เป็นผู้ประกาศทำได้อย่างมั่นใจ ไม่สะดุด ไม่ละสายตาจากกระจกจึงจะถือว่าผ่าน

ผลปรากฏว่าไม่มีผู้ผ่านในการประกาศครั้งแรก ในการประกาศครั้งที่ 2-3 ผู้เรียนสามารถผ่านได้ จนในที่สุดก็ผ่านหมดทุกคน เป็นการปลุกกำลังใจว่าทุกคนทำได้ ในสิ่งที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้

9.9) การเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต" เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติและกิจกรรม ซึ่งเป็นความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และเพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จของการฝึกอบรมจากการเขียนเรียงความ ข้อมูลส่วนนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและการนับจำนวนประโยคหรือวลีที่บ่งบอกถึงอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และคุณลักษณะสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

- ทำให้ดีที่สุด เลิศที่สุดแห่งงานนั้น ๆ จะทำได้
- ทำอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ ตามศักยภาพของตนเอง

- ทำให้เป็นสิ่งที่ประโยชน์ เกื้อกูลแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยไม่เน้นการแข่งขันกับผู้อื่น แต่เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อสรรพชีวิตอื่น

ผลการเขียนเรียงความดังกล่าว (รายละเอียดเป็นรายบุคคลแสดงในภาคผนวก) ปรากฏว่า มีผู้เรียนที่เขียนได้ดี มีเนื้อหาสาระ กระชับ ได้ใจความ และแสดงให้เห็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้อย่างชัดเจนมี 5 คน ซึ่งมีจำนวนประโยคหรือวลีที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และอิทธิบาท 4 จำนวน 20, 17, 20, 25 และ 12 ตามลำดับ ถึงแม้จำนวนประโยคและวลีจะไม่เท่ากัน มีความมากน้อยแตกต่างกัน แต่ก็ได้ใจความที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง โดยไม่เน้นการแข่งขัน แต่มีเป้าประสงค์ที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมเหมือนกัน สำหรับผู้เขียนคนอื่นมีจำนวนประโยคหรือวลีที่บ่งบอกคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตั้งแต่ 7-20 บางคนยังไม่สามารถเขียนให้เรื่องราวเป็นเนื้อเดียวกันได้ แต่ทุกคนก็มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการวางแผนเป้าหมายของชีวิต และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโตเข้ามาไว้ในเรียงความ

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองช่วยตอบแบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่อยู่ในปกครอง หลังการทดลองว่ามีพฤติกรรม (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต) ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างในทางดีขึ้นหรือแย่ลง ผู้ปกครองทุกท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผลจากแบบสังเกตมีรายละเอียดดังข้อมูลในตารางที่ 4

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน
กลุ่มทดลอง

พฤติกรรม	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง			
	ดี จำนวน (%)	ไม่ดี จำนวน (%)	ดีขึ้นมาก จำนวน (%)	ดีขึ้น เล็กน้อย จำนวน (%)	แย่ลง เล็กน้อย จำนวน (%)	แย่ลง มาก จำนวน (%)
1. มีเหตุผลเสมอ	7 (35.0)	-	3 (15.0)	10 (50.0)	-	-
2. เขาใจใส่และสนุกสนานในการเรียน	4 (20.0)	-	8 (40.0)	8 (40.0)	-	-
3. มีความอดทน	5 (25.0)	1 (5.0)	6 (30.0)	8 (40.0)	-	-
4. เรียนรู้และศึกษาสิ่งที่จะต้องทำก่อนเสมอ	1 (5.0)	-	4 (20.0)	15 (75.0)	-	-
5. กล้าตัดสินใจในงานกิจกรรมที่ทำ	10 (50.0)	-	3 (15.0)	7 (35.0)	-	-
6. ไม่ย่อท้อในการทำสิ่งใดๆ แม้จะมีอุปสรรคมาก	5 (25.0)	1 (5.0)	3 (15.0)	11 (55.0)	-	-
7. มีความรอบคอบ ไม่ประมาท เลินเล่อ	3 (15.0)	-	2 (10.0)	15 (75.0)	-	-
8. ถ้าทำคะแนนหรือกิจกรรมใด ไม่ดี มักหาความรู้เพิ่มเติมจากบุคคล หรือแหล่งที่พอจะหาได้	-	4 (20.0)	1 (5.0)	15 (75.0)	-	-
9. ทำงานกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ด้วยความตั้งใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	3 (15.0)	-	5 (25.0)	12 (60.0)	-	-
10. มีความรู้สึกภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจเมื่องานกิจกรรมที่ทำสำเร็จลุล่วงด้วยดี	5 (25.0)	-	7 (35.0)	8 (40.0)	-	-
11. ชอบแข่งขันเพื่อเอาชนะผู้อื่น	3 (15.0)	1 (5.0)	3 (15.0)	13 (65.0)	-	-
12. มักจะเตรียมสิ่งของที่จะต้องนำไปเรียนให้เสร็จตั้งแต่ตอนเย็นเสมอ	7 (35.0)	5 (25.0)	1 (5.0)	7 (35.0)	-	-
13. เขาใจใส่และสนุกสนานในการทำงานบ้าน	3 (15.0)	-	3 (15.0)	14 (70.0)	-	-
14. กล้ายอมรับผิดหากทำงานหรือกิจกรรมใดผิดพลาด	7 (35.0)	1 (5.0)	1 (5.0)	11 (55.0)	-	-
15. ช่วยทำงานในบ้านอย่างขยันขันแข็ง	8 (40.0)	-	4 (20.0)	8 (40.0)	-	-
16. เขาใจใส่ต่อการเรียนทุกวิชา	6 (30.0)	1 (5.0)	5 (25.0)	8 (40.0)	-	-
17. ลงมือทำงาน/กิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ตามกำลังความสามารถ	6 (30.0)	-	4 (20.0)	10 (50.0)	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พฤติกรรม	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง			
	ดี จำนวน (%)	ไม่ดี จำนวน (%)	ดีขึ้นมาก จำนวน (%)	ดีขึ้น เล็กน้อย จำนวน (%)	แย่ลง เล็กน้อย จำนวน (%)	แย่ลง มาก จำนวน (%)
18. แม้จะถูกรบกวนขณะทำงานกิจกรรมใดก็จะทำต่อจนเสร็จ	3 (15.0)	1 (5.0)	4 (20.0)	12 (60.0)	-	-
19. มีความสามารถในการจัดสรรค่าใช้จ่ายของตนเองอย่างดี	9 (45.0)	-	4 (20.0)	7 (35.0)	-	-
20. แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี ทั้งปัญหาทั่วไป และปัญหาเฉพาะหน้า	5 (25.0)	2 (10.0)	3 (15.0)	10 (50.0)	-	-
21. มองเห็นประโยชน์ของงานกิจกรรมที่ทำ	5 (25.0)	-	4 (20.0)	11 (55.0)	-	-
22. ทำงานกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง	3 (15.0)	1 (5.0)	5 (25.0)	11 (55.0)	-	-
23. มีความตั้งใจจริงต่องานกิจกรรมที่ทำ	7 (35.0)	-	6 (30.0)	7 (35.0)	-	-
24. เวลาทำงานบ้านจะตั้งใจทำอย่างมาก จึงมักไม่ค่อยได้ยินเสียงเรียกของผู้ปกครอง	2 (10.0)	2 (10.0)	1 (5.0)	15 (75.0)	-	-
25. ต้องการให้งานกิจกรรมที่ทำเสร็จสมบูรณ์	7 (35.0)	-	4 (20.0)	9 (45.0)	-	-
26. เรียกไม่ค่อยได้ยินเวลาทำการบ้านหรือท่องหนังสือ	5 (25.0)	-	2 (10.0)	13 (65.0)	-	-
27. เมื่อทำงานใดๆ อยู่ ถึงแม้จะถูกรบกวนก็จะทำต่อไปได้โดยไม่ผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย	4 (20.0)	1 (5.0)	-	15 (75.0)	-	-
28. มักจะชอบเล่นสนุก หุดคุดจนลืมทำงานที่ได้รับมอบหมายเสมอ	4 (20.0)	2 (10.0)	5 (25.0)	9 (45.0)	-	-
29. ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง	4 (20.0)	-	6 (30.0)	10 (50.0)	-	-
30. เมื่อทำงานกิจกรรมแล้วมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น มักจะค้นหาสาเหตุเสมอ	8 (40.0)	-	4 (20.0)	8 (40.0)	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ปกครองของผู้เรียนกลุ่มทดลองทั้ง 20 คน เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลาน มีทั้งดีอยู่แล้ว ไม่เปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ไม่มีผู้ปกครองของผู้เรียนกลุ่มทดลองคนใดที่เห็นว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางแย่ลง เมื่อดูในรายละเอียด พบว่า ส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ตอบ ว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงดีขึ้นเล็กน้อย สำหรับพฤติกรรมที่ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นมีจำนวนมากที่สามารถถือได้ว่า ผู้เรียนส่วนมาก (กว่าร้อยละ 80) มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ เรียนรู้ และศึกษาสิ่งที่จะต้องทำก่อนเสมอ จำนวน 19 คน (ร้อยละ 95) มีเพียงคนเดียว (ร้อยละ 5) ที่มีพฤติกรรมดีอยู่แล้วไม่เปลี่ยนแปลง มี 3 พฤติกรรมที่ผู้เรียนส่วนมาก จำนวน 17 คน (ร้อยละ 85) ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คือ มีความรอบคอบ ไม่ประมาท เดินเลอ ทำงาน/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เอาใจใส่และสนุกสนานในการทำงาน บ้าน และจำนวน 3 คน (ร้อยละ 15) ที่มีพฤติกรรมดีอยู่แล้วไม่เปลี่ยนแปลง มี 4 พฤติกรรมที่ผู้เรียนส่วนมาก จำนวน 16 คน (ร้อยละ 80) ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คือ เอาใจใส่สนุกสนานในการเรียน ถ้าทำคะแนนหรือกิจกรรมใดไม่ได้ มักหาความรู้เพิ่มเติม ชอบแข่งขันเพื่อชนะผู้อื่น แม้ถูกรบกวนขณะทำงานก็จะทำต่อจนเสร็จ ทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เวลาทำงานบ้านจะตั้งใจอย่างมาก และมีพฤติกรรมดีอยู่แล้วไม่เปลี่ยนแปลง 4 คน มีพฤติกรรม ดีอย่าง ไม่เปลี่ยนแปลง 4 คน มีพฤติกรรมดีอยู่แล้ว 3 คน และไม่ได้อยู่ 1 คน (ไม่เปลี่ยนแปลง) 2 กิจกรรมตามลำดับ (รายละเอียดดูในตารางที่ 4)

จากข้อมูลในตารางที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ พุดคุย เยี่ยมบ้านพบผู้ปกครองของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ประกอบกับผู้ปกครองบางคนมีความสนใจมาสังเกตการเรียนการสอนถึงห้องเรียน และส่วนมากบอกว่า บุตร-หลานมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเล็กน้อย พอสังเกตได้ คือ เป็นการเริ่มต้นที่ดี ถึงแม้บางคนจะยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากนัก แต่ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เลวลง โดยเฉพาะการที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองหลายคนช่วยทำงานบ้าน ช่วยงานสวนอย่างขี้มยิ้มแจ่มใส เปลี่ยนจากเดิมที่ทำด้วยความไม่เต็มใจ บางคนรังแกสัตว์น้อยลง ชักผ้าล้างจานสะอาดมากขึ้น ส่วนมากเนื้อตัวสะอาดสะอาดขึ้นกว่าแต่ก่อน ผู้ปกครองบอกว่ารู้สึกพอใจที่ตัดสินใจให้บุตร-หลานเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ บางคนขอให้ผู้วิจัยติดต่อบ้างเพื่อเป็นกำลังใจให้กับบุตร-หลานต่อไป

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทุก 3 วัน จึงมีบันทึกคะแนน จำนวนคนละ 3 แบบสังเกตมีข้อความ 27 ข้อ ตัวเลขที่บอกระดับพฤติกรรมคือ 5-มากที่สุด, 4-มาก, 3-ปานกลาง, 2-น้อย, 1-ไม่มีเลย (รายละเอียดในภาคผนวก ก.) ผู้วิจัยได้นำคะแนนครั้งที่ 1, 2 และ 3 ของผู้วิจัยและผู้ช่วยมาหาค่าเฉลี่ยของแต่ละครั้งจะได้ทั้งค่าเฉลี่ยรายบุคคลและค่าเฉลี่ยรายครั้ง ซึ่งแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วย

ผู้เรียนกลุ่มทดลอง คนที่	ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ให้ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย			ค่าเฉลี่ยรายบุคคล (\bar{X})
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
1	3.85	4.09	4.66	4.20
2	4.61	4.85	4.85	4.77
3	4.62	4.37	4.85	4.61
4	4.00	4.01	4.85	4.28
5	3.88	3.81	4.83	4.17
6	4.83	4.85	4.91	4.87
7	4.15	4.22	4.85	4.41
8	3.89	4.83	4.85	4.52
9	4.44	4.24	4.83	4.50
10	3.70	4.67	4.79	4.39
11	3.93	4.37	4.79	4.37
12	3.44	3.93	4.79	4.06
13	3.15	3.61	4.76	3.84
14	4.81	4.85	4.85	4.84
15	4.38	4.85	4.85	4.69
16	3.32	3.94	4.68	3.98
17	3.83	4.85	4.85	4.51
18	4.13	4.02	4.85	4.33
19	3.81	4.85	4.85	4.50
20	4.20	4.83	4.85	4.63
\bar{X} ค่าเฉลี่ยรายครั้ง	4.05	4.40	4.82	4.42

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นดูจากการให้คะแนนตามแบบสังเกตของผู้วิจัย และผู้ช่วย คนละ 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้นำคะแนนครั้งที่ 1-3 ของผู้วิจัยและผู้ช่วยมาหาค่าเฉลี่ยแต่ละครั้งพบว่าทุกคนมีพัฒนาการขึ้นและเมื่อดูในรายละเอียดจากตารางที่ 9-10 (ในภาคผนวก จ.) พบว่า สำหรับการให้คะแนนของผู้วิจัย โดยเฉลี่ย (\bar{X}) สูงสุดคือ 4.85 จำนวน 3 คน คือผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 6, 14 และ 15 สำหรับผู้ช่วยวิจัยโดยเฉลี่ย (\bar{X}) สูงสุดคือ 4.88 เพียงคนเดียวคือ ผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 6 รองลงมาคือ 4.83 เพียงคนเดียวเช่นกัน คือผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 14 และอันดับ 3 คือ 4.54 คือผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 15 จะเห็นได้ว่าถึงแม้คะแนนและค่าเฉลี่ยที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยให้จะแตกต่างกันในรายละเอียดอยู่บ้าง แต่เมื่อเรียงลำดับแล้วก็ไม่แตกต่างกัน ทั้งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเห็นพ้องกันว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 6, 14 และ 15 คือผู้ที่มีความตั้งใจ พยายาม เอาใจใส่ ใฝ่ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง รวมทั้งมีความเชื่อเพื่อ เกื้อกูลต่อผู้เรียนคนอื่นๆ ด้วย ครอบงำประกอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ส่วนคนที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ 3.73 และ 3.95 คือผู้เรียนกลุ่มทดลองคนที่ 13 ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องกันเช่นกัน แต่ถึงแม้ต่ำสุดก็ได้คะแนนที่หากคิดเป็นร้อยละแล้วจะได้ 74.65% และ 79.00% ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้เรียนทั้งกลุ่มมีความตั้งใจ พยายาม เอาใจใส่ และใฝ่ปัญญาไตร่ตรองในการทำกิจกรรมในห้องเรียนเป็นอย่างดี และเมื่อดูจากการให้คะแนนของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการให้คะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรม พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 10 ในภาคผนวก) จึงสามารถสรุปได้ว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาพฤติกรรมดีขึ้น ข้อมูลในส่วนนี้ก็เป็นส่วนที่สนับสนุนว่ารูปแบบการพัฒนาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมานั้นสามารถใช้ได้ผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะข้างต้น ที่ทำการวิเคราะห์จาก 4 แหล่งข้อมูลสำคัญ คือ ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง การรายงานด้วยตนเอง การประเมินผู้เรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมจากผู้วิจัยและผู้ปกครอง พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้จริง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพิ่มมากขึ้น โดยมีพฤติกรรมที่สังเกตได้กล่าวคือ มีความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่ และใฝ่ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในการทำงานกิจกรรมอย่างเต็มที่ เติบโตตามศักยภาพ และมีความคิดที่จะทำให้นางนั้นเกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม รวมทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง คณาจารย์และผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ ซึ่งให้ข้อมูลสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น แต่ส่วนมากเป็นการเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเล็กน้อย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ให้กับเยาวชนไทย โดยใช้วิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ระหว่างการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และเพื่อศึกษาผลที่ได้รับจากการพัฒนาด้วยรูปแบบข้างต้น โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ ผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งเป็นวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมระหว่างการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิด้วยวิธีการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จะมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ในส่วนย่อยแต่ละด้านคือ ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และโดยรวมทุกด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ตอน คือ (1) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วมาสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพัฒนาแนวทางวิธีการขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (2) การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต โดยผู้เชี่ยวชาญโดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน จัดในลักษณะ Day Camp 8 วันต่อเนื่อง เครื่องมือในการวิจัยคือ 1) คู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา 3) แบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย และผู้ปกครอง 4) การรายงานด้วยตนเอง ในทุกกิจกรรม ทั้งการรายงานด้วยตนเองหน้าชั้นเรียน และรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การรักษาศีล การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต" ซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มีองค์ประกอบ 8 ข้อ ดังนี้

1) สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของสังคมไทยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ก็คือ คนส่วนมากทำงาน/กิจกรรม เพื่อความเป็นเลิศของงานและตนเอง ขาดการคิดถึง และการสร้างความสำเร็จให้งาน/กิจกรรม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม

2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) ทำงาน/กิจกรรมให้ดีที่สุด เลิศที่สุด เท่าที่งานนั้นจะเป็นไปได้
- 2) ทำให้เต็มที่ เต็มกำลังความสามารถตามศักยภาพของตน
- 3) ทำให้งาน/กิจกรรมนั้นๆ เก่งกุล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

3) แนวคิดทฤษฎี

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ประกอบด้วย (1) หลักพุทธธรรม คือ การสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กระบวนการศึกษา (ไตรสิกขา) คือ การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การเจริญสมาธิภาวนาตามแนวทางของ ดิข นัท ฮันท์ (2) แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา การเรียนทางสังคมของแบนดูรา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ แนวคิดเกี่ยวกับจินตภาพ และ (3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

4) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

จากสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ และการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดหลักของรูปแบบเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และสรุปผลกิจกรรมทุกกิจกรรมด้วยตนเอง ทั้งรายงานหน้าชั้นเรียน และลายลักษณ์อักษร (3) ผู้สอนให้โปรดเมตตาที่ดี โดยมีความเป็นกัลยาณมิตร ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการพัฒนา

5) คุณลักษณะทางจิตวิทยา

จากการศึกษา พบว่า มีคุณลักษณะสำคัญทางจิตวิทยาหลายๆ อย่างที่มีความสัมพันธ์ และเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา และกิจกรรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตาม

แนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้แก่ (1) การควบคุมตนเอง (2) การกำกับตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาศีล การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท การเจริญสมาธิภาวนา โดยใช้การจินตภาพ (3) มุ่งอนาคต เป็นส่วนหนึ่งของการตั้งเป้าหมายในชีวิต (4) การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาศีล การตั้งเป้าหมาย การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (5) การเห็นคุณค่าของงาน เป็นส่วนหนึ่งของการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท และ (6) การเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม เป็นส่วนสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการฝึกสมาธิภาวนา สร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จเพื่อเกื้อกูล

6) กระบวนการพัฒนา

ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักการไปสู่การปฏิบัติ สำหรับกระบวนการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นั้น ผู้วิจัยผสมผสานหลักพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา โดยเน้นพุทธธรรมเป็นหลัก ใช้กระบวนการพัฒนาที่เรียกว่า ไตรสิกขา มี 3 ขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน คือ (1) การรักษาศีล (2) การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท (3) การพัฒนาปัญญา ทั้ง 3 ขั้นตอน จะดำเนินการสอนด้วยวิธีการสร้างศรัทธาและฝึกโยนิโสมนสิการ 3 แบบ คือ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เข้าคุณธรรม และอยู่กับปัจจุบัน ในกิจกรรมสำหรับการพัฒนาปัญญานั้น ผู้วิจัยกำหนดให้มีกิจกรรมย่อยเพื่อให้เกิดปัญญาในการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ป.อ.ปยุตโต อีก 7 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สร้างสัมพันธและความไว้วางใจกัน กลุ่มที่ 2 ฝึกสติ/สมาธิและการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน กลุ่มที่ 3 รู้จักแรง จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เติงประจักษ์ผ่านบุคคลาธิษฐาน และปรโตโมละ รวมทั้งการฝึกการคิดแบบเข้า คุณธรรม และสืบสาวเหตุปัจจัย กลุ่มที่ 4 การตั้งเป้าหมาย กลุ่มที่ 5 การเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต" กลุ่มที่ 6 หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มที่ 7 มุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวม ในทุกกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันในลักษณะองค์รวม

7) ผลที่ได้รับจากการพัฒนา

ผลที่ได้รับ จากวัตถุประสงค์ คือ ผู้เรียนกลุ่มทดลอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพิ่มขึ้น ตามคุณลักษณะ 3 ประการข้างต้น ซึ่งสามารถแปลงเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ คือ (1) ผู้เรียนมีความตั้งใจ เพียรพยายาม เอาใจใส่ จดจ่อ ใช้ปัญญา ไตรตรอง ใคร่ครวญ งาน/กิจกรรมที่ทำทั้งในชั้นเรียนและที่บ้าน (2) ผู้เรียนมีพฤติกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนในชั้นเรียน และช่วยงานที่บ้านด้วย

8) การวัดและประเมินผล

วัดและประเมินจากแบบวัด คือ (1) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (2) แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยผู้วิจัย และผู้ช่วย (3) แบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนโดยผู้ปกครอง และ (4) การรายงานด้วยตนเอง

5.1.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

1) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน 20 คน ที่ของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ผู้เรียนที่ทดลองมีคะแนนแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ในส่วนย่อยแต่ละด้าน คือ ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และโดยรวมทุกด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการทดลองสนับสนุนสมมติฐานของการวิจัย

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) พิจารณาจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้จาก 4 แหล่ง คือ ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนกลุ่มทดลอง การรายงานด้วยตนเอง (ทั้งคำพูด และลายลักษณ์อักษร) การสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย และการสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนโดยผู้ปกครอง สามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ด้วยวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมระหว่างการรักษาศีล การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญา ด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้จริง กล่าวคือ มีความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่ และใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน/กิจกรรม อย่างเต็มที่ เต็มความสามารถตาม ศักยภาพ และมีความคิดที่จะทำให้งานนั้นเกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ประกอบกับการที่ผู้วิจัย พบว่า ผู้เรียน ผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ และผู้บริหาร มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้ด้วย

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งการอภิปรายผลได้ 3 แนวทาง ดังนี้

5.2.1 การอภิปรายผลของการสร้างรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ในการสร้างรูปแบบการพัฒนา ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ที่มีลักษณะที่แตกต่างอย่างเด่นชัดกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล คือความสำเร็จในงาน/กิจกรรมนั้น เพื่อเกื้อกูลเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม และไม่เน้นการแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับสังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล จินตภาพ และรูปแบบการเรียนการสอน มาผสมผสานกับหลักพุทธธรรม กระบวนการศึกษา (ไตรสิกขา) วิธีการสอนด้วยการสร้างศรัทธา (ปรโตโฆสะที่ดี โดยมีกัลยาณมิตรเป็นผู้ถ่ายทอด) และโยนิโสมนสิการ ศิล และการเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท นำมากำหนดเป็นโครงสร้างของรูปแบบการพัฒนา หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนา (กระบวนการเรียนการสอน) และการวัดผลการใช้รูปแบบการพัฒนา จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) เครื่องมือวัดผลการใช้รูปแบบการพัฒนา และตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้วิจัยได้แก้ไขตามข้อเสนอ แล้วนำรูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) ไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มทดลอง

ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องว่า รูปแบบพัฒนามีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนหรือกระบวนการพัฒนาอย่างครอบคลุม มีความเหมาะสมทั้งองค์ประกอบ กระบวนการ และการวัดผลการใช้รูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ ทำให้รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโตของผู้เรียนได้ รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) ที่เน้นไตรสิกขา และวิธีการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารมณ กัณฑ์ศรีวิกรม (2536) วัฒนา มีชูเลข (2537) เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537) สุรัตน์ เพชรนิล (2540) สุรพงษ์ ชูเดช (2541) มาลินี แก้วเงิน (2542) และสุปราณี การพึ่งตน (2542) ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) ข้างต้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางจิตวิทยา และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้

5.2.2 การอภิปรายผลของกระบวนการใช้รูปแบบการพัฒนา

การอภิปรายผลการดำเนินงานในการใช้รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1) **ด้านผู้สอน** ผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ใน คู่มือการพัฒนาแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ โดยผู้สอนต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในทุกกิจกรรม รวมทั้งต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ สื่อการสอนตามที่ระบุในคู่มือ ในอันดับแรกผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในเรื่องการสร้างศรัทธา ด้วยการเป็นกัลยาณมิตร ถ่ายทอดปรโตโมหะที่ดีงาม และถูกต้องสอดคล้องตามจุดเริ่มต้นของการศึกษาตามที่ พระธรรมปิฎก (2538 : 621) ได้สรุปไว้ในพุทธธรรม และผู้สอนจะต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติทุกกิจกรรม เพราะกระบวนการศึกษาในครั้งนี้ เน้นที่การฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ ให้กำลังใจ เมื่อผู้เรียนรายงานด้วยตนเองหน้าชั้นเรียน รวมทั้งผู้สอนจะต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ มีความมั่นคง ยึดหยุ่น สอดคล้องกับความคิดของเบญจามิน บลูม (Bloom, Benjamins,S., 1956 อ้างใน ศิริพร วิริยะบัญชา, 2544 : 154) ที่ว่าการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทางปัญญา ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และนำไปใช้ ตรงกับที่ พระธรรมปิฎก (2538 : 606) กล่าวไว้ว่า ผู้สอนพึงเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถสร้างศรัทธา และชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักคิดเองได้อย่างน้อยก็ทำให้เขาเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา สามารถทำประโยชน์ให้ผู้อื่น โดยที่ตนเองจิตใจเป็นสุขได้ และสอดคล้องกับความเห็นของซันด์ และโทรว์เบริดจ์ (Sund and Throwbridge, 1973 อ้างใน พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2530 : 182) ที่ให้หลักการว่า การให้ความรู้เชิงปฏิบัตินั้น ต้องตามด้วยการอธิบายให้มีการบรรยายน้อยที่สุด นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการซักถามให้มากที่สุด

2) **ด้านผู้เรียน** จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (สังเกตและสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ก่อนดำเนินการทดลอง) และคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลอง เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ค่อนข้างต่ำ ซึ่งมีทั้ง ผู้ที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และไม่ดี สำหรับผู้เรียนดีนั้น ขาดความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลผู้อื่น ต้องการความเป็นเลิศเพื่องานและตนเอง ผู้เรียนที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง บางส่วนเป็นนักกีฬา เน้นในเรื่องการแข่งขัน ยังไม่สามารถแบ่งแยกการดำเนินชีวิตกับการแข่งขันกีฬาได้ และผู้ที่มีผลการเรียนไม่ดี เป็นผู้ที่ขาดความตั้งใจ และความพากเพียรเอาใจใส่ในการเรียน และการใช้ชีวิตประจำวัน มีชีวิตค่อนข้างไร้จุดหมาย แต่โดยพื้นฐานทั่วไปของผู้เรียนกลุ่มทดลอง ยังมีความเป็นนักเรียนชนบท กล่าวคือ มีความเคารพครู/อาจารย์ มีมารยาทเรียบร้อยพอสมควร และเป็นโรงเรียนสี่ขา (ปราศจากยาเสพติด) ทำให้ในช่วงแรกๆ ของการทดลองผู้เรียนยังไม่มีปฏิริยาตอบสนอง บางคนมีลักษณะเบื่อหน่าย ไม่อยากมาเรียน บางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ระยะเริ่มต้นนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการร่วมกิจกรรมต่อ ๆ ไป ดังนั้นผู้สอน

ต้องมีบทบาทที่เป็นกัลยาณมิตรตามข้อ 1) ที่ได้กล่าวข้างต้น รวมทั้งกิจกรรมในระยะแรกต้องสนุกสนาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ และผู้สอนต้องปรุมนิเทศบอกจุดมุ่งหมาย และข้อตกลงร่วมกันให้ชัดเจน ในกรณีนี้ คือ การฝึกปฏิบัติรักษาศีล และการเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องเคร่งครัด จะมีการรายงานผลด้วยตนเองทั้งคำพูดและลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ทุกอย่างจะเป็นข้อตกลงร่วมกันในทุกกิจกรรม ในช่วงเวลาต่อมา มา ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนทุกคนกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าพูดคุยกัยถาม บรรยายภาคจึงเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและเป็นกันเอง ตลอดการทดลอง ไม่มีผู้เรียนที่ขาดหายไป ทุกคนอยู่ครบจนจบการทดลอง เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกว่าชั้นเรียนนี้เป็นของเขา เขาสามารถกำหนดรายละเอียดต่างๆ ในการทำกิจกรรมได้ มีความเป็นอิสระสอดคล้องกับแนวคิดของ กฤษณะมูรติ (อ้างใน โสริช โพรแกว, 2539 : 4-6) ที่เห็นว่า หน้าที่ของการศึกษา คือ การช่วยให้คนแต่ละคนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระและปราศจากความกลัว เพราะความกลัวเป็นสาเหตุของการทำลายความคิด ความสัมพันธ์ และความรักของมนุษย์ การศึกษาที่แท้จริงต้องพยายามสร้างห้องเรียนที่ปราศจากความกลัวขึ้นให้ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญญาและการเรียนรู้ อย่างแท้จริงมากขึ้น และสอดคล้องกับความคิดเห็นของไอน์สไตน์ (Einstein, 1954 อ้างถึงใน พระเทพเวที, 2536 : 89-90) ที่เห็นว่า ไม่ควรใช้ความกลัวมาเป็นแรงจูงใจทางการศึกษา เพราะจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

3) ด้านกระบวนการพัฒนา (การเรียนการสอน) ในการทดลองครั้งนี้ กระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในครั้งนี้ ใช้กระบวนการศึกษาตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) คือ (1) การรักษาศีล 5 (2) การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท และ (3) การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ในทั้ง 3 กระบวน จะต้องใช้วิธีการสอนตามแนวยุทธวิธี คือ การสร้างศรัทธาด้วยการเป็นกัลยาณมิตร ให้โปรดโสมะที่ดี ด้วยกิจกรรมและเกมส์ และโยนิโสมนสิการ การฝึกการคิด 3 แบบ คือ สืบสาวเหตุปัจจัย เฝ้าคุณธรรม และอยู่กับปัจจุบัน ผู้เรียนเกือบทุกคนสามารถรักษาศีล 5 ได้ครบ รู้สึกสบายใจและรู้สึกว่าการศึกษาเริ่มเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นไปตามหลักพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก, 2538 : 611) ที่ว่า เมื่อมีศีล คือ มีความบริสุทธิ์ทางความประพฤติ จะทำให้เชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน ไม่ฟุ้งซ่านวุ่นวาย จิตใจมีพลังมาก เหมาะแก่การเจริญสมาธิและพัฒนาปัญญา สำหรับการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท แรกๆ ผู้เรียนรู้สึกอึดอัด เนื่องจากบางส่วนไม่เคยทำอะไรอย่างตั้งใจ และเอาใจใส่มาก่อน และบางส่วนไม่เคยสังเกตหรือคิดถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำเลย แต่ เมื่อใกล้จบการทดลอง ผู้เรียนทุกคนสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สอดคล้องตามหลักพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก, 2538 : 846) ที่ว่า ในการปฏิบัติธรรม การศึกษาเล่าเรียนหรือการทำงานใดๆ เมื่อต้องการสมาธิเพื่อให้กิจที่ทำดำเนินไปอย่างได้ผลดี ต้องปลุกเร้าชักจูงอิทธิบาทให้เกิดขึ้นสักข้อ จะมีความสบายใจ ความสุข ผลงานที่ดีก็เกิดตามมา ดังนั้น การฝึกสมาธิหรือการปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งก็จะเกิดขึ้นในห้องเรียน บ้าน ทูน่า ที่ทำงาน และในสถานที่ทุกแห่ง และการพัฒนาปัญญา หรืออธิปัญญาศึกษาเป็นการพัฒนาขั้นสุดท้ายของกระบวนการในการศึกษา กล่าวคือ รู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารและโลก กระทำการต่างๆ ด้วยปัญญา ใช้ชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม (พระธรรมปิฎก, 2538 : 847) ในที่นี้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาปัญญาของผู้เรียน เพื่อให้มีสัมมาทิฐิ หรือความเห็นที่ถูกต้องดีงาม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงาน/กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ตามคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ด้วยกิจกรรม (เกมส์) ต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างศรัทธา และการใช้โยนิโสมนสิการ เช่น การตั้งเป้าหมายในชีวิต ใช้โยนิโสมนสิการแบบเร้าคุณธรรมสืบสาวเหตุปัจจัย และอยู่กับปัจจุบัน ร่วมกับการเจริญสมาธิภาวนาโดยใช้จินตภาพแห่งความสำเร็จ เป็นต้น ซึ่งพบว่า ผู้เรียนทุกคนร่วมกันทำกิจกรรมทุกอย่างได้เป็นอย่างดี ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และมีความตั้งใจเอาใจใส่ พากเพียรค่อนข้างดี แต่เนื่องจากผู้เรียนกลุ่มทดลองเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ค่อนข้างต่ำ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงเล็กน้อย (ดูคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจต้องมีการปรับในเรื่องเวลา ให้เป็นการพัฒนา (การเรียนการสอน) ในช่วงเวลาปกติ ตลอดทั้งเทอม ซึ่งจะเป็นการย้ำในตัวกิจกรรม และมีช่วงเวลายาวนานพอในการพัฒนาที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนขึ้น

4) ข้อดีข้อด้อยของรูปแบบการพัฒนา

หลังจากการใช้รูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) แล้ว ผู้วิจัยสามารถเห็นภาพค่อนข้างชัดเจนทั้งข้อดีและข้อด้อยของรูปแบบการพัฒนา ดังนี้

(1) ข้อดีของรูปแบบการพัฒนา

ก. 2 กิจกรรมหลัก คือ การรักษาศีล และการเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในเชิงปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันที่สำคัญก็คือ การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นกระบวนการพัฒนาที่ยังไม่มีผู้วิจัยท่านอื่น นำมาใช้ในกระบวนการพัฒนา ส่วนมากจะเป็นการเจริญสมาธิแบบอานาปานสติ ซึ่งในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ นี้ น่าจะใช้ได้ผลน้อยกว่าการเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท เพราะเป็นการเน้นการปฏิบัติที่มุ่งตรงไปสู่จุดมุ่งหมาย สมาธิเกิดจากการทำงานโดยตรง เมื่อสามารถปฏิบัติได้จะเห็นผลได้ชัดเจน และมีส่วนสำคัญในการสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับผู้เรียน

เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าการปฏิบัติได้จะเกิดความภาคภูมิใจ และเชื่อมั่นในตนเอง และหากได้รับคำชมจากผู้ปกครองก็ยิ่งเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนมีกำลังใจมากยิ่งขึ้น

ข. วิธีการสอนด้วยการสร้างศรัทธา โดยผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร ให้ปรโตโมหะที่ดีแก่ผู้เรียน เป็นวิธีการที่จำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ ก่อนข้างต่ำ เพราะถ้าหากไม่สามารถสร้างศรัทธาตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา (การเรียนรู้ การสอน) ได้ รูปแบบการพัฒนาครั้งนี้จะไม่ก่อให้เกิดผล ดังนั้นจุดเด่นหรือข้อดีของรูปแบบ อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ การรักษาความเป็นกัลยาณมิตรให้ได้ตลอดระยะเวลาในการทดลองและตลอดไปด้วย

ค. การใช้โยนิโสมนสิการ 3 แบบ คือ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การพัฒนาเราคุณธรรม และอยู่กับปัจจุบันนั้น สอดคล้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ เนื่องจากโยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยภายใน หากผู้เรียนคิดเป็น สามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง นั่นคือ เกิดสัมมาทิฐิแล้ว กระบวนการพัฒนาย่อมประสบผลสำเร็จ เพราะผู้เรียนจะเห็นคุณค่าของการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต ให้เกิดขึ้นในตนเอง

ง. บรรยากาศในการเรียนการสอน ส่วนนี้ก็เป็นส่วนสำคัญมากที่จะช่วยกระตุ้นปลุกเร้าผู้เรียนให้มีความตั้งใจ และกำลังในการพัฒนาตามกระบวนการ โดยสร้างให้บรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง และเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ในลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นห้องเรียนที่ปราศจากความกลัว แต่มีกิจกรรมที่ทำทลายให้ฝึกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาปัญญาของตนเอง

(2) ข้อดีของรูปแบบการพัฒนา

เมื่อได้ดำเนินการใช้รูปแบบการพัฒนาในการทดลองกับผู้เรียนแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ยังมีข้ออ่อนด้อยของรูปแบบการพัฒนาที่ควรต้องปรับปรุง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

ก. การไม่มีกลุ่มควบคุม หรือกลุ่มควบคุมไม่ได้ทำกิจกรรมใดนั้น จะทำให้ไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบการพัฒนาได้ผลดีจริง และกลุ่มควบคุมก็จะต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบที่ดำเนินการอย่างเป็นปกติด้วย

ข. เวลาในการทดลอง เนื่องจากกิจกรรมตามกระบวนการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนา จึงจะเห็นผลชัดเจน จึงควรจัดในลักษณะต่อเนื่องตลอดเทอม อาจจะใช้สัปดาห์ละ 3-6 ชั่วโมง หลังเลิกเรียนหรือในวิชาใดวิชาหนึ่งที่เหมาะสม

ค. ควรมีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมด้วยในการวัดสติและสมาธิที่เกิดจากการใช้รูปแบบการพัฒนา เพื่อให้ผลสรุปที่ชัดเจน และรอบด้านมากขึ้น

5.2.3 การอภิปรายผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาผลของการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิษย์คุณุภวิทยา ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ด้วยวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมนั้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และข้อสรุปผลการวิจัยในเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) ได้ดังต่อไปนี้ :-

1) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ของผู้เรียนกลุ่มทดลองด้วยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก่อนและหลังการทดลอง ตามตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงสรุปได้ว่า สมมติฐานการวิจัย ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยครั้งนี้ แต่ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่สำคัญจากผลการทดสอบว่าคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก่อนและหลังของกลุ่มทดลองแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นั่นคือผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย อาจเป็นเพราะกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ การรักษาศีล และการเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเวลา ความพยายามและความตั้งใจอย่างมาก ประกอบกับผู้เรียนกลุ่มทดลองเป็นผู้มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ค่อนข้างต่ำ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงเล็กน้อย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจต้องมีการปรับในเรื่องเวลา ให้เป็นการพัฒนา (การเรียนการสอน) ในช่วงเวลาปกติ ตลอดทั้งเทอม ซึ่งจะเป็นการย้ำในตัวกิจกรรม และมีช่วงเวลายาวนานพอในการพัฒนาที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนขึ้น

2) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) จาก 3 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ด้วยการรายงานผลด้วยตนเองของผู้เรียน (ทั้งหน้าชั้นและลายลักษณ์อักษร) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การนับประโยคและวลีในเรียงความ การดูผลของการทำกิจกรรม/เกมส์ต่าง ๆ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความเห็นของผู้ปกครอง และ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้ กล่าวคือ มีความรัก ความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่และใช้

ปัญญาไตร่ตรองในการทำงาน/กิจกรรม โดยทำงาน/กิจกรรมอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถตามศักยภาพ และมีความคิดที่จะให้งานนั้นเกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ผลการวิจัยนี้ สามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต สูงขึ้นหลังการทดลอง เป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมระหว่างการรักษาศีล การเจริญสติและสมาธิตามหลักอิทธิบาท การพัฒนาปัญญาด้วยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนต้องใช้คุณลักษณะสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้ง 3 ข้อ กล่าวคือ 1) ทำให้ดีที่สุดเท่าที่งานนั้นจะเป็นไปได้ 2) ทำให้เต็มที่ เต็มความสามารถตามศักยภาพที่มี และ 3) ทำให้งานนั้น สิ่งนั้น เป็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยทั้ง 3 ข้อคือธรรมเนื้อเดียวกับอิทธิบาท นั่นคือ ต้องทำงาน/กิจกรรมด้วยใจรัก ตั้งใจ พากเพียร เอาใจใส่และใช้ปัญญาไตร่ตรอง ผู้เรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 8 วัน รวม 52 ชั่วโมง โดยกิจกรรมในแต่ละชั่วโมงผู้เรียนจะต้องทำให้เสร็จเรียบร้อย ในบางกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และจิตใจที่เกื้อกูลเป็นอย่างยิ่ง งาน/กิจกรรมทุกอย่างจะต้องเสร็จและส่งตามเวลาที่ผู้วิจัยกำหนด รวมทั้งเกือบทุกกิจกรรมต้องมีการรายงานผลด้วยตนเองหน้าชั้นเรียน รวมทั้งส่งงานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยการวิเคราะห์ผลงานที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมในแต่ละครั้งพบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นั่นคือ ทำทุกงาน/กิจกรรมอย่างเริ่มมีอิทธิบาท 4 เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวแสดงออกมากขึ้น เอื้อเพื่อ เกื้อกูลซึ่งกันและกันมากขึ้น เมื่อสอบถามจากผู้ปกครองพบว่า ผู้เรียนมีความตั้งใจ พยายาม เอาใจใส่ในการทำงาน/กิจกรรมที่บ้านมากขึ้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัด แยกเป็นรายด้านพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งถึงแม้ตัวคะแนนจะสูงขึ้นไม่มากนัก แต่สำหรับผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงเล็กน้อยที่สังเกตได้ สำหรับผู้ปกครองและคณาจารย์ของโรงเรียน ก็ถือว่ากระบวนการพัฒนา (การเรียนการสอน) ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว

เมื่อพิจารณากิจกรรมแต่ละกิจกรรม ทั้งการสอนพุทธประวัติ หลักธรรมในการดำเนินชีวิต การรักษาศีล การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท และเกมส์ร่วมกัน ล้วนแล้วแต่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและเกื้อหนุนกัน จึงสามารถร่วมกันส่งเสริมให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ถึงแม้ว่าจะยังไม่เคยมีการวิจัยในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มาก่อน แต่ก็มีมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมทาง

พุทธศาสนาเรื่องอื่น ๆ ที่ใช้การสร้างสรรค์ และโยนิโสมนสิการ รวมทั้งไตรสิกขา ในการพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรมที่ต้องการ เช่น ลดความเครียด การมีวินัยในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความฉลาดทางอารมณ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีแรงจูงใจ ความรับผิดชอบในหน้าที่ (อารมณ กัณฑ์ศรีวิกรม, 2536; เอมอร กฤษณะรังสรรค์, 2537; วิชา ทองมอญ, 2541; สุรพงษ์ ชูเดช, 2541; อาลัย พรหมชนะ, 2541; ดลพัฒน์ ยศธร, 2542; นัสดา ธรรมวงศ์ผล, 2542; สำรอง บุตรโท, 2543; นิตยา คงเกษม, 2544) จากผลงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสอนแบบสร้างสรรค์ โยนิโสมนสิการ และไตรสิกขา สามารถพัฒนาคุณธรรม หรือพฤติกรรมที่ต้องการได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะในเรื่องของปรโตโมละ (ผู้สอนต้องเป็นกัลยาณมิตร) หากจะเทียบก็คือ การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) นั่นเอง ในการวิจัยครั้งนี้ ปรโตโมละ หรือตัวแบบทางสังคม ผู้วิจัยใช้ทั้งตัวแบบที่มีชีวิต ได้แก่ 1) การทำตนเองให้เป็นกัลยาณมิตร 2) การยกตัวแบบที่เหมาะสม คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อริยสงฆ์ และบุคคลธรรมดาที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 3) ให้ผู้เรียนหาตัวแบบทำรายงานสั้น ๆ และนำมารายงานในชั้นเรียน ซึ่งส่งผลเป็นที่น่าพอใจ และตัวแบบที่ไม่มีชีวิต ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ เพลง พุทธภาชิต คำขวัญ คำคม ฯ สร้างเป็นกิจกรรม คือ 1) ให้จัดบอร์ด 2) ให้หาคำขวัญประจำกลุ่ม โดยให้ทุกคนคิดหรือคัดลอกมา 2 บท ให้ทุกคนช่วยกันเลือก 3) ให้เลือกเพลงประจำกลุ่ม ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมให้ผลเป็นที่น่าพอใจ สำหรับงานวิจัยที่ใช้ตัวแบบหรือปรโตโมละที่ดีพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมที่ต้องการ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากล แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) ทำการวิจัยพบว่า ความมุ่งหวังความสำเร็จที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรม มีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เช่น ประเทศอังกฤษ เขาพบว่า คำพูดที่บ่งบอกถึงความมุ่งหวังแห่งความสำเร็จที่สูงขึ้น ในปี ค.ศ. 1700-1750 ทำให้เศรษฐกิจของอังกฤษดีขึ้นใน 50 ปีต่อมา และยังวิเคราะห์วรรณกรรมของกรีกโบราณว่าส่งผลให้กรีกขยายตัวทางการค้าได้มาก ไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรือวรรณกรรมก็คือ ปรโตโมละ หรือตัวแบบทางสังคมนั่นเอง และการตัดสินใจ พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การลดความวิตกกังวล การลดความกลัว มโนทัศน์ทางคุณธรรม (ชลชัย ทิศนกุลณี, 2542; พรจิต แท้สูงเนิน, 2542; กรด ประชุมสุข, 2543; รพีพร ธรรมสาโรรัชต์, 2543)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ด้วยวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ระหว่าง การรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิ ด้วยวิธีการสร้างสรรค์ และโยนิโสมนสิการ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น เป็นรูปแบบการพัฒนา (การเรียนการสอน) ที่สามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และการนำไปใช้ โดยใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การสร้างศรัทธาโดยครูหรือผู้สอน ครูหรือผู้สอนจะต้องเป็นปรโตโมสะที่ดี ด้วยการเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งที่สำคัญมากในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนในการเริ่มต้น ถ้าหากไม่สามารถทำได้จะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนที่คัดมาเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ค่อนข้างต่ำ ผู้สอนจะต้องกระตุ้นสร้างศรัทธาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และจะต้องคงความเป็นกัลยาณมิตรด้วยความจริงใจตลอดไป ดังนั้นผู้สอนจะต้องมองเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคน ให้ความเมตตา เอื้ออาทรแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

2) ครูสามารถนำรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ไปใช้ในสภาวะการเรียนการสอนปกติกับนักเรียนตลอดห้วงการศึกษา โดยใช้ในลักษณะสภาพไฮมูมและพัฒนากการเรียนรู้ที่สอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม เช่น วิชาทางด้านสังคม ภาษาไทย เป็นต้น หรือใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยอาจจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนสัปดาห์ละ 3-6 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

3) ในการนำวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ตามแนวทางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้นั้น ผู้ที่จะนำไปใช้จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ มองให้เห็นความสัมพันธ์เป็นเนื้อเดียวกันระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต กับ อิทธิบาท 4 และเชื่อมั่นในกระบวนการศึกษาตามแนวทางพุทธศาสนา คือ การพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากศีล และสมาธิ เป็นรากฐานที่ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ มั่นคง มีความพร้อมที่จะใช้พลังงานของจิตให้เป็นประโยชน์ ในขณะเดียวกัน ปัญญาซึ่งก็คือการรู้จักคิด ไตร่ตรอง ก็ช่วยเสริมให้ศีลและสมาธิมีความเข้มแข็งขึ้นเช่นกัน จึงจะทำให้วิธีการสอนตามหลักพุทธธรรมได้ผลดี

4) วิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ตามแนวทางที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะการเรียนการสอนในวิชาทางด้านสังคม นำวิธีการนี้ไปสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการสร้างศรัทธา โดยผู้สอนเป็นปรโตโมสะที่ดี ในรูปแบบกัลยาณมิตร และการฝึกโยนิโสมนสิการแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

คิดแบบเจ้าคุณธรรม และคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่แทรกในเนื้อหาวิชาได้ทั้งสิ้น อาจไม่
ต้องทำเต็มรูปแบบ แต่ไปประยุกต์ใช้เป็นบางส่วน

5) การให้เกียรติและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่าง
เป็นอิสระ รวมทั้งเห็นคุณค่าและความน่ารักในตัวผู้เรียนที่ขาดหรือมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนว
คิดของ ป.อ.ปยุตโต ค่อนข้างต่ำ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้า
แสดงออกมากขึ้น และที่สำคัญก็คือ กล้าที่จะตั้งเป้าหมายในชีวิตที่เป็นเป้าหมายที่เกื้อกูลทั้งตนเอง
ผู้อื่น และสังคม และมีกำลังใจที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น

6) การวิจัยในเรื่องนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและในเชิง
คุณลักษณะ (คุณภาพ) เป็นสิ่งที่สำคัญเท่าเทียมกัน เพราะข้อมูลจากทั้งสองส่วนสนับสนุนซึ่งกัน
และกัน ช่วยให้เห็นภาพที่กว้าง ครอบคลุมและลึกซึ้ง ชัดเจน สำหรับการวิจัยโดยเฉพาะการใช้
วิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ข้อมูลทั้งสองส่วนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

7) หากจะนำวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ตามแนวทางที่ผู้วิจัย
พัฒนาขึ้น ไปใช้พัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต อย่างเต็มรูปแบบ ผู้เรียน
ไม่ควรเกิน 20 คน และจะต้องมีผู้ช่วยวิจัยอย่างน้อย 1 คน ช่วยสังเกตพฤติกรรมในทุกกิจกรรมด้วย
หากมีจำนวนมากเกินไป ผู้วิจัยจะไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยขยายผลโดยนำวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ตาม
แนวทางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับ
ระดับของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนแต่ละระดับชั้น มีความต้องการและความสนใจที่แตกต่าง
กัน ควรปรับในรายละเอียดของกิจกรรม โดยเฉพาะเกมส์ การยกตัวอย่างบุคคลในลักษณะ
บุคลาธิษฐาน เพลง และคำขวัญ ต้องให้เหมาะสมกับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น ถ้า
ผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา อาจต้องมีนิทาน กลอน สุภาษิตสำหรับเด็ก เพลงที่เด็กฟังเข้าใจ
ง่าย และต้องมีเกมส์ให้เล่นมากขึ้น เนื้อหาไม่ซับซ้อนมากนัก เช่น เกมส์ตุ๊กตาล้มลุก หรือเกมส์ปา
เป้า เพื่อใช้ในการตั้งเป้าหมายก็พอนำมาปรับใช้ได้

2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาวิธีการสอนตามหลักพุทธธรรม ตามแนว
ทางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปปรับใช้กับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาพรหม
วิหารสี่ การพัฒนาเวสารัชชกรณธรรม (หลักธรรมที่ส่งเสริมความกล้าหาญในทางที่ชอบที่ควร) การ
พัฒนาพละ 5 (หลักธรรมที่เป็นกำลังสำคัญในการปกป้องคุ้มครองจิตใจ) เนื่องจากหลัก

ธรรมในทางพุทธศาสนาล้วนสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งสิ้น เพราะสืบเนื่องมาจากสังขารเหมือนกัน และเป็นไปเพื่อจุดหมายเดียวกัน แต่มีการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน

3) ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลระยะยาวจากผู้เรียนกลุ่มทดลองอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัย และคณาจารย์ของโรงเรียนคิซฌฌฎวิทยา เพราะการติดตามผู้เรียนก็คือการเสริมแรงที่ดีอย่างหนึ่ง รวมทั้งคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องอาจสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ด้วย

4) วิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมควรเก็บรวบรวม ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของความคิดและการกระทำ ซึ่งอาจเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป และจะต้องอาศัยการสังเกตทุกขั้นตอน รวมทั้งการรายงานผลด้วยตนเอง (Self Report) จึงควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณลักษณะ (คุณภาพ) ร่วมด้วย

5) การออกแบบการวิจัยเชิงทดลองในครั้งต่อไป ควรมีทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม สอนโดยใช้วิธีปกติ และควรมีตัวแปรในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม) เป็นตัวแปรร่วมด้วย

6) การวิจัยเพื่อพัฒนาในลักษณะการเข้าค่ายกลางวัน (day camp) ในครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาเป็น 12-15 วัน และให้มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งกิจกรรมกลุ่มให้มากขึ้น เช่น การทำอาหารกลางวันร่วมกัน เป็นต้น เพราะผู้วิจัยจะได้มองเห็นความเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการทำงาน/กิจกรรมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นคุณลักษณะหลักสำคัญประการหนึ่งของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรวด ประชุมสุข. 2543. อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถาน

พินิจและคุ้มครองเด็กกกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สังคมศาสตร์ (อาชญา

วิทยาและงานยุติธรรม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

กฤษณมูรติ. 2539. แห่งความเข้าใจชีวิตและการศึกษาที่แท้, แปลโดย ไสวีย์ โพธิ์แก้ว.

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล คีมทอง).

ก่องแก้ว เจริญอักษร. 2542. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิด : วิชาธรรมวิทยา.

รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัลยาณี สนธิสุวรรณ. 2541. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพกับผลการ

ปฏิบัติงานของกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคม เครือเจริญโภคภัณฑ์. วิทยานิพนธ์ปริญญา

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. 2544. ผลของการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเขตชนบทยากจน จังหวัดอำนาจเจริญ.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

แก้วตา คณะวรรณ และคณะ. 2542. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย

ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

จงจิตร ศิริทรัพย์อนันต์. 2538. ปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จิตวิทยาการศึกษา

และการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จรินทร์ ไส้สกุล. 2535. ผลของการฝึกบุคคลขายสินค้าภาพที่มีต่อความสามารถในการเสิร์ฟ

วอลเลย์บอล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์.

จินตนา อินทรไชย. 2523. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และแรงจูงใจ

ใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราพร เนติธาดา. 2542. วิธีการถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่อบุชา สุภัทโท. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์ (นิเทศศาสตร์พัฒนาการ) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

จุลพงษ์ คมกฤต. 2535. คุณลักษณะทางจิตใจของปราชญ์ชาวบ้าน : การศึกษารายกรณีเกษตรกร
ที่ดำเนินเกษตรกรรมทางเลือก. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เอก ธนะสิริ. 2538. สมาธิกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายน้ำ.

ชมชื่น สมประเสริฐ. 2525. ผลของการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล. วิทยานิพนธ์ปริญญา
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลชัย ทศกุลณี. 2542. การประยุกต์ทักษะชีวิต ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันการ
เสพยาบ้าของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชาย เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (สุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชุมพร บุญน้อม. 2538. ผลของการใช้การแนะนำกลุ่มต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทับปดกั้ง จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต จิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

ชุมพร ยงกิตติกุล. ไม่ระบุปีที่พิมพ์. การวัดทางจิตวิทยา. (เอกสารสำเนา).

दनัย งามมานะ. 2518. ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากรู้ อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ
นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับแบบเอาใจใส่เกินไป. วิทยา
นิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดลพัฒน์ ยศธร. 2542. การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต ครุศาสตร์ (พัฒนศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ดารณี วงษ์อุน้อย. 2525. การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

- ดำรงกุล เหลี่ยมวัฒนา. 2535. ผลของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงของวิทยาคม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดิช นัท อันท์. 2543. ปฏิหารีย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ, แปลโดย พระประชา ปสนนโม. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล คีมทอง).
- ดิช นัท อันท์. 2544. วิถีแห่งบัวบาน บทภาวนาเพื่อการบำบัดและการเปลี่ยนแปลง, แปลโดย สุภาพร พงศ์พุกข. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม).
- ทศพร ประเสริฐสุข. 2525. การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แชมมณี. 2545. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา พู่ทอง. 2544. ผลของการอ่านหนังสือสารคดีชีวประวัติแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธมมวทฒ ภิภข. 2543. อานภาพความเพียร. กรุงเทพฯ : บริษัท เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ธิดา ชูอินทร์. 2540. ผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบเผชิญความจริงที่มีต่อลักษณะมุ่ง อนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ธีรยุทธ วิสุทธิ. 2542. การจัดการกับความเครียดของพนักงานโรงงานโดยให้การปรึกษาแบบกลุ่ม ร่วมกับการเจริญสติ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (จิตวิทยาการให้ คำปรึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. MQ เด็กกับสติปัญญาทางศีลธรรมทางรอดของมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการศึกษาสัตยาไส.

- นพรัตน์ เขียมอดุง. 2539. การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านกีฬาของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตดา ธรรมวงศ์ผล. 2542. ผลของการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันทอุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นัยยา ภูม. 2543. ผลของการสอนโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา คงเกษม. 2544. ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิตครุศาสตร์ (จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุศรา สรรพกิจจักร. 2539. ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ ใจทน. 2536. ผลของการฝึกจินตภาพที่มีต่อการแสดงความสามารถในการว่ายน้ำระยะสั้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญญาวัชน์. 2545. คู่มือสู้ชีวิตด้วยตนเอง ชุดที่ 3 มีความสุขสนุกกับความสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินติ้ง.
- ปราณีต จันทร์ขันธ์. 2542. ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ปาริฉัตร อันประเสริฐ. 2542. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ
เชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 2 โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต การศึกษา
 (จิตวิทยาการแนะแนว) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปิยวัชร สุทธิวินิช. 2540. การวิเคราะห์สาระหลักทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลัก
 พุทธธรรมในผลงานของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- ปิยะวรรณ พันธุ์มิ่งคล. 2542. ผลของการใช้โปรแกรมการกำกับตนเองที่มีต่อการมีวินัยในตนเอง
 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา ทศนวิจิตรวงศ์. 2541. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทาง
 การเรียนวิชาคณิตศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต การศึกษา (การวัดผล
 การศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พรจิต แท้สูงเนิน. 2542. ผลของการใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็กที่มีต่อ
 มโนทัศน์ทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต ครุศาสตร์ (ประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ เจนจรรย์านนท์. 2541. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต การศึกษา (จิตวิทยา
 การแนะแนว) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญย์. 2530. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพเวที. 2530. ประโยชน์สูงสุดของชีวิตนี้. ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์
 พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระเทพเวที. 2536. การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
 บริษัทสองสยาม จำกัด.
- พระธรรมปิฎก. 2530. การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก. 2538. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์
 ราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก. 2539. การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก. 2540. ธรรมะกับการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก. 2541. สมาธิแบบพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

พระธรรมปิฎก. 2546. วิถีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศยาม.

พระธรรมปิฎก. 2547. คติธรรมแห่งชีวิต. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

พระธรรมปิฎก. 2547. งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์.

พระธรรมปิฎก. 2547. สัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบัน บันลือธรรม.

พระราชวรมุนี. 2525. ค่านิยมแบบพุทธ. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.

พิมลพร วงศ์ชินศรี. 2541. อิทธิพลของพุทธศาสนิกายเซนที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ดิษ นัท ฮันท์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต อักษรศาสตร์ (วรรณคดีเปรียบเทียบ) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรพรรณ สุขประชา. 2540. ผลของการประเมินผลงานของนักเรียนโดยตนเองและครูที่มีต่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของตนและผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มงคล จำนงเนียร. 2535. ผลของการฝึกสมาธิและจินตภาพที่มีต่อความสามารถในการ ยกน้ำหนัก. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนสภรณ์ วิฑูรเมธา. 2543. การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าตนเอง ของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มลฤดี สุวรรณมาลย์. 2537. ผลของการสรุปความคิดรวบยอดเนื้อเรื่องต่างรูปแบบที่มีต่อการเรียนรู้และความคงทนของการเรียนรู้เนื้อเรื่องกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มาลินี แก้วเงิน. 2542. การสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง
หลักธรรมในรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับนาฏศิลป์
ชั้นกลางปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
 รพีพร ธรรมสาโรชต์. 2543. ผลการใช้นั่งสื่อกาพการ์ตูนตัวแบบต่อการลดความกลัว และการให้
ความร่วมมือในการฉีดยาของเด็กวัยก่อนเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
วิทยาศาสตร์ (พยาบาลสาธารณสุข) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ัญญวณ อินทรกำแหง. 2544. สติและอนุสติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6.
 กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- ำไพทิพย์ ธีรนิตี. 2514. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ุ้งโสฬส สิทธิเวทย์. 2534. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตน
อย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร.
- เรณู นุ่มอาษา. 2532. ผลของการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาพ อำไพ เทคนิคสำหรับเด็กปฐมวัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ละม้ายมาศ ศรทัตต์. 2515. ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การชายและการซื้อแห่งประเทศไทย.
- วรินทร์ทิพย์ หมี่แสน. 2543. ผลของการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่มีต่อเชาวน์อารมณ์ของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ครุศาสตร์ (จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ัชรา ทองมอญ. 2541. การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้การศึกษาเพื่อลด
ความเครียดของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในโครงการของโรงพยาบาลบาราศนราคูรุ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต อักษรศาสตร์ (ศาสนาเปรียบเทียบ) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

วัฒนา มีชูเลข. 2537. แนวโน้มการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ภายในสองทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ครุศาสตร์ (สารัตถศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

วันชัย ดนัยโตมพ. 2535. คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วันชัย ประชาเรืองวิทย์. 2544. DARE FOR SUCCESS กล้าประสบความสำเร็จ.
กรุงเทพมหานคร.

วิจิตรา รังสิยานนท์. 2544. คมคำ ความคิด ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : ธีระการพิมพ์.

วิชากร. กรม. 2543. รูปแบบหรือแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มี
สุข ระดับประถมศึกษา. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ.

วิโรจน์ เจนหัตถการกิจ. 2539. ผลการฝึกบุคคลโบายจินตภาพที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะและการ
นำไปใช้โอกาสอื่นที่สัมพันธ์กัน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิสรา ศรีวัฒน์วรชัย. 2544. การศึกษาชีวิตของชายชายบริการทางเพศ ในสถานบริการบาร์เกย์
เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (จิตวิทยา
การให้คำปรึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิรุทธิ์ วิเชียรโชติ. 2515. รายงานการวิจัยเรื่อง ความเกรงใจในคนไทย. กรุงเทพฯ " มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2542. สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริพร ประโยค. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพ แรงจูงใจ

ไฝ่สัมฤทธิ์ กับผลการปฏิบัติงานของหัวหน้างานระดับกลาง ในโรงงานอุตสาหกรรม

อิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา : บริษัท ไรท์-ไรท์ (ประเทศไทย) จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์, จิตวิทยา (จิตวิทยาอุตสาหกรรม) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพร วิริยะบัญชา. 2544. การพัฒนาเซวาร์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนมัธยม

ศึกษาดอนปลาย โดยให้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตาม

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ครุศาสตร์ สาขาวิชา

จิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ประสาทมงคล. 2531. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างแบบวัดแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ของ

สตรีชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิลปชัย สุวรรณธาดา. 2533. การเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว ทฤษฎีและปฏิบัติการ.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิลปชัย สุวรรณธาดา. 2533. กุศโลบายจินตภาพ : หลักการฝึก. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา

พลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา) สงวนลิขสิทธิ์พิมพ์.

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2535. เอกสารการสอนชุดวิชา

จิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชา

พลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. 2540.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานกฤษฎีกา.

สำรอง บุตรโท. 2543. ผลการสอนเรื่องทฤษฎีมิกัดตบประโยชน์ ด้วยวิธีสร้างศรัทธาและ

โยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพับ และโรงเรียน

บ้านก่อ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร

และการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำราญ มีแจ้ง และคณะ. 2542. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

- สิริพร ดาวัน. 2540. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุกัญญา ลิ้มสุนันท์. 2543. ผลของการฝึกจินตภาพที่มีต่อความสามารถในการเสิร์ฟลูกสั้นและลูกยาวในกีฬาแบดมินตัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปราณี การพึ่งตน. 2542. ผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภร นุ่นดี. 2544. การพัฒนาบทเรียนวิดีโอทัศน์วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง "การฝึกจิตตามแนวสติปัฏฐาน 4" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ศิลปศาสตร์ (จิตวิทยาชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2528. การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิรินสาร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2544. หลักสูตรวิชาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรพงษ์ ชูเดช. 2541. ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรัตน์ เพชรนิล. 2540. ปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มนุษยศาสตร์ (ปรัชญา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรางค์ ใจวัตรกุล. 2541. จิตวิทยาการศึกษา. ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ เมธานนท์. 2536. ผลของการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 ที่มีต่อความวิตกกังวลของนักกีฬา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรีย์พร กุมภาคม. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายและความตั้งใจลาออกของพยาบาล โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (จิตวิทยาอุตสาหกรรม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โสรัช โพธิ์แก้ว. 2543. จิตนิเวศน์วิทยา. (เอกสารอัดสำเนา).
- อนุชา ศรีพัด. 2544. การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวิชาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต อักษรศาสตร์ (จริยศาสตร์ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัจฉรา สุขารมณ. 2542. การวัดบุคลิกภาพ จุดสารถคู่มือการทำวิจัย ฉบับที่ 11. โครงการบริการ
ปรึกษาการวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัจฉรา เสาวเฉลิม. 2536. ผลของการฝึกสมาธิแบบมโนมยิทธิที่มีต่อความแม่นยำในการโยนลูกเปตอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรีพร พงษ์สุพรรณ. 2533. ผลของการฝึกหัดในใจภายหลังการฝึกเลิร์ฟที่มีต่อความแม่นยำในการเลิร์ฟเทนนิส. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารมณ กัณฑศรีวิกรม. 2536. ผลของการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการโดยวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.
- อาลัย พรหมชนะ. 2541. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการเรียนวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. 2537. ผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวิชาชีพครูสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ครุ
ศาสตร์ (จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Alfred S. Alschuler. 1973. Developing Achievement Motivation in Adolescents. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Antonieta Alessandre. 1999. Can students predict when imagecry will allow them to discover the problem solution? European-Journal of Cognitive Psychology. (September). 407-428.
- Atkinson, J.W. 1964. An introduction to motivation. New York : D.V. and Nostrand.
- Bandura, A. 1977. Social Learning Theory. New Jersey : Prentice-Hall.
- Bandura, A. 1986. Social Foundation of Thought and Action : A Social Cognitive Theory. New Jersey : Prentice-Hall.
- Bloom, B.S. 1956. Taxonomy of educational objectives. Handbook II : Affective domain. New York : McKay.
- Campbell, D.T., & Stanley, J.C. 1973. Experiment and quasi-experimental designs for research. Chicago : Rand McNally College Publishing.
- Cohen, J. 1988. Statistical power analysis for the behavioral sciences. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates.
- Furst, Edward J. 1966. Validity of Some Objective Scale Motivation for Predicting Academi Achievement. Educational and Psychological Measevremnt. 26 : 927-933.
- Harris, D.V. and Harris, B.L. 1984. The Athlete's guide to Sports Psychology : Mental Skill for Physical People. New York : Leisure Press.
- Heckhausen, Heinz. 1967. The anatomy of achievement motiration. New York : Academic Press.
- Hermans, Hubert J.M. 1970. A-Guestionaire Measure of Achievement Motivation. Journal of Applied Psychology. 54, 4, : 353-363.
- Jevertsen B., and Bruya M.A. 1986. Effect of meditation and aerobic exercise on EEG pattern. Journal of Neuroscience Nursing. 18 : 206-10.
- Jin, P. 1992. Efficacy of Tai Chi, brisking walking, meditation and reading in reducing mental an emotional stress. Journal of Psychosometric Research. 36 : 361-70.

- Joyce, B. & Weil, M. 1996. Models of teaching (5th ed.) London : Allyn and Bacon.
- Kazuaki. 2000. Making equality in 40 national education systems. Dissertation Abstracts Online. 61-03A.
- Kelly, H.H., & Thibaut, J.W. 1979. Interpersonal relations : A theory of interdependence. New York : Wiley.
- Klein, Stephen B. 1982. Motivation Biosocial Approaches. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Maslow, Abraham H. 1970. Motivation and Personality. New York : Harper and Row Publisher.
- McClelland, David C, 1976. The Achieving Society. New York : Irvington Publishers.
- McClelland, David C. and Winter. 1969. Motivating Economic Achievement. New York : Free Press.
- Mehrabian, A. 1968. Male and female of the tendency to achieve. Educational and Psychological and measurement. 28 : 493-502.
- Murray, Henry H. 1938. Explorations in Personality. New York : Oxford University Press.
- Myer, Albert E. 1965. Risk Taking and Academic Success and Their Relation to an Objective Measure of Achievement Motivation. Educational and Psychological Measurement. 25. 355-363.
- Myron, Drazen. 1980. The effects of rational emotive therapy/assertion training, anxiety management training and hypertension education the treatment of borderline essential hypertension. Dissertation Abstracts Online. 42-01B.
- Richardson. 1967. A Mental practice : A review and discussion. Research Quarterly. 38 : part I : 95-107 : part II : 263-273.
- Roure R. et al. 1999. Imagery Quality estimated by autonomic responses correlated to sporting performance enhancement. Physiology and Behavior. 66 (March) : 63-72.
- Thibaut, J.W., & Kelly, H.H. 1959. The social psychology of groups. New York : Wiley.

Von Neuman, J., & Morgenstern, O. 1944. Theory of games and economic behavior.

Princeton : Princeton University Press.

Weiner, Bernard. 1973. Theories of motivation. Los Angeles, California : Rand McNally

Publisheiy Company.



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ก.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เกรดเฉลี่ยสะสม.....
โรงเรียน..... อายุ..... เพศ.....

คำชี้แจงในการตอบแบบวัด

1. แบบวัดฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อศึกษาความจริงบางประการของบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับนักเรียน จึงใคร่ขอความร่วมมือให้ตอบแบบวัดตามที่เห็นว่าตนเองเป็นอย่างนั้นจริง
2. แบบวัดนี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด คำตอบทุกข้อจะถูกนำไปใช้ในการวิจัยที่ไม่มีผลทำให้นักเรียนได้รับความเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น
3. ในการตอบแบบวัดให้นักเรียนแสดงเครื่องหมาย 3 ลงในช่องที่มีข้อความว่าจริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย และไม่จริงเลย

ความหมายของตัวเลือก

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ตรงกับตัวฉันมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง	ตรงกับตัวฉันมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับตัวฉันปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	ตรงกับตัวฉันน้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

วิธีตอบแบบวัด ให้นักเรียนแสดงเครื่องหมาย 3 ลงในตัวเลือกที่เห็นว่าตรงกับความคิดของนักเรียน หรือใกล้เคียงความจริงมากที่สุด และในแต่ละข้อแสดงเครื่องหมาย 3 ได้เพียงช่องเดียวเท่านั้น ขอให้ตอบทุกข้อ

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ผู้วิจัย

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	ฉันรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้ทำงานหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้อื่นและสังคม
2.	ฉันตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้เป็นใหญ่เป็นโตในอนาคต
3.	ฉันมักได้รับคำชมว่าเป็นคนขยันขันแข็ง
4.	ฉันพยายามอย่างมากในการที่จะสอบให้ได้ดีขึ้นกว่าเทอมที่ผ่านมา
5.	เมื่อเรียน/ทำงาน หรือกิจกรรม ฉันจะเอาใจใส่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น
6.	เวลาที่ฉันทำงานหรือกิจกรรม มักไม่ได้ยินเสียงรบกวนใด ๆ เลย
7.	ฉันจัดเตรียมสิ่งของที่จะต้องนำไปเรียนให้เสร็จเรียบร้อยก่อนไปเรียนทุกวัน
8.	ฉันไม่ทราบว่าการมาเรียนทุกวันนี้มีจุดหมายใด
9.	เมื่อใดที่ฉันจะทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
10.	ไม่ว่าจะทำงานหรือแข่งกีฬา ฉันมักจะทำอย่างเต็มที่เสมอ โดยไม่สนใจว่าเพื่อให้ชนะ
11.	บ่อยครั้งฉันจะดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกมส์อย่างเพลิดเพลินจนลืมทำการบ้าน
12.	ฉันเห็นว่างานหรือกิจกรรมที่ทําเป็นสิ่งทําทําความสามารถ
13.	หากเพื่อนมาชวนไปเที่ยวขณะที่ฉันกำลังทำการบ้านหรืองานบ้านอยู่ ฉันจะวางงานไว้และไปเที่ยวกับเพื่อนก่อน
14.	ฉันรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียน/ทำงาน/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
15.	ในการตอบคำถามของอาจารย์ หรือสนทนากับเพื่อนๆ ฉันมักคิดก่อนตอบหรือพูดเสมอ
16.	ฉันจัดสรรการใช้จ่ายเงินของตนอย่างมีระเบียบ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
17.	ฉันให้เพื่อนยืมหนังสือหรือสมุดจดงานของฉันด้วยความเต็มใจเสมอ
18.	ฉันไม่ชอบให้เพื่อนยืมสมุดจดงานหรือหนังสือของฉัน
19.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายงานหรือกิจกรรมที่ทำสำเร็จได้ง่าย
20.	เมื่อทำงานที่ยากผิดปกติแล้วซ้ำอีก ฉันจะหมดความอดทน
21.	เวลาเรียนหรือทำงาน ฉันทุ่มเท อุทิศเวลาอย่างเต็มที่
22.	ฉันรู้สึกว่าการศึกษาเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย
23.	ฉันไม่เคยรู้เลยว่ามีเงินเหลือให้ใช้จ่ายได้เท่าใดในแต่ละเดือน มีเท่าไรก็ใช้เท่านั้น
24.	เมื่อประสบความล้มเหลวในงานอย่างหนึ่ง ฉันตรึงตรอง ใคร่ครวญจนพบสาเหตุของความล้มเหลวนั้น
25.	ฉันคิดเสมอว่าการเรียนหรือกิจกรรม ทำให้ชีวิตมีคุณค่า
26.	ฉันคิดเสมอว่างานให้โอกาสฉันได้เรียนรู้ตนเอง
27.	ฉันพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ
28.	ฉันรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อทำงาน/กิจกรรมมีผลงานดีกว่าผู้อื่น
29.	แม้ว่าฉันจะป่วย แต่ถ้ามีงานค้างค้างอยู่ ฉันจะพยายามทำงานนั้นให้เสร็จ
30.	ในการเรียน ทำงาน ฉันมักจะทำให้เสร็จๆ เพื่อให้มีสิ่งเหมือนเพื่อนเท่านั้น
31.	ฉันคิดเสมอว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน/งาน เป็นสิ่งที่แก้ไขได้หากพบทวนหาเหตุผลและหาหนทางแก้ไขให้ดี

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
32.	เมื่อฉันทำงานผิดพลาด ฉันเชื่อว่าเป็นเพราะงานนั้นยากเกินไป หรือเวลาน้อยเกินไป
33.	ฉันรู้สึกภูมิใจเมื่อทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ
34.	ฉันคิดว่าคนเราควรพยายามปรับปรุงตนเองด้วยการแข่งขันกับผู้อื่น
35.	ฉันชอบอ่านหนังสือที่เป็นส่วนเสริมให้มีความสนใจในการทำงาน
36.	พ่อ-แม่มักชมว่าฉันเป็นคนขยันเรียน
37.	ฉันทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ
38.	ฉันคิดเสมอว่าต้องทำวันนี้ให้ดีที่สุด
39.	สมุดจดงานและหนังสือเรียนของฉันจะจัดอย่างเป็นระเบียบทุกวิชา
40.	เมื่องานหรือการเรียนเกิดผิดพลาดล้มเหลว ฉันคิดเสมอว่าฉันจะเก็บบทเรียนจากความผิดพลาดนั้น
41.	ฉันอยากเข้าแข่งขันเกมสโรว์ตามที่ตั้งानीวิทยุ/โทรทัศน์จัด
42.	ฉันมีใจรักในการเรียน/งานหรือกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย
43.	เมื่อได้รับมอบหมายงาน ฉันรู้สึกว่าการเริ่มต้นลงมือทำเป็นสิ่งที่ยาก
44.	แม้ว่าจะไม่ถนัดในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย แต่ฉันก็พยายามทำให้ดีที่สุด
45.	ฉันชอบเปิดเพลงดังๆ และร้องคลอขณะทำงาน
46.	เมื่อฉันทำคะแนนได้ไม่ดีในวิชาใด ฉันจะหาความรู้เพิ่มเติมในวิชานั้น

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
47.	เมื่อฉันถูกตำหนิในการเรียน/ทำงาน ฉันมีความรู้สึกว่าจะต้องปรับปรุงตัวเอง
48.	ฉันคิดว่าต้องปรับปรุงตนเองเสมอ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสิ่งที่ต้องทำ
49.	ฉันมีความสุขกับการเรียน
50.	ฉันเชื่อว่าความสำเร็จในงานที่แท้จริงต้องมีประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นและสังคม
51.	ฉันคิดว่า การที่คนประสบความสำเร็จได้ดวงชะตาหรือพรหมลิขิตเป็นตัวกำหนด
52.	ฉันเชื่อและปฏิบัติตามพุทธภาษิตที่ว่า "คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร"
53.	เมื่อฉันต้องทำงานที่ไม่ถนัด ฉันรู้สึกกระวนกระวายอยากให้งานเสร็จเร็วๆ
54.	ถ้าเป็นงานหรือกิจกรรมที่ฉันไม่ชอบ ฉันจะไม่ทุ่มเท
55.	ฉันเชื่อว่าความผิดพลาดล้มเหลวเป็นครูที่ดี
56.	ฉันไม่เคยเตรียมข้าวของก่อนไปเรียน ทำให้บางครั้งก็จะลืมการบ้านหรือหนังสือเรียนบ้าง
57.	เมื่อเรียนหรือทำกิจกรรมใด ฉันจะทำอย่างเต็มความสามารถ
58.	เมื่อเรียนหรือลงมือทำงานหรือกิจกรรมใด ฉันจะทำอย่างดีที่สุดเท่าที่งานนั้นจะเป็นไปได้
59.	ฉันเชื่อว่า คนฉลาดถึงไม่ย่นยันแข็งก็ประสบความสำเร็จได้
60.	ฉันไม่เห็นด้วยกับนิทานกระต่ายกับเต่า เพราะถ้ากระต่ายไม่ประมาท เต่าจะพากเพียรอย่างไรก็ไม่ทันทางชนะ
61.	ถึงแม้จะเป็นงานหรือกิจกรรมที่ฉันไม่ถนัด แต่ถ้าเห็นว่าเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้อื่น ฉันก็จะทุ่มเททำอย่างเต็มที่

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
62.	เวลาเรียนหรือทำงาน ฉันมักจะกังวลถึงเรื่องต่างๆ ที่ผ่านมา ทำให้จดจ่อกับงานได้ไม่เต็มที่
63.	ฉันไม่ค่อยวางแผนล่วงหน้าในการทำสิ่งใด ๆ เพราะเชื่อว่าชีวิตคือความไม่แน่นอน
64.	เมื่อฉันเรียนหรือทำงานผิดพลาด ฉันจะมองหาสิ่งที่ดีจากความผิดพลาดนั้น
65.	ฉันขอให้พ่อ-แม่ตั้งรางวัลเพื่อช่วยกระตุ้นให้มีความตั้งใจเรียน
66.	ฉันเต็มใจทำสิ่งที่ได้รับมอบหมายแม้ไม่ใช่หน้าที่
67.	ฉันคิดว่า ปัจจุบันค่าของคนไม่ได้อยู่ที่ผลของงาน แต่อยู่ที่เป็นคนของใคร
68.	ฉันทำงานส่งครูทันตามกำหนดเวลาเสมอ
69.	ฉันมักใส่ใจและให้เวลากับการแต่งตัวตลอดเวลาแม้เมื่ออยู่บ้าน
70.	ฉันเห็นด้วยกับคำพูดของโทมัส เอดิสัน ที่ว่า "การทำงานคือการละเล่นชนิดหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงไม่รู้จักเบื่อหรือเซ็งกับการทำงาน"
71.	ฉันทำงานหรือกิจกรรมทุกอย่างตามขั้นตอนหรือแบบแผนที่กำหนด
72.	เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่ไม่คาดคิดมาก่อน ฉันมักจะตกใจจนทำอะไรไม่ถูก
73.	ฉันชอบการแข่งขัน เพราะทำให้ชีวิตตื่นเต้นและมีชีวิตชีวา
74.	ฉันปฏิบัติตามคำกล่าวที่ว่า "สู้! พายแพ้สู้ใหม่ จนชัยได้มา หยาดเหงื่อเรายิ่งหลัง ยิ่งเพิ่มพลังให้เราฟันฝ่า"
75.	เมื่อลงมือทำงาน ฉันจะจดจ่อกับงานจนไม่ได้คิดถึงอดีตหรืออนาคต หรือแม้แต่ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ นอกจากงานตรงหน้า

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
76.	ฉันชอบทำงานประจำที่ไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก
77.	ฉันมักจะทำงานให้เสร็จๆ ไป เพื่อจะได้มีเวลาว่างดูหนัง ฟังเพลง
78.	ฉันรู้ว่างานที่ทำมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ฉันจึงพยายามทำให้สำเร็จได้ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใด
79.	ฉันเคยอดหลับอดนอนเพื่อที่จะทำงาน/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
80.	ฉันมักปวดศีรษะและเครียดเมื่อเจอโจทย์ยากๆ

แบบสังเกตพฤติกรรม

ชื่อ-นามสกุลผู้สังเกต..... กิจกรรม..... วัน/เวลา.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ถูกสังเกต.....

แบบสังเกตนี้ใช้สังเกตผู้เรียนในระหว่างการทดลอง เมื่อสังเกตแล้วให้คะแนนโดยวงกลมรอบตัวเลขที่บอกระดับพฤติกรรม คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=ไม่มีเลย

- | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 1. เรียนรู้และศึกษางาน/กิจกรรมก่อนลงมือทำ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 2. มีความแจ่มใส เบิกบานในขณะที่ทำงานและเมื่องาน/กิจกรรมเสร็จ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 3. ทุ่มเทให้งานอย่างเต็มที่ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 4. ทำงาน/กิจกรรมด้วยความขยันขันแข็ง | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 5. ไม่ละทิ้งงาน/กิจกรรม | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 6. ไม่ย่อท้อ แม้ว่างาน/กิจกรรมจะบรรลุดูดยาก | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 7. เพียรพยายามทำงาน/กิจกรรมให้เสร็จ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 8. พยายามให้ผลงานมีประสิทธิภาพ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 9. แม้ถูกรบกวนขณะทำงานก็จะทำจนเสร็จสิ้น | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 10. มีจิตใจผูกพัน จดจ่อกับงาน | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 11. ทำงาน/กิจกรรมอย่างมีสติและสมาธิ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 12. ในขณะทำงาน/กิจกรรม ไม่รับรู้เรื่องอื่นหรือสิ่งเร้าภายนอก | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 13. ใช้เวลาอยู่กับงาน/กิจกรรมได้เป็นเวลานาน โดยไม่บ่น | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 14. ขณะทำงาน/กิจกรรม ไม่หลุดคุยถึงเรื่องอื่นนอกจากสิ่งที่กำลังทำ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 15. มีการวางแผนในการทำงาน/กิจกรรม | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 16. มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการทำงาน/กิจกรรม | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 17. ทำงาน/กิจกรรมอย่างรอบคอบและรัดกุม | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 18. ค้นหาข้อมูลเพื่อช่วยในงาน/กิจกรรมที่ทำ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 19. ตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขงานก่อนส่งมอบ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 20. ทำงาน/กิจกรรม ร่วมกับผู้อื่นได้ดี | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 21. มีความเอื้อเฟื้อ เห็นประโยชน์ของส่วนรวม | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 22. ทำงาน/กิจกรรมโดยไม่เกี่ยงงานหรือเลือกแต่งงานที่ง่าย | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 23. เต็มใจทำงาน/กิจกรรมที่กลุ่มมอบหมาย | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 24. ชื่นชมกับผลงานที่ตนเองทำ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 25. ชื่นชมกับผลงานที่เพื่อนๆ ทำ (ทั้งวาจาและกิริยาท่าทาง) | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 26. ทำงาน/กิจกรรมโดยไม่คำนึงถึงแพ้/ชนะ | 5 | 4 | 3 | 2 | 1 |
| 27. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม | | | | | |

.....

.....

.....

แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

1. ในรอบ 1 อาทิตย์ที่ผ่านมา ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านมีพฤติกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปบ้างหรือไม่อย่างไร

พฤติกรรม	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง			
	ดี	ไม่ดี	ดีขึ้นเล็กน้อย	ดีขึ้นมาก	แย่ลงเล็กน้อย	แย่ลงมาก
1. มีเหตุผลเสมอ						
2. เอาใจใส่และสนุกสนานในการเรียน						
3. มีความอดทน						
4. เรียนรู้และศึกษาสิ่งที่จะต้องทำก่อนเสมอ						
5. กล้าตัดสินใจในงานกิจกรรมที่ทำ						
6. ไม่ย่อท้อในการทำสิ่งใดๆ แม้จะมีอุปสรรคมาก						
7. มีความรอบคอบ ไม่ประมาท เลินเล่อ						
8. ถ้าทำคะแนนวิชาไม่ได้ มักหาความรู้เพิ่มเติมจากบุคคล หรือแหล่งที่พอจะหาได้						
9. ทำงาน/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน						
10. มีความรู้สึกภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจ เมื่องาน/กิจกรรมที่ทำสำเร็จลุล่วงด้วยดี						
11. ชอบแข่งขันเพื่อเอาชนะผู้อื่น						
12. มักจะเตรียมสิ่งของที่จะต้องนำไปเรียนให้เสร็จตั้งแต่ตอนเย็นเสมอ						
13. เอาใจและสนุกสนานในการทำงานบ้าน						
14. กล้ายอมรับผิดหากทำงานหรือกิจกรรมใดผิดพลาด						
15. ช่วยทำงานในบ้านอย่างขยันขันแข็ง						
16. เอาใจใส่ต่อการเรียนทุกวิชา						
17. ลงมือทำงาน/กิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ตามกำลังความสามารถ						

พฤติกรรม	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง			
	ดี	ไม่ดี	ดีขึ้นเล็กน้อย	ดีขึ้นมาก	แย่ลงเล็กน้อย	แย่ลงมาก
18. แม้จะถูกรบกวนขณะทำงาน/กิจกรรมใด ก็จะทำต่อจนเสร็จ						
19. มีความสามารถในการจัดสรรค่าใช้จ่ายของตนเองอย่างดี						
20. แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี ทั้งปัญหาทั่วๆ ไป และ ปัญหาเฉพาะหน้า						
21. มองเห็นประโยชน์ของงาน/กิจกรรมที่ทำ						
22. ทำงาน/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ ผัดวันประกันพรุ่ง						
23. มีความตั้งใจจริงต่องาน/กิจกรรมที่ทำ						
24. เวลาทำงานบ้านจะตั้งใจทำอย่างมาก จึงมักไม่ค่อย ได้ยินเสียงเรียกของผู้ปกครอง						
25. ต้องการให้งาน/กิจกรรมที่ทำเสร็จสมบูรณ์						
26. เรียกไม่ค่อยได้ยินเวลาทำการบ้านหรือท่องหนังสือ						
27. เมื่อทำงานใดๆ อยู่ ถึงแม้จะถูกรบกวนก็จะทำ ต่อไปได้โดยไม่ผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย						
28. มักจะชอบเล่นสนุก พุดคุยจนลืมทำงานที่ได้รับ มอบหมายเสมอ						
29. ชอบผัดวันประกันพรุ่ง						
30. เมื่อทำงาน/กิจกรรมแล้ว มีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น มักจะค้นหาสาเหตุเสมอ						

2. ท่านคิดว่าบุรุษหรือสตรีของท่านมีพฤติกรรมใดบ้างที่เปลี่ยนแปลงไป โปรดระบุว่า
เปลี่ยนไปในทิศทางใด ดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

2.1 มีใจรักในงานนั้นหรือนั้น ๆ ที่ทำ อยากให้งานหรือสิ่งนั้นๆ ดีที่สุด

.....
.....
.....

2.2 มีความตั้งใจจริงในการทำงาน/กิจกรรม ขยันขันแข็งและอดทน มานะทำงาน/
กิจกรรมให้สำเร็จ

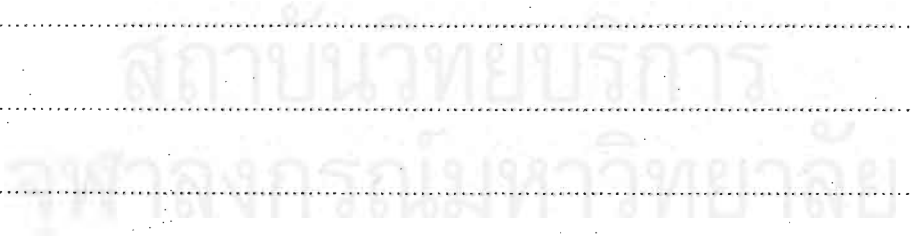
.....
.....
.....

2.3 มีความเอาใจใส่ จดจ่อผูกพันอยู่กับงาน/กิจกรรมด้วยความทุ่มเท สนุกสนาน
และเพลิดเพลินในงาน/กิจกรรมนั้นๆ

.....
.....
.....

2.4 ใช้ปัญญาในการทำงาน/กิจกรรมให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เช่น มีเหตุมีผล มี
การค้นคว้า มีแบบแผนในการทำงาน เป็นต้น

.....
.....
.....





ภาคผนวก ข.

คำสถิติรายชื่อของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.ด.ปยุตโต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต แต่ละข้อกับคะแนนรวมรายด้าน (Corrected Item-Total
Correlation) เดิมฉบับ (120 ข้อ)

ด้าน	ข้อ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ถ้าตัดข้อนี้ออก
ชั้นที่ 6	1	.40	.70
	2	-.23	.75
	3	.22	.71
	4	.06	.73
	5	.19	.71
	6	.42	.70
	7	-.08	.74
	8	.09	.72
	9	.41	.70
	10	.48	.70
	11	.41	.70
	12	.46	.69
	13	.09	.72
	14	.59	.69
	15	.47	.70
	16	.46	.70
	17	.20	.71
	18	.63	.69
	19	.55	.69
	20	.37	.70
	21	.34	.71
	22	-.32	.75
	23	.57	.69
	24	-.21	.74
	25	.07	.72
	26	.61	.69
	27	.46	.70
	28	.46	.70
	29	-.01	.73
	30	.22	.71
ความเที่ยงรวมรายด้าน		.72	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้าน	ข้อ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ถ้าตัดข้อนี้ออก
<u>วิริยะ</u>	31	.38	.79
	32	.29	.80
	33	.29	.80
	34	.05	.81
	35	.06	.80
	36	.33	.79
	37	.30	.80
	38	.37	.79
	39	-.20	.81
	40	.42	.79
	41	.39	.79
	42	.40	.79
	43	.15	.80
	44	.48	.79
	45	.41	.79
	46	.31	.80
	47	.41	.79
	48	.38	.79
	49	.39	.79
	50	.09	.80
	51	.38	.79
	52	.51	.78
	53	.23	.80
	54	.38	.79
	55	.45	.79
	56	.34	.79
	57	.53	.79
	58	.23	.80
	59	.24	.80
	60	.36	.79
ความเที่ยงรวมรายด้าน		.80	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้าน	ข้อ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ถ้าตัดข้อนี้ออก
จิตตะ	61	.45	.71
	62	.16	.72
	63	.34	.71
	64	.25	.71
	65	.25	.71
	66	.07	.73
	67	.48	.70
	68	.42	.71
	69	.25	.71
	70	.33	.71
	71	.48	.71
	72	.56	.70
	73	.19	.72
	74	.28	.71
	75	.19	.72
	76	.23	.72
	77	.07	.73
	78	.22	.72
	79	-.26	.74
	80	.57	.70
81	.41	.70	
82	.37	.71	
83	.01	.77	
84	.50	.70	
85	-.44	.76	
86	.26	.71	
87	.61	.70	
88	.37	.71	
89	.53	.70	
90	.41	.71	
ความเที่ยงรวมรายด้าน		.72	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้าน	ข้อ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ถ้าตัดข้อนี้ออก
วิมังสา	91	.33	.77
	92	.18	.78
	93	.11	.78
	94	.52	.76
	95	.41	.77
	96	.39	.77
	97	.36	.77
	98	.29	.77
	99	.23	.78
	100	.00	.79
	101	.47	.76
	102	.11	.78
	103	.32	.77
	104	.24	.77
	105	.41	.77
	106	.17	.78
	107	-.14	.79
	108	.42	.77
	109	.43	.76
	110	.47	.76
111	.39	.77	
112	.02	.78	
113	.48	.76	
114	.36	.77	
115	.37	.77	
116	.41	.77	
117	.37	.77	
118	.57	.76	
119	.44	.76	
120	-.37	.80	
ความเที่ยงรวมรายด้าน		.78	



ภาคผนวก ค.
รายละเอียดคู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 รายละเอียดของคู่มือการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
ของกลุ่มทดลอง

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
1 วันเสาร์ที่ 5 มี.ค. 2548 09.00-12.00 น.	1. ทำความรู้จักคุ้นเคย ปฐมนิเทศ ความสำคัญและการปฏิบัติตนในชั้น เรียน 2. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการยอมรับความ แตกต่าง เชื่อมไปสู่การเอื้อประโยชน์ ต่อผู้อื่น	1. ผู้วิจัยแนะนำตัวและผู้ช่วยวิจัยพูดคุยสร้าง บรรยากาศให้เป็นกันเอง 2. ปฐมนิเทศ ขอความร่วมมือจากผู้เรียน ขอให้ ทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยความตั้งใจ พากเพียร เอาใจใส่ 3. ให้ผู้เรียนเริ่มสังเกตตนเองในการปฏิบัติภารกิจ ทั้งในห้องเรียนและภารกิจส่วนตัว 3-4 อย่าง ให้ ลองทำด้วยความตั้งใจแน่วแน่ รู้ว่าตนเองกำลัง ทำอะไร ไม่ต้องเคร่งเครียด ปล่อยไปตาม ธรรมชาติ เช่น ชักผ้า เก็บที่นอน ดูว่าเป็นอย่างไร เมื่อตั้งใจ (การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท และ โยนิโสมนสิการแบบอยู่กับปัจจุบัน) 4. กิจกรรม “ของโปรดของข้า” และ “ใจประสาน ใจ”
13.00-15.00 น.	3. ทำความรู้จักกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (พระ พรหมคุณาภรณ์) อิทธิบาท 4 และการ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามวิธีการ เจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท	1. ฟังร้องเพลงกระต่าย เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน ตามความรู้สึกและข้อคิดที่ได้จากบทเพลง 2. เชื่อมโยงสู่บทเรียนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตาม แนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต และเทียบให้เห็นถึง ความเป็นเนื้อเดียวกันของอิทธิบาท 4 3. ใช้วิธีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนช่วยกันตอบ
15.00-16.00 น.	4. กิจกรรม “ตั้งใจดี มีประโยชน์”	1. ฟังการมีสติและสมาธิ และวิธีคิดแบบอยู่กับ ปัจจุบัน 2. ให้ผู้เรียนพับกระดาษตามผู้วิจัย โดยพับให้ดู และอธิบายเพียงครั้งเดียว แล้วให้พับ ครั้งที่ 2 ให้ พับเอง โดยผู้วิจัยอ่านกลอน แต่ไม่ให้สนใจ ต่างคนต่างทำงาน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
16.00-17.00 น.	5. ศิลป์สำหรับประชาชน	1. แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในเรื่องสาระสำคัญของศิลปะ การละเมิดและหลักในการตัดสินใจ โทษ 2. ให้ผู้เรียนลองรักษาศิลปะ 5 อย่างตั้งใจ ได้หรือไม่ได้ในข้อใดมาอภิปรายกัน
2 วันอาทิตย์ที่ 6 มี.ค. 2548 09.00-12.00 น.	1. ร้องเพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง คือ เพลง กระต่าย เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน และ แต่เพื่อน 2. ฝึกการเจริญสมาธิ โดยใช้จินตภาพ ประกอบ 3. การตั้งเป้าหมายในชีวิต และฝึกการ ตั้งเป้าหมายระยะสั้น กลาง และยาว	1. ผู้วิจัยฝึกให้ผู้เรียนร้องเพลงเพื่อชีวิตทั้ง 2 เพลง พร้อมทั้งพูดคุยเนื้อหาของเพลง ให้มองความ สอดคล้องระหว่างเพลงกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต เป็นการฝึกโยนิโส มนสิการแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ไร้คุณธรรม และ อยู่กับปัจจุบัน 2. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนฝึกการนั่งสมาธิ โดยให้ใช้ จินตภาพที่กำลังนั่ง/ยืนอยู่ในที่ที่สดชื่นที่สุด ใคร อยากไปที่ไหนให้สร้างภาพตัวเองอยู่ที่นั่นอย่าง สดชื่น ประมาณ 10 นาที แล้วสอบถามความรู้สึก 3. ผู้วิจัยนำพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน เรื่องการตั้งเป้าหมายในชีวิต ทั้งระยะสั้น กลาง และยาว แล้วให้ผู้เรียนทดลองตั้งดู เป็นการบ้าน แล้วมารายงานให้เพื่อน ๆ ฟัง
13.00-14.00 น.	4. กิจกรรม "รวมน้ำใจศิษย์คุณครูวิทยาสู่ มหาภัยสึนามิ"	1. กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดถึงการช่วยเหลือเกื้อกูล ผู้อื่น และดูการเลือกกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงสู่แรง จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต 2. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งกิจกรรมที่ต้องให้ ความช่วยเหลือ ผู้เรียนตั้งได้ 11 กิจกรรม เช่น 1) สร้างที่อยู่อาศัย 2) ทำความสะอาดเก็บกวาด ชายหาด 3) กู้ศพ 4) ปล่อยขบวนผู้ประสบภัย 5) บริจาคเงิน เป็นต้น แล้วให้เลือก 5 อันดับ ให้เหตุผลว่าทำไมจึงเลือกอันดับ 1 แล้วมา อภิปรายกัน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
14.00-15.00 น.	5. ติดตามผลการรักษาศิลและการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (1)	1. ให้ผู้เรียนรายงานและสอบถามความรู้สึกในการรักษาศิล ทำครบหรือไม่ เพราะเหตุใด การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทได้ผลเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยและผู้เรียนตกลงจะเคารพและให้เกียรติกัน เชื่อมั่นว่าผู้เรียนรายงานในสิ่งที่เป็นอย่างจริง (แสดงปรโตโมสะด้วยการเป็นกัลยาณมิตร) ฝึกตามหลักไตรสิกขา
15.00-16.30 น.	6. พุทธประวัติ (1)	1. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องพุทธประวัติ แล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนลองพยายามเชื่อมโยงพุทธประวัติกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (อิทธิบาท 4) พระพุทธเจ้าคือตัวแบบที่ดีที่สุด แล้วเริ่มพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงวัยหนุ่ม (อภิเชกสมรส)
3 วันจันทร์ที่ 7 มี.ค. 48 09.00-17.00 น.	1. ร้องเพลงเพื่อชีวิต 3 เพลง "กระต่ายเต่ากับเจ้าคนแสงตะวัน" "แต่เพื่อน" และ "ความไผ่ผืน" (30 นาที) 2. กิจกรรม "จัดบอร์ด" 4 บอร์ด พุทธประวัติ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพุทธภาษิต สุภาษิต คำกลอน คำคม ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต	1. ให้ผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงเพื่อชีวิต 3 เพลง แล้วลองพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงเพลงที่เพิ่มมาใหม่ 1 เพลง คือ ความไผ่ผืน 2. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม แบ่งงานกันทำ รวมทั้งไปซื้ออุปกรณ์ โดยผู้วิจัยสนับสนุนทุน กิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้น ทั้งการร้อยบอร์ดเก่า การคิดวิธีการ การหาคำคมฯ ผู้เรียนดำเนินการเอง ผู้วิจัยดูแลและคอยติชม และดูการแบ่งงานกันเอง 20 คน ทุกคนมีหน้าที่ และให้ช่วยเหลือกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้สำเร็จร่วมกัน
4 วันอังคารที่ 8 มี.ค. 48 09.00-11.00 น.	1. ฝึกการเจริญสมาธิภาวนาแบบสร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จที่เกื้อกูล	1. ให้ผู้เรียนสร้างจินตภาพแห่งความสำเร็จของตนเองโดยให้นำมาจากเป้าหมายระยะยาวที่ฝึกให้ตั้ง มีข้อตกลงคือ จะต้องเป็นอาชีพสุจริต เกื้อกูลต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ใช้เวลา 15-20 นาที แล้วแต่แต่ละคน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		2. เขียนบรรยายและออกมาเล่าหน้าชั้นเรียนว่า จินตภาพแห่งความสำเร็จของคุณคืออะไรให้เพื่อน ซักถาม ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเพื่อให้เห็นว่าผู้เรียนมี ความตั้งใจจะไปถึงเป้าหมายนั้นให้ได้
11.00-12.00 น.	2. ติดตามผลการรักษาศิล 5 และการ เจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (2)	1. ให้ผู้เรียนแต่ละคนรายงานผลการรักษาศิล 5 และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท 2. ผู้วิจัย/ผู้ช่วย และเพื่อนซักถามเหตุผลในศีลข้อ ที่ทำไม่ได้ และความตั้งใจที่จะทำ 3. การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท เมื่อทำ กิจกรรมอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ พยายาม และใช้ สติปัญญาพิจารณา สอบถามถึงผลงานและ ความรู้สึกลับ
13.00-14.00 น.	3. พุทธประวัติ (2)	1. แลกเปลี่ยนความรู้ (ต่อ) ในเรื่องพุทธประวัติ ช่วงนี้เป็นช่วงสำคัญ เริ่มจากความเบื่อหน่าย การ สละโลก และความพยายามก่อนตรัสรู้ ซึ่งเป็น ช่วงที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะทรงอิทธิ บาท 4 แต่ไม่ใช่ทางสายกลาง คือถึงเกินไป ขาด ข้อสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือไม่เกื้อกูล ต่อตนเอง
14.00-16.30 น.	4. กิจกรรม "ปาเป้า"	1. ให้ผู้เรียนทำการปาลูกดอกให้เข้าเป้า 3 ครั้ง ๗ ละ 3 ลูก โดยให้กำหนดระยะห่างและเป้าหมายที่ ตนเองต้องการด้วยตนเอง จดบันทึกไว้ 2. เมื่อปาเป้าครั้งที่ 1 ครบทุกคน ให้ปรับเปลี่ยน ระยะห่างและเป้าหมายของตนเองได้ แล้วทำการปา ครั้งที่ 2 จดบันทึกไว้ 3. เมื่อปาเป้าครั้งที่ 2 ครบทุกคน ให้ปรับเปลี่ยน ครั้งสุดท้ายให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด จดบันทึกไว้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		4. ให้ผู้เรียนสรุปผลการตั้งเป้าหมายของตนเองในกิจกรรมนี้ ให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพที่แตกต่างกัน การตั้งเป้าหมายให้สอดคล้องที่สามารถจะไปถึงได้ และการฝึกฝน ความพยายามเอาใจใส่ ใช้สติปัญญา ช่วยให้ประสบความสำเร็จที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เหมาะสมของแต่ละคนในที่สุด
16.30-17.00 น.	5. ผ่อนคลายได้สาระ (1)	1. ร้องเพลงเพื่อชีวิต 4 เพลง "กระต่าย เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน" "ลูกหมูหลงทาง" "ความใฝ่ฝัน" และ "แต่เพื่อน" (20 นาที) 2. ให้ผู้เรียนเจริญสมาธิด้วยการกำหนดรู้ลมหายใจเข้า-ออกที่ปลายจมูก (10 นาที)
5 วันพุธที่ 9 มี.ค. 48 09.00-11.00 น.	1. หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (1)	1. ผู้วิจัยสอนหลักธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (อิทธิบาท) ได้แก่ ไตรสิกขา กรรม และสังโฆ 2. ให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปความเกี่ยวข้องระหว่างทั้ง 3 หลักธรรมในการดำเนินชีวิตข้างต้นว่าเกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งนี้อย่างไร
11.00-12.00 น.	2. กิจกรรม "ตุ๊กตาล้มลุก" วางใจกันสร้างสัมพันธ์ที่ดี	1. ให้ผู้เรียนยืนล้อมเป็นวงกลม แล้วเลือกตัวแทน 1 คนออกมายืนกลางวงด้วยความสมัครใจ ผู้วิจัยชี้แจงว่าผู้ที่อยู่กลางวง เปรียบเสมือนตุ๊กตาล้มลุก ต้องทำตัวแข็ง เฝ้าชิดกัน กอดอกไขว้แขน เพื่อนจะผล็อยอย่างไรให้ทำตัวแข็ง 2. ใช้เวลาผล็อยตุ๊กตา (อย่าให้ล้ม) เป็นเวลา 1-2 นาที แล้วสลับเพื่อนคนอื่นบ้างประมาณ 3-4 คน (ทำเป็น 2 วง)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		<p>3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้ที่เป็นตุ๊กตาล้มลุกของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งผู้สัมภาษณ์ผู้ผลักด้วย (เช่น เวลาที่เป็นตุ๊กตากับเป็นคนผลักต่างกันหรือไม่ อย่างไร อยากเป็นตุ๊กตาหรือคนผลักมากกว่ากัน คิดหรือไม่ว่าความไว้วางใจเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ)</p> <p>4. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปตามแนวกิจกรรมคือ ในการทำงานร่วมกัน พื้นฐานสำคัญคือความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ</p>
13.00-14.30 น.	3. พุทธประวัติ (3)	<p>1. แลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องพุทธประวัติคือ ประสบความสำเร็จ ทรงประกาศพระธรรม พุทธกิจประจำวัน และปรีณิพพาน พร้อม พุทธวาจาสุดท้ายก่อนปรีณิพพาน "สังขารทั้งหลายทั้งปวงย่อมสิ้นไปเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำความเพียรเพื่อหลุดพ้นด้วยความไม่ประมาทเถิด"</p>
14.30-16.30 น.	4. ฝึกการเจริญสมาธิโดยใช้จินตภาพประกอบ	<p>1. จากการทำผู้เรียนเคยฝึกการเจริญสมาธิโดยใช้จินตภาพมาแล้ว 3 ครั้ง คือ อยู่ในที่สดชื่น อากาศ/ธรรมชาติดี อยู่ในที่สงบ ร่มเย็น และกำลังประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยความเกื้อกูล ครั้งนี้ให้เจริญสมาธิแล้วสร้างจินตภาพให้เห็นถึงความใส่ใจ ให้ความรัก ความพยายาม พากเพียร จดจ่อ ในการไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้</p> <p>2. ให้อาจารย์นำชิ้นให้เพื่อน ๆ ชักถาม</p>
16.30-17.00 น.	5. ผ่อนคลายได้สาระ (2)	<p>1. ผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงเพื่อชีวิตทั้ง 4 เพลงที่ฝึกไปแล้ว</p> <p>2. ให้ผู้เรียนเจริญสมาธิ ผู้วิจัยแต่ละหลังแต่ละคนเบาๆ ให้กลับบ้านได้</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ																
6 วันพฤหัสบดีที่ 10 มี.ค. 48 09.00-10.00 น.	1. ติดตามผลการรักษาศีล 5 และการ เจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (3)	1. ให้ผู้เรียนรายงานผลการรักษาศีล 5 และการ เจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาทหน้าชั้นเรียน ทีละคน 2. ผู้วิจัย ผู้ช่วยและเพื่อนร่วมกันซักถามเหตุผล ความตั้งใจ ผลงานและความรู้สึก ดูพัฒนาการ จากวันแรกๆ																
10.00-12.00 น. และ 13.00-14.00 น.	2. ตัวแบบทางสังคม (บุคคล/ไม่ใช่ บุคคล)	1. ในหัวข้อนี้มี 2 กิจกรรมให้ผู้เรียนทำ กิจกรรม แรกคือ หาตัวแบบทางสังคมที่ไม่ใช่บุคคล เป็น คำกลอน คำคม พุทธภาษิตฯ ที่แสดงให้เห็นถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ คนละ 2 บท เขียนขึ้น กระดาน ให้ผู้เรียนร่วมกันเลือกเป็นคำขวัญ ประจำกลุ่ม 3 คำขวัญ (คิดเองก็ได้ หากจากที่ ผู้วิจัยคิดมาให้ดูก็ได้)																
14.00-14.30 น.	3. กิจกรรม "จัดตัวเลขเข้าตาราง"	1. ให้ผู้เรียนแบ่งเป็น 5 กลุ่มย่อย จัดเลข 1-9 เข้า ตาราง 9 ช่อง ช่องละ 1 จำนวน ไม่ให้เลขซ้ำกัน ให้ผลบวกทั้งแนวดิ่งและแนวนอนรวมกันได้ 15 เช่น <table border="1" data-bbox="945 1251 1262 1447"> <tbody> <tr> <td>2</td> <td>9</td> <td>4</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>5</td> <td>3</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>1</td> <td>8</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>15</td> <td>15</td> <td>15</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	2	9	4	15	7	5	3	15	6	1	8	15	15	15	15	
2	9	4	15															
7	5	3	15															
6	1	8	15															
15	15	15																
14.30-15.00 น.	4. หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (2)	2. ให้ทุกกลุ่มเฉลยบนกระดาน (ผลของแต่ละ กลุ่มไม่เหมือนกัน หลากหลายวิธีคิด) 3. ผู้เรียนได้ฝึกความคิดและอิทธิบาท เป็นความ สำเร็จร่วมกัน																
15.00-16.30 น.	5. บำเพ็ญประโยชน์	1. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้เรียนกับ ผู้เรียนและผู้วิจัย ในเรื่องการบำเพ็ญประโยชน์ ประจำวันของการมีสติและสมาธิ 2. ผู้เรียนตกลงกันถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ การเก็บกวาด ทำความสะอาดห้องเรียน และโดยรอบบริเวณอาคารเรียน แบ่งงานกันเอง																

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
16.30-17.00 น.	6. วางโครงร่างการเขียนเรียงความเรื่อง "หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต"	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้เรียนเชื่อมโยงกิจกรรมการตั้งเป้าหมายเข้ามาสู่การเขียนเรียงความ 2. ผู้วิจัยสรุปจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วเสริมให้ว่า อาจเริ่มต้นที่ตนเองเป็นใคร สถานภาพทางสังคมและครอบครัวในปัจจุบัน เมื่อคิดจะไปให้ถึงฝัน หรือเป้าหมาย ต้องใช้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ฯ (อิทธิบาท) อย่างไร ที่สำคัญต้องเกื้อกูลและไม่เป็นการแข่งขันกับผู้อื่น 3. ทดลองเขียนมาคร่าว ๆ แล้วให้ผู้วิจัยช่วยดู
7 วันศุกร์ที่ 11 มี.ค. 48 09.00-9.30 น.	1. เลือกเพลงประจำกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงเพื่อชีวิตทั้ง 4 เพลง คือ กระต่าย เต่ากับเจ้านกแสงตะวัน แต่เพื่อน ลูกหมูหลงทาง และความใฝ่ฝัน 2. ให้ผู้เรียนร่วมกันเลือกเพลงประจำกลุ่ม (กลุ่มเลือกเพลงกระต่าย เต่า กับเจ้านกแสงตะวัน)
09.30-12.00 น.	2. กิจกรรม "มุ่งสู่ความเป็นเลิศของส่วนรวม"	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เรียนจับสลากแยกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน (20 คน) สมมติว่าทุกกลุ่มเป็น 4 แผนกในบริษัท ให้ทุกกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มและคำขวัญประจำกลุ่ม 2. ให้กลุ่มตัดสินใจเลือกสีแดงหรือสีเขียว โดยผลการเลือกจะมีผลต่อคะแนนที่กลุ่มจะได้รับ <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าทุกทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน -100 - ถ้า 1 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +300 ทีมเลือกสีแดงได้ -100 - ถ้า 2 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +200 ทีมเลือกสีแดงได้ -200 - ถ้า 3 ทีมเลือกสีเขียว ได้คะแนน +100 ทีมเลือกสีแดงได้ -300 - ถ้าทุกทีมเลือกสีแดง ได้คะแนน +100

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		<p>3. ผู้วิจัยให้ผู้บันทึกคะแนนแต่ละกลุ่มบนกระดานประกาศผลไปที่ละรอบ</p> <p>รอบที่ 1-3 เลือกปกติ คะแนนปกติ</p> <p>รอบที่ 4 ตัวแทนกลุ่มไปเจรจากันนอกห้องเพื่อหา ลู่ทางร่วมกันว่าจะจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างไร รอบนี้ให้คะแนน 4 เท่า</p> <p>รอบที่ 5 เลือกปกติ คะแนนปกติ</p> <p>รอบที่ 6 เลือกปกติ ให้คะแนน 4 เท่า</p> <p>รอบที่ 7 เลือกปกติ ให้คะแนน 6 เท่า</p> <p>รอบที่ 8 ให้ตัวแทนไปหาหรือกันนอกห้อง รอบนี้ให้ คะแนน 8 เท่า</p> <p>รอบ 9-10 เลือกปกติ คะแนนปกติ</p> <p>4. ให้ผู้เรียนสรุปผลจากกิจกรรม ได้ข้อคิดอะไร จากกิจกรรมความสำเร็จต้องไม่ใช่เฉพาะส่วน แต่ จะต้องเป็นความสำเร็จ มีเกื้อกูล เป็นความสำเร็จ โดยรวม ผลสุดท้ายบริษัททำไร ทุกคนได้โบนัส และเป็นสุข</p>
13.00-16.00 น.	3. กิจกรรม "ประกาศเป้าหมาย"	<p>1. ให้ผู้เรียนนึกถึงเป้าหมายของตนเองที่ได้ฝึกหัด วางเป้าหมายและฝึกเจริญสมาธิโดยใช้จินตภาพ เป้าหมายระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว</p> <p>2. ให้ผู้เรียนพูดชื่อพร้อมเป้าหมาย ฉันท/นม/ ข้าพเจ้า (ชื่อ-นามสกุล) พร้อมจะประสบความสำเร็จ สำเร็จที่เกื้อกูล (เป้าหมายระยะสั้น กลาง และ ยาว) ฉันททำได้ ฉันททำได้ ฉันททำได้</p> <p>3. ผู้ช่วยวิจัยถือกระจกเงายืนบนเก้าอี้ ให้กระจก เงาส่องระดับหน้าผู้เรียน ให้มองเห็นตนเองชัดเจน</p> <p>4. ให้ผู้เรียนประกาศเป้าหมายทีละคน ผู้วิจัยจะ ตะโกนว่า ทำไม่ได้ ไม่เชื่อ ไม่จริง และเพื่อน ๆ ช่วยกันพูด แต่ไม่ให้เสียงดังมาก และไม่ให้อีกตัว ผู้ที่กำลังประกาศเป้าหมาย ถ้าพูดได้อย่างมั่นใจ ไม่สะดุด และมองกระจกจึงจะผ่าน</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		5. ร่วมกันสรุปปลุกกำลังใจว่าทุกคนทำได้อย่างที่ตั้งเป้าเมื่อมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต
16.00-16.30 น.	4. บำเพ็ญประโยชน์ (2)	1. ให้ผู้เรียนร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณรอบ ๆ
16.30-17.00 น.	5. ผ่อนคลายได้สาระ (3)	1. ให้ผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงประจำกลุ่ม กล่าวคำขวัญประจำกลุ่ม 2. ให้ผู้เรียนเจริญสมาธิกำหนดลมหายใจเข้า-ออกที่ปลายจมูก ผู้วิจัยตะหลังเบาๆ ให้แต่ละคนกลับบ้านได้
8 วันเสาร์ที่ 12 มี.ค. 48 09.00-10.00 น.	1. ติดตามผลการรักษาศีล 5 และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท (4)	1. ให้ผู้เรียนรายงานทั้งการรักษาศีล 5 และการเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท โดยสรุป ให้เขียนสั้น ๆ สรุปว่าทำได้หรือไม่ ความรู้สึก และประโยชน์ที่ตนเองได้รับ
10.00-11.30 น.	2. เรียงความเรื่อง “หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต”	1. ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความตามโครงร่างที่ได้วางไว้ ความยาว 1-2 หน้า 2. ผู้เรียนที่เขียนมาจากบ้านแล้วก็ให้ปรับปรุงและให้ช่วยเหลือเพื่อนได้ แต่ไม่ใช่เขียนให้ ช่วยกันคิดได้
11.30-12.00 น.	3. ทำแบบทดสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต (Post-test)	1. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบตามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ โดยมีข้อตกลงว่า ทำตามความเป็นจริง ให้ตรงกับตนเองในขณะนี้ให้มากที่สุด
13.00-14.00 น.	4. ระดมสมอง สรุปผลรวมของกิจกรรม 5. เขียนแผนที่บ้าน	1. ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้นี้ 2. ผู้เรียนช่วยกันสรุปว่า ให้ทุกคนเขียนบอกเล่าความเข้าใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีหัวข้อคือ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

วันที่	หัวข้อ	วิธีดำเนินการ
		1) วิธีการเรียนการสอน 2) เนื้อหาที่ใช้ 3) ตัวผู้วิจัย 4) บรรยากาศ 5) ความเหมาะสม ของกิจกรรม 6) ความเหมาะสมของระยะเวลา 7) สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม และ 8) การนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนเขียนสรุปสั้นๆ มาส่ง ผู้วิจัย 6) เขียนแผนที่บ้านพร้อมบ้านเลขที่ เบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้ เพื่อให้ผู้วิจัยไปเยี่ยมเยียนได้
14.00-15.00 น.	6. บำเพ็ญประโยชน์ 7. กล่าวอำลา	1. ทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณโดยรอบ 2. จัดสถานที่นอกห้องในการจัดเลี้ยงอาหารเย็น (ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้) 3. กล่าวอำลาคด้วยบทกลอนที่ผู้วิจัยแต่งเอง
15.00-17.00 น.	8. งานเลี้ยงอาหารเย็น	1. งานเลี้ยงเพื่อขอบคุณ เชิญผู้บริหารและ คณาจารย์ร่วม (เท่าที่มาได้) และขอบคุณผู้เรียน ทุกคนที่มาเข้าร่วมและให้ความร่วมมือด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



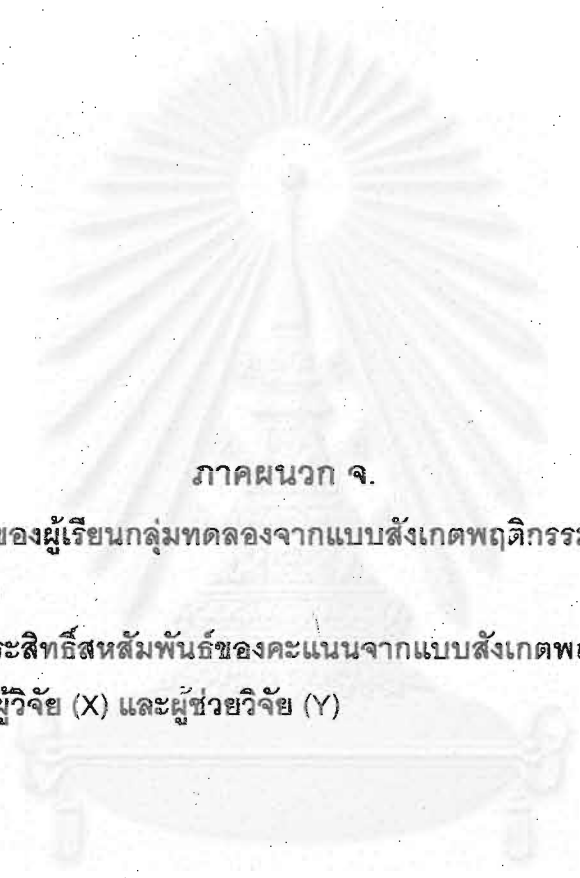
ภาคผนวก ง.

รายชื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 รายชื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนศิษย์คุณวุฒิวินยา กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์
จังหวัดจันทบุรี (ชาย 11 คน หญิง 9 คน)

ชื่อ-นามสกุล	ห้อง
1. ด.ช.กมล วงษ์สารสิน	2/2
2. ด.ญ.กัญญ์วรา อปุรอต	2/3
3. ด.ช.โกศล สีบุรี	2/1
4. ด.ญ.ขวัญฤดี บุญอาจิตร	2/1
5. ด.ช.ณัฐวุฒิ ผักเพ็ชร	2/1
6. ด.ญ.ปนัดดา ไตรยราช	2/3
7. ด.ญ.ลลิตา เฉลิม	2/3
8. ด.ญ.วรัญญา ชอบชน	2/3
9. ด.ญ.วารีย์ แวนมณี	2/2
10. ด.ช.วีรพงษ์ มิสกร	2/2
11. ด.ช.สมเกียรติ ภูมินา	2/2
12. ด.ช.สมโภชน์ วงศ์สวัสดิ์	2/2
13. ด.ช.สันต์ภพ พัฒนะผล	2/2
14. ด.ญ.สุปราณี เสนีวงศ์ ณ อยุรยา	2/3
15. ด.ช.สุรนาท สุเมธีศรีวงศ์	2/2
16. ด.ช.อภิสิทธิ์ จันโทภาษ	2/2
17. ด.ญ.อัจฉรา ดีมาก	2/2
18. ด.ช.เพิ่มมงคล ถึงคุณ	2/1
19. ด.ช.แสงสุรีย์ แก้วพิลา	2/1
20. ด.ญ.โสภิตา สมชาติ	2/3



ภาคผนวก จ.

- คะแนนของผู้เรียนกลุ่มทดลองจากแบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
- ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างผู้วิจัย (X) และผู้ช่วยวิจัย (Y)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 : คะแนนของผู้เรียนกลุ่มทดลองจากแบบสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ผู้เรียน กลุ่ม ทดลอง คนที่	คะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรม									
	ผู้วิจัย					ผู้ช่วยวิจัย				
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	รวม	เฉลี่ย (\bar{x})	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	รวม	เฉลี่ย (\bar{x})
1	100	109	126	335	4.14	108	112	126	346	4.27
2	130	131	131	392	4.84	119	131	131	381	4.70
3	131	105	131	367	4.53	119	131	131	381	4.70
4	111	112	131	354	4.37	106	105	131	342	4.22
5	110	101	131	342	4.22	100	105	130	335	4.14
6	132	130	131	393	4.85*	133	131	131	395	4.88*
7	111	106	131	348	4.30	113	122	131	366	4.52
8	114	136	131	376	4.64	98	131	131	360	4.44
9	125	117	131	373	4.60	115	112	130	357	4.41
10	108	121	128	357	4.41	92	131	131	354	4.37
11	110	117	128	355	4.38	102	119	131	352	4.35
12	95	100	128	323	3.99	91	112	131	334	4.12
13	93	83	126	302	3.73	77	112	131	320	3.95
14	131	131	131	393	4.85*	129	131	131	391	4.83*
15	131	131	131	393	4.85*	106	131	131	368	4.54*
16	94	101	128	323	3.99	85	112	125	322	3.97
17	113	131	131	375	4.63	94	131	131	356	4.40
18	131	105	131	367	4.53	92	112	131	335	4.14
19	113	131	131	375	4.63	93	131	131	355	4.38
20	132	130	131	393	4.85	95	131	131	357	4.41

ตารางที่ 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

การให้คะแนนของผู้วิจัย/ผู้ช่วย จากแบบสังเกต (ครั้งที่)	r_{xy}
1	0.65**
2	0.76**
3	0.50**

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก จ.

เรียงความเรื่อง “หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต”

โดยนักเรียนกลุ่มทดลอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความ เรื่อง “หนทางสู่ฝันแห่งอนาคต”

ผู้เรียนคนที่ 1

.....”ผมเป็นลูกคนที่หนึ่งของพ่อแม่ ผมมีน้องอีก 1 คน ผมอยู่บ้านเลขที่ 26/4 หมู่ที่ 5 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี 22210

อนาคตในระยะเวลาแรกของผม ผมคิดว่าผมต้องเรียนให้จบ ม.3 โดยที่ไม่ติด 0, ร, มส, มผ และผมขอให้ได้เกรดเฉลี่ย 2.5 ขึ้นไป ผมจะพยายามตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด และผมคิดว่าผมจะตั้งใจเรียน ไม่ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง

อนาคตในระยะเวลาของผม ผมคิดว่าผมจะตั้งใจเรียนให้จบ ม.6 โดยที่ไม่ติด 0, ร, มส, มผ ผมจะตั้งใจเรียนเท่าที่จะทำได้ และจะพยายามทำให้ดีที่สุด พอผมจบ ม.6 แล้ว ผมจะเรียนรู้เกี่ยวกับวิศวกรรมเกี่ยวกับเครื่องยนต์ และผมจะเรียนรู้หาประสบการณ์ให้ได้มากที่สุด ผมคิดว่าผมจะเป็นวิศวกรเครื่องยนต์ให้ดีที่สุด

อนาคตตอนปลาย ผมจะหาประสบการณ์ พอรู้แล้วก็เริ่มเปิดช่องทางและแต่งรถ คู่ของผมจะเป็นคู่ที่เล็กแล้ว ผมก็เริ่มพัฒนาให้ใหญ่ขึ้น ในการที่ผมเป็นวิศวกรที่คอยช่วยเหลือ ผมจะตั้งใจทำให้ผู้อื่นเป็นอย่างดี ผมจะขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถและจะเกื้อกูลผู้อื่น และมีประโยชน์ต่อผู้อื่น สิ่งที่ผมตั้งใจคือ ผมอยากแต่งรถให้สวยที่สุดในชีวิตของผม ผมจะนำเงินที่ได้มาใช้หนี้ที่พ่อและแม่ของผมติดคนอื่นไว้ให้หมดหนี้จะได้สบาย ไม่ต้องไปติดหนี้ใคร แต่ก่อนที่ผมจะตั้งผมจะต้องออกรถซัก 1 คัน แล้วมาแต่งให้สวยเท่า ไคร้มองแล้วน่าจะสวยเท่ามาก ผมจะต้องทำให้ได้ในสิ่งที่ผมคิดจะทำ”.....

ผู้เรียนคนที่ 2

.....ดิฉันอายุ 14 ปี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 3 เลขที่ 30 ตอนเรียนอยู่ชั้น ม.1 ได้เกรดเฉลี่ย 3.79 และอาจารย์ที่ปรึกษาชั้น ม.2/3 ชื่อ อ.ปิยะพร การสมเนตร และ อ.เมธี เบ็ญจวรรณ ดิฉันศึกษาอยู่ที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา จ.จันทบุรี บ้านเลขที่ของดิฉันคือ 10/7 หมู่ 1 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22210 เบอร์โทรศัพท์ 0-7139-3004

ฐานะทางครอบครัวของดิฉันก็เรียกได้ว่าจน เพราะมีอาชีพทำสวน ที่บ้านของดิฉันมีน้องอีก 1 คน คือน้องสาวอายุ 3 ปี ซึ่งกำลังกินกำลังนอน ดิฉันเป็นพี่คนโต ซึ่งกำลังเรียนอยู่ และพ่อแม่ก็ต้องทำงานหนัก เพื่อหาเงินมาส่งเสียให้ดิฉันเรียน และต้องหาเงินมาซื้อนมให้น้องกิน ซึ่งน้องของดิฉันยังไม่ได้ดนม แถมยังต้องหาเงินมาจุนเจือครอบครัวให้อยู่รอด รายได้ของครอบครัวก็ตกปีละประมาณ 80,000-100,000 บาทต่อปี แต่ก็ขึ้นอยู่กับผลไม้ตกหรือเปล่า ราคาถูกหรือแพง แต่ถ้า

บางปีผลไม้ไม่ตกและราคาถูก ก็มีรายได้ตกปีละประมาณ 70,000-80,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่ไม่มากนัก บางครั้งอาจจะถือได้น้อย เพราะว่ามี 1 ปี ค่าปุ๋ยคายนาก็ประมาณ 50,000 กว่าบาทแล้ว และรายจ่ายในครอบครัวอีกมากมาย เช่น ค่ามน้อง เงินซื้อข้าว กับข้าว และเงินค่าขนมของดิฉัน ก็คงประมาณ 100,000 กว่าบาทขึ้นไป ซึ่งรวมค่าปุ๋ย ค่ายาแล้ว

ดิฉันอยากเรียนให้จบเร็ว ๆ และหางานทำเพื่อนำเงินมาช่วยพ่อแม่จนเจือครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะได้เหนื่อยจากการทำงานหนักน้อยลง ซึ่งต้องส่งน้องอีกคนเรียน และค่าใช้จ่ายภายในบ้านอีกมากมาย ซึ่งถ้าดิฉันหางานทำได้แล้ว พ่อแม่จะได้ไม่ต้องหาเงินมาให้เราใช้ และงานที่ดิฉันฝันไว้ก็มีหลายอย่าง แต่ที่อยากทำมากที่สุดก็คงเป็นงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ แต่จะไปถึงเป้าหมายที่ดิฉันตั้งไว้ก็คงต้องใช้ความรัก ความเอาใจใส่ และความขยันหมั่นเพียรใส่ลงไปในงานที่เธออยากจะทำให้มาก ๆ ดิฉันต้องใช้อิทธิบาท 4 ครบทุกข้อ แต่คิดว่าถ้าดิฉันเรียนต่อทางด้านคอมพิวเตอร์ ก็คงต้องใช้เงินเยอะพอสมควร ถ้าดิฉันทำตามความใฝ่ฝันนี้ไม่ได้ ก็คงเป็นเพราะไม่มีเงินที่จะเรียนต่อ แต่ถ้าไม่ลำบากจนเกินไปก็จะทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วย ถ้าทำแบบนี้ก็คงจะทำให้ดิฉันประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ดิฉันตั้งและกำหนดไว้ แต่ดิฉันก็คงจะไม่ย่อท้อและจะใส่ความพยายามลงไปกับความใฝ่ฝันของดิฉันอย่างเต็มที่ และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ดิฉันเชื่อว่าถ้าเรามีความพยายามเราก็ต้องประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน ดิฉันจะต้องพยายามหาเงินมาเรียนต่อ และเมื่อเรียนจบ ดิฉันก็ต้องออกมาทำงานที่ดิฉันใฝ่ฝันเอาไว้ และงานที่ดิฉันทำจะต้องเกือกลดต่อทุก ๆ คน แต่ถ้าถึงเวลานั้นแล้วความสามารถของดิฉันมีไม่เพียงพอ หรือได้พยายามทำให้ออกที่สุดแล้ว ดิฉันยังทำไม่ได้ ก็คงต้องหางานที่ดิฉันถนัด ทำได้ดี และทำแล้วมีความสุข และงานนี้จะต้องเป็นงานที่จะต้องเกือกลดต่อคนอื่นด้วย ดิฉันจะได้หาเงินมาเลี้ยงดูพ่อแม่และน้อง จะต้องตอบแทนพระคุณของท่านจะไม่ยอมให้ท่านลำบาก ดิฉันจะต้องทำงานที่เกือกลดต่อทุกคน ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ซึ่งถ้าดิฉันได้ทำงานที่ฝืนอย่างเต็มความสามารถแล้ว และประสบความสำเร็จ ก็จะสอนให้คนอื่นที่ยังไม่รู้ได้รู้ด้วย ดิฉันคิดว่าถ้ารักในงานที่ทำ ควรเอาใจใส่ เอาความรักของเราใส่ลงไป และควรเพียรพยายามที่จะทำงานให้ถึงที่สุด และควรคิดไตร่ตรองว่าเกือกลดต่อใคร ทำให้ใครเดือดร้อนหรือเปล่า ทำให้เราเดือดร้อนหรือเปล่า และทำให้พ่อแม่ของเรา ครอบครัวของเราเดือดร้อนหรือเปล่า ถ้าไม่เดือดร้อนก็ต้องทำต่อไป

แต่ถ้าเราชอบ เราชรักในสิ่งนั้น เราก็ควรพยายามให้ถึงที่สุดก่อน แล้วค่อยมาดูกันว่า เราทำได้หรือเปล่า อย่าเพิ่งหมดหวังถ้าเรายังไม่คิดพยายามที่จะทำ แต่ดิฉันคิดว่า ถ้าคนเรามีความพยายาม ความอดทน เราต้องทำได้อย่างแน่นอน”.....

ผู้เรียนคนที่ 4

.....ดิฉัน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ห้อง 1 เลขที่ 37 ตอน ม.1 เกรดเฉลี่ย 3.32 และอาจารย์ที่ปรึกษา 2/1 ชื่อ อ.ประภัสสร สายทอง และ อ.ปัญญา กุลมาศ ดิฉันศึกษาอยู่ที่ โรงเรียนศิษย์คุณวิภา จังหวัดจันทบุรี บ้านเลขที่ของดิฉันคือ 29/2 หมู่ 10 ตำบลวังแฉ่ม อ.มะขาม จังหวัดจันทบุรี 22150 เบอร์โทรศัพท์ 0-394-1379

ฐานะครอบครัวของดิฉันจะเรียกว่าฐานะปานกลาง รายได้ภายในครอบครัวได้ประมาณ 200-1,000 บาท ที่บ้านของดิฉันมีน้องชายเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 1 อายุ 3 ขวบ พ่อแม่ของดิฉันทำงานรับจ้างทั่วไปและตัดยางเพื่อหาเงินมาส่งดิฉันและน้องเรียนหนังสือ ถ้าดิฉันเรียนจบดิฉันจะช่วยแม่หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว จะได้แบ่งเบาภาระภายในครอบครัว ซึ่งมีค่าใช้จ่ายอีกมากมาย

ดิฉันอยากจะเรียนให้จบเร็ว ๆ และหางานทำเพื่อจะได้ช่วยพ่อแม่มาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะได้ไม่ต้องทำงานหนัก ซึ่งต้องส่งน้องเรียน และค่าใช้จ่ายภายในบ้านอีก เพื่อไม่ให้พ่อแม่หาเงินให้เราใช้ และงานที่เราไปฝึกก็มีหลายอย่าง แต่ที่อยากทำมากที่สุดก็คงจะเป็นอาชีพพยาบาล จะมารักษาพ่อกับแม่และคนตามหมู่บ้าน แต่กว่าจะไปถึงเป้าหมายที่ดิฉันตั้งใจเอาไว้ ก็คงต้องใช้ความเอาใจใส่และความขยันหมั่นเพียรในงานที่ดิฉันจะทำมาก ๆ ดิฉันจะต้องใช้อธิปไตย 4 ทุกข้อ แต่ดิฉันคิดว่าคงต้องเรียนต่ออีกนาน และต้องใช้เงินเยอะพอสมควร แต่ถ้าทำตามความใฝ่ฝันไม่ได้ ก็คงจะหางานทำและเรียนต่อ และอาจจะเป็นเพราะดิฉันคงจะลำบากหรือไม่มีเงินเรียนต่อ แต่ถ้าไม่ลำบากจนเกินไปก็จะได้มีประสบการณ์ในการหางานทำและเรียนต่อให้ประสบความสำเร็จในความใฝ่ฝันของดิฉันที่ได้ตั้งใจเอาไว้ แต่คงจะไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในความใฝ่ฝัน และจะพยายามทำให้ดีที่สุด ถ้าเรามีความพยายาม ความสำเร็จก็ต้องเกิดขึ้นจนได้ ดิฉันจะพยายามหาเงินมาเรียนต่อ และเมื่อเรียนจบแล้ว ดิฉันก็คงต้องออกมาหางานที่เรารักและคิดว่างานนี้เหมาะสมกับดิฉันหรือไม่ และจะเกื้อกูลต่อทุกๆ คน

แต่ถ้าถึงเวลานั้นแล้วทำไม่ได้ ก็คงจะต้องหางานที่ดิฉันถนัดทำ และทำแล้วมีความสุข และเกื้อกูลต่อคนอื่นด้วย ถ้างานนั้นจะลำบากก็จะต้องทำงานนั้นให้ได้ เราจะได้หาเงินมาให้พ่อแม่และน้องใช้ และจะได้ตอบแทนผู้มีพระคุณกับเรา ดิฉันคิดว่างานที่ดิฉันจะทำนั้นจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน”.....

ผู้เรียนคนที่ 5

.....ผม ม.2/1 เลขที่ 23 ผมเป็นลูกชายคนเดียวในครอบครัว อยู่บ้านเลขที่ 2/4 ม.1 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210 พ่อและแม่มีอาชีพทำสวน รับจ้าง

อนาคตระยะสั้นของผมนั้น ผมจะเรียนให้จบ ม.3 โดยไม่ติด 0, ร. มล. มผ ผมขอให้ได้เกรดเฉลี่ย 2.6 และผมจะพยายามเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่ผมจะทำได้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อให้พ่อ-แม่ภูมิใจในตัวของผม ว่าไม่ติด 0, มผ

อนาคตระยะกลางของผมนั้น ผมจะเรียนให้จบ ม.6 โดยไม่ติด 0, ร. มล, มผ และส่งงานทุกชิ้นเพื่อให้ผ่าน และตั้งใจเรียนโดยไม่โดดเรียน โดยผมจะพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อให้พ่อ-แม่ ภูมิใจในตัวผม

อนาคตระยะยาวของผมนั้น ผมอยากเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ถ้าผมได้เป็นตำรวจตระเวนชายแดน ผมจะไปสอนเด็กบนดอยเพื่อให้เด็กดอยนั้นมีโอกาสเรียนเหมือนทุกคนเพื่อให้พวกเขามีความรู้ต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ให้รู้ว่ายาสเสพติดเป็นอย่างไรเพื่อไม่ให้พวกเขาไปยุ่งหรือเสพ ไม่งั้นจะทำให้ครอบครัวเสียใจ และผมจะทำให้ดีที่สุดที่ผมจะทำได้ และทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นและสังคม ผมจะทำให้เต็มความสามารถของผมเพื่อให้ดีที่สุดเท่าที่กำลังของผมนี้อยู่".....

ผู้เรียนคนที่ 6

.....ฉันเกิดมาในครอบครัวที่ค่อนข้างยากจน ฉันมีพี่น้องทั้งหมด 4 คน ฉันเป็นคนที 3 พี่ของฉันคนแรกจบปริญญาตรีแล้ว ส่วนพี่คนที่สองของฉัน โอกาสดีกว่าคนอื่น ๆ คือได้ทุน หนึ่งอำเภอหนึ่งคนของรัฐบาล ได้ไปเรียนประเทศฝรั่งเศส ที่บ้านของฉันถึงจะยากจนแต่แม่ก็อยากให้ลูกๆ ทุกคนได้เรียนสูง ๆ ไม่ต้องลำบากเหมือนแม่ เพราะแม่ของฉันเรียนน้อย แม่ของฉันไม่มีโอกาสได้เรียน เพราะต้องเสียสละให้น้องได้เรียน แม่ของฉันอยากให้ลูกเรียนพยาบาล แต่ยังไม่ยี่มีใครได้เรียนพยาบาล ฉันจึงตั้งใจที่จะเป็นพยาบาลให้ได้เพื่อแม่

หนทางในการเป็นพยาบาลของฉัน ฉันรู้ว่ามันลำบากเพราะฉันเรียนไม่เก่ง ฉันรู้ว่าฉันต้องเลือกเรียนสายวิทย์-คณิตที่ฉันไม่ค่อยชอบ แต่ฉันก็จะพยายามจนถึงที่สุด ส่วนเป้าหมายหนทางในการเป็นพยาบาลคือ ฉันต้องเรียนให้จบในชั้นมัธยมต้น เมื่อฉันจบมัธยมต้นฉันก็จะลองที่จะสอบเข้าโรงเรียนประจำจังหวัด และเลือกเรียนสายวิทย์-คณิต เหมือนเดิม และฉันก็จะขอเงินกู้เพื่อการศึกษและทำงานในช่วงปิดเทอม เก็บเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาของฉัน เพื่อฉันจะได้ไม่รบกวนเงินพ่อแม่ เมื่อฉันเรียนจบมัธยมปลาย ฉันจะไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยพระปกเกล้าฯ เพื่อที่จะเรียนและเป็น

พยาบาลให้สมความตั้งใจของแม่ และเมื่อฉันเรียนจบถ้าฉันมีโอกาสฉันจะมาทำงานที่โรงพยาบาล
เขาภิรมย์ เพราะฉันอยากทำงานให้กับโรงพยาบาลที่ฉันเคยใช้รักษาตัวเองยามเจ็บยามป่วย

ฉันเคยวาดฝันการเป็นพยาบาลของฉันว่าฉันจะต้องดูแลคนเจ็บ คนป่วย ด้วยความ
สามารถที่ฉันมีอยู่ ฉันอยากให้คนที่ไม่สบายมีความสุข ฉันอยากให้ทุกคนมีรอยยิ้ม ไม่มีความทุกข์
โศก ไม่ต้องเสียคนที่รักของเขาไป และสิ่งที่ฉันจะต้องทำเพื่อไปให้ถึงฝันของฉันคือ แรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด บ.อ.ปยุตโต คือ ฉันต้องทำงานให้ดีที่สุดในการเรียนของฉัน และฉันต้อง
ทำงานเรียนให้จบ และฉันตั้งใจที่จะเป็นพยาบาลแล้วฉันต้องทำให้ได้ และฉันต้องบอกตัวเองว่า ฉัน
ทำได้ ฉันรู้ว่าการพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้องเสียสละเวลา ฉันคิดว่าการเป็นพยาบาลนั้น เกือบต่อคน
อื่น คือฉันได้ดูแลผู้อื่นถึงแม้จะไม่ใช่งานที่ของฉัน ต่อสังคมคือ เมื่อฉันทำหน้าที่นี้แล้วฉันไม่ทำ
ให้ผู้อื่นเดือดร้อน และต่อตนเองคือ ฉันได้รับเงินเดือน และฉันจะมีเงินเก็บเพื่อจะได้ให้พ่อแม่ไว้ใช้
และฉันอยากจะทำบอกตัวเองอีกครั้งว่า "ฉันทำได้".....

ผู้เรียนคนที่ 7

.....ดิฉันเป็นนักเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 3 เลขที่ 39 ตอนทีดิฉันอยู่ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2 ดิฉันได้เกรดเฉลี่ย 2.75 และอาจารย์ที่เป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2
ชื่ออาจารย์เยาวลักษณ์ กระจำศรี และอาจารย์ลัดดา ชลาชนวัฒน์ ส่วนครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่
2 ห้อง 3 ชื่ออาจารย์ปิยะพร การสมเนตร และอาจารย์เมธี เบญจวรรณ ดิฉันได้ศึกษาอยู่ที่โรงเรียน
ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี บ้านเลขที่ 6 หมู่ 3 ต.วังแหม่ม อ.มะขาม จ.จันทบุรี รหัส 22150 เบอร์
โทรศัพท์ 0-6157-8211

ฐานะทางครอบครัวของดิฉัน ปานกลาง มีกินมีใช้ ไม่มากไม่น้อย ดิฉันมีพี่น้อง 2 คน
รวมดิฉันก็เป็น 3 คน ดิฉันไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ พี่และน้อง แต่ดิฉันมาอยู่กับยายและตาที่จันทบุรี พ่อแม่
และน้องอยู่ที่สุโขทัย ส่วนพี่ของดิฉันอยู่ที่ชลบุรี ทีดิฉันมาเรียนที่นี้ก็ไม่ใช่ว่าแม่กับพ่อของดิฉันจะไม่มี
เงินส่งให้เรียน แต่ดิฉันมาอยู่กับตาและยายเพื่อที่จะได้มาคอยดูแลยายกับตา เพราะว่าท่านทั้งสอง
แก่มากแล้ว เดี่ยวจะเป็นอะไรไป ดิฉันก็จะได้ช่วยท่านได้ เพราะว่าถ้าดิฉันไม่มาอยู่กับยายและตา
ที่จันทบุรี ก็จะไม่มีการคอยช่วยเหลือตาบยายได้ พ่อแม่ก็นานๆ ทีถึงจะมาเยี่ยมตากับยาย ดิฉันก็
เลยมาอยู่กับตาบยายและยังได้เปลี่ยนที่เรียนอีกด้วยว่าที่ชลบุรีกับจันทบุรี จังหวัดไหนน่าเรียนกว่ากัน
และดิฉันก็รู้แล้วว่าที่ไหน และที่นั่นก็เป็นทั้ง 2 แห่ง เพราะที่ไหนมีความรู้ ที่นั่นก็น่าเรียน

ดิฉันอยากเรียนให้จบ ม.3 เร็วๆ และจะได้เรียนจบ ม.6 และอุดมศึกษาเพื่อที่จะได้เป็น
พยาบาล แต่ถ้าจะเป็นพยาบาลให้ดีจะต้องมีอิทธิบาท 4 ให้ครบทุกข้อ และยังคงขยันหมั่นเพียร

เอาใจใส่งาน ไม่ย่อท้อต่องานที่ทำว่าจะหนักหรือเบาขนาดไหนก็ต้องทำให้สำเร็จ แต่ถ้าดิฉันไม่ได้เป็นพยาบาลก็อาจจะไปเปิดร้านเสริมสวย และดิฉันก็จะทำให้ประสบความสำเร็จให้ได้ตามเป้าหมายที่ดิฉันได้วางไว้ให้ได้ และดิฉันก็ยังมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิด ป.อ.ปยุตโตว่าจะทำให้ไปถึงฝันที่วางไว้ และถ้าดิฉันได้เป็นพยาบาล ดิฉันก็จะได้มีงานทำเพื่อนำเงินมาช่วยพ่อแม่และเลี้ยงพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่จะได้ไม่เหน็ดเหนื่อยมากที่จะต้องส่งให้ดิฉันเรียนและน้องอีกด้วย ถ้าดิฉันได้เป็นพยาบาล ดิฉันก็จะได้มีเงินไปให้พ่อแม่เก็บไว้ให้เอง ชื่อของที่ทำงานต้องการและคนในครอบครัวจะได้มีความสุขสบาย พอดิฉันมีเงินดิฉันก็จะเก็บเงินเพื่อไปสร้างบ้าน ซื้อรถ และอื่นๆ ส่วนน้องดิฉันก็จะส่งน้องเรียนเอง ถ้าน้องเขาอยากเรียนอะไร ดิฉันก็จะให้เขาเรียนเอง พ่อแม่จะได้ไม่ต้องหาเงินส่งให้น้องและดิฉัน”.....

ผู้เรียนคนที่ 8

.....กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนคิงคองวิทยา บ้านเลขที่ 44/4 ม.8 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาชัยสน ฎฎ จ.จันทบุรี เบอร์โทร. 0-6108-3289 อายุ 15 ปี เกิดวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2533 ปีมะเส็ง พ่อมีอาชีพรับราชการ (พนักงานพิทักษ์ป่า) แม่อาชีพทำสวน ค้าขาย เป็นลูกคนเดียว

อนาคตระยะสั้นก็คือ เรียนให้จบชั้นมัธยมปีที่ 3 เกรดการเรียนก็ไม่น่าจะต่ำกว่า 3.00 เพราะตอนนี้ก็ได้เกรดการเรียนอยู่ที่ 3.54 ก็ไม่น่าจะต่ำกว่าเดิม แต่จะทำให้เกรดการเรียนเพิ่มขึ้นให้ใกล้ 4 มากที่สุด ต้องใช้อิทธิบาท 4 ในข้อที่ วิริยะ ต้องขยันเรียน ตั้งใจเรียน ทำงานด้วยจิตตะ คือเอาใจใส่งานที่ทำส่งอาจารย์ เพื่อให้ได้คะแนนดีๆ และ วิมังสา ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญ ไตร่ตรองว่า เวลาจะทำอะไรจะเป็นผลดีหรือผลเสียต่อการเรียน ถึงแม้จะไม่ได้อย่างที่เขียนมาแต่จะทำให้ดีที่สุด จะตั้งใจเรียนแบบสุดกำลัง เราจะไม่ยอมให้ความขี้เกียจ สันดานครอบงำเด็ดขาด เป้าหมายระยะกลาง เรียนให้จบปริญญาตรี เมื่อมาเข้าฝึกอบรมครั้งนี้แล้วรู้สึกว่าการวางแผนเป็นสิ่งที่ดี ต่างจากเมื่อที่คิดว่าเวลายังเหลืออีกเยอะ เดี่ยวค่อยคิดก็ได้ ทำให้อะไรหลายๆ อย่างผ่านไปโดยไม่มีค่า เช่น เวลา อย่างน้อยเรายังรู้ว่าเรามีเป้าหมายนะ เรายังมีจุดมุ่งหมายที่เราจะต้องไปให้ถึงให้ได้ ไม่ว่าจะลำบากขนาดไหน เราคิดว่าตอน ม.4 จะเลือกเรียนสายทั่วไปจะได้สัมพันธ์ต่องานในอนาคต และจะเรียนคณะบริหารธุรกิจ เห็นพี่ ม.ปลายบอกว่าตอนเรียนค่อนข้างยาก แต่ว่าเราจะทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก็ต้องใช้อิทธิบาท 4 ธรรมแห่งความสำเร็จทั้งหมด คือ ฉันทะ ต้องรักการเรียนให้มากๆ และชอบในทางที่ดี ให้กำลังใจตัวเองเยอะๆ วิริยะ คือต้องขยันเรียนให้มากๆ เกรดการเรียนจะได้ถึงเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนอุดมศึกษาตั้งไว้ ทำให้เราสามารถเรียนคณะที่เราอยากเรียน และ จิตตะ ความเอาใจใส่ เอาใจใส่ทุกอย่างที่จะทำได้ เอาใจใส่ทุกคำพูดของอาจารย์ที่สอน และใช้วิมังสา คือการ

ใช้ปัญญา ไคร่ครวญไตร่ตรอง เพื่อนำความรู้ไปใช้ในทางที่ดี แต่เวลาเรียนจะไม่แข่งขันกับคนอื่นเด็ดขาด แต่จะแข่งขันกับตัวเองแทน ว่าตั้งเป้าหมายเอาไว้จะทำได้หรือไม่ เริ่มเก็บเงินในช่วงนี้เพื่อจะใช้จ่ายส่วนนี้เอาไปเป็นค่าใช้จ่ายระยะยาว อันดับแรกก็ต้องไปหางานทำตามบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ก่อน ศึกษารูปร่างไปก่อน แล้วเก็บเงินลงทุนเอง ตอนทำงานก็สร้างเนื้อสร้างตัวไปก่อน เมื่อมั่นใจแล้วก็เปิดบริษัทของตัวเอง และเปิดร้านอาหารให้พ่อแม่ดูแล ต้องใช้อิทธิบาท 4 ธรรมแห่งความล้ำเลิศ คือ ฉันทะ รักงานให้มากๆ และทำให้ดีที่สุด ทำตามศักยภาพของเรา และใช้ วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียร การทำธุรกิจอาจจะมีปัญหาบ้าง ขาดทุนบ้าง แต่เราก็ต้องใช้วิริยะและจิตตะอย่างมาก ใช้วิมังสา ใช้ปัญญาไคร่ครวญไตร่ตรองว่าธุรกิจนี้เป็นผลดีกับใครบ้าง เกื้อกูลกับใครบ้าง และเราคิดว่าจะใช้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต ในการทำงานด้วย”.....

ผู้เรียนคนที่ 9

.....ดิฉันกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนศิษย์คุณวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาชื่อ อาจารย์กนกจันทร์ เยสูงเนิน และอาจารย์วัฒนา จันทร์มงคล และเมื่อตอนที่ฉันกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2 อาจารย์ที่ปรึกษาชื่อ อาจารย์เยาวลักษณ์ กระจ่างศรี และอาจารย์ลัดดา ชลาชนวัฒน์ ฉันได้เกรดเฉลี่ย 2.29 ที่อยู่ของฉันคือ บ้านเลขที่ 20/3 หมู่ 2 ต.ตะเคียนทอง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22210 โทร. 0-7136-6142

ดิฉันเกิดมาในครอบครัวที่ค่อนข้างที่จะยากจน แต่ก็มีครอบครัวอบอุ่น แต่ดิฉันก็มีทะเลาะกับน้องของดิฉันบ้างเล็กน้อย ในครอบครัวของฉันมีอยู่ 4 คน ซึ่งมีพ่อกับแม่และตัวฉันกับน้องชายของฉัน ซึ่งน้องชายของฉันศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อายุ 8 ปี พ่อและแม่ของฉันจึงต้องทำงานหาเงินเพื่อที่จะส่งฉันและน้องของฉันให้เรียนให้สูง ๆ พอถึงช่วงปิดเทอม ฉันก็ต้องทำงานหาเงินไว้เพื่อที่จะซื้อของที่จำเป็น และพอดิฉันเรียนจบชั้น ม.6 ฉันก็จะเรียนต่อให้จบปริญญาตรี แล้วก็หางานทำ งานพยาบาล เพราะว่าพ่อกับแม่ของฉันอยากให้ฉันเป็นพยาบาล ฉันจึงทำให้พ่อและแม่ของฉันภูมิใจในตัวของฉัน และฉันอยากจะทำแทนพ่อและแม่ที่เลี้ยงดูฉันมาตั้งแต่ฉันยังเด็กอยู่ และฉันอยากให้พ่อแม่ของฉันมีเงินใช้แล้วฉันก็จะส่งน้องของฉันเรียนให้จบ ม.6 หรือเรียนจบปริญญาตรีแล้วก็ช่วยฉันหาเงินมาเลี้ยงพ่อและแม่ในตอนที่ยานอายุมาก เพราะว่าฉันไม่อยากให้พ่อและแม่ของฉันลำบากเพราะฉันและน้องของฉัน ฉันจึงต้องเรียนให้จบปริญญาตรีแล้วก็หางานทำ”.....

ผู้เรียนคนที่ 10

.....พ่อแม่ทำสวน เป็นลูกคนเดียวของครอบครัว อยู่บ้านเลขที่ 54/9 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210

อนาคตระยะแรกของผมคือ ผมจะเรียนให้จบ ม.3 โดยไม่ติด 0, ร, มส. ผมจะพยายามทำเกณฑ์เฉลี่ยให้ได้ 2.5 ขึ้นไป และผมจะตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ จะพยายามเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่ผมจะทำได้ และพ่อแม่ของผมจะได้ภูมิใจในตัวผม และครูอาจารย์

อนาคตระยะกลางของผมคือ เรียนให้จบ ม.6 โดยทำงานส่งอาจารย์ทุกชั้นที่อาจารย์สั่ง โดยไม่ติด 0, ร, มส ผมจะพยายามทำเกณฑ์เฉลี่ยให้ได้ 3 ขึ้นไป และผมจะตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ จะพยายามเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่ผมจะทำได้ พ่อแม่ของผมคงจะภูมิใจในตัวผมมาก

อนาคตระยะยาวของผมคือ ผมจะสมัครเรียนนายเรืออากาศ ถ้าผมได้เป็นนายเรืออากาศ ผมจะพยายามเรียนอย่างเต็มที่ สุดความสามารถของผม แต่ถ้าผมไม่ได้เป็นนายร้อย ผมก็จะสมัครเรียนนายสิบแทน แต่ผมจะพยายามสอบเข้าเรียนนายเรืออากาศอย่างเต็มความสามารถของผม เพราะพ่อแม่ของผมจะได้ภูมิใจในตัวของผม ผมจะดีใจมากที่ผมได้เป็นรั้วของชาติ ได้รับใช้ประเทศไทย".....

ผู้เรียนคนที่ 11

.....ผม บ้านเลขที่ 42 ม.4 ต.พลวง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210 เรียนอยู่ชั้น ม.2/2 ร.ร.คิชฌกูฏวิทยา พ่อและแม่ทำสวน

อนาคตระยะสั้น ผมอยากจบ ม.3 โดยไม่ติด 0, ร, มส, มผ ผมจะตั้งใจเรียน ผมจะส่งงานทุกชิ้น ผมจะไม่ให้ติด 0 ผมอยากให้ได้เกรดสูงที่สุดคือ 3.00 น้อยสุดคือ 2.00

อนาคตระยะกลาง ผมจบจาก ม.3 แล้วต่อ ม.4 ที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา ผมจะตั้งใจเรียนเป็นอย่างดีจนจบ ม.6 ถึงผมจะเรียนไม่เก่งก็ตาม ผมจะทำให้ไม่ติด 0, ร, มส, มผ โดยเด็ดขาด พอถึงหน้าผลไม้ผมก็จะช่วยอย่างเต็มที่ ช่วยเก็บเงาะ ทุเรียน มังคุด เพื่อพ่อแม่จะได้เอาเงินมาให้ผมเรียนให้จบ ม.6 ผมอยากได้เกรดประมาณ 2.5-3.00

อนาคตระยะยาวคือ ผมอยากเรียนโรงเรียนเจ้าทหารเรือ ผมอยากเป็น เพราะผมอยากรับใช้ชาติ รับใช้แผ่นดิน ผมจะเรียนอย่างตั้งใจถ้าผมได้เป็น ผมจะแบ่งเบาภาระให้กับพ่อแม่หาเงินใช้เอง สร้างบ้านอยู่เอง แบ่งเงินให้พ่อแม่ใช้ ผมอยากมีครอบครัว พอผมมีครอบครัวเรียบร้อยแล้ว ผมจะเก็บเงินไว้ให้ลูกให้เมีย ผมจะไปให้ถึงฝันให้ได้ ผมจะไปให้ถึงที่สุด ผมจะเป็นใหญ่เป็นโตให้ได้ ถ้าผมไม่ได้เป็นผมจะพยายามอย่างยิ่ง".....

ผู้เรียนคนที่ 12

.....ผม ชั้น ม.2 บ้านเลขที่ 2/2 ม.4 ต.ซากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210

ในระยะแรก ผมต้องเรียนให้จบ ม.3 โดยไม่ต้องแก้ 0, มผ และ ร ผมจะเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่ผมจะทำได้ ผมต้องทำให้น้ำของผมภูมิใจในตัวของผม เพราะน้ำช่วยส่งเรียน ผมก็ต้องทำงานหาเงินช่วยน้ำผมบ้าง

ในระยะกลาง ผมต้องเรียนให้จบ ม.6 โดยไม่ต้องแก้ 0, มผ และ ร ผมจะต้องเรียนให้จบ ม.6 ให้ได้ พอช่วงปิดเทอมผมจะต้องไปหางานทำเพื่อเก็บเงินเรียนเท่าที่ผมตั้งใจไว้

ในระยะสุดท้าย ผมจะหางานทำเพื่อเก็บเงินไว้เรียนต่อเทคนิค และต้องเรียนรู้เกี่ยวกับช่างยนต์ เพราะผมอยากเป็นช่างยนต์ ผมจึงต้องทำงานที่เกี่ยวกับช่างยนต์ เพื่อหาประสบการณ์ก่อน จึงจะเปิดร้านเป็นของตัวเองได้ และจะต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่ใส่ของปลอมแปลงให้กับลูกค้า เพื่อทำงานของผมจะได้เป็นประโยชน์แก่กุลต่อคนอื่นอย่างแท้จริง".....

ผู้เรียนคนที่ 13

.....ผมอายุ 14 ปี บ้านเลขที่ 47/11 ม.7 ต.ซากไทย กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เกิดวันที่ 24 ธันวาคม 2533 ผมเป็นลูกคนที่ 2 ของพ่อและแม่ บ้านผมมีอาชีพทำสวน แต่ก็รายได้ไม่ค่อยดีนัก เพราะราคาผลไม้ที่บ้านผมขายได้ไม่ค่อยดี เพราะราคาต่ำมาก จึงทำให้บ้านผมขาดทุนในการลงทุนซื้อปุ๋ยหรือยาฆ่าแมลงที่จำเป็นต้องใช้ และยังต้องใช้จ่ายในการส่งผมเรียนหนังสืออีก

ผมเรียนอยู่ที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา ผมอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผมมีพี่น้อง 2 คน ผมเป็นคนที่ 2 ผมมีพี่สาว 1 คน ตอนนี้กำลังหางานทำอยู่ เมื่อผมเรียนจบและโตขึ้นกว่านี้ ผมฝันไว้ว่าผมอยากจะเป็นนักดับเพลิงหรือไม้กึ่งทหาร เพราะผมอยากช่วยคนที่เดือดร้อนและอยากช่วยประเทศชาติ และพอกับแม่ผมก็อยากให้เป็นอย่างที่หวังเอาไว้ เพราะพอกับแม่ผมมีรายได้ไม่ค่อยจะดี รายได้ต่อปีของบ้านผมประมาณ 90,000-100,000 บาท แต่บางปีผลไม้ของบ้านผมก็น้อยลง ราคาของผลไม้ก็น้อยตามลงไปด้วย แต่รายจ่ายภายในบ้านของผมก็แทบจะไม่เท่ารายรับที่ได้จากการขายของ เพราะพ่อแม่ผมแก่ลงทุกวัน ดังนั้นผมจึงอยากเป็นนักดับเพลิงหรือไม้กึ่งทหาร เพราะจะได้หาเงินมาเลี้ยงพอกับแม่ของผม เพราะผมไม่อยากจะพอกับแม่ผมลำบาก ผมอยากให้พอกับแม่ของผมมีของใช้ดีๆ ที่คนอื่นเขามีใช้กันอย่างเช่นเครื่องซักผ้า ปั่นน้ำอัดโนมิตี ฯลฯ

ผมจึงคิดว่าถ้าผมเป็นทหารหรือไม่ก็นักดับเพลิง ผมอาจจะช่วยคนอื่นอีกหลายคนได้ และผมอยากให้พ่อกับแม่ของผมสบายใจที่ผมมีจุดมุ่งหมายในชีวิต และมีเงินให้พ่อกับแม่ผมใช้จ่ายตลอดชีวิต”.....

ผู้เรียนคนที่ 14

.....ดิฉันเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 3 เลขที่ 27 ตอน ม.1 เกรดเฉลี่ย 3.54 และอาจารย์ที่ปรึกษาของ ม.2/3 ชื่อ อ.ปิยะพร การสมเนตร และ อ.เมธี เบญจวรรณ ดิฉันศึกษาอยู่ที่โรงเรียนศิษย์คุณวุฒิวินยา จ.จันทบุรี บ้านเลขที่ของดิฉัน 1/39 หมู่ 7 ต.ตะเคียนทอง กิ่ง อ.เขาฉกรรจ์ จ.จันทบุรี 22210 เบอร์โทร. 0-7138-6674

ฐานะทางครอบครัวของดิฉันก็เรียกได้ว่าปานกลาง และที่บ้านก็มีพี่น้อง 2 คน มีพี่สาว 1 คน อายุ 15 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพ่อแม่ก็ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาส่งดิฉันเรียนและเลี้ยงครอบครัว รายได้ของครอบครัวก็ตกปีละประมาณ 70,000-100,000 บาทต่อปี แต่บางปีถ้ามีของเก็บน้อย เพราะว่ามี 1 ปี รายจ่ายในครอบครัวก็ตกปีละ 70,000-100,000 บาทก็คงไม่พอ และของที่เก็บก็ราคาถูกลงมาก เงินที่ได้จากการเก็บของประมาณ 60,000-80,000 บาทต่อปี เพราะในรายจ่ายในครอบครัวก็เปลืองตรงที่ที่ต้องไปเรียนในตัวเมือง และตัวเราก็ต้องเรียน และยังค่าใช้จ่ายในบ้านอีกมากมาย

ดิฉันอยากเรียนให้จบเร็ว ๆ และหางานทำเพื่อนำเงินมาช่วยพ่อแม่เลี้ยงครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะได้ไม่เหน็ดเหนื่อยมาก ซึ่งต้องส่งพี่เรียน และค่าใช้จ่ายในบ้านอีก เพื่อพ่อแม่จะได้ไม่ต้องหาเงินมาให้เราใช้ และงานที่เราฝันไว้ก็มีหลายอย่าง แต่ที่อยากทำก็คงเป็นงานเกี่ยวกับนักธรณีวิทยา แต่จะไปถึงเป้าหมายที่เราตั้งใจไว้ก็คงต้องใช้ความรัก ความเอาใจใส่ และความขยันหมั่นเพียรในงานที่เราจะทำมาก ๆ เราต้องใช้อธิปไตย 4 ควบทุกข้อ แต่ที่คิดว่าถ้าดิฉันเรียนต่อก็คงต้องใช้เงินมากพอสมควร แต่ถ้าทำตามความฝันนี้ไม่ได้ก็คงเป็นเพราะดิฉันไม่มีเงินจะเรียน แต่ถ้าไม่ลำบากมากเกินไปก็จะหางานและเรียนต่อไปด้วย ซึ่งจะทำให้เราประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ดิฉันตั้งและกำหนดไว้ แต่ก็คงจะไม่ย่อท้อ และจะใส่ความพยายามลงไปกับความฝันของเราอย่างเต็มที่ เราต้องไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ถ้าเรามีความพยายามเราก็ต้องประสบความสำเร็จได้ดี ดิฉันต้องพยายามหาเงินเรียนต่อ และเมื่อเรียนจบแล้วเราก็ต้องออกมาทำงานที่เรารัก และเราคิดว่างานนี้เกือบจะต่อทุก ๆ คน

แต่ถ้าถึงเวลานั้นแล้ว ความสามารถเรามีไม่เพียงพอ หรือเราพยายามให้ถึงที่สุดแล้ว เราทำไม่ได้ ก็คงต้องหางานที่เราถนัด และทำแล้วมีความสุขและเกือบต่อคนอื่นด้วย เราจะได้หา

เงินมาเลี้ยงดูพ่อแม่และพี่และตอบแทนพระคุณของท่าน ดิฉันคิดว่าที่เกื้อกูลต่อทุกคน ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ซึ่งกำลังดิฉันได้ทำงานที่ฝันอย่างเต็มความสามารถแล้ว แล้วก็จะสอนให้คนอื่นรู้เรื่องด้วย ถ้าเรารักในงานที่เราทำ เราควรเอาใจใส่ เอาความรักใส่ลงไป และเรามีความเพียรพยายามที่จะทำงาน และควรใช้ปัญญาคิดว่าเกื้อกูล ทำให้ใครเดือดร้อนหรือเปล่า ทำให้เราเดือดร้อนหรือไม่

แต่ถ้าเราชอบ เราควรพยายามให้ถึงที่สุดก่อน แล้วดูว่าเราทำได้หรือเปล่า อย่าเพิ่งหมดหวัง ถ้าเรายังมีความพยายาม มีความอดทน มีความมุมานะ บากบั่น เราต้องทำได้แน่นอน”.....

ผู้เรียนคนที่ 15

.....ผมอายุ 14 ปี เกิดวันศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ที่อยู่ปัจจุบัน 54/1 หมู่ 10 ต. แสง อ.เมือง จ.จันทบุรี 22000 เบอร์โทรศัพท์ 0-7803-9116 กำลังศึกษาอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนศิษย์คุณวิทย์วิทยา ตำบลพลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210

ตอนเด็ก ๆ ในสมัยเรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านชำโลม ตำบลแสง อ.เมือง จ.จันทบุรี ผมได้ใฝ่ฝันว่าผมอยากเป็นนักฟุตบอลทีมชาติ ตัวผมเองเริ่มเล่นกีฬาตั้งแต่ ป.2 และเล่นมาจนเข้ามัธยมศึกษาที่โรงเรียนศิษย์คุณวิทย์วิทยา และผมได้เข้ามาเป็นนักกีฬาของโรงเรียนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทางด้านโรงเรียนศิษย์คุณวิทย์วิทยาก็ได้ส่งทีมฟุตบอลของโรงเรียนไปแข่งในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เป็นต้น และกีฬาต่าง ๆ ที่ส่งไปแข่งขัน ส่วนตัวผมเองเล่นกีฬาฟุตบอลกับตะกร้อ หลังจากการแข่งขันกีฬาต่างทำให้ผมได้รางวัลต่าง ๆ กลับมา และเป็นที่ภาคภูมิใจของผม และครอบครัว ที่ผมได้ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงทางด้านกีฬา จากที่ผมได้รับรางวัลมาทำให้ผมอยากจะทำความสำเร็จของผมให้เป็นจริงที่สุด ผมต้องใช้อิทธิบาท 4 ครบทุกข้อ เพราะถ้าผมอยากเป็นนักกีฬาทีมชาติก็ต้องเอาความรัก ความอดทน ความเพียรพยายามใส่ลงไปให้เต็มที่ และผมคิดว่าถ้าผมพยายามแล้ว ก็คงต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เพราะถ้าเรามีความพยายามในงานที่เราจะทำ ยิ่งไงก็ต้องสำเร็จอย่างแน่นอน และผมคิดว่าถ้าเราทำงานไปด้วย และเรียนไปด้วย ซึ่งปิดเทอมนี้ผมก็จะไปทำงานเพื่อนำเงินมาเรียนต่อในสายที่ผมอยากเรียน และฝึกฝนทักษะทางด้านกีฬาให้เก่งมากขึ้นกว่าเดิม และผมคิดว่าการที่ผมเป็นนักกีฬาทีมชาติ งานของผมต้องเกื้อกูลต่อทุกคน เกื้อกูลต่อประเทศชาติ ต่อพ่อแม่และผมเอง

“ความฝันอยู่ไม่ไกล ไกลแค่เอื้อม ถ้าคิดที่จะทำ ให้สำเร็จ”

“อนาคตเป็นสิ่งที่เรายังไม่รู้ เราจึงต้องสร้างฝันในวันนี้ เพื่ออนาคตของเราในวันใหม่”

“.....

ผู้เรียนคนที่ 16

.....ดิฉันเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 เลขที่ 50 ตอน ม.1 เกรดเฉลี่ย 2.60 และอาจารย์ที่ปรึกษาของ ม.2/2 ชื่อ อ.กนกจันทร์ เยสูงเนิน และ อ.วิวัฒนา จันทมงคล ดิฉันศึกษาอยู่ที่โรงเรียนคิซณฎฎวิทยา จ.จันทบุรี บ้านเลขที่ของดิฉัน 33/5 หมู่ 5 ต.พลวง กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี 22210 เบอร์โทร. 0-5086-8141, 0-6147-9686

ฐานะทางครอบครัวของดิฉันก็เรียกว่าปานกลาง และที่บ้านก็มีพี่ 1 คน คือพี่สาว อายุ 18 ปี เรียนจบและก็มีงานทำแล้ว บ้านของดิฉันมีอาชีพทำสวน รายได้ของครอบครัวตกปีละประมาณ 100,000 บาทต่อปี แต่ถ้าบางปีมีของเก็บน้อย ราคาของถูก เพราะรายจ่ายในครอบครัวก็ตกปีละประมาณ 100,000-130,000 บาทต่อปี และยังคงค่าใช้จ่ายในการเรียนของดิฉันเป็นจำนวนมาก และยังคงค่าใช้จ่ายภายในบ้านอีกมากมาย

ดิฉันอยากเรียนให้จบเร็ว ๆ และหางานทำเพื่อนำเงินมาเลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงครอบครัว พ่อแม่จะได้ไม่ต้องเหนื่อยมากไปกว่านี้ อยากให้ท่านได้สบาย เพราะตอนเรายังเป็นเด็กท่านทำงานทุกอย่างเพื่อส่งให้เราเรียนจบมีงานทำ พอเรามีงานทำแล้วเราก็คงจะตอบแทนพระคุณของท่านบ้าง เราก็ควรดูแลท่าน และให้เงินเดือนท่านใช้บ้าง ถึงจะเป็นเงินที่เล็กๆ น้อยๆ แต่เราก็สามารถทำให้ท่านเห็นว่าสิ่งที่ท่านทำให้เรามากก็ประสบความสำเร็จแล้ววันนี้ เราก็เป็นคนดีและมีงานทำ และงานที่ดิฉันฝันไว้ก็มีหลายอย่าง แต่ที่อยากทำก็คงเป็นงานที่เกี่ยวกับนักโบราณคดี และดิฉันคิดว่าจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่ดิฉันตั้งใจไว้ก็คงต้องใช้ความเอาใจใส่ และความขยันหมั่นเพียรในงานที่เราจะทำมาก ๆ เราคงต้องใช้อิทธิบาท 4 ครบทุกข้อ แต่ที่คิดว่าถ้าดิฉันเรียนต่อก็คงต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากพอสมควร ถ้าดิฉันจะเรียนทางด้านนักโบราณคดี ดิฉันก็ต้องเก่งภาษาอังกฤษทีเดียว แต่มันติดตรงที่ว่าดิฉันเป็นคนที่ไม่ชอบภาษาอังกฤษเลยทีเดียว แต่จะทำยังไงได้ ก็อยากจะเป็นนักโบราณคดีก็คงต้องเปลี่ยนทัศนคติ ก็คงต้องชอบภาษาอังกฤษ แต่งานที่ดิฉันจะทำก็ต้องถือกุญแจต่อทุกคนด้วย รวมทั้งตัวเองและพ่อแม่ด้วย".....

ผู้เรียนคนที่ 17

.....ผมอยู่บ้านเลขที่ 12/1 ม.7 ต.วังแฉ่ม อ.มะขาม จ.จันทบุรี เบอร์โทรศัพท์ 0-9933-0750, 0-6816-3117 อายุ 14 ปี เกิดวันที่ 5 สิงหาคม 2533 บิดามีอาชีพนักจัดรายการวิทยุ มารดามีอาชีพทำสวน

อนาคตระยะสั้น ผมเรียนให้จบ ม.3 ด้วยเกรดไม่ต่ำกว่า 2.5 แต่จะไม่ทำให้ติด 0 ผมจะทำให้ได้ ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ครับ

อนาคตระยะกลาง ต้องการเรียนให้จบ ม.6 ที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา ผมจะต้องตั้งใจเรียนให้ได้เกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 เช่นกันครับ และจะช่วยพ่อแม่ทำงานหาเงินช่วยพ่อแม่อีกแรงครับ และจะตั้งใจเรียนให้จบ ม.6 ถ้าคนเรามีความรู้ คนเราก็จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีงานทำ มีเงินเดือนดี

อนาคตระยะยาว ผมจะไปสมัครสอบเข้าโรงเรียนนักเรียนจำหน่ายหนังสือ เป็นความใฝ่ฝันของผมมาตั้งแต่เด็ก ผมจะทำให้ดี จะทำให้ถึงฝันที่ผมตั้งใจมานาน ถ้าเราไม่มีงานทำ ไม่มีอาชีพที่จะเลี้ยงตนและครอบครัว เราก็อยู่ไม่ได้ เราก็จะกลายเป็นคนตกงาน เราทุกคนควรมีอาชีพเป็นหลักแหล่ง ถ้าเรามีอาชีพเป็นหลัก เราจะมีฐานะ และมีเงินมาหล่อเลี้ยงครอบครัวเลี้ยงชีพตัวเองได้

ถ้าผมได้เป็นทหารแล้ว ผมจะก้าวไกลไปถึงที่สูงให้ได้ ผมจะทำงานรับใช้ประเทศชาติให้ดีที่สุด ทำเต็มที่สุดกำลัง จุดมุ่งหวังใกล้แค่เอื้อม ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น ผมจะทำให้ดีที่สุดและจะดูแลพ่อแม่ให้ดี การที่ผมจะไปเป็นทหารตามที่ฝัน ผมอยากป้องกันน่านน้ำไทย ผมจะก่อกองทัพจะรักษาประเทศไทย เราจะปราบยาเสพติดให้หมดประเทศ จะรักษาชื่อเสียงของประเทศและของกองทัพเรือไม่ให้ใครดูถูกเรา”.....

ผู้เรียนคนที่ 18

.....ผมอายุ 14 ปี อยู่ ต.พลวง หน้าโรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา ขณะนี้กำลังศึกษาอยู่มัธยมปีที่ 2 ผมเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะพออยู่พอกิน มีพี่น้องทั้งหมด 1 คน พ่อมีอาชีพทำสวน แม่มีอาชีพค้าขายอาหาร ครอบครัวของผมไม่ค่อยจะได้เจอหน้ากันเพราะพ่อต้องไปทำสวนที่ตะเคียนทอง ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านของผมประมาณ 10 กิโลเมตร กว่าพ่อจะได้กลับบ้านก็ประมาณห้าทุ่มถึงสองยาม จึงไม่สามารถอยู่ครบทั้งครอบครัว แต่ก็มีเป็นบางวันที่พ่อกลับบ้านเร็ว ส่วนแม่ก็ไม่มีปัญหาเพราะขายอาหารที่บ้าน

ตัวผม อนุบาล 1-3 เรียนที่โรงเรียนบ้านแก้ว พอถึงประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 เรียนโรงเรียนบุญสมวิทยา เกรดเฉลี่ยก็พอประมาณ ไม่ค่อยเก่ง แต่ก็ไม่ได้ตก แล้วพอมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา สอบได้เกรดเฉลี่ย 2.99 แต่เลือกเรียนสายอังกฤษ-ไฟฟ้า ผมมีความสามารถพิเศษคือทางด้านคอมพิวเตอร์ ผมอยากมีอาชีพครู เพราะจะได้สอนให้ความรู้แก่นักเรียน ผมจึงพยายามเรียนให้เก่ง ๆ เพื่ออนาคตที่ดีในวันหน้าของผม และพ่อแม่ ครอบครัว ผมตั้งใจจะเป็น Family Man ที่ดีที่สุดเพื่อครอบครัวของผม

ผมมีความฝันที่จะเป็นครู ผมคิดว่าเยาวชนถ้าจะให้ดีต้องมี พ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ เพราะคนเราจะทำอะไรก็มีการไหว้ครูก่อน ครูถือเป็นพ่อแม่คนที่สองของเรา เราควรที่จะเคารพรัก

ครู ถ้าเป็นครูแล้วจะมีเงินเดือนเอาไว้ให้ครอบครัวใช้ ถ้าผมเรียนถึงปริญญาโท หรือปริญญาเอก ก็จะมีเงินเดือนมากกว่าเดิมแน่นอน เพราะฉะนั้นผมจึงตั้งใจมุ่งมั่นเรียนหนังสือ แม้บางทีผมจะหันไปเล่นเกมบ้าง แต่ผมก็เล่นเป็นเวลา แบ่งแยกเวลา รู้ว่าเวลาไหนควรเล่น ควรเรียน ถ้าผมมีฐานะที่ดีกว่านี้ ผมจะกลับไปเรียนในตัวเมืองเหมือนเดิม ถ้าผมเป็นครูจะสอนเด็ก เน้นเรื่องความรู้ คุณธรรม ความสามัคคี เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ถ้าเขาโตเป็นผู้ใหญ่คงจะทำให้สังคมของไทยดีขึ้น”.....

ผู้เรียนคนที่ 19

.....ผมเกิดวันที่ 19 เดือน 2 ปีมะโรง ครอบครัวของผมมี 4 คน คือ พ่อ แม่ พี่สาว และผม ผมเป็นลูกคนที่สอง ปัจจุบันผมเช่าสวนอยู่ที่บ้านเลขที่ 42/2 หมู่ 5 ต.พลวง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี แม้มันจะไม่ใช่บ้านของผมจริงๆ ผมก็ตั้งใจที่ผมได้มาอยู่ที่เมืองจันทฯ เพราะมีผลไม้ที่ผมชอบกิน เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด เป็นต้น

ตอนนี้ ผมกำลังเรียนอยู่ชั้น ม.2 ณ โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา แม้ผมจะเรียนไม่เก่งอย่างเพื่อน ผมก็จะตั้งใจเรียนหนังสือให้เก่งเท่าเพื่อนๆ ตอนนี้ผมอยู่กับ พ่อ แม่ และพี่สาว ครอบครัวของผมถึงแม้จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสุข เพราะอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา พ่อแม่ทำสวนด้วย กรีดยางด้วย ตอนกลางวันทำสวน ตอนกลางคืนกรีดยาง ดูหมอนจะรวยแต่ไม่รวย เพราะรายจ่ายมากกว่ารายรับ ผมไปช่วยพ่อแม่กรีดยางทุกวันแม้จะไม่ใช่งานที่ผมชอบ แต่ผมต้องทำเพราะผมไม่ยอมให้พวกท่านเหนื่อย ผมอยากให้พวกท่านสบาย ไม่ต้องลำบาก

ในอนาคตผมยังไม่รู้ว่าผมจะได้เป็นอย่างไรที่ผมอยากเป็นหรือไม่ เพราะการที่เป็นช่างยนต์มันต้องใช้ทุนมาก แต่ถ้าผมได้เป็นช่างยนต์ ผมคงจะดีใจมากครับ และผมก็ภูมิใจที่ผมมาถึงจุดนี้ และครอบครัวของผมคงสบาย ก็ดีใจไปด้วย แต่ไม่รู้ว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ ยังไงก็ตามผมจะยึดคำที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จต้องอยู่ที่นั่น”.....

ผู้เรียนคนที่ 20


.....ดิฉันกำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา บ้านเลขที่ 3/37 ม.1 ต.ตะเคียนทอง กิ่งอ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี เบอร์โทร 0-7138-3235 อายุ 14 ปี เกิดวันที่ 21 กันยายน 2533 ปีมะเมีย พ่ออาชีพทำสวน แม่อาชีพทำสวน

อนาคตระยะสั้นของดิฉันคือ การเรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยเกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 เพราะเกรด 2.5 ถือเป็นเกรดที่กำลังดี สามารถเข้าศึกษาที่ ร.ร.อื่นได้โดยไม่ต้องมีปัญห แต่การ

เรียนต้องมีความขยัน ต้องใส่ใจการเรียน เพราะเกรดระดับนี้ ถ้าเรียนระดับสูงขึ้นถือว่าได้ยากมากพอสมควร การเรียนหรือการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องอาศัยความตั้งใจและต้องทำให้ดีที่สุด ตั้งใจแบบสุดกำลัง และทำให้เกิดประโยชน์ เกื้อกูลกับตนเอง ทำให้เต็มความสามารถ และไม่เน้นถึงการแข่งขัน เราต้องแข่งขันกับตัวเองมากกว่าที่จะไปคิดแข่งขันกับผู้อื่น เพราะถ้าใจคิดจะแข่งขันกับคนอื่น ถ้าเราเกิดแพ้ หรือเกิดได้คะแนนน้อยกว่าคนอื่นก็จะทำให้เราเกิดความเครียด

เป้าหมายระยะกลาง คือการเรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อชีวิตของคนเรา เพราะถ้าเรามีความรู้เราก็สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพของตน และตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ได้ การอบรมครั้งนี้ทำให้เราสามารถตั้งจุดหมายปลายทางของเรา ดังเช่นการยิงลูกธนูเราต้องรู้จุดที่เราจะยิง เพราะถ้าเราไม่รู้จุดหมายที่เราจะยิงมันก็ไม่มีทางที่จะถูกเป้าหมายดี ๆ ได้ การเรียนมัธยมปลายต้องเริ่มมีตัวเลข อย่างเช่น สูตรเคมี เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยาก จึงต้องทำอย่างเต็มที่ ทำให้ดีและต้องตั้งใจทำ เพราะถ้าเราไม่ตั้งใจเราก็จะเรียนไม่รู้เรื่อง เกิดผลเสียกับตัวเอง

เป้าหมายระยะยาว คือการเรียนให้จบมหาวิทยาลัยในด้านที่ถนัด ก็ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมากเช่นกัน การเรียนระดับนี้ถือเป็นระดับที่สูงขึ้น ต้องใช้ความตั้งใจ พอเรียนจบมหาวิทยาลัยก็หาเงิน ทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะเป็น ดีเจ. โดยการส่งเดโมเทป อัดเสียงตัวเองส่งไปในคลื่นวิทยุต่าง ๆ แต่การหางานทำไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะการหางานก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้งานเสมอไป บางทีก็อาจไม่รับ บางทีเงื่อนไขก็ไม่ดี ไม่มีที่ไหนได้ตั้งใจเรา เพราะฉะนั้นเราต้องอดทนและต้องพยายามหางานให้ได้ ถ้าเราได้งานแล้วเราก็ต้องทำงานให้เต็มความสามารถ และเต็มศักยภาพของเรา เพราะถ้าเราทำความดี ทำงานดี เราก็จะได้รับคำชมจากหัวหน้าและอาจประสบความสำเร็จ พอเราประสบความสำเร็จแล้ว สิ่งแรกที่เราจะนึกถึงก็น่าจะเป็นพ่อแม่ของเรา เพราะไม่ว่าเราจะใหญ่โตขนาดไหน เราก็ไม่ควรลืมพระคุณของพ่อแม่ แต่ถ้าเราลืมบุญคุณที่ท่านเลี้ยงดูเรามา ความใหญ่โตของเราอาจตกต่ำได้".....



ภาคผนวก ช.

ตัวอย่างบทเพลง บทกลอน คำคม สุภาษิตที่ใช้ใน
การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปรยุตโต



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างบทเพลงเพื่อชีวิตที่ใช้ในการทดลอง

แต่เพื่อน

เพื่อนๆ ผู้สุขสันต์ มาร่วมกันสัมพันธ์รักกันเข้าไว้ มองสังคมกว้างใหญ่ มาร่วมใจสมัคร
สมาน ขอเพื่อนอย่าสิ้นหวัง เป็นพลังหนุนนำค้ำกล่าวขาน เรียนเพื่อชิงดีนั้น ลบล้างมันให้หมด
สิ้นไป

เรียน...แข่งขัน ดังหมายมั่นที่เพื่อนเข้าใจ มาพินิจกันใหม่ เรียนเพื่อใครจึงได้แข่งขัน เรียนรู้
เกิดโลกา ชาวประชารอความสัมพันธ์ มาเชื่อมสายใยมัน มาร่วมกันรับใช้มวลชน

ลูกหมูหลงทาง

ลูกหมูสองตัวหลงทาง	เดินไปตามป่าดอน	แสวนิวและเหนื่อยอ่อน
ไม่ได้นอน ไม่ได้กิน		
พบแดงเล็กเล็กหนึ่งใบ	จะแบ่งยังไงกันดี	ลองคิดกันหลายที
ก็ไม่ดีเหมือนดังใจ		
มองเห็นลิงเดินมา	ลิงจ๋า...ช่วยเราที	เจ้าลิงยิ้มยินดี
มาชฉันช่วยป็น		
จึงแบ่งแดงเป็นสองอัน	อันหนึ่งเล็กอันหนึ่งใหญ่	เจ้าหมูบอกไม่เท่ากัน
ให้ป็นอันใหญ่อีกหน	ฝ่ายลิงก็แสนกล	กัดเสียจนเล็กกว่าอีกอัน
เจ้าลิงกินไปกินมา	จนกว่าจะเหลือเท่ากัน	กว่าลูกหมูจะรู้ทัน
เหลือสองอันขึ้นเล็กนิดเดียว		
วันนี้ทานคำกลอน	ท่านสอนถึงเรื่องอะไร	เด็กๆ คิดว่าอย่างไร
ในเรื่องความสามัคคี	ช่วยเหลือและเอื้ออารี	มีผลดีหรือไม่เอ่ย.

อยากให้ความรักแก่คนทั้งโลก

อยากให้ความรักแก่คนทั้งโลก
 อยากให้รอยยิ้มลบคราบน้ำตา
 อยากให้คนทุกข์พ้นทุกข์ล้ำเคียด
 ให้หมดทุกข์สร้างสุขในใจทุกดวง
 อยากอุทิศชีวิตทั้งหมดนี้
 จะเร่งสร้างทั้งคืนและทั้งวัน

อยากจะให้โชคแก่คนทั้งหล้า
 อยากให้ชีวาแก่คนทั้งปวง
 ความเคียดเข็ญแค้นยากลำบากใหญ่หลวง
 อยากให้ปวงคนทุกข์เป็นสุขสันต์
 เพื่อสร้างความดีไม่เคยหวั่น
 เพื่อชีวิตอันสิ้นนั้นนี้มีราคา



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างบทกลอนที่ใช้ในการทดลอง

จากใจศิษย์

ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ

ชีวิตครูเปรียบดุจผู้สร้าง
 คอยชี้ทางให้ศิษย์สัมฤทธิ์ผล
 คล้ายนาวาพาชีวิตสู่มังคล
 ให้ข้ามพ้นผ่านสูประตูล้ำ

หวังสิ่งเดียวคืออยากเห็นผู้เป็นศิษย์
 พาชีวิตก้าวตามความฝันใฝ่
 มีความคิด...อนาคต...อันกว้างไกล
 ด้วยดวงใจจากบ้านและฝ้าพัน

ถึงครูอยู่ห่างไกลไปสุดหล้า
 จะส่งรักข้ามขอบฟ้ามาปลอบขวัญ
 ถึงไม่พบเห็นหน้าพูดจากัน
 ความผูกพันจะคงมั่นนิรันดร

.....ฝากดาวฝากเดือนที่เคลื่อนคล้อย

ฝากน้องน้อยไว้ที่น้อมยังมีหวัง

ฝากดวงจิตศรัทธามาเป็นพลัง

ฝากความขลังล้ำธรรมมานำทาง

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร

ตัวอย่างคำคม สุภาษิต ที่ใช้ในการทดลอง

ฝันได้ทำได้

"หากสามารถใฝ่ฝันมุ่งมั่นได้

ก็สามารถฝ่าฝันทำมันได้"

"If you can dream it,

You can do it."

วอลท์ ดีสเนย์

กลัวให้น้อยลง

...รักให้มากขึ้น

"กลัวให้น้อยลง มีความหวังให้มากขึ้น ทานให้น้อยลง เคี้ยวให้นานขึ้น

ถอนหายใจให้น้อยลง สูดลมหายใจให้ยาวขึ้น

เกลียดให้น้อยลง รักให้มากขึ้น และสิ่งดีๆ ทั้งหมดจะเป็นของท่าน"

"Fear less, hope more. Eat less, chew more. Sigh less, breathe more.

Hate less, love more, and all good things are yours."

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สร้างความสำเร็จ

...ด้วยพลังความเชื่อจากจิตใต้สำนึก

จงเชื่อว่าตนเองจะพบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำงาน ทำธุรกิจ หรือชีวิตครอบครัว ทำให้จิตใจมีพลัง สามารถคิดแผนการและกลยุทธ์ต่างๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จได้จริงๆ

จงเชื่อว่าตนเองไม่ยอมแพ้ ทำสิ่งที่ถึงเวลาแล้วต้องทำ แม้มีสิ่งใดๆ มาขัดขวางก็จะต้องทำให้จงได้

จงเชื่อว่าตนเองสามารถทำได้และมีจิตใจที่สงบ มีสมาธิมุ่งมั่น แน่นแน่ ไม่ว่าในเวลามีเหตุการณ์ใดๆ จะมีความไว้วางใจในตนเองเสมอ

ความเชื่อสร้างพลังให้กับจิตใต้สำนึก ทำให้ชีวิตเป็นสุข
และประสบความสำเร็จได้ ดังคำของ เดวิด เจ.ชวาร์ท ที่ว่า

“ขนาดของความสำเร็จของท่าน ถูกกำหนดโดยขนาดของความเชื่อของท่าน”

เพียงลงมือทำ

...เรื่องยากจะกลายเป็นง่าย

เมิ่ง ตวนสู๊ กล่าวไว้ว่า

“ผู้ที่ลงมือทำ

เรื่องยากจักกลายเป็นเรื่องง่าย

ผู้ที่ไม่ลงมือทำ

เรื่องง่ายจักเป็นเรื่องยากอยู่วันยังค่ำ”

ดังนั้นจงลงมือทำทันที แล้วเรื่องต่างๆ ในชีวิตจะง่ายขึ้น

โอกาสในการได้รับความสำเร็จและความก้าวหน้าจะยิ่งง่ายขึ้น

Can

“You can if you thing you can.”

George Reeves

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางภทพร ยุทธาภรณ์พินิจ เกิดเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2523 ประกาศนียบัตรบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2525 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2530 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2543 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง นักวิจัยชำนาญการ ระดับ 8 หัวหน้าศูนย์วิจัยการศึกษาทางไกล สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย